د اخوان المسلمين اسلامي تحريک

ماضي او حال

د شلمي پيړۍ د ستر او عظيم ترين اسلامي تحريک
علمي او تفصيلي جايزه، د ايمان او ثابت قدمۍ، د
قربانۍ او سرښندنې لازوال داستان

Ketabton.com

لیکوال: محمد شوقی ذکی
تقریظ: د اسلامی نړۍ مفکر مولانا ابوالحسن علی ندوی رحمه الله
ژباړه: محمد هاشم شاهین

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهداء

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان المسلمین اسلامي تحریک ماضِي او حَال

د شلمي پیړۍ د ستر او عظیم ترین اسلامي تحریک

علمي او تفصیلي جایزه، د ایمان او ثابت قدمۍ، د

قربانۍ او سربښندني لازوال داستان

تصنیف: محمد شوقي ذکي

تقریظ: د اسلامي نړۍ ستر مفکر مولانا ابوالحسن علی ندوي رحمه الله

ژباړه: محمد هاشم شاهین

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

مقدمه	سید رضوان علی ندوي
تعارف	سید رضوان علی ندوي
تقریظ	مولانا سید ابوالحسن علی ندوي رحمه الله
مقدمه	ډاکټر محمد کما ل خلیفه
لومړی باب	د اخوان المسلمین د دعوت یوه عامه جائزه
لومړی فصل	د دعوت تاریخ
دوهم فصل	د اخوان فلسفه او د هغوی اهداف
=	دین اوسیاست
=	اسلام د یو ټولنیز نظام په حیث
دریم فصل	د اخوان المسلمین ادارتي تنظیم
دوهم باب	مصري ټولنه او د اخوان خدمات
لومړی فصل	ټولنیز خدمات
دوهم فصل	تقافتي خدمات
دریم فصل	د مسلمانو ځوښندو سرګرمۍ
څلورم فصل	اقتصادي خدمات
پنځم فصل	طبي خدمات
دریم باب	تبصره - اعتراضات - وړاندویني

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

ډاکټر سید رضوان علی ندوي

د کتاب قصه

دا کتاب د نن ورځي نه تقریباً یو څلوېښت کاله مخکي د ۱۹۵۷م کال د اګست په میاشت کي د مکتبة الحسنات "رامپور" انډیا نه چاپ شوی دی، د چاپ نه مخکي چي د کتاب په اړه ما کوم تعارف لیکلی وو دهغه په پای کي ۱۷ نومبر ۱۹۵۵م تاریخ تحریر شوی وو، چي په دې لحاظ د اردو ژباړي اشاعت ما ۴۳کاله مخکي بشپړ کړی وو، هغه وخت زه ۲۶کلن وم.

اصلاً د دې کتاب اصلي عربي نسخه ما هغه وخت د ځان سره د مصر نه راوړې وه چي زه د [۱۹۵۳ نه تر ۱۹۵۵] پوري هم هلته پاتي شوی وم، کوم وخت چي د رامپور نه راستون شوم د قدرمن استاد مولانا سید ابوالحسن علی ندوی صاحب(حضرت مولانا میاں علی مدظله) په مشوره باندي مي د یاد کتاب ژباړه په پنځه، شپږ میاشتو کي بشپړه کړه او د تقریظ د لیکلو لپاره مي مسوّده مولانا مدظله ته وروسپارله، او بیا په یو بل ستر علمي سفر سوریې(شام) ته روان شوم، د دمشق پوهنتون د کلیة الشریعه(د شرعیاتو په فاکولته کي/شریعت فیکلټي) کي د خپل تعلیم د پوره کولو او د خپل لومړي عربی تصنیف "العز بن عبدالسلام" د طباعت(۱۹۶۰م) نه وروسته زه د لا لوړو زده کړو لپاره انګلستان ته ولاړم، هلته په کېمبرج پوهنتون کي د پي ایچ ډي لپاره داخله راکړل شوه چي په ۱۹۶۳م کي بشپړه شوه.

په همدې دوران کي دا کتاب د مکتبة الحسنات، رامپور نه په ۱۹۵۷م کي چاپ شو، د دې کتاب کومه نسخه چي په دمشق کي زما لاس ته راورسیده، د مطالعه کولو وروسته مي زړه ته راتېر په دمشق کي پاکستاني سفیر ډاکټر وقار همداني ته ورکړه، موصوف د آکسفورډ

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهنتون نه د اسلامي تاریخ په بخش کي پي ایچ ډي کړې وه او د مشهور "مستشرق مارګولیته" شاګرد وو، زما دده سره د دمشق په مشهوره او په قلمي کتابونو مالامال کتابخانه(المکتبة الظاهریة) کي پیژندګلوی او تعارف شوی وو، دی په جوناګړ کي پروفیسر پاتي شوی وو او په اسلامي او عربي علومو کي ئې ډیره دلچسپي درلوده، چون د علمی ذوق سړی وو، نو ځکه مي هم دده سره شناخت او راشه درشه زیاته شوې وه، ډیره موده وروسته په ۱۹۷۸م کي چي کله د لومړي ځل لپاره د امریکا په سفر ولاړم، نو ده مي هلته ډیر په زړه پوري ښه راغلاست او خدمت وکړ، دی هغه وخت د تقاعد وروسته د اسلامي نړۍ درابطې په دفتر کي مسئول او په ملګرو ملتونو کي د رابطې نماینده وو، ده د ښې ساري اخلاقو د درلودو له کبله زه تر هوایي میدان پوري راورسولم، ملګري ملتونه ئې راباندي ولیدل، او د جمعې لمونځ مي دده سره د ملګرو ملتونو په اپارتمان کي په یوه مخصوص ستر اطاق کي اداء کړ، او بیا مي د هغه ځای په "کیفې تیریا" کي د هغه سره ډوډۍ وخوړله، ده په نیویارک کي هم زما د اوسېدو انتظام د یوه اندونیزیایي ځوان محمد نور په فلاټ کي وکړ، چي د سعودي په کونسلګري کي ئې دنده درلوده.

د کېمبرج نه د دکتورا د اخیستلو وروسته زه د وظیفې په نیت د ریاض(سعودي عرب) "پاچا سعود پوهنتون" ته ورغلم، داغسي مي په شام او انګلستان او بیا په سعودي کي د دوه کلني هستوګني په دوران کي چي د اردو ژبي سره بې ربطه پاتي شوی وم او د انګریزي او عربي ژبي د مسلسل اشتغال په سبب حتی ما خپل لومړی تألیف کړی کتاب هم تقریباً هېر کړی وو.

پوره یوه لسیزه وروسته چي کله ما پاکستاني تابعیت(Nationality) په لندن کي ترلاسه کړی وو، نو د یو پاکستاني په حیث کراچي ته راغلم، او ددې ځایه رامپور ته ولاړم نو د مکتبة الحسنات د مالک مولانا عبدالحی صاحب نه مي د خپل کتاب په اړه وپوښتل، خبر شوم چي په پاتي شویو کتابونو کي خو پیدا نه شو، نو ځکه ئې هم اوس کومه چاپي نسخه راسره نشته، چي دې ځواب ډیر پریشانه کړم.

په عربي پوهنتونونو کي چي زما تدریسي سلسله په ۱۹۶۳م کي پیل شوې وه، هغه ځلبرویشت کلونه یعني تر ۱۹۸۷م پوري جاري پاتي وه، په دې دوران کي مي څوارلس کلونه د لیبیا په بنغازي پوهنتون کي، او لس کلونه(البته په دوه وو مراحلو کي) مي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعودي عرب په پوهنتونونو کي خدمات ترسره کړل، په پای کي مي استعفی ورکړه او کراچي ته راوګرځېدلم، او د همهغه وخته مي د خپل لومړي چاپ شوي اردو کتاب تلاښ پیل کړ، په همدې موخه مي د کراچي او لاهور او... کتابخانې پلټلي وې، هندوستان ته هم ولاړم او د دهلي، رامپور، ندوه او لکنو په کتابتونونو کي هم وګرځېدلم، کتاب مي ونه مونده، خو اوس شپږ یا اوه میاشتي مخکي زما یوه ځوان، علم دوست او د مطالعې شوقي ملګري د واپډا انجینیر(Wapda چي پاکستاني برقي شرکت دی) راشد شیخ صاحب زما په غوښتنه یاد کتاب په مکتبه مرکز جماعت اسلامي منصوره کي پیدا کړ او د هغه فوټو سټېټ(Copy) ئې راولیږه، چي په دې توګه ما د پوره څلوېښت کاله وروسته خپل کتاب ولیده، بخت مي دلته پر ځای وو چي کله په ۱۹۹۲م کي طوفاني سیلابونه راغلل او د یادي کتابخانې په سلګونه جلده کتابونه ئې خراب کړل، خو د هغو ټولو اوبو باوجود د اخوان المسلمین په اړه زما لیکل شوی نادره کتاب همداسي محفوظ او خوندي پاتي شو.

لوستونکي به شاید دا ګمان هم ونکړای شي چي د ځوانۍ په وخت کي زما د تألیف شوي کتاب د یو ځل بیا په موندلو سره زه څومره خوښي احساسومه، هسي هم زما د تصنیف او تألیف سلسله د ۴۳کلونو راپه دې خوا مسلسل شروع ده او متعدد کتابونه مي په عربي او انګریزي ژبو کي د مختلفو هیوادونو نه چاپ شوي دي، او د اردو ژبي دوه کتابونه مي تر چاپ لاندي دي، خو ددغي لومړی علمي ذخیرې سره مي د زړه الفت یو بل ډول وو، اوس چي مي ددوهم چاپ لپاره نظر ثاني ورباندي وکړ ګورم چي په یاد کتاب کي د منځني ختیځ د عظیم ترین تحریک اخوان المسلمین په اړه انتهایي مهم تفصیلات او معلومات موجود دي، که څه هم دا هر څه اوس نسبتاً زاړه شوي خو د هغوی تاریخي او معلوماتي حیثیت پر خپل ځای همداسي پاتي دی، په شلمه پیړۍ کي د اسلامي تحریکونو د مطالعه کوونکو لپاره او بالخصوص د دغه تاریخ جوړونکي تحریک عظیم تاریخ د مطالعه کوونکو لپاره دا کتاب نن هم ډېر مهم دی، او په دې کي زموږ د هیواد د اسلامي تحریکونو تنظیمي، اقتصادي، علمي او په تعلیمي میدانونو کي د رهنمایۍ او لارښووني لپاره ډېر څه پراته دي.

د اخوان المسلمین په اړه که څه هم په عربي او انګریزي ژبو کي ډېر کتابونه لیکل شوي دي، خو ما تر اوسه په دې اړه کوم جامع کتاب ندی لیدلی، چي د یاد کتاب سره یې پرتله

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړای شم، دا یو نایاب کتاب دی نو ځکه مي هڅه وکړه چي د دوهم ځل کتلو وروسته ددوهم ځل لپاره چاپ کړای شي.

په یاد چاپ کي د لاندي ټکو اضافه شوې ده:

- د یوې تفصیلي مقدمې په لیکلو سره د ۱۹۵۴م نه را پدېخوا د اخوان المسلمین د تحریک پر مدوجزر رڼا اچول شوې ده، او په دې دوران کي چي دوی د کوم دردوونکي وخت او حالاتو نه تېر شوي د هغو کړاوونو ځیني اړخونه لیکل شوي دي.
- ددې اوږدې مقدمې په لیکلو سره یاد کتاب یو ځل بیا تازه(Uptodate) شوی، یعني په ۱۹۷۱م کي چي اخوان ته په مصر کي یو ځل بیا د انور سادات په وخت کي د محدودي مودې لپاره د فعالیت اجازه ورکول شوه، او د هغه وخت نه تر اوسه(۱۹۹۸م) پوري پر همهغو تحریکي سرګرمیو رڼا اچول شوې ده.
- د کتاب د عبارتونو په رواني ستونزو کار شوی.
- ډیري نوي حاشیې پکي اضافه شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان سره زما تعلق:

په نني عصر کي به شايد داسي کوم تحريک وي چي ددومره جبر و قهر، قيد و بند، د دار و زيندئ، او د کيني او عداوت له داسي پُرابتلاوو پړاوونو نه راتېر شوی وي د کومو نه چي دغه اسلامپال تحريک را تېر شوی او بيا دي هم هغه ژوندی او فعال وي، زه چي څرنکه په مصر کي د اخوان المسلمين د کامرانه او مقبولو ورځو شاهد يم همداسي د هغوی د ځپونکو شپو او د کړاوونو نه د ډکو ورځو عيني شاهد هم يم.

د اخوان سره زما تعلق مصر ته له تګ نه مخکي د مکې مکرمې نه پيل شوی وو، ددغو حوادثو تفصيل دادی چي زه په ۱۹۵۰م کي د "معظم استاد مولانا علی صاحب مدظله" او "مرحوم و مغفور مرشد حضرت شاه عبدالقادر رای پوري" په څنګ کي حج ته ولاړم، هلته مي د علمي زده کړي په موخه درې کاله تېر کړل، په همدې کال د مصر نه يو ځوان مشر استاد سعيد رمضان د اخوان په نماينده ګي راغلی وو ما هم د مولانا مدظله د شاګرد او کارکوونکي په حيث د هغه سره تعارف او ليدنه وکړه، چي وروسته مو دا شناخت تر کلونو پوري په سوريې، مصر او جينوا کي همداسي باقي پاتي شو، ما د ياد پُراثره او احسن الکلامه ځوان اخواني مشر(چي دی د اخوان د مؤسس شهيد حسن البناء رحمه الله زوم هم وو) وينا او خطبه چي د وظيفې له مخي وکيل(Lawyer) وو د لومړي ځل لپاره په مکه کي واورېده، ده هغه وخت د مکې په يوازني هوټل(اوتيل بنک مصر) کي يوه جلسه کړې وه، ما د لومړي او آخري ځل لپاره مولانا عبدالعليم صديقي(د مولانا شاه احمد نورانی صاحب والد مرحوم) په انګريزي ژبي د تقرير په حالت کی وليدی، چي په عربي ژباړل کېده او دده سره سره مي د خپل معظم استاد علی ندوی مدظله عربي تقرير هم واورېده.

په مکه مکرمه کي د قيام په وخت کي پر عربي ژبي او ديني زده کړي سربېره زما دا کار هم وو چي د حج په وخت کي د عربي نړئ د خلکو سره تعلقات وساتم او وپالم، د دوهم حج پر وخت د مصري تحريک اخوان المسلمين يو هيئت د اسکندريه پوهنتون د يو تن استاد ډاکټر عبدالعزيز کامل په مشرئ راغلی وو، په هغه کي د اسکندريې پوهنتون او قاهرې پوهنتون ځيني شاګردان هم شامل ول، د دوی له جملې نه مي د قاهرې د پوهنتون د يو تن

(c) ketabton.com: The Digital Library

محصل(محب الحسنی المُحجري) سره ملاقات او ملګرتیا وشوه چي د خط په واسطه ئې لا هم دوام وموند.

وروسته چي کله په اګست ۱۹۵۳م کي مصر ته ولاړم نو د محب المحجري سره مي ولیدل، په پیل کي زه د ښار په منځ کي عابدین قصر ته نږدې پر شارع(څړک)عبدالعزیز باندي په یوه فلاټ کي د ځینو نورو پاکستاني محصلینو سره هستوګن شوم، یوازي وم او د اطاق کرایه هم ډېره وه، محب المحجري چي د ښار د یوې څنډي په یوه نوې آباده شوې سیمه"الدُّقي" کي اوسېدی، زه ئې هم جبراً د ځان سره خپل فلاټ ته بوتلم، که څه هم داځای د ښار نه نسبتاً لري وو خو پراخ وو او کرایه ئې هم کمه وه، په همدې فلاټ کي د مصر د نورو ښارونو نه راغلي څلور تنه نور اخواني ځوانان هم مېشت ول، چي ددوی له جملې نه دوه تنه په کوم مکتب کي استادان، یو تن د قاهرې پوهنتون چي نږدې وو محصل او آخري ځوان په یوه شرکت کي کاریګر وو، محب المحجري خپل اطاق ماته پرېښوده ځکه دی د کوم دوستانو کور ته د اوسېدو په نیت ولاړی، ما ددغو اخواني ځوانانو سره د مصر په همدغه فلاټ کي نږدې یو نیم کال تېر کړ، چي زما لپاره ډېر مهم وو، د دلبیرس-الجوهر څړک، د الدقی سیمي په یاد فلاټ کي مي د هغه ساده ځوان سره هم ملاقات وشو چي د پیپونو د جوړولو او فټنګ کار یې کاوه یعني نل ساز(Plumber) وو، هفته یا لس ورځي وروسته دا تور ورباندي ولګېده چي ګواکي ده پر جمال عبدالناصر د اسکندریې په ښار کي د یوې جلسې په دوران کي ډزي کړېدي، دا څنګه ښکرور بې سر او پښو دروغ وه، په دغسي حقایقو یوازي ماغوندي کسان خبر دي چي د هغه ساده ځوان سره ئې لیدلي ول، یا ده ته نږدې ول، په هر صورت دی ونیول شو او څو میاشتي وروسته د فوځي محکمې له لوري د اعدام په سزا محکوم شوی وو.

ددې وروسته پراخ مصر پر ما تنګ شو، د قاهرې پوهنتون د کلیة الدارالعلوم(دارالعلوم پوهنځي) کي زما د شمولیت او داخلې خبره همداسي پاتي شوه، خو وروسته الله جل جلاله زما دغه شوق چي په عربي پوهنتون کي به درس وایم په دمشق کي را پوره کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې ترتيب زه د اخوان المسلمين د الدقي سيمې د يوه يونټ(Cell) يو فرد وشمېرل شوم، اکثراً به د سه شنبې په ورځ هفته وارو اجتماعاتو اوغونډو ته د اخوان مرکزي دفتر Head) Quarter) الحلمية الجديدة ته ورتلم، په يادو عمومي غونډو کي به اخواني مشرانو او يا له خارج نه راغليو مېلمنو تقريرونه کول، همدلته مي يو ځل د ايران د تحريکِ فدائيان ځوان او زړه ور مشر نواب صفوي په عربي ژبه د تقرير په حالت کي وليده، ددې انقلابي مشر تقرير ډېر د فصاحت او بلاغته ډک وو، د الله اکبر زرګونو ملکوتي شعارونو د اخوان مرکز په لرزه راوستی، څو کلونه وروسته ايراني شاه په اعدام محکوم کړ.

په همهغو ورځو او همدې مرکز کي مي د اخوان د تحريک د عام مرشد(عمومي مشر) متقاعد قاضي حسن الهضيبي صاحب سره د ملاقات شرف په برخه شو، د تحريک د مؤسس او لومړي عام مرشد(حسن البناء مرحوم) وروسته چي په ۱۹۴۹م کي د مصر د استخباراتو له لوري په شهادت رسيدلی وو، دی دوهم عام مرشد وټاکل شو، حسن الهضيبي صاحب د مصر د ستري محکمې(Supreme Court) (محکمة النقض والابرام) متقاعد قاضي پاتي شوی وو، وروسته چي کله پر اخوان المسلمين د "جمال عبدالناصر" په واسطه د مصيبتونو غرونه رامات شول او د قيد و بند او حکومتي ظلمونو يوه بې پايانه او دردېدونکې لړۍ پيل شوه دغه سپين ږيري او متقاعد قاضي چي ډېر زړه سواند، نرم مزاجه او نرم ګفتاره مذهبي مشر وو، ته د اعدام سزا واورول شوه، دا ۱۹۵۴م کال وو، وروسته دا سزا په ۲۵پنځه ويشت کلن د جزا او نقصان حبس(Penal Servitude) باندي واوښتله، د ډېرو کلونو د تېريدلو وروسته دی بيرته آزاد شو، او په ۱۹۷۴م کي وفات شو.

اخوان المسلمين او مصري انقلاب :

کوم وخت چي زه مصر ته ولاړم، هغه وخت د شاه فاروق په خلاف د مصري انقلاب يو کال تېر شوی وو، دا وخت په مصر کي د اخوان المسلمين د شهرت او مقبوليت ډېر مهم عصر وو، ځکه کوم مصري شاهي نظام چي په مصر کي د انګرېزانو لپاره يو سمبوليک حيثيت درلود د هغه په خلاف د اخوان ردِعمل د پام وړ وو، چي وروسته به د ياد کتاب په ځينو فصلونو کي دا واضحه شي چي اخوان څو ځله مسلسل د انګرېزانو په اشاره د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نښېدونکو سمبوليکو دولتونو سره په ټکر کي واقع شوی وو، د فلسطين د ۱۹۴۸م په ناکامي جګړي کي د ونډي اخيستلو وروسته دوی په فوځ کي د نورو مصري مشرانو تر څنګ په پټه او مخفي توګه د مصري فوځي او سياسي قيادت په خلاف په ياده جګړه کي ددغه ناقصي کارکردګی او غداری په خلاف سرګرمه ول، ډېر کم خلک خبر دي چي د جولای ۱۹۵۲م کال نه په مصري فوځي انقلاب کي د جمال عبدالناصر او انور سادات او نورو سره سره اخوان هم په پټه د خپلو سترو فوځي افرادو په ذريعه ډير ستر رول لوبولی وو، زه شخصاً هغوی پيژنم او د هغو افسرانو نومونه مي هم په ياد دي چي تر جمال عبدالناصر په رتبه لوړ او يا دده سره هم منصبه او ملګري ول، جنرال رشاد مهنآ، کرنل ابوالمکارم عبدالحيّی، کرنل عبدالرؤوف عبدالمؤمن او نور... کرنل عبدالرؤوف عبدالمؤمن وروسته په ۱۹۵۷م کي زموږ سره په دمشق کي يوه غرمه تيره کړه، کوم وخت چي زه په دمشق کي په يوه اپارتمان کي د څو جلاوطنه اخواني ځوانانو سليمان الهضيبي او محمد عرفه سره يو ځای اوسيدلم، هغه وخت کرنل عبدالرؤوف د ظالم عبدالناصر او سوشلسټ مصري فوځي مشر د انتقام په نښه وو، دی په مخفي توګه له مصره وتلی وو او د سوريې له لاري ترکيې ته روان وو.

عرض مي کاوه چي د مصري فوځي انقلاب وروسته او په دې انقلاب کي د اخوان د شرکت په سبب په حکومت کي ددوی د مقبوليت دا يو روښانه عصر وو، جمال عبدالناصر او انقلابي کونسل اخوان ته د ځينو وزارتونو وړانديز هم کړی وو، خو د اخوان قيادت د خپلو ديني او فکري شرايطو د نه تسليمولو په سبب د محدودو وزارتونو منل او د هغوی ياد وړانديز رد کړ، په هر صورت په لومړيو دوه کلونو کي د انقلابي حکومت سره ددوی تعلقات او اړيکي ډيري ښې وې، پاچا جنرال نجيب، جمال عبدالناصر او نور انقلابي وزيران څه موده وروسته د شهيد حسن البناء رحمه الله قبر ته د فاتحې لوستلو لپاره تللي ول، نور تفصيلات به لوستونکي په کتاب کي ولولي.

اخوان د انقلابي حکومت سره په اختلاف کي او پر دوی ظلم و ستم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمال عبدالناصر د استبدادي اقداماتو او اشتراکي(Socialist) افکارو په سبب د اخوان او فوځي مشرتابه تر منځ اختلافات پیدا شول، اخوان د جمهوریت په څېر نظام او انتخاباتو حامي و داعي وو، خو عبدالناصر د خپلو سازشونو په وسیله اسلامپال پاچا (جنرال نجیب) له حکومته لري کړ، انتخابات ئې تر نامعلومې نیټې پورې وځنډول، د هیواد نظام ئې د اسلامي کولو پر ځای او حکومتي چاري ئې د اسلامي اصولو مطابق د پرمخ وړلو نه رامنع کړلې، د اختلافاتو دا لړۍ هغه وخت اوج ته ورسېدله چې په مصر کي د مېشتو انګریزي اشغالګرو ځواکونو په اړه د انګریزانو سره مذاکرات ترسره کېدل، اخوان ددغو نرمو شرایطو په خلاف وو، پر کومو شرایطو چې جمال عبدالناصر او دده د مرستندویه انقلابي کونسل غړي تیار ول، د انګرېزانو سره پر دې مسئله باندې په مذاکرانو کي په مصر کي د هندوستان سفارتخانې ډېر ستر او مُهم رول اداء کړی وو، زما دا انکشاف به حتماً نوی وي، خو زه هسې اوریدلی او بې اساسه خبري نه لیکم بلکي د شخصي معلوماتو پر اساس داسي وایم، زه هغه وخت هندوستاني وم، یو پخوانی هندوستاني سیاسي کارکوونکی او د مولانا ابوالکلام آزاد او سُبهاش چندر بوس او نورو پخوانی ملګری او کانګریسي مسلمان غړي مولانا عبدالله المصري هغه وخت مصر ته راغلی و[1].

ده راته ویلي وو چي زه باید په قاهره کي هندوستاني سفیر علی یاور جنګ بهادر (Brave Warrior) ته عربي ژبه ورزده کړم، زه دوه ځلي د عربي د تدریس لپاره سفارت خانې (Embassy) ته ورغلم، په همدې وخت کی هغه د ملګرو ملتونو د غونډي په مناسبت نیویارک ته ولاړی، د سفارتخانې عسکري ملحق(ملټري اتاشي) ډګروال مدن په دغه موقع زما نه وغوښتل چي ده ته عربي ووایم، نږدې یوه میاشت وروسته(په هفته کي یوه ورځ) چي ما هغه ته ابتدائي عربی ویلې وه، ده وروسته ځکه د زده کړي نه معذرت وکړ چي د

....

[1]د ده سره مي د لومړي ځل لپاره په مکه مکرمه کي ملاقات شوی وو، موصوف هلته او په نورو عربي هیوادونو کي د هندوستاني جاسوسي ادارې(RAW) لپاره کار کاوه، لکه څرنګه چي زما او د نورو ندوي ملګرو په مکه مکرمه کي د پاکستاني سفارتخانې د افرادو سره رابطه بحاله وه، بلکي خپله د پاکستاني سفیر "بهار کې مسعود صاحب" سره زما ملاقات وو(ماد حجاز والي"وائسرائے" امیر فیصل د لومړي ځل لپاره د پاکستاني ملي ورځي په مناسبت د سفارتخانې په استقبالیه کي لیدلی وو) نو ځکه عبدالله المصري صاحب د مولانا(ډاکټر) عبدالله عباس ندوي دهلوي په وینا زموږ په خلاف هندوستاني حکومت ته راپور ورکړی وو چي ګواکي موږ د پاکستان لپاره جاسوسي کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګرېزانو سره په مصري مذاکراتو کي دی ډېر مصروف دی، په همهغه زمانه کي د مصر یا جمال عبدالناصر د هند د جواهر لال نهرو سره ملګرتیا زیاته شوه، چي وروسته د روسانو په لور په کړېدلو سره لا محکمه شوه، او د پاکستان سره د مصر تعلقات یا خراب او یا هم ډېر ساړه شول، حالانکه د مصري فوځي انقلاب په پیل کي دا تعلقات ډېر نږدې، د ورورۍ، دوستانه او مضبوط ول، او اخوان خو بیا د اسلام په نوم او علت د پاکستان سره ډېر جوړ وو.

زما په یاد دي چي په جنوري ۱۹۵۴م کي د اخوان موجوده نوي معمر مرشد او د هغه وخت ځوان مصطفی مشهور د منیل الروضه په محله کي د اخوان په مسجد کي د همدې انګریزي فوځونو د انخلاء پر مسئلې د جمعې د خطبې نه مخکي ډېر پُر جوش تقریر وکړ چي په هغه تقریر کي ئې پر فوځي حکومت سخت انتقاد وکړ، لمونځ هم د مصطفی مشهور صاحب په امامت کي ترسره شو، خو د جمعې د لمونځ نه فوراً وروروسته چي تر اوسه لا لمونځ کوونکي په مسجد کي موجود ول پولیسو د ټوپک په واسطه ډزي وکړې، خلک یو لور بل لور ته په منډو شول، زه هم د خپل اخواني ملګري حسین اسکندري سره یو ځای د سیمي نه محفوظ ووتلم، ډېر خلک ونیول شول، مصطفی مشهور هم ونیول شو خو وروسته ئې خوشي کړ، خو یوځل بیا په اګست ۱۹۵۴م کي ونیول شو او په لس کلن حبس محکوم شو، چي دا بیا یوه بېله قصه ده.

په هغو ورځو کي به مصري جاسوسي پولیسو زموږ د فلاټ نګراني او څارنه کوله، په جولای ۱۹۵۴م کي د انقلاب د دوهمي کلیزي پر مهال جمال عبدالناصر په اسکندریه کي خپل په غونډه کي د یو سازش له مخي چي دده د افرادو له لوري په پوره احتیاط سره ډزي وشوې، دومره احتیاط چي د ډزو نښه اصلاً د سټیج نه بلکي په بل لور وه، همدا سازش ئې پلمه کړ او پر اخوان ئې ددې ترور د هڅي تهمت پوري کړ، پورته ذکر شوی د پائپونو کارکوونکی(عبدالطیف) په همدې تور ونیول شو او په فوځي محکمه کي ئې دوسیه پیل شوه، خو د یوې یا دو میاشتو په کمه موده کي ئې سمدستي اعدام(شهید) کړ، پر اخوان ئې کړۍ ډېره تنګه کړه، د اخوان په خلاف ئې په تلویزیونونو او اخبارونو کي(چي ټول دولتي شوي ول) باقاعده پلان شوي منظم کوششونه(پروپاګند) پیل شوه، Nationalised د حکومتي بدماشانو په ذریعه ددوی مرکز وسوځول شو، د اخوان مکمل قیادت ئې بندي کړ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي په رأس کي ئې علماء، مشائخ، د سترو شرکتونو مالکان او د پوهنتونونو پروفیسران شامل ول، دا هر څه ددې لپاره وشول چي د اخوان له لوري د ائیتلافي حکومت سره اختلاف د تل لپاره وځپل شي او اخوان بیا ددې وړتیا تر لاسه نکړي چي د بل حکومت په مقابل کي دي د اختلاف سر پورته کړي.

دا خبره مصري فوځي قیادت ته ډېره ښه معلومه وه چي اخوان یو رضاکارانه نیمه عسکري تنظیم(النظام الخاص) لري، چي د هغه سره د فلسطین د ۱۹۴۸م کال د جګړي پاتي شوې ډېره اسلحه موجود ده، چي د مصر د حکومت په اجازه یې خوندي کړې وه او یو څه سلاح د حکومت له لوري هم ورکول شوې وه، جمال عبدالناصر او د هغه ډېری فوځي ملګري چي د فلسطین په یادي شوي ناکامي جګړي کي موجود ول ددې خبري نه خبر ول. اوس نو په ډېر جسارت سره پر دوی دا تور هم پوري شوی وو چي اخوان دغه اسلحه د انقلابي حکومت په مقابل کي د بغاوت لپاره په غیر قانوني توګه جمع کړې وه، او ددوی دا دسیسه او پلان وو چي د فوځي قیادت ارکان قتل کړي او حکومت او واک یوه رجعت خوښوونکي (Reactionary) حکومت ته وسپارل شي، په دغه زمانه کي د "رجعیه"(رجعت خوښوونکې) اصطلاح په حکومتي میډیا کي ډېره پورته کښته کیده، او د همدې پردې تر شا د دینداري او اسلامپالني په خلاف ډېر زهر شیندل کیدل.

زه په دې مناسبت د یوه بل راز نه هم پرده پورته کوم چي په پاکستان او هندوستان کي به ډېر محدود کسان تري خبر وي، هغه دا چي د اخوان المسلمین د امن خوښوونکي اسلامي تحریک د ځپلو او تباه کولو لپاره ټول پلان او کار د امریکا په مرسته ترسره کېده، په ۱۹۶۷م کي د مصر و اسرائیلو د جګړي پر مهال چي مصر په ډېر ذلت سره ماتي وخوړله، وروسته چي د مصر فضائي او هوائي ځواک ناڅاپه د اسرائیلو په هوائي بمباردونو کي مکمل تباه شوی وو، یوه اسرائیلي مخفي جاسوس یو کتاب لیکلی وو چي عربي ژباړه یې د (عند ما تحطمت الاسراب) په نوم شوې، ما یاد کتاب د همدې جګړي نه څو میاشتي وروسته په بنغازی کي لوستی وو، د کتاب انګریزي نوم مي په یاد ندی خو ممکن داسي به وو (When the Squdrons were Crushed). مصنف چي په دغه وخت کي ئې په مصر کي د اسرائیلو لپاره ښه بریالی جاسوسي کوله ددې خبري نه پرده پورته کړېده چي د مصر د انقلاب وروسته چي کله په شرق اوسط کي د انګرېزانو د نفوذ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

له منځه وړلو لپاره د مصري حکومت له لوري د امريکا سره موافقت شوی وو، جمال عبدالناصر د مصري استخباراتي پوليسو په بدل کي چي د انګريزانو په لاس روزل شوي وو او د پاچا خدمتګار ول د يوې نوي استخباراتي پوليسي شبکې د منظم کولو او جوړولو لپاره د امريکا نه مرسته وغوښتله، په امريکا کي هغه وخت د جرمني د نازيانو نه تښتيدلي ډير فوځي او پوليسي افسران موجود ول، امريکا هغوی مصر ته وليږل، ددوی نه ځيني نازيان ظاهراً مسلمان شول، او دوی خپل نومونه د فلسطين د مفتي(محمد امين الحسيني) په نوم محمد امين ته ورته کېښودل، دا خبره بايد ياد وساتل شي چي ددوهمي نړيوالي جګړي پر مهال الحاج امين الحسيني د انګرېزانو د لاسونو نه په تېښته او جرمني ته په رسېدلو بريالی شوی وو، د انګرېزي استعمار په خلاف ئې د برلېن د راډيو نه پروپاګند کول، نو ځکه چي کوم جرمني ووايي چي دده په لاس ئې ايمان راوړی دی په مسلمانانو او بالخصوص اخوان کي ډير محبوب بلل کېده، د همدې لاري نه دغه دروغجن نازيان د مسلمان شوي جرمن وزير داخله "زکريا محی الدين" د منصوبې له مخي د اخوان په منځ کي ځای پر ځای کړل شول، او دوی ته دا دنده ور وسپارل شوه چي د اخوان په صفونو کي د جرمني د مسلمانانو په صفت سرايت وکړي، او د اخوان د نيمه عسکري تنظيم تمريني(Training) او تربيتي چاري پر مخ يوسي، دوی به په دې ډول سره وکولای شي چي د اخوان مخفي او پټو اسلحو ته لاس رسئ پيدا کړي، او بيا مصري حکومت ته راپور ورکړي، دا کار په ډيره راز داري او مهارت سره ترسره شو، نازيانو خو هسي هم د داسي کارونو د سرته رسولو لپاره په خپل هيواد کي مهارت تر لاسه کړی وو، له دې لاري د جمال عبدالناصر فوځي حکومت د اخوان المسلمين د نيمه عسکري او استخباراتي تنظيم په اړه تفصيلي معلومات لاس ته راوړل، د اسکندريه په جلسه کي پر جمال عبدالناصر باندي ددوی د سازش له مخي ډزي وشوې، چي وروسته ئې د ځيرلو لپاره فوځي محکمه تشکيل شوه او د هغي محکمې مخي ته هر څه کېښودل شول، په دې طريقه ئې اخوان بدنام کړ، د هغه په خلاف ئې دروغجني دوسيې ترتيب کړې او په څو مياشتو کي ئې څو د ګوتو په شمېر خو تر ټولو ستر اخواني مشران لکه د ستري محکمې مشهور وکيل او ممتاز قانون پوه او مصنف "عبدالقادر عوده"، ازهري عالم "شيخ فرغلي" او نور شپږ کسان اعدام کړل، خو د انقلابي کونسل هغه رکن او د انقلابي محکمې هغه مشر(کرنل جمال سالم) چي دغه پاک نفسه اشخاص ئې په اعدام محکوم کړي ول ډير ژر ليونی شو او د نيويارک په يوه شفاخانه کي ومړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چي د اخوان المسلمین د تحریک په ځپلو کي د امریکا او جمال عبدالناصر تر منځ په تعاون او مرسته کي شک لري هغه دي د امریکا د استخباراتي شبکې(CIA) د مؤسس "مائلز کوپلېنډ Miles Coopland "کتاب(The Game of Nations) "د قومونو لوبه" مطالعه کړي، چي تفصیلاً پکي لیکل شوي چي څرنګه امریکا په سوریه کي په ۱۹۴۹م کي د فوځي انقلابونو سلسله پیل کړه، او دغه ستر امریکایي جاسوس په دغو لوبو کي کوم کردار ولوبوه، او بیا ده څرنګه جمال عبدالناصر او د هغه د ځینو نږدې ملګرو سره تعلقات پیدا کړل او په مصري فوځي انقلاب کي ئې څومره ونډه او رول درلود، دی جمال عبدالناصر ته څومره نږدې وو، دا کتاب د ۶۰شپیته ایمي لسیزي په پیل کي چاپ شوی وو، مصر، سوریې او عراق ته ددغه کتاب راوړل سخت منع وو، په عربي هم دغه کتاب د "لعبة الامم" په نوم وژباړل شو او بیروت چاپ کړ، زه ددغو دواړو هیوادونو نه په خارج کي وم، کېدای شي په پاکستان کي ئې هم اردو ژباړه شوې وي.

د انقلابي مصري حکومت اړیکي او روابط د امریکا سره د ۱۹۵۴م کال په پای کي هغه وخت خرابي شوې چي کله مصري هیئت امریکا ته تللی وو او هلته ددوی سره یوازي دوه میلیونه ډالر مرسته وشوه، دغه دوه میلیونه ډالر مرسته مصري انقلابي فوځي حکومت د ځان لپاره د توهین او سپکاوي مترادف وبلله، ددې وروسته جمال عبدالناصر د روسیې نه د فوځي مرستي غوښتنه وکړه، او د روسانو سره ئې اړیکي پراخي کړلې، ددغو روابطو په جوړولو کي د کمونیسټ ګوند او انقلابي کونسل یو رکن(خالد محی الدین) ستر رول ولوبوی، هندوستاني حکومت یا جواهر لال نهرو د خپل رسوخ او منځګړیتوب نه ګټه پورته کړه او دغه نوي پیل شوي اړیکي ئې لا ژوري او عمیقي کړې، بالاخره مصر د جمال عبدالناصر په وخت کي د روسیې غیږي ته ولویدو، خو لکه څرنګه چي د اسرائیلو سره د اختلافاتو د حلولو او د فلسطین په مسئله کي روسیې کوم مثبت کردار نشو لوبولای نو ځکه هم جمال عبدالناصر د خپل مرګ نه څو میاشتي مخکي د مسکو د سفر نه تر راستنېدلو وروسته خپل نائب ولسمشر انور سادات ته د امریکا سره د اړیکو پراخولو لپاره زرغونه اشاره (Green Signal) ورکړه، او بالاخره د جمال عبدالناصر د مرګ نه وروسته مصر یوځل بیا د امریکا خوا ته ورمنده کړه، اسرائیلو ته هم تسلیم شو او سفارتي اړیکي ئې ورسره فعاله کړې، کوم وخت چي د امریکا سره د مصر د انقلاب په وخت اړیکي جوړي شوي وې یو ځل بیا په ښکلي یاراني واوښتې، اوس بیا دا دي کلونه وروسته دا اړیکي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل عروج پړاو تیروي، او مصري حکومت چي مشري ئې د څه مودې نه د یوه پخواني فوځي افسر په لاس کي ده د امریکا په اشاره کار کوي.

امریکا په ډېره چالاکي او بیداري سره دصلیبي عداوت او دښمنی تر چتر لاندي اخواني تحریک چي د غربي اثراتو منلو ته کله هم چمتو نه وو خپله په هممغه مصري انقلابیونو وځپی.

په حقیقت کي جمال عبدالناصر په خپل حکومت کي تل یو داسي فرد وساته چي د امریکا سره ئې پټې او مخفي اړیکي ساتلې، دا کس د مصر داخله وزیر(زکریا محی الدین) وو چي ده لکه څرنګه چي پورته یادونه وشوه د امریکا نه هغه نازي پولیس افسران ترلاسه کړي ول، چي د هغوی په واسطه ئې مصري استخباراتي پولیس پر نازي خطوطو او طریقو منظم او ځای پر ځای کړل، هغه نازیان چي د مسلمانانو په نومونو سره د اخوان په تنظیم کي شامل شول او د هغوی جاسوسي ئې وکړه، د اخوان په ځپلو کي ئې د مصري حکومت مرسته وکړه، همدغه زکریا محی الدین وروسته په ۱۹۶۷م کي د مصر او اسرائیلو د فیصله کوونکي جګړي د مخنیوي لپاره د امریکا په وساطت د دغو ترینګلو اړیکو د جوړولو لپاره او د رامنځ ته شویو جګړو د احتمالي خطراتو د لري کولو لپاره دوه ورځي وروسته واشنګټن ته روان وو چي ناڅاپه اسرائیلو د جون د میاشتي په یوه سهار وختي د ډیري شدیدي فضائي حملې په ترڅ کي ټولي مصري جنګي الوتکي بمبارد کړې، د مصري هوایي ځواک مشر چي ټوله شپه ئې په یوه غونډه(Parti) کي د شرابو په څښلو تېره کړې وه سهار تند د شرابو په نشه مست پروت وو.

نو ځکه هم د شک او شبهې ځای ندی پاتي شوی چي د مصري فوځي حکومت په لاس د اخوان په ځپلو کي د مګاري امریکا لاس وو، دا ځکه یوازي اخوان د مصر داسي سیاسي او عمومي طاقت وو او لا هم دی چي یو طرف ته د بې دینه کمونیزم او سوشلزم با اثره مخالف او بل لوري ته د غربي سیکولرزم او غربي ثقافت او تمدن د اثراتو او نفوذ سرسخت دښمن وو او دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر کومه ځایه چي د امریکایي جمهوریت پرستی او جمهوریت غوښتني د دعوو تعلق دی، نو هغه د اسلامي هیوادونو لپاره ندي، دوی په اسلامي هیوادونو کي فوځي انقلابونه راپورته کړل او هغوی ئې تائید کړل، د پورته ذکر شوي امریکایي جاسوس "مایلز کوپلینډ" په کتاب کي پر وړاندي شویو شواهدو سربېره د الجزائر واقعه تازه ده، چي په منصفانه انتخاباتو کي درې کاله مخکي د اسلامي ګوند(Front) په بریا باندي ناهیلي امریکا هلته د فوځي کودتا حمایت وکړ او کودتاچي غیر قانوني دولت ئې په رسمیت ومنی، چي اوس هره ورځ په ساده جامو کي د فوځونو په لاسونو بې ګناه الجزائریان وژل کیږي، بیا هم ددغو ټولو ظالمانه کړنو تور د هغه ځای پر اسلامي تنظیم او کارکوونکو پوري کیږي، چي په دې وحشت کي فرانسه هم شامله ده، څو میاشتي مخکي چي یو الجزائري فوځي په لندن کي د سیاسي پناه اخیستلو وروسته هلته د "آبزرور" اخبار ته په خپله مصاحبه کي ډیر حقایق وویل؛ ده د الجزائري فوځ پر هغو مظالمو اعتراف وکړ چي ده شخصاً دداسي ظلمونو د ترسره کولو لپاره خپل په لاسونو د الجزائري فوځي حکومت له لوري په "پاریس" کي یوه تنظیم ته پنځه لکه نقد "فرنک" ورکړي ول، او دوهمه تازه ترینه واقعه د ترکیې ده چي هلته فوځ یو منتخب لومړی وزیر(نجم الدین اربکان رحمه الله) د څوکۍ نه لري کړ، ددغه لومړي وزیر یوازینی ګناه دا ده چي ګوند ئې اسلامپال دی، او د ایران سره ئې یو ستر اقتصادي تړون لاسلیک کړی وو، امریکا ددغه منتخب جمهوري حکومت د پرځولو په اړه نه کومه پښېمانتیا او یا خفګان څرګند کړ بلکي د فوځي کودتاچي حکومت د کودتا او مداخلت حمایت ئې اعلان کړ.

د اخوان المسلمین د ابتلاوو او زحمتونو دوهم پړاو:

په اګست ۱۹۵۴م کي چي د مصنوعي او خودساخته ډرامې او واقعې وروسته د اخوان د کارکوونکو د نیولو او ځورولو کومه لړۍ پیل شوه، او په نتیجه کي ئې په زرګونو اخواني ځوانان او په حکومت او کارخانو کي مزدوران او کارکوونکي محبسونو او زندانونو ته ولیږل شول، د لسو نه نیولې تر شلو کلونو پوري حبس ورته ټاکل کېده، په زرګونو ځوانان د مُخفي لارو نه د سوډان او لیبیا په لور تیښتي او جلاوطنی ته اړ شول، ددې کال په اړه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل ګران ملګري(محب المحجري) یوه واقعه راپه یاد شوه، ده هغه وخت په نوي انقلابي ورځپاڼي الجمهورية(جمهوريت) کي کار کاوه او هره هفته به زموږ لیدو ته راتلی، خو ناڅاپه ورک شو، بیا یوه میاشت وروسته راغی، په داسي حال کي چي د سر ویښتان ئې کوچني ول، د یو ثابت قدمه او مؤمن ځوان په شان ئې راته وویل چي د اخبارو د مدیر(انقلابي فوځي آمر) انور سادات په امر بندي شوی وو، که څه هم پر ده کوم ثبوت او الزام نه وو بیا هم د اعتراف کولو او تحقیق و تفتیش په نیت ئې درې هفتې په زندان کي بندي کړی وو، د سر ویښتان ئې ورخریلي ول، په درو ئې وهلی وو، وروسته ئې خپله ملا را وښوده چي د زیاتو وهلو په واسطه ئې د ملا رنګ شین اوښتی وو، د یو یو ځای نه به یې پوست هم جلا شوی وو، ده چي د مصري پولیسو د تعذیب او ښکنجې(Torture) کوم واقعات راته بیانول په اورېدلو سره ئې زموږ زړونه په لرزه راغلل، ددغو تعذیبونو او شکنجو په دوران کي به ئې په ساعتونو ساعتونو د یخي پر کوندو لوڅ تړلي ول، د مقعد د لاري به ئې د بایسکل په پمپونو خیټي ته هوا ورکوله، او څو څو ورځي به ئې مسلسل د تیزو ګروپانو رڼا ته غورځولي ول، او تر ټولو ستر تکلیف به لا داوو چي سهار و ماښام به ئې د مور په ښکنځلو سپکول، د لا تعذیب او وحشت لپاره به ئې د ځینو بندیانو میندي او خویندي زندان ته راوستلې او ددوی په مخکي به ئې تجاوز ورباندي کاوه.

دا ټولي د تعذیب، آزار و اذیت هغه نوي طریقې وې چي مصر ته رالیږل شویو نازي افسرانو مصري فوځیانو ته ورښودلي ول، هر بندي چي به د محبس نه راووتی همدا قصې به ئې پر خوله وې، ددغه دولتي تروریزم هدف دا وو چي د اخوان اسلامپال تحریک د تل لپاره وځپي، خو الله الحمد چي مصري سوشلسټ(اشتراکي) جلّاد جمال عبدالناصر په دغه ذلیل کار کي هم ناکام شو، دده دا منصوبه او پلان هم وو چي کوم اخوانیان چي په محبسونو ننویستل شوي دي د هغوی مېرمني او ماشومان د فقر او غربت نه په تنګ راشي، او خپل خاوندان، وړونه، زامن او سرپرستان دې ته اړ کړي چي د حکومت په وړاندي تسلیم شي، خو کوم اخوانیان چي د مصر نه وتښتیدل د زرګونو په تعداد کي سعودي عرب، کویټ، سوډان، شام او نورو سیمو ته ولاړل، دوی د خپلي ګټي نه څه حصه پر خپلو ماشومانو سرېېره هغو اخواني کورنیو ته هم لیږله چي سرپرستان به ئې بندي ول، په دوی کي استاد سعید رمضان هم وو چي ما ئې پورته یادونه وکړه، دی هغه کس وو چي هغه وخت به ئې په قاهره کي د "المسلمون" په نوم میاشتنی ګڼه خپروله، دی د ۱۹۴۸م نه تر دوه درې کلونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوري په پاکستان کي هم اوسيدلی وو، هغه وخت حسن البناء شهيد رحمه الله دی د قيد و بند نه د خوندي ساتلو په موخه پاکستان ته رالیږلی وو.

د مصر وروسته په سوريه کي د اخوان المسلمين ګوند ډېر قوي وو، د دمشق په پوهنتون کي د قانون پوهني په بخش کي د اسلامي قانون پروفيسر او وروسته د کلية الشريعة(د شريعت فاکولتې) مدير او زما استاد ډاکټر مصطفی السباعي دلته د اخوان المسلمين عمومي مشر وو، په ياد پوهنتون کي دغه تنظيم ډېر مضبوط وو، مرحوم سعيد رمضان صاحب(هغه چي وروسته ئې د جرمني نه په اسلامي قانون کي دکتورا اخيستله) هم د خپلي کورنۍ سره دلته راغلی وو، د همدې ځايه ئې د المسلمون مياشتنی ګڼه چاپوله او نشروله، کوم وخت چي زه په ۱۹۵۵م کي دمشق ته د تعليم لپاره ولاړم، ډېر ځلي به دده کورته ورتلم، د مصر غوندي دلته هم اخواني محصلين او استادانو زما سره د سکه وروڼو غوندي رويه او سلوک کاوه، خو د مصر د اخواني ملګرو ځای بيا جلا وو، د هغوی خو مينه دومره زياته وه چي د اختر په رخصتيو کي ئې زه په ډېر اصرار سره لري پروت يو ښار "منصوره" ته نږدې خپل کلي"دکرنس" ته بوتلم هلته ئې څلور پنځه ورځي داسي مهماني راکړه چي کله ئې هم نشم هېرولای، د محب المحجري سره سره د هغو ټولو ځوانانو(چي اوس به سپين ږيري وي) نومونه مي په ذهن کي همداسي محفوظ ساتل شوی وي، د دوی له جملې نه يوه استاد حسين اسکندراني(د يو مکتب استاد) چي کله زه د کښتۍ په واسطه د سعيد پورټ نه د کراچي په لور راتلم نو د قاهري نه ډېر لري دغه ښار ته زما درخصتولو په نيت راغی.

پر اخوان المسلمين چي په ۱۹۵۴م کي مصري انقلابي حکومت کوم ظلمونه وکړل او دا اسلامپال تحريک ئې منع اعلان کړ د هغه نه يوازي دوه کلونه وروسته په ۱۹۵۶م کي چي کله جمال عبدالناصر د سويز کانال مصري کول(ملي کول) غوښتل او په دې تړاو د برطانيې، فرانسې او اسرائيلو له لوري مصر ته ګوتڅنډنه وشوه، او دوی ټول د مصر په خلاف په يو صف کي ودريدل مصر ته ئې د جګړې اخطارونه ورکړل، پدې وخت کي اخوان المسلمين د حکومت ټول وحشتونه هېر کړل او د هغوی د ائيتلاف په وړاندي ئې د خپل مصري دولت حمايت او ملاتړ اعلان کړ، رضاکارانه خدمات ئې پيل کړل دا همهغه کال وو چي ما په دمشق پوهنتون کي د ټولو محصلينو سره هلته فوځي تمرينات(زده کړه) وکړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناڅاپه برطانيې، فرانسې او اسرائيلو په ګډه پر مصر باندي حمله وکړه، په دغه مختصره حمله کي مصر ماتي وخوړله، اسرائيلو د "سينا پر دښتي" چي مصري سيمه وه قبضه وکړه، برطانيې او فرانسې يو ځل بيا د سويز کانال پر علاقه قبضه وکړه، د امريکا د ولسمشر "آئزن هاور" په مداخلې او منځګړيتوب سره دغو هيوادونو خپل فوځونه د مصر نه بيرته وايستل، په دې شرط سره چي مصر به د اسرائيلو کښتى په سويز کانال کي نه ايساروي، فرانسې او برطانيې ته به هم د سويز کانال د درآمد(ګټي) نه ددوی مالي معاوضه ورکوي، اسرائيلو هم د سينا د دښتي نه خپل فوځونه ټول کړل خو پر پولي ئې د مصر پر ځينو سيمو لا هم خپله قبضه جاري وساتله.

په هر صورت ددغه جګړي او ماتي وروسته مصري فوځي حکومت د اخوان په خلاف په خپلي دښمنى کي کمي راوستله، که څه هم ددوی مرکزي دفتر او ضبط شوي املاک د دولت له لوري ورته واپس نشول، خو ددغي جګړي په دوران کي چي کوم بې ګناه اخوانيان په زندانونو کي پراته ول آزاد شول، دوی يو ځل بيا د استاد شهيد سيد قطب رحمه الله په مشري او لارښوونه کي د خپل پرامنه اسلامي دعوت په چارو مصروف شول، سيد قطب د مصر مشهور اديب، نقاد او د اسلامي ذهنيت درلودونکى مفکراو مصنف وو، خو دده تحريرونو او د اخوان يو ځل بيا احياء جمال عبدالناصر ته خوند ورنکړ، ده سيد قطب زنداني کړ او ټول هغه ځوانان چي دده همفکري ول محبسونو ته واستول، وروسته يې پر سيد قطب باندي دده د يو کتاب(معالم فى الطريق) پر اساس په فوځي محکمه کي دوسيه وڅيړله او دائي په دروغو ثابته کړه چي ياد کتاب د مصري حکومت په خلاف تحريکونکى دى بيا ئې په ۱۹۶۶م کي په اعدام محکوم کړ، نورو سلګونو اخوانيانو ته يې هم د قيد او بند سزاوي ورکړې، پدې ډول سره دا د اخوان المسلمين د ابتلاوو دوهم پړاو وو، په دې امتحاني پړاو کي ددوی تر ټولو ستر مفکر او مصنف چي په محبس کي ئې د څو کلونو د زحمتونو وروسته د شلمي پيړۍ بې نظيره تفسير(فى ظلال القرآن) وليکى، شهيد کړل شو، خو الله تبارک و تعالى په خپل کامل قدرت سره يوازي يو کال وروسته د اسلام لپاره د سربښندونکي او په بند و قيد کي د پرتو مصيبيت ځپلو مؤمنانو انتقام په ۱۹۶۷م کي د اسرائيل و مصر د جګړي په صورت کي چي مصر شرميدلي ماته وخوړه واخسيت، په زرګونو مصري فوځيان بندي شول، د مصري اُردو عياش مشر ځان وژنه وکړه، د مصر او روسيې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګریتوب بې فائدې پاتي شو، او په ۱۹۷۰م کي د جمال عبدالناصر کمبله هم ټوله شوه، ده خپل نائب ولسمشر ته وصیت وکړ چي د روسیې پر ځای پر امریکا تکیه وکړي.

اخوان المسلمین د جمال عبدالناصر نه وروسته:

په ۱۹۶۷م کي پر پراخي مصري سیمي(سینا) د اسرائیلو قبضه وه، ددې سیمي سره سره ئې د سویز کانال او مکمل شرقي ساحل سیمي تر تسلط او اشغال لاندي نیولي وې، ددوی په اجازه د نورو ټولو هیوادونو کښتۍ د سویز کانال نه تیریدی شوې، انور سادات غوښتل په کومه طریقه اسرائیلي فوځونه د شرقي ساحل نه لري کړي، ددې لپاره ئې خپلي داخلي پالیسي ته تغییر ورکړ، ده په زرګونو بېګناه اخواني بندیان له زندانونو نه آزاد کړل، د ډیرو بندیانو دوسیې ئې سمدستي ختمي کړلې، او د جمال عبدالناصر د اشتراکیت پر ځای ئې د اسلام شعار پورته کړ او خپل ځان ته ئې د الرئیس المؤمن(مسلمان مشر/زعیم) لقب غوره کړ، که څه هم د اخوان همهغه پخوانی د۱۹۵۴م کال حالت نه وو او نه هم د دوی املاک او جائیدادونه ور واپس کړل شوه خو یو ځل بیا د کار او عمل آزادي ورکړل شوه، ددې سره سره چي هغه په لکونو مظلوم مصریان چي د جمال عبدالناصر د سوشلزم(اشتراکیت) د قانون په مټ ځپل شوي ول او د اسلام د شعار په اوچتولو سره ویریدل، هغوی د آرام ساه واخیسته، د اسرائیلو د دښمنۍ لپاره ټول مصریان یو مُټي شول او کله چي انور سادات ددې جوګه شو چي د اسرائیلواشغال پای ته ورسوي نو په ۶ اکتوبر ۱۹۷۳م کال کي ئې ناڅاپه د شپې په تیاره کي د سویز کانال پر شرقي څنډه حمله وکړه او اسرائیلي فوځ ته ئې ماتي ورکړه، او وروسته ئې د امریکا په مرسته د اسرائیل سره د تړون پر اساس د سینا پراخه علاقه بیرته لاس ته راوړه.

په کال۱۹۷۱م کي یو پخواني اخواني مشر عمر التلمساني د (۱۷) اولس کلن حبس وروسته آزاد شو، دی په ۱۹۷۴م کي د اخوان عام مرشد(مشر) انتخاب شو، ده په ډیره دور اندیشي او ځیرکتیا سره یو ځل بیا د پاشل شوي اخوان صفونه سره یو ځای کړل، ډیرئ اخوانیان چي په ۱۹۵۴م کي په پنځلس کلن حبس محکوم شوي ول، او د هیواد نه لري په خارج کي اوسیدل هیواد ته راستانه شول، ځیني د زندانونو نه خوشي شول، تر اوسه لا اخوان ته په

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیواد کې د آزاد سیاسي فعالیت اجازه نه وه ورکول شوې وه، اخوان د "وفد" او ځیني نورو سیاسي ګوندونو سره په ګډه په انتخاباتو کې برخه واخیستله، او په پارلمان کې ئې د اسلامي قدرونو آواز اوچت کړ، د عمر التلمساني په دور کې په مصر کې پخوانی سیاسي مجلې "الدعوة" او نوري یو ځل بیا چاپ شولې، دوولس کلونه مسلسل ددریم عام مرشد په صفت د اخوان د قیادت کولو وروسته بالاخره په ۱۹۸۶م کې وفات شو او حامد ابوالنصر څلورم عام مرشد وټاکل شو.

د اخوان دغه څلورم عام مرشد د ۱۹۳۳ نه د اخواني تحریک غړی وو، او په ۱۹۵۴م کې ده ته د ۲۵ کلن بند سزا ورکول شوې وه خو په محبس کې د ۲۰ کلونو تیریدلو وروسته په ۱۹۷۴م کې آزاد شو، د ده په عصر کې اخوان یو ځل بیا په مصري ټولنه کې خپل وجود په اثبات ورساوه، مختلف کاري تنظیمونه (Unions) ئې د پوهنتونونو په زده کړه اییز چاپیر او په ملي ادارو کې د پیل په څیر یو ځل بیا داخل شول او دده په عهد کې په اپریل ۱۹۸۷م کې اخوان د دوو نویو مصري سیاسي ګوندونو ضرب العمل او ضرب الاحرار سره حلف وکړ او د مصر په پارلماني انتخاباتو(مجلس الشعب) کې ئې ونډه واخیستله، د لومړي ځل لپاره د اخوان (۳۶) ارکان د پارلمان غړیتوب ته بریالي شول، چې په نتیجه کې په پارلمان کې د اپوزیسیون قیادت او مشري د دوی لاس ته ورغله.

اخوان پر ایمرجنسي او عاجلو قوانینو د احتجاج په صورت کې، د عادلانه او شفافو انتخاباتو د ګارنټي د نشتون په سبب په ۱۹۹۰م کې په عامو انتخاباتو کې د نورو اپوزیسیوني ګوندونو سره یو ځای بائیکاټ(رد) وکړ، په ۱۹۹۲م کې ئې د لوکل باډیز په انتخاباتو کې ونډه واخیستله، او په ۱۹۹۳م کې ئې د حُسني مبارک د دریم ځل لپاره په صدارتي انتخاباتو کې د شرکت سره مخالفت وکړ چې په نتیجه کې د حکومت د غضب په نښه شول، ددوی پر ۸۲ممتازو کارکوونکو او مشرانو په فوځي محکمه کې د مختلفو دروغجنو دوسیو پر سر مقدمه وچلیده او ۵۴نفره یې محبس ته ورځني واستول، په ۱۹۹۵م کې دوی د مجلس الشعب(پارلمان) په انتخاباتو کې ونډه واخیستله.

د عام مرشد ابوالنصر په عهد کې د ګوند مکمل ادارتي او تنظیمي جوړښت د شورې پر بنیاد څلویښت کلونه وروسته یو ځل بیا قایم شو، د اخوان د اعلی ترینه تنفیذي کمیټې(مکتب الارشاد) د غړو او عام مرشد انتخابات کول او غوره کول په عملي بڼه پیل شول، حامد ابو

(c) ketabton.com: The Digital Library

النصر صاحب هغه لومړنی اخواني مشر وو چي د مرحوم ضیاءالحق په وخت کي په ۱۹۸۸م کي د اسلامک کونسل آف یورپ په غونډه کي چي په اسلام آباد کي رابلل شوې وه برخه واخیستله، د افغاني مجاهدینو د قیادت او مشرتابه سره ئې ملاقات وکړ، د درهٔ خیبر نه ئې لیدنه وکړه، په ۲۰ جنوري ۱۹۹۶م کي ئې له دې فاني نړۍ نه سترګي پټي کړلي، دده د تدفین نه فوراً وروسته هغه زرګونو اخوانیانو چي دده په جنازه کي ئې برخه اخیستې وه د مرحوم عام مرشد د لومړي مرستیال استاد مصطفی مشهور سره بیعت علی الاعلان اجتماعي وکړ.

په ۱۹۲۸م کي د اخوان المسلمین د تأسیس نه نیولې تر پنځم عام مرشد پوري څلورو مشرانو ته په لاندي تفصیل سره د اخوان د قیادت او مشرتابه ویاړ ورپه برخه شوی.

- شهید الاستاد حسن البناء مرحوم د ۱۹۲۸م نه تر ۱۹۴۹ پوري
- متقاعد قاضي حسن الهضیبي مرحوم د ۱۹۵۱م نه تر ۱۹۷۳ پوري
- الاستاد عمر التلمساني مرحوم د۱۹۷۳م نه تر ۱۹۸۶ پوري
- الاستاد حامد ابوالنصر مرحوم د ۱۹۸۶م نه تر جنوري ۱۹۹۶

د اخوان اوسنی قیادت او تازه ترین صورتحال:

موجوده عام مرشد استاد مصطفی مشهور چي ما ئې یادونه په ۱۹۵۴م کي د اخوان په یوه مسجد کي د خطیب په حیث وکړه چي هلته بیا د پولیسو له لوري ډزي وشوې او زه هم هملته موجود وم، دده عمر اوس یعني په ۱۹۹۸م کي ۷۷کاله دی، دی په اولس کلنی کي یعني هغه وخت چي د "منیا" په ښار کي ئې په عالي لیسه کي درس وایه د اخوان سره یو ځای شوی وو، بیا ئې په قاهره پوهنتون کي په ۱۹۴۳م کي په علم

(c) ketabton.com: The Digital Library

الاصادر (Meterology) کي ګرېجوېشن وکړ، او د هيواد په ګمرک کي ئې دنده پيل کړه، درې کاله وروسته۱۹۴۶م کي ئې په همدې علم کي ماستري وکړه، نو څکه هم دنورو اخواني مشرانو غوندي د عالي تحصيلاتو درلودونکی وو، د لومړي عام مرشد پرته نورو ټولو اخواني مشرانو د اخوان تر سايې لاندي د ديني علومو زده کړي او فهم و فراست تر لاسه کړی وو.

استاد مصطفی مشهور د دين په خاطر څلور ځله د قيد و بند مصيبتونه وګالل، لومړی ځل د شاه فاروق په عهد کي په ۱۹۴۸م کي زندان ته ولاړی، درې کلونه هلته پاتي شو، په ۱۹۵۱م کي د آزاديدلو وروسته يو ځل بيا د جمال عبدالناصر په عهد کي په ۱۹۶۵م کي ونيول شو، او په لس کلن حبس محکوم شو، په ۱۹۷۱م کي د انور سادات په وخت کي آزاد شو، په دې ډول سره ئې د شاه فاروق او جمال عبدالناصر په وخت کي ۱۹کلونه په سياسي حبس کي تېر کړل.

په ۱۹۸۱م کي چي کله د يو نوي سخت دريځي ډلي او ديني تنظيم"جماعة التکفير و الهجرة" په لاسونو د فوځي نمائش(Prade) په وخت کي انورسادات ووژل شو، که څه هم اخوان ددې کار نه بلکل بې خبره او بې ربطه پاتي وو، خو بيا هم ډير اخواني مشران ونيول شول، څکه دا ځل بيا اخوان د سادات پر سفر اسرائيلو ته مخالفت څرګند کړی وو، دوی دا نه خوښول چي د اسرائيلو سره دي اړيکي جوړي شي، بالخصوص تر هغه چي د القدس ښار فلسطينيانو ته نه وي سپارل شوی، په هر صورت د خوشبختی ځای دا وو چي په دې موده کي مصطفی مشهور د هيواده بهر وو، نو څکه د نيولو نه خوندي پاتي شو، بيا چي کله پنځه کلونه وروسته د مصري حکومت شکوک او شبهات لري شول، او اخوانيان بېګناه وموندل شول، نو په ۱۹۸۶م کي مصطفی مشهور هيواد ته راستون شو، په همدې کال د اخوان معمر مشر شيخ عمر التلمساني رح د نړی نه کوچ وکړ، ده هم د ۱۹۵۴م نه نږدې شل کلونه په زندان کي تير کړي ول، د استاد عمر التلمساني رحمه الله د وفات پر وخت حامد ابو النصر د هغه ځای ناستی وټاکل شو او مصطفی مشهور ئې لومړی معاون غوره شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته د یوې خبرې وضاحت ضروري دی چې د جمال عبدالناصر د مرګ وروسته کوم وخت چې په مصر کې په مدار مدار سره د اشتراکیت(سوشلزم) بت مات شو او په حکومتي ظلم او تشدد کې څه نا څه کمبود راغی، خلک هم هوسا شول، کله چې سیاسي ګوندونو او دیني جماعتونو ته د تشکیل او فعالیت اجازه ورکړای شوه، نو په مصر کې د "جماعة التکفیر والهجرة" او "الجماعة الاسلامية" په نوم باندې دوه نوي تنظیمونه تأسیس شول، لومړی جماعة چې د انور سادات په وخت کې چې اسرائیلو ته دده د سفر او نویو اړیکو د جوړولو سخت مخالف او دیوه شدید ردِعمل په صورت کې رامنځ ته شوی وو، او ددوی افرادو په ډېر ماهرانه پلان او همت و جرأت سره انور سادات وواژه، هغوی خپلو اهدافو ته د ورسېدلو لپاره د شدید عکس العمل حمایت کاوه، همدا "تکفیر الجماعة الاسلامية" وو یعني په تیرو څو کلونو کې چې کوم بهرني سیاحان په غیر انساني او افسوسناک حالت کې وژل شوي دي په هغو ټولو وژنو کې دغه دوه تنظیمونه ذېدخل ول، اخوان ددوی سره هیڅ نوع اړیکه نلري، او نه هم د اخوان په فکري انداز او عملي منهج کې د سخت دریځي او تشدد نښه شته، کوم وخت چې جماعة التکفیر والهجرة په مصر کې غیر قانوني اعلان شو، یو بل سخت دریځی ګوند د "جماعة التنظیم الجهاد" په نوم تأسیس شو.

همدا دلیل وو چې کله استاد مصطفی مشهور د خپل انتخاب نه فوراً وروسته د کویټ د مشهوري او کثیر الاشاعت اوونیزي"مجلة المجتمع" سره تفصیلي مصاحبه وکړه په هغه کې ئې په ډېر وضاحت سره دا اعلان کړی وو چې موږ د "جماعة الاسلامية" او "تنظیم الجهاد" سره هیڅ اړیکي نلرو، موږ په هیڅ صورت سخت دریځي او تشدد نه خوښوو، په اخوان کې چې د "النظام الخالص" په نوم کومه داخلي شعبه وه او مصطفی مشهور هم یو وخت د هغې ډلي غړی وو، د مصري انقلاب نه ډېر مخکې په فلسطین کې د یهودانو او په مصر کې د انګریزانو په مقابل کې تأسیس شوې وه، دوی هغه وخت د هغوئ په خلاف ردِعمل او تشدد ته جواز ورکړی وو ځکه هغوی اشغالګران ول، خو اوس حالات بالکل بدل شوي دي، اوس موږ د سخت دریځي سره کوم ارتباط نلرو، زموږ د بدنامولو په موخه د حکومت له لوري موږ ته داسي الفاظ منسوبیږي، خو حکومت کله هم دا ثابته نکړه چې موږ په مذکوره بالا سخت دریځیو او یا هغو تنیظیمونو سره ارتباط درلود، حال دا چې موږ تل د سخت دریځی مخالفت کړی دی، کله چې د ۷۰یمي لسیزي په پیل کې موږ له زندانونو نه آزاد شوي یو په هیواد کې چې څومره تروریستي واقعې شوي دي په یوه واقعه کې هم یو اخواني ندی شریک شوی، اوسنی صورتحال خو دادی چې په تیرو څو کلونو کې د حکومتونو له لوري دا هڅه کیږي چې د اخوان لپاره حالات څرنګه سخت کړای شي، د هغوی دلیل دادی چې یو خو ئې پورته یادونه وشوه چې اخوان په عامو انتخاباتو کې د حکومت پر لاس وهنو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اعتراض په صورت کي له انتخاباتو نه بائیکاټ اعلان کړی وو، او یو ځل ئې بیا د ۱۹۵۵م د انتخاباتو نه وروسته د حُسني مبارک پر دریم ځل صدارت ته د انتخابیدلو په اعتراض کي په پارلمان کي شدید مخالفت وکړ، نو ځکه هم د پخواني مرشد ابوالنصر په آخري عهد کي د اخوانیانو نیول او ځورول پیل شول، په فوځي محکمو کي دروغجني دوسیې ورباندي وخیړل شولې، چي تر اوسه لا حکومت پر دوی د کار او عمل کړی ډیري تنګي ساتلي دي، حقیقت خو دادی چي حکومتونه په مصري ټولنه کي د اخوان د نفوذ او مقبولیت نه په ویره او تشویش کي دي.

استاد مصطفی مشهور د المجتمع د مجلې د نماینده د دغو پوښتنو په ځواب کي چي په راتلونکي کي به د دوی کاري لایحه څه وي؟ وویل:"موږ د اسلامي دعوت د غوښتنو او د بندیزونو تر فشار لاندي خپل کارونه په توازن کي ساتل غواړو، او د هغه مطابق به لاري چاري غوره کوو، خو تر ټولو مهمه خبره داده چي اسلام د امن، آزادی او انصاف دین دی، د رحمت دین دی، پر هغه دبنیاد پرستی (Fundamentalism)او سخت دریځی چي کوم تورونه لګول کیږي هغه بالکل بې اساسه او بې بنیاده دي، موږ دغه ټول الزامات او افواهات ردوو، مکرراً ددې خبري اعلان کوو چي اخوان پر خپل اعتدال خوښوونکي کاري اسلوب باندي پابند اوسي، موږ یوازي د اصلاحاتو غوښتونکي یو، موږ د هیواد په مینه او محبت کي مخلص یو، موږ پوهیږو چي اسلام زموږ د ټولني د ټولو مشکلاتو بهترین حل وړاندي کوي، ځکه اسلام د بشر او کائیناتو د خالق او پیدا کوونکي له لوري رالیږل شوی دی، حال داچي نور ټول نظامونه د انسانانو په لاسونو او ناقصو ذهنونو جوړ شوي دي.

ده لا زیاته کړه چي: "موږ د اسلامي دعوت د غزولو او پراخ کولو لپاره ټول وسایل په کار اچوو، خلکو ته به دا وایو چي آیا اسلامي قوانین د شریعت خلاف دي، او دا چي ددوی ګټه او فائده په همدې دین کي ده چي دوی په خپل انفرادي او اجتماعي ژوند کي د اسلام په اصولو برابر ولاړ شي، تر کومه ځایه چي د حکومتي چارواکیو سره د مذاکراتو او د دوی د بدګمانیو د لري کولو خبره ده، موږ دوی ته ښه راغلاست وایو، او لکه څرنګه چي د مرشد لومړي مرستیال استاد مأمون الهضیبي(د پخواني متقاعد قاضي او د اخوان د پخواني

(c) ketabton.com: The Digital Library

عام مرشد حسن الهضيبي مرحوم بچی چي خپله هم یو متقاعد جیوري ممبر[1] دی) مخکي هم اعلان کړی وو چي زموږ له لوري په دې اړه کوم ځنډ نشته او موږ هیله کوو چي موږ ته دا موقع راکړل شي، او خپل منځي خبري سره وکړو خو حکومت خپلي دروازې زموږ پر مخ تړلي دي، دا ډېر ضروریدي چي زموږ او حکومت تر منځ افهام و تفهیم وشي، موږ خپل لرلیدونه، تګلاري او نظرونه د یو بل سره شریک کړو، موږ په ډاګه دا خبره کوو چي موږ د اقتدار لپاره د اقتدار وږي او غوښتونکي نه یو، او نه هم موږ په حکومتي لاسته راوړنو کي ددوی سیال (Rival) یو، موږ خو یوازي دا غواړو چي دوی د الله جل جلاله شریعت نافذ کړي، ډېره موده مخکي په پارلمان کي زموږ نماینده شیخ صلاح ابو اسماعیل مرحوم د حکومت سره په پارلمان کي د خپل منځي بحث و تمحیص وروسته یو پلان چمتو کړی وو، خو افسوس چي حکومت هغه پلان او هغه ټولي وعدې هیري کړلې، په هر صورت زموږ غوښتنه داده چي موږ غواړو د حکومت سره مخامخ ناستي او مذاکرات ولرو، خپل منځي هم نظره تګلاري جوړي کړو او د امن ماتوونکو ښکار او په نښه نشو.

استاد مصطفی مشهور چي د المجتمع د نماینده سره نوري څه خبري په ۱۹۹۶م کي وکړې د هغه مصاحبې خلاصه ده وه چي: دوی د تیري نیمي پیړۍ نه پر اخوان د حکومت په لاس دنازل شویو مصیبتونو څخه ویریدلي ندي او نه هم د خپلو نیکو اهدافو د کامیابۍ په اړه کوم شک او شبهه لري، داځکه زموږ د ژوند د اوامرو فیصله یوازي پر بشري عواملو (Human Factors)متکي نده بلکي په هغو کي ټل الهي عوامل (Divine Factors) کاروونکي دي، دوی د الهی قدرت دتائید او حمایت نه مأیوس ندي او نه هم باید کوم مسلمان مأیوس شي"، ده په ډېر ډېر صراحت سره داخبره وکړه چي اخوان بلکي ټول مسلمانان نباید ددې خبري نه مطلقاً وویرېږي او نه هم مأیوس شي چي اسلام دښمن طاقتونه چي هر ځای د کامل اسلام په خلاف هڅي کوي، ددوی سره سلاوي شته، توپونه او ټانکونه لري، طیارې لري حال داچي مسلمان کمزوره او د انتشار او جلاوالي ښکار شوي، "موږ د ژوندانه چارو ته د ماده پرستانو د نقطهٔ نګاه نه نه ګورو، الهی عوامل باید خپل فکري محور وګرځوو، دا ځکه د هر کار اصل د الله ج په لاسونو کي دی، نصرت او مرسته

....

[1]جیوري ممبر: مشاور یعني په پخوانیو نظامونو کي به په محکمو کي د قاضي تر فیصلې اورولو د جیوري ممبرز په نوم ځینو مشاورینو د ملزم په اړه قاضي ته د مشورې ورکولو په موخه خپله فیصله ور اوروله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوازي د هغه له لوري کيږي، مستقبل او آينده يوازي د اسلام ده، دا ځکه اسلام هغه دين دی چي الله جل جلاله د ټول بشريت لپاره د قيامت تر ورځي پوري غوره کړيدی، نو که مخالفين هر څه وکړي دا دين به ختم نکړای شي، موږ بايد د هيلو او اميدونو شمعي په خپلو زړونو کي بلي وساتو او هر څه چي رامنځ ته شي صبر وربانديي وکړو، ثابت قدم پاتي شو، موږ بايد پر دې کامل يقين ولرو چي الله سبحانه و تعالی به موږ کله هم يوازي پرېنږدي.

دا الفاظ د لومړي ځل لپاره د يوه اخواني مشر له خولې نه نه دي وتلي، بلکي د لومړی ورځي نه د مرشد حسن البناء په عصر کي همدا دده الفاظ او همدا ئې يقين او د فکر انداز و عمل وو، همدا دليل دی چي په مختلفو عصرونو کي پر دوی د مصيبتونو غرونه رامات شوي دي، ظاهراً تل دا تحريک ځپل شوی، خو ددوی د اخلاص، صبر او مېړاني په پايله کي الهی نصرت ددوی سره پاتي شوی او دوی ته ئې نوی ژوند(روح) ورکړی، همدا پر الهي عامل (Divine Factor)باندي ددوی ايمان او په زړونو کي د يقين د شمعي د بلولو په سبب اخوان المسلمين د تيري نيمي پيړۍ نه د انتهايي سختو حالاتو سره مقابلې وکړې او بالاخره د الله عزوجل په حمايت او مرسته په لوړ سر بريالي تري راوتلي دي.

په پای کي د يوې مهمي نقطې وضاحت ضروري دی، هغه دا چي په مصر کي د سياسي ګوندونو لپاره د "حزب" توری استعماليږي خو د اخوان د ګوند سره د "حزب" توری کله هم نه کارول کيږي، د هغه دولتي نوم"جماعة الاخوان المسلمين" دی، نو ځکه هم کله چي د مصري انقلاب فوراً وروسته ټول ګوندونه(احزاب) منع اعلان شول، اخوان ددغه قانون سره په ټکر کي نشو واقع خو کله چي د انور سادات په وخت کي يعني د ۷۰لسيزي په پيل کي پر احزابو پابندی ختمي شولې خو دوی ته بيا هم د مکمل سياسي فعاليت اجازه ورنکړل شوه، نو ځکه هم په عامو ملکي انتخاباتو کي دوی يوازي په هغه صورت کي برخه اخيستلای شوه چي د نورو سياسي ګوندونو سره ئې حلف(ائيتلاف) کړی وای، او دخپل سياسي فعاليت د آزادی په موخه ئې د مصر په ستره محکمه کي قانوني عريضه وړاندي کړې او ورباندي منلې وای، يعني دوی بايد دا ثابته کړې وای چي په ۱۹۵۴م کي ددوی پر سياسي فعاليت د (Ban) لغوه کولو امر نه وو اطلاق شوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې اړه يوه ضروري خبره داده چي د استاد مصطفى مشهور د وينا مطابق د ۱۹۸۴م په عامو انتخاباتو کي د حکومت له لوري ويل شوي ول چي په قانوني (Formal) لحاظ ګوندونه جوړ کړل شي، موږ چي کله خپل ګوند رسمي کول غوښتل، ددوی له لوري راته وويل شول چي د ديني "ګوند" جوړولو او د فعاليت اجازه به قطعاً نه درکول کيږي، ځکه په مصري قانون کي ئې جواز نشته، ددوی په وينا دليل ئې دا وو چي د داسي ګوندونو د جوړيدلو سره د ډله ييزو او ګوندي فسادونو خطر موجود دی، خو د حکومت دا ويره بې اساسه ده، زموږ اړيکي د عيسايانو سره د امام حسن البناء، استاد الهضيبي او خپله عمر التلمساني او استاد حامد ابو النصر رحمهم الله په وختونو کي ډير ښه پالل شوي وې، خپله قبطي(مصري عيسايان) حضرات ددې خبري ښه شاهدان دي، موږ په هيڅ صورت د تنګ نظرى او تعصب پلوي نه يو، او نه هم خپل ګوند د داسي تعصبونو پر اساس جوړوو، خو موږ ته وويل شول چي حکومت کله هم موږ ته د سياسي ګوند جوړولو اجازه نه راکوي، دغه صورتحال ته په کتو سره ځينو اخواني ځوانانو د "حزب الوسط" د اعتدال ګوند په نوم يو سياسي ګوند تشکيل کړ، موږ هم دوی منع نکړل، او بالفعل دغو اخواني ځوانانو د خپل نوي سياسي ګوند منشور او لايحه عمل په وزارت داخله کي د ګوندونو د امورو د کميټې(لجنة شؤن الاحزاب) مخي ته کيښودل، خو غالباً چي حکومت به ددغه ګوند د تأسيس اجازه ورنکړي.

په هر صورت موږ اخوانيان برابر ددې هڅه کوو چي د حکومت سره د ګُفت و شنيد او مذاکراتو فرصت راته برابر شي، او موږ ددوی سره د خپل طريقهٔ کار په اړه يو مفاهمت وکړو، موږ د تشدد او سخت دريځي مخالف يو، او د ملکي قوانينو پابندي غواړو، ددغو ټولو باوجود پر موږ د کار او فعاليت کړی تنګيږي، زموږ سره دوه مخې رويه کيږي، موږ نيول کيږو په خلاف مو محکمې پيليږي او په انتخاباتو کي د شرکت نه منع کيږو."

د اخوان عام مرشد استاد مصطفى مشهور دا خبري په جنوري ۱۹۹۶م کي په خپلي مصاحبې کي کړي وې، تازه ترين معلومات دا دي چي په دغه بد صورتحال کي هيڅ بدلون ندی تر سترګو شوی، دوې درې مياشتي مخکي د شهيد امام حسن البناء کشر وروږجمال البناء چي د مزدورانو د ترقۍ د تنظيم مشر دی، د پاکستان په دوره راغلی وو، د موصوف عمر چي نږدې ۷۸کاله دی ماته وويل: "اخوان اوس هم د حکومت د ظالمانه چلند په ښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی، هغه ټول املاک چي ترې ضبط شوي ول د هغوی نه تر نن پوري دوی ته ددوی د سلګونو لکو د اپارتمان او مرکزي دفتر معاوضه نده ورکول شوې، نه هم ددوی د سلګونو کارخانو او کمپنيو مالکانو ته ددوی د املاکو کوم بدل ورکول شوی، دوی ته حتی د سياسي فعاليت اجازه هم نده ورکول شوې."

زمونږ د هيواد زياتره خلک د اخوان د کارکردګي نه بې خبره دي، هغوی نه يوازي په مصر بلکي په شرق اوسط او اروپا کي د نن نه نيمه پيړۍ مخکي د اسلام بيدارۍ او اسلام سره ميني هغه عظيمي څپې په خروښ راوستلې چي په عربي هيوادونو کي د حاکمو اشتراکي او سوشلستو نظامونو هم ونکولای شول چي خاموش ئې کړي، په مصر کي په ۱۹۵۴م کي او وروسته په ۱۹۶۶م کي چي کوم ظالمانه او وحشيانه سلوک ددوی سره وشو ددغو يو خړ انځور په پورته کرښو کي ياد شو، خو بيا د الهی تائيد او جمال عبدالناصر د مرګ نه وروسته هغوی د مرګ او ژوند د کشمکش نه په امان شول، او په مصر کي د هوساکی ساه اخلي، حال دا چي په سوريه او عراق کي فوځي اشتراکي نظامونو ددوی د ځپلو او له منځه وړلو په موخه ډير کارونه کړي دي، پر دوی بې ساري ظلمونه وشول، د خپلو هيوادونو نه وشړل شول، پر فعاليتونو ئې شديدي پابندۍ لګيدلي دي، هغه هر څه تر نن پوري همداسي پاتي دي، داځکه دغه فوځي ديکتاتوري واکمنان له تيرو دېرشو کلونو نه پر سيمه حاکم دي، خو الحمد لله په سوډان او اردن کي د اخوان لپاره د فعاليت ميدان خالي دی، اوس ددوی فعاليتونه په اروپا او امريکا کي هم په پوره زور او شور سره جاري دي.

په اوسني عصر کي د اسلامي نړۍ عظيم ترين مفکر او محقق او داسلام ستر داعي مولانا سيد ابوالحسن على ندوی صاحب"حضرت مولانا مياں" په حق شناس او حق ښوونکي قلم باندي چي له نن نه څلويښت کاله مخکي کومه مقدمه او تقريظ ليکل شوی هغه ګواکي د حق آواز وو، زه د هغه په زمزمه کولو سره دا تفصيلي مقدمه ختموم، "لاييغضهم الا المنافق و لا يحبهم الا مؤمن. الاية

مفهوم: يوازي به کوم منافق کس ددوی سره عقده ساتي او دښمني به ورسره کوي، خو هر مؤمن به ددوی سره مينه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پای کي د خپل محترم ملګري جميل حيدر رضوي نه مننه کول خپل په ذمه دده حق بولم چي په روان لوستلو کي يې زما سره همکاري وکړه، او په خپلو ګټورو مشورو سره ئې و نازولم، زه د ډاکټر نوراحمد تاز نه هم منندوی يم چي د موضوع په اړه ئې زما لپاره د کويټي مجلې "المجتمع" ځيني شميرې راته پيدا کړې.

ورور مي مولوي فضل ربي ندوي د مجلس نشريات اسلام مالک په خاصه توګه زما او لوستونکو د منني مستحق دی چي ددغه دوهم ځل چاپ چاري ئې په خپله اوږه واخيستلي، اللهم اجعلنى من الذين يستمعون القول فيتبعون احسنه، وصلى الله على حبيبه النبى الامى وسلم.

رضوان علي ندوي

کراچي: ۳/ربيع الاول/۱۴۱۹ه

مطابق: ۲۸/جولای/۱۹۹۸م

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعارف

د "اخوان المسلمین" تحریک اوس د کوم پېژندګلوي محتاج ندی، هر عام انسان چي لیک لوست کولای شي، اخبار مطالعه کوي ددې ګوند نه په اجمالي توګه باخبر دی، تیر کال[1] بالکل په همدغه ورځو کي چي اخوان د مرک او حیات د کوم پړاو نه راتیر شو، او په کوم ثبات او مېړاني سره چي دوی د حق او باطل په معرکه کي"چو مرګ آید، تبسم بر لب اوست" د کومي نموني او مثالي زغم ښکارندویي وکړه، هغه یوازي د هغه چا لپاره نه چي د اسلام پر پیغام باور او یقین لري بلکي د انسانیت، حُریت، انصاف او رواداری په قیمت باندي د باخبره انسانانو او احترام کوونکو کسانو زړونه نرم او ویلي کړل، اخوان ئې ددوی زړونو ته نږدې کړ، د برصغیر"پاک و هند" اسلامي صفحاتو پر دې موقع د دین، انسانیت او آزادی د حقوقو د نصرت او حمایت پوره حق اداء کړ، او په خلکو کي ئې د اخوان المسلمین د اسلامي تحریک سره دلچسپي او همدردي لا زیاته کړه.

په مارچ ۱۹۵۵م کي هندوستان ته د رارسېدلو او د اخوان سره د عامه میني دراته معلومېدلو وروسته مي ارادي لا تقویت وموند چي په مصر کي د اخوان د تحریک سره د نږدې پاتي کیدلو په وخت پیدا شوې وه، هلته دا هیله راته پیدا شوې وه چي باید د اخوان د تحریک تعارف په ښه او حقیقي انداز کي په هندوستان کي وشي، په مصر کي د یو نیم کال اوسېدو په موده کي ما اخوان د هغوی په مختلفو سیاسي حالاتو یعني آزادي او پابندی او مختلفو صورتونو یعني انفرادي او اجتماعي ، دیني او ټولنیز ژوند کي له نږدو نه ولیدل، دهغوی د مخالفت او عداوت، د حبس و تعذیب، د دار و رسۍ مراحل زما سترګو ولیدل او غوږونو مي واوریدل، دا ټول اسباب ددې خبري غوښتنه کوي چي د اخوان په اړه یو کتاب وړاندي کړم، عجیب اتفاق وو چي په همدې ورځو کي په مصر کي دا کتاب چاپ شو، چي دا مي نو د خوب تعبیر وو، ددې کتاب پر خصوصیاتو او امتیازاتو باندي مي د فکر کولو وروسته دا فیصله وکړه چي خپله د کوم کتاب د لیکلو پر ځای به مي ددې کتاب ژباړل ډیر ګټور وي، لکه څرنګه چي تاسي به وروسته د کتاب په اصلي مقدمه کي ووایاست چي دا یوه تحقیقي او علمي مقاله ده، چي د ټولنیزو علومو د ستر تعلیمي سند"ډیپلوم" د ترلاسه کولو په موخه د قاهرې پوهنتون ته وړاندي شوې وه، خو د لیکوال هدف ددې کتاب د لیکلو نه یوازي د سند ترلاسه کول نه وو بلکي پوره هڅه ئې کړیده چي داخوان المسلمین د تحریک یو جامع علمي او تحقیقي تعارف وکړي او حقیقت دادی چي دی په خپل دغه هڅه کي تر ډیره حده بریالی شوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا خبره بالخصوص دیادولو وړ ده چي دا کتاب اخوان ته په نږدې ماضي کي ورپېښ شوي د هغه خوني حوادثو او ددوی د عهد د ابتلاوو او مشکلاتو نه مخکي لیکل شوی دی، د تصنیف او لیکني زمانه او اوس حالات هم ډېر مختلف دي، د کتاب د لوستلو په وخت دا خبره په ذهن کي یاد ساتئ چي د "اخواني مرکز" د اسلامي مصر تېپېدونکي زړه کوم تصویر چي تاسي په دغه کتاب کي ګورئ، ما هغه زړه په خپلو سترګو د سوځېدلو په حالت کي لیدلی دی، دوه منزله یا درې منزله اپارتمانونو چي په هغه کي ستر کتابتونونه، مساجد، چاپ خاني، دواخاني، د علمي او تحقیقي فیتو"کېسټانو" ثبت شوي، غرض دا چي د اخوان هر څه موجود ول ټول د جنال عبدالناصر د سوشلستي حکومت له لوري وسوځول شول.

د کتاب په نوم کي یو څه ترمیم ددې ځای د حالاتو مطابق ما روا بللی، اصلي نوم ئي"اخوان المسلمین او مصري ټولنه" دی، مصنف په ځینو ځایونو کي د تشریح او وضاحت لپاره ځیني انګریزي مترادف الفاظ هم کارولي دي، ما ددغه مختلفو حلقاتو د معنی او ښه پوهاوي په نیت دا دائره لا پراخه کړې ده، یعنی تقریباً ما د ټولو ضروري مختلفو علمي اصطلاحاتو مترادف الفاظ لیکلي دي.

په مصر کي د خپل مختصر مدت قیام یوه عزیزه او ګران بیه تحفه ما ډالی کړې ده، د تحفې په قیمت او افادیت کي به تاسي هم شک ونکړئ، ګواکي وړاندي کوونکي ئي حق ندی اداء کړی، هغه هیله کوي چي د نظر خاوندان دي زما د لغزشونو او اشتباهاتو نه صرفِ نظر وکړي او په خپلو ګټمنو مشورو دي مي ونازوي.

رضوان علی ندوی

۵ / نومبر / ۱۹۵۵ سرائے ګېټ رام پور

یادونه: ددې کتاب تعارف په ۱۹۵۵م کي لیکل شوی وو.(مترجم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

تقریظ

د شرق اوسط تر ټولو د ستر اسلامي تحریک(الاخوان المسلمون) او د هغه د جلیل القدره مؤسس او داعي شیخ حسن البناء مرحوم نوم مي تر ټولو مخکي غالباً په ۱۹۴۵م/۱۹۴۶م کي اوریدلی وو، دوهمي نړیوالي جګړي د هندوستان او عربي هیوادونو تر منځ داسي لري والی او واټن پیدا کړی وو چي د هغه سیمي حالات دلته معلومول ډیر ګران ول، تر ډیري مودې پوري مصري جرائد، وسائل او مطبوعات (چي زموږ لري پرتو سیمو د مسلمانانو لپاره د خپلو عربي وړونو د حالاتو او خیالاتو نه د خبرېدلو یوازنی ذریعه وه) بند ول، غالباً ځینو ملګرو چي په هغه وخت کي ئې د حج شرف په برخه شوی وو، ددغه تحریک او د هغه د مؤسس مؤثر او زړه راښکونکي جاذب شخصیت یادونه کوله، دوی ته په مکه مکرمه او مدینة الطیبة کي دده د ملاقات او تعارف موقع په لاس ورغلې وه، دوی دده د بې نظیره خطابت، اخلاص او خپل هدف سره د مینې او حسنه اخلاقو نه ډیر متأثر شوي ول، په دغه زمانه کي د شیخ معمول دا وو چي کال په کال به د خپلو ملګرو، صوتي نشري آلاتو او نورو ضروري وسایلو سره حج ته راتلی، د حج په وخت کي به ئې ډیر تقاریر کول، په ۱۹۴۷م کي چي کله زه هلته حاضر شوم شیخ پدې کال حج ته نه وو راغلی، او ماته دده د زیارت شرف راپه برخه نشو، ددې نه یو څه موده وروسته دده د شهادت حادثه رامنځ ته شوه، دده د لیدلو او ملاقات ارمان مي همداسي پاتي شو، د ۱۹۴۷م د هغه حج په سفر کي او په حجاز کي د قیام په دوران کي ما ددې شدید احساس وکړ چي غربي تهذیب عربي هیوادونه په بشپړه توګه متأثر بلکي مفلوج کړیدي، نو اقبال ګواکي دغو هیوادونو ته په لیدو سره ویلي دي:

"فرنګي شیشه ګر کے فن سے پتھر ہوګئے پانی"

تعلیم آفته ځوانان د اسلام د اصحابو د راتلونکي او مستقبل نه مأیوس او د اروپا د مادي ترقی او ژوند د فلسفې نه محسور(په سحر کي راګیر) شوي ول. چیري هم ددغه تهذیب و

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمدن او د ژوند د نظام په خلاف د بغاوت او د اسلام د بیا احیاء او حالاتو د اصلاح لپاره د هڅو هیڅ درک نه لګیدی، په دغه سفر کي پر حجاز سربیره بل ځای ته دتلو تصادف ونشو، خو د نورو عربي هیوادونو د حُجّاجو سره مي ډیر ملاقاتونه وشول، په دوی کي ډیرو ښو ښو د علم او معرفت خاوندانو او دین دوستو کسانو راسره ولیدل، خو په مدینه منوره کي مي څو ځوانان ولیدل چي د اخوان لارويي ول، په دوی کي مي ژوند، دعوتي جذبات او اعتماد تر سترګو شو داسي چي په نورو خلکو کي نه لیدل کیږي.

په ۱۹۵۰م کي چي کله الله تعالی جل جلاله د دوهم ځل لپاره حجاز ته د تلو سعادت راپه برخه کړ نو په ځوانانو کي مي خاص بدلون ولیده، ددین په اړه چي په دوی کي د کومي مأیوسۍ او د کمتری احساس معلومیده د پخوا په پرتله ئي ډیر تغییر کړی وو، چي کله تحقیق وشو خبر شوم چي دا د اخوان د دعوت نتیجه وه، د حجاز ځینو ځوانانو او ادیبانو پر دې اعتراف وکړ چي د حسن البنا شخصیت او دده د دعوت له امله که دوی د اسلام سره نه وای متعارف شوي نو حتماً به د الحاد ښکار شوي وای، د اسلام په لور د راګرځیدلو سبب شیخ حسن البنا او دده جاذب شخصیت او د هغه زماني دیني دعوت دی.

په ۱۹۵۱م کي چي کله مصر ته د سفر زمینه برابره شوه، ما په ډیر شدت سره دا هیله کوله چي باید ددې تحریک مطالعه وکړم، ددوی په اړه مخامخ معلومات تر لاسه کړم، د شیخ د پخوانیو ملګرو، دده د معتمدینو او دده په لاس د روزل شویو ځوانانو سره ملاقات وکړم، او ددې عظیم دعوت اصول او د بریا اسباب معلوم کړم، دا زما خوش بختي وه چي د شیخ پخواني ملګري، د کار شریکان او دده شاګردان او دوستان او خواص موجود ول، زما د عربي تصنیف(ماذا خسر العالم بانحطاط المسلمین؟) چي زما د سفر نه څو میاشتي مخکي نشر شوی وو، د اخوانیانو له لوري په ډیره مینه لوستل شوی او بدرګه شوی وو، اخوان په ډیري پراخي سینې او د هر نوع تعصب پرته دا کتاب په خپلو خاصو تبلیغاتي لیکچرونو کي شامل کړی وو، دا کتاب زما او ددوی تر منځ د تعارف ذریعه وو، بیا نو د یوې معروفي ادارې سره تعلق او ارتباط ساتل د اخوان لپاره(چي د عالم اسلامي د وحدت او تعارف و تعاون په سبب تر ټولو ستر داعي دی) ډیر د کشش او ذوق ځای وو، تر کومه ځایه چي دشیخ په اړه د تاریخي او شخصي معلوماتو تعلق دی د هغه لپاره تر ټولو ډیر مستند او قابل اعتماد ذریعه دده د قدرمن والد صاحب محترم شیخ احمد عبدالرحمن البنأ ذات دی، چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغوی د پلرني شفقت او خپل وياړلي او د نجات ورکوونکي بچي په اړه ټول ضروري خبري او جزوي معلومات راغونډ کړل[1]، ددې نه علاوه د شيخ د درس او کار ملګري او د اخوان مربي استاد بهي الخولي(صاحب تذکرة الدعاة) چي دده عاجز د مخوصو دوستانو او عزيزانو نه وو، ده د يو ملګري په حيث د معاصر او مشاهد ملګري په اړه خپل مشاهدات، معلومات او تأثرات راته واورول، ددغو دواړو مشرانو علاوه د هغو څو ځوانانو سره مي هم ملاقات وشو چي د شيخ خاص معتمد، معاونين او د راسته لاس غوندي ول، مثلاً استاد صالح عشماوي، د الدعوة مجلې مدير، استاد منير دلّه د ستري محکمې قاضي، استاد عبدالحکيم عابدين، استاد سعيد رمضان، ددغو اصحابو نه مي د شيخ د ژوند او د هغه د شخصيت د مختلفو اړخونو په اړه مستند معلومات تر لاسه کړل، ددغو مشرانو سره تر ملاقات کولو وروسته مي داسي احساس کړه لکه د شيخ د زيارت کولو نه چي محروم نه يم پاتي شوی.

د دغو حضراتو نه چي مي څه واوريدل او خپله د شيخ چي مي کوم اثرات وليدل د هغه نه د دې خبري پته راته ولګيده چي دده شخصيت د تاريخ د هغو غير معمولي اشخاصو نه وو چي الله تعالى جل جلاله ئې د کوم تحريک او دعوت د چلولو او په کوم عهد کي د اسلامي انقلاب د را اوچتولو لپاره پيدا کوي، او د قيادت وسيع او پراخ صلاحيتونه ورکوي، پراخ او روښانه ماغزه، ګرم، د ميني ډک او نرم زړه، فصيحه او بليغه ژبه، تسخير کوونکي اخلاق او زړه راښکونکی شخصيت، دا ټول دده ترکيبي عناصر ول، زه چي کله د اقبال دا شعر وايم نو بې خوده مي د شيخ حسن البنأ مرحوم شخصيت د سترګو مخي ته ودريږي، او داسي ښکاري چي شاعر بس ده ته په ليدو سره دا شعر ويلی:

نگه بلند، سخن دل نواز، جانِ پُر سوز

یهی هے رختِ سفر میرِ کاروان کے لیے

په پوره يقين سره ويلای شم چي د سيد جمال الدين افغاني رحمه الله وروسته په عالَم اسلام کي او بالخصوص په منځني ختيځ کي تر شيخ حسن البنأ ډير طاقتور، او عهد آفرين شخصيت بل ندی پيدا شوی، د ځينو حيثيتونو له امله ده ته پر سيد جمال الدين افغاني رحمه الله باندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکاره فوقيت حاصل وو، د سيد جمال الدين علمي اثر په علمي او سياسي حلقاتو کي محدود پاتي شو، ده اسلامي تحريک نه وو چلولی خو حسن البنأ په عربي نړۍ کي په هري طبقي باندي اثر واچوی، او د شلمي پيړۍ تر ټولو ستر او هر اړخيز تحريک ئې تأسيس کړ.

له بده مرغه په کومه زمانه کي چي زه په مصر کي وم، د اخوان تحريک غير قانوني اعلان شوی وو، ددوی غونډې نه کيدلې خو ددې اعتماد پر اساس چي د هغه د ذمه دارانو سره زما حقير په ارتباط پيدا شوی وو، ماته د دوی په خصوصي مجالسو کي د شرکت اعزاز راپه برخه شو، ماته د دوی د حالاتو او خيالاتو د اوريدلو او د خپلو وړو اظهاراتو د وړاندي کولو موقع راکول شوه، په يوه خصوصي مجلس کي چي د اخوان د انتظامي مجلس ارکان يا زړه او ماغزه شريک ول، ماته د خپلو اظهاراتو د بيانولو موقع راکړل شوه، زما د وينا دومره پذيرايي وشوه چي اندازه ئې له دې نه لګولی شو چي دوی هغه د يوې جلا رسالې په شکل کي چاپ کړه، او تر کوم وخت پوري چي اخوان د دوهم ځل لپاره ممنوع اعلان شوی نه وو، دا رساله درې ځلي چاپ شوه، ددغي رسالې نوم دی"أريد أن أتحدث الى الاخوان" (د اخوان سره دوې خبري)، ماته د کوم ديني او سياسي ګوند په اړه دومره د پراخي سيني او ستر لرليد تجربه نه وه شوې، هلته د قيام په وخت کي ماته د شيخ محمد الغزالي په مشری کي(چي د اخوان د ادبياتو(لټرېچر) ستر مصنف دی) د مصر ځينو کليو او بانډو ته د باربار تګ کولو فرصت برابر شو، په هر ځای کي د اخوان د جوش و خروش، ميلمه پالني او اسلام دوستی، محبت او اخلاص او د تعصب د نه شتون او وسيع النضري داسي مناظر مي وليدل چي ټول عمر به ئې ياد ساتم، او ددغو ټولو نه د شيخ حسن البنأ د تربيت او تأثير او دده د عوام شمول او سيرت سازي اندازه راته ولګيدله، دا راته څرګنده شوه چي دغه وړوکي بڅري څومره ايماني حرارت پيدا کړی دی، ددغه تحريک د مطالعې او کومو خلکو چي تعلق ورسره درلود، هغوی د نږدو نه تر ليدلو وروسته چي زه په خاص ډول له کومو اړخو نه ډير متأثر شوی يم هغه لاندي ډول دي:

(۱) دې تحريک په داسي قوم او ټولنه کي چي د غربي تهذيب و تمدن د نويو خرابيو نه په پوره ډول سره متأثره شوي ول او تر هغه مخکي د ترکي سلطنت او شخصي حکومت د اثراتو نه متأثر شوي، او د "مشرقينو په طبقه" کي شامل شوي ول، په داسي عملي قوت او د سربښندني په جذباتو، سادګي او جفاکشي پکي پيدا کړه، چي مثل ئې په اوسنی زمانه کي

(c) ketabton.com: The Digital Library

موندل ډېر مشکل دي، خپله د دوی د مشر او قايد(شيخ بهی خولي) د وينا مطابق چي نرم و نازک قوم وو(الشعب الرخو الرقيق) ته دوی نوی ژوند ورکړ، ګواکي د اقبال دا فکر او هيله ئې تر سره کړه:

کبوتر کے تنِ نازک میں شاهین کا جگر پیدا

ددوی ددغه عملي قوت، د فداکاری جذبې او عقابي شان ته په کتلو سره بايد د استاد کامل الشريف د کتاب"الاخوان المسلمين فی حرب فلسطين" مطالعه کړای شي.

(۲) دوهم شی چي زه ئې واقعاً ډېر متأثر کړی يم هغه د اخوان مينه، ګرم جوشي او د دوی خپل منځي روابط، اړيکي او تعلقات دي، دومره مستحکمي اړيکي، اخلاص، مودّت او د ورورۍ احساس او ملګرتيا ما په ډېرو کمو دعوتونو او جماعتونو کي ليدلي دي، د اخوان تحريک يوه داسي نړيواله ورور ولي پيدا کړه چي هر فرد ئې بل کس ته د خپل حقيقي ورور په سترګه ګوري، او د هر قسم ګوندي، حزبي او يا جمعيتي تعصب او تبعيض پرته د هغه د مرستي لپاره چمتو والی ښيي، يوه مصري اخبار يو ځل په طنزي شکل سره ليکلي ول: زه پوهيږم چي دا د اعتراف انتهاء ده، چي که شيخ حسن البنأ په اسکندريه کي "وپرنجي" نو په اسوان سيمه(دمصر جنوبي سرحد) کي به د "يرحمک الله" ږغونه پورته شي، نه يوازي د خپل عام مرشد بلکي د جماعة د هر کس لپاره ددوی همدا جذبه ده، دوی عملاً د يو بل سره پدې الفاظو تعارف کوي"اخوک فی الله فلان ..." ددوی د طرزِ عمل او سلوک نه دا روښانه کيږي چي دوی پر اخوة فی الله باندي عقيده لري او پر همهغه د عمل کولو پوره هڅه کوي.

(۳) دريم شی چي زه ئې ډېر متأثر کړی يم دادی چي ددې تحريک د ژوند سره نږدې اړيکي دي، دوی د ژوند نه تېښته نه کوي بلکي دوی تل پر ژوند اثر انداز وي، د هغه د مسائلو او مشکلاتو د حلولو هڅي کوي، د عوامو او عملي ژوند سره ئې اړيکي ټينګي وي، دې تحريک د عوامو په ژوند کي دخل اندازي کړې ده، د هغه د خرابيو اصلاح ئې راوستلې ده، او پر ګام ګام ئې د هغوی د مرستي هڅه کړېده، زه باور لرم چي ددې تحريک په برپا، مقبوليت او ژور تأثير کي د دغه عمل دخل ډېر زيات دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴) ددې تحریک څلورم روښانه مظهر دادی چې د دیني او عملي اختلافاتو نه په لرې ساحه کې ئې خپل کار وکړ، چې دا ئې پر کمزورې اړخ هم حسابلای شو، خو که د اسلامي نړۍ موجوده دیني او اخلاقي زوال، د الحاد و زندقه حملات او د مسلمانانو ذهني انتشار مخ ته کېښودل شي نو دا د یو اسلامي دعوت لپاره خوش قسمتي بللای شو چې دوی خپل وخت په خالص اصلاحي او تعمیري کارونو او اساسي دعوت کې لګوي.

(۵) د اخوان د تحریک تر ټولو بریالی او روښانه اړخ به داوي چې دوی په مصر(او نورو عربي هیوادونو) کې د الحاد ولادینیت د لا خپرېدلو مخه ونیوله، او د دین په اړه د استخفاف و بې وقعتی او ذهني ارتداد و تفاوت چې کوم پرمختګ لا په زیاتېدو وو کنټرول کړ، کوم خلک چې د مصر د صحافت او ادب نه خبر دي ښه پوهیږي چې ملحدینو او سیکوالرنو په هیواد کې د دین په خلاف یو ستر محاذ پرانیستی وو، او د فرانسوي انقلاب د علمبردارانو په څېر ئې پوره مصري اسلامي ټولنه د خپل"ترقي خوښوونکي" ادب او خپل "مشکوکو خیالاتو او تحقیقاتو" او د خپل طنز و تمسّخر په ذریعه محوه کول، او د "یُوحِی بَعضُهُم اِلَی بَعضٍ زُخرُفَ القَولِ غُرُوراً) مصداق ول، ددې متحد محاذ په خلاف په کوم دیني ګوند، حتی په ازهر کې هم د آواز اوچتولو او د مقابلې کولو جرأت نه وو، د اخوان مخالفین هم په دې اعتراف کوي چې د اخوان تحریک دغه خلک کمزوري او مأیوس کړل، د الحاد د برملا دعوت ورکولو او دین نه د وګرځیدلو په خلاف جرأت په سترو سترو ادبي زعماوو کې نه وو پاتې شوی، خو اخوان د غیرتي ځوانانو او د صاحب جمعیت مسلمانانو یو داسې لښکر پیدا کړ چې ملحدینو ته د خپلو ملحدانه خیالاتو او تصنیفاتو د چاپ او خپرولو او اخباراتو او رسائلو په واسطه د دین او اسلامي تهذیب په خلاف د تمسخر، طنز و استهزاء جسارت پاتې نشو، بیا ئې ددغو ځوانانو تر څنګ د داسې اسلامپالو ادیبانو، ناقدینو او قلم خاوندانو او د فن او هنر د ماهرینو یوه ټولنه چمتو کړه چې په علمي او فني طرز باندې ددغو ملحدینو مقابله وکړي، او اسلامي ادب روښانه کړي، چې د اخوان دغه کارنامه دومره ستره لاسته راوړنه ده چې کوم کس چې په زړه کې ئې د ایمان رڼا وي، ددې خبرې د اعتراف کولو پرته نشي پاتې کیدای، لکه څرنګه چې زما مخې ته د دغو هیوادونو سابقه ژوند او اوسنی دیني او فکري انقلاب موجود دی، او د خپل اوږده قیام پر اساس مې د هغه مشاهده او تجربه کړې ده چې اخوان د نوي نسل زړه او ماغزه په څه ډول متأثر کړي دي، او د دیني شعائرو د اظهار او اعلان ئې څرنګه جرأت پکې پیدا کړی دی، او کومو خلکو چې د دیني مظاهرو او شعائرو، د دیني عقائدو اوحقایقو په اظهار کې د شرمندګی او حقارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

احساس کاوه اوس ئې په څه ډول اظهار کوي، د دغو ذاتي مشاهداتو او تجربو نتیجه وه چي زما د ژبي نه په یو تقریر کي د اخوان په اړه په غیر اختیاري توګه دا الفاظ ووتل چي:"لا یحبهم الا مؤمن ولا ببغضهم الا المنافق"، (د اخوان سره به هغه څوک مینه کوي چي په زړه کي ئې ایمان وي او هغه څوک به نفرت ورسره کوي چي په زړونو کې نفاق وي).

واقعیت دادی چي که اخوان یو څه موده نور هم په عملي سیاست کي برخه نه وای اخیستې یا په عملي سیاست کي نه وای مصروف شوی، او خپل اصلاحي او دعوتي کار ئې په پوره قوت سره جاري ساتلی وای نو په عربي هیوادونو کي به یو عظیم اسلامي انقلاب راپورته شوی وای، او بالاخره به یو نوی ژوندون پیدا شوی وو.

زه د مستندو او باوري ذرائعو نه خبر شوی یم چي د خپل ژوند په آخري ورځو کي شیخ حسن البناء ته خپله د دغه کار ډیره صدمه رسیدلې وه، چي دوی له وخت نه مخکي سیاسي میدان ته راووتل، او لمن ئې په ازغیو کي بنده شوه، ده ډیر ارمان درلود چي دوی ته یو ځل بیا د خالص دعوتي او تربیتي کار موقع په لاس ورشي او دوی په خپل جماعة او ټولو مسلمانانو کي هغه استعداد پیدا کړي چي د هغه وروسته هغوی هر قسم ذمه داري پوره کړای شي او تر هر امتحان و آزمائش ووځي.

د مصر نه د راستنېدلو وروسته مي هیله وه چي د اخوان د تحریک په اړه مفصل او مستند معلومات په هندوستان کی نشر شي او د دوی صحیح تعارف وشي، په هندوستان کي د دې تحریک په اړه ډیري غلط فهمی او ناقص معلومات خپاره شوي، ضرورت وو چي د دغه عظیم تحریک و دعوت، د هغو د ارتقایي مدارجو، د هغوی د کار پر طریقو، او د نتایجو په اړه ئې کوم مستند کتاب چاپ کړل شي، چي په ذریعه ئې د اسلامي دعوت لپاره کارکوونکي استفاده ځني وکړي، او لږ تر لږه مخالف او موافق د دغه تحریک سره(چي په اوسني عصر کي د تر ټولو مظلومو تحریکونو نه یو دی) انصاف وکړای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډیر د خوښۍ ځای دی چې ګران سید رضوان علی صاحب د اخواني حلقاتو سره ډیر نږدې پاتې شوی دی، دی نږدې دوه کلونه په مصر کې پاتې شوی دی او هغه وخت ئې هم لیدلی چې د اخوان تحریک او دعوت آزاد او په میدان کې برملا وو، چې بیا د جمال عبدالناصر په پېرزوینه هغوی په ډیر شدت سره وځپل شول، رضوان علی صاحب په عربي او اردو دواړو ژبو کې ماهر دی او د خپلو ذاتي معلوماتو د طباعت، او ادبي ذوق او تحریري سلیقې پر اساس ددې کار لپاره ډیر وړ دی، د خدای جل جلاله شکر دی چې د لومړي ځل لپاره په اردو کې داسي مستند کتاب د دې تحریک په اړه چاپیږي، هیله ده چې مطالعه ئې د اسلامي کارکوونکو لپاره په زړه پوري هم وي، ګټور او د معلوماتو نه ډک او سترګي خلاصوونکی او لارښود هم.

و ما التوفیق الا من عند الله

۲۶/شوال/۱۳۷۶ه

جون/۱۹۵۷م

دائره شاه علم الله، رائے بریلي

ابوالحسن علی ندوي رحمه الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقدمه

(ډاکټر محمد کمال خلیفه د قاهرې پوهنتون پروفیسر)

اسلامي عقیده په مختلفو مراحلو کي د مختلفو ټولنو سره مخامخ شوې ده، چي په تهذیب و تمدن، په طرزِ فکر او معاشرت کي د یو بل سره مختلفي وې، کله په داسي ټولنه کي پاتي شوی چي هغوی د خپلو فطري سخت دریځیو، عزیمت خوښوونکو او طبعي تعصب سره اسلام ته ښنه راغلاست ویلی دی، چي په نتیجه کي ئې هغو خلکو د آیات و احادیثو د احکامو په لفظي پابندي کي د شدت نه کار اخیستی دی، او په هغه کي ئې هیڅ ډول تأویل ندی منلی، دا د اسلام لومړنی عصر دی، د دغه وروسته اسلامي عقیده بالکل د مختلفي مرحلې نه تیره شوه، دا د هوساکۍ خوښوونکې، د اسلامي حکومت د عروج، ترقی او وسعت و پراخی زمانه وه، دا هغه وخت وو چي د فکري آزادی د دائرې د وسعت او ټولنیزو سرگرمیو او د پراخ میدان د هموارولو لپاره په دیني احکامو کي د تأویل نه کار اخیستل شوی، د هغه وروسته اسلامي عقیده د داسي خلکو په لاسو کي ولوېده چي د نوي او زاړه فکري تذبذب او متزلزلو باورونو ښکار شوي ول، یا داسي خلک چي نه به د مؤمن اتباع پکي ول او نه د مجتهد اجتهاد، بلکي حاکمانه رغبتونو او ظالمانه خواهشاتو دوی ړانده کړي ول، یو طرف ته د حاکمانو د جور و ظلم په وړاندي اطاعت او سپر غورځونه وه او بل لوري ته د صحیح عقیدې نه پر کږه لاره تگ.

ددې ټولو چي کوم طبعي نتایج ول هغه را وړاندي شول، یعني اسلامي حکومت ته د هغه د علمبردارانو د عقیدې او ایمان په طاقت چي تش لاسي وه په زوال منتج شو، اسلامي ټولنه د یوې اوږدې مودې لپاره د امن و اضطراب په کشمکش کي مبتلاء شوه، په دې ډول سره د دغه سقوط نه وروسته وړوکي وړوکي اسلامي سلطنتونه هم د طاقت او کمزوری په مراحلو کي ولړزېدل، تر داسی حده چي بالاخره هغوی ټول د غرب لپاره د غوړي گولې په څیر شول، او د اسلامي سلطنت او د شاهنشاهیت داستان ځیري شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمانې بدلون وکړ، او وخت راغی چې شرق بیا رابیدار شي، لکه څرنګه چې د یو او بل ځای نه د انقلاب آوازونه را اوچت شول، چې په دوی ټولو کې ستر غږ د سید جمال الدین افغاني رحمه الله وو، چې د اوږدې او ژورې تیارې وروسته د رڼا یو بڅری وو، دې د کار سرې یو ځل بیا اسلام ته په ټولنه کې د پخواني حیثیت ورکولو لپاره بې ساري هڅې وکړې، په اسلامي نړۍ کې چې د دین په نوم کوم سیاسي فساد را اوچت شوی وو د هغه سره ئې ډغرې ووهلې، او تر آخري سلګۍ پورې ئې خپلې هڅې جارې وساتلې، د ده د دې اصلاحي جهادي علم احساس یوازې د ځینو مخصوصو معاصرینو سره وو، جمال الدین افغاني رحمه الله د خپل حیات او ژوند پړاو تیر کړ، او د ځان نه وروسته ئې ځیني د کار خلک پرېښودل، په دوی کې یو محمد عبده دی چې په پیل کې ئې د افغاني د مسلک مطابق خپل دعوتي سفر پیل کړ، خو وروسته ئې بل ډول آرام علمي جهاد ته ترجیح ورکړه، چې د ده په نظر د دین او ټولنې لپاره ډیر مؤثر وو، ده هم د یوه فکري او علمي انقلاب د راپورته کولو وروسته هغه لار ونیوله چې تر نن پورې اسلامي ذهن د ده د فکري طریقې نه متأثر دی، د متابعینو یوه وړه ډله د ده پر علمي لار روان دي او د اسلامي تصانیفو خزانه مستقیماً زموږ مخې ته راځي.

د محمد عبده وروسته حسن البنأ مرحوم راغی چې د دوی دواړو نه ئې اخذ وکړ، او یوه داسې عمومي لار ئې غوره کړه چې ایماني جمعیت ئې برقرار وساته، د تعلیم داسې طریقه ئې انتخاب کړه چې له امله ئې اسلامي صحیح عقیده ترویج ومومي، د اسلام او د هغه د نظامِ حیات صحیح او پراخ فهم په خلکو کې پیدا شي، د دغه هدف لپاره ده هغه هڅې وکړې چې ټول ګوته په غاښ ورته پاتې شول، تر داسې حده چې بالاخره دی په دې بریالی شو چې اسلام ته په ټولنه کې همهغه پخوانی ارزښت ورکړي، ده دا کار په ډیر تدبر او خوږو ویناو سره په عامه او ساده ژبه وکړ، چې د هر عام و خاص لپاره د غوره کولو او منلو وړ وو، په یو داسې تخلیقي روح سره ئې ترسره کړ چې لرلید ئې پر بنیادي اسلامي اوصولو باندې او د هغوی پر قایمولو ولاړ وو، دی د فروعي اختلافاتو نه بالکل لرې وو، په دې شکل سره دی د ټولو د اعتماد و باور او میني مرکز و محور وګرځیدی، ده د قوی الایمانه ځوانانو نه یوه داسې ډله چمتو کړه چې د وطن د حقوقو د حصول او اسلامي و عربي وقار د ساتلو لپاره داسې قربانۍ ورکړې او ورکوې ئې چې دوست او دښمن ئې دواړه اعتراف ورباندې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولني د اصلاح لپاره ده یوه بله عملي لاره غوره کړه یعني ټولنیزي، اقتصادي، طبي او تربیتي اداري ئې د اسلام په نوم باندي تأسیس کړې، په دې ډول سره په مدار مدار په خلکو کي خود اعتمادي پیدا شوه، د زړونو په تل کي پټ ایمان ته ژوند وربه برخه شو، خلک هغه ځای ته راغلل چي دوی د اخوان په شان او په هغه ډول چي په لومړي اسلامي عهد کي وو، د اسلام صحیح او کامل فهم ئې درک کړ، نو په دې مثل سره دغه باهمته مشر د خپل پیغام د اداء کولو وروسته خپله لار واخیستله، او یو پوره سپیڅلی با ایمانه نسل ئې شاته پرېښود، چي د نبوي انوارو او الهی وحیو په سایه کي په ټوله نړۍ کي خپاره شول، او د ایماني میراني او مقدس جهاد مثالونه بې پرېښودل.

پر حسن البنأ مرحوم او د ده پر دعوت(اخوان المسلمین) ډیرو خلکو قلمونه را اوچت کړیدي، او شاید په شرق کي کوم داسي دیني تحریک نه وي چي په دومره کثرت سره یو څه ورباندي لیکل شوي وي، لکه څومره چي د اخوان په اړه لیکل شوي دي، خو په دې ټولو لیکنو کي زیاتره ئې په احساساتي انداز سره لیکل شوي دي، چي د ایماني جذباتو زیږنده ده، خو د دې برعکس ځیني داسي کتابونه هم لیکل شوي چي په هغو کي د دغه دعوت جائزه په علمي بڼه اخیستل شوې ده، او د حقایقو او واقعاتو په رڼا کي د هغو د لوستلو هڅه شوې ده، یاد کتاب د دغه دوهم صنف د کتابونو له جملې نه یو دی، ددې کتاب دوهم خاصیت دادی چي د اعداد و شمېر په اړه پر هر څه استناد ندی شوی بلکي په ذاتي ډول سره د مربوطو ادارو نه تر لاسه شوي شمیرې او احصائیې دي.

دا هغه ټول اسباب ول چي پر اساس ئې ما د دغه کتاب په سلسله کي نګراني کولو او مشورې ورکولو ته ښه راغلاست وواېه، په دې کي چي کومي هڅي ما کړي دي، دا د ځان لپاره د خوښی باعث بولم، په مؤلف کي مي د موضوع په ارتباط دلچسپي، استعداد او علمي فکري انداز احساس کړ او غوښتنه مي ځني وکړه چي د دغي مقالې په تیارولو کي خپلي هڅي دوه برابره کړي، او دا مقاله یوازي د امتحان د بریا او د اسنادو د ترلاسه کولو ذریعه ونه ګرځوي بلکي دداسي کتاب په شکل کي ئې وړاندي کړي چي په هغه کي د مخصوص طرزِ فکر او عمل تشریح شوې وي، د کتاب مصنف د حقایقو او واقعاتو د وړاندي کولو لپاره د مبالغي نه بالکل کار ندی اخیستی بلکي د علمي امانت او دقت ئې پوره خیال ساتلی، زه پوهیږم چي د وقت پابندي او شخصي وسائل او د موقع د تنګ لمنی باوجود ده خپل دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدمت(مسؤلیت) په بهترینه او احسنه طریقه سره سر ته رسولی دی، د دغو ټولو وروسته زه صاحبِ کتاب ته د هغه د پراخو هڅو او منصفانه روح په اړه په داد ورکولو ځان مجبور بولم او کتاب لوستونکو ته پرېږدم چي د هغه د نقص او غوره والي فیصله خپله وکړي.

"محمد کمال خلیفه"

د اخوان المسلمین د دعوت عامه جایزه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی فصل

د دعوت تاريخ

ما غوښتل چي خپل په دغه کتاب کي خالص علمي انداز غوره کړم، او د اخوان المسلمين تاريخ په يو داسي انداز کي وړاندي کړم چي اولاً په مصر کي او بيا وروسته په نورو عربي او اسلامي هيوادونو کي د خلکو پر اذهانو څرنګه خپور شوی، نو ځکه مي هم دا هڅه کوله چي د دې دعوت د تاريخ په وړاندي کولو سره د کوم شخص سره بحث ونکړم، که څه هم هغه خپله د دعوت باني وي بيا هم... خو وروسته مي دا احساس کړه چي دا ممکن نده، او بيا دا کار زما د خالص علم خوښوني سره هم په ټکر کی دی، ځکه د اخوان د دعوت پر تاريخ باندي چي ما کوم څه لوستي دي د هغو نه دا پته راته ولګېده چي دغه دعوت تر ټولو مخکي د مرحوم حسن البنأ رحمه الله د فکر نتيجه وو.

د ده د ځوانېدلو سره دا دعوت هم ورسره را ستر شو، په خپل لومړني دور کي دی د فسق و فجور او بې حيايي په خلاف د بغاوت يو بڅری وو، چي د نوي ځوان حسن البنأ په زړه کي چي اوس لا په ابتدائي مدرسي(مدرسة رشاد دينية) کي متعلم دی، د محموديه د والي(رود) په څنده کي د يوې بادباني کښتۍ پر سر باندي راځوړنده د تهذيب خلاف لوڅه مجسمه ګوري او په زړه کي ئې د هغه په خلاف د بغاوت اور بل شي، دا سليم الفطرته ماشوم فوراً پوليسو ته ورځي او د خپلي کرکي د اظهار سره سره هغوی ته اطلاع هم ورکوي، مسلمان پوليس ددې ماشوم د ايماني وجدان نه متأثر کيږي او غوښتني ته ئې لبيک وايي، سمدستي هملته ځان ور رسوي او د کښتۍ خاوند ته د مجسمې په اړه اخطار ورکوي او مجبوروي ئې چي له کښتۍ نه ئې لري کړي، په دې ډول سره ماشوم په خپل هدف کي بريالی کيږي.

د ايماني بغاوت دغه اور چي د يوه کوچني ماشوم په زړه کي بل وو همداسي بَل پاتي شو، او د ژوند تر پايه د يوې لحظې لپاره هم سوړ نشو، دی دغه مړه ايمان د يوې لحظې لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم تېر نه ايستی، چي کوم صاحبِ ايمان دا خبره بې قرار نکړي چي خپله عقيده قولاً او عملاً په خپل ځان کي وګوري او د خلکو په شخصي ژوند او ټولنه کي هغه جاري ووينې، د نارينه اوښځي سره د ايمان دغه مقدسه شعله په ده کي لا په سترېدلو شوه، چي وروسته هغه خپل ژوند ښونکي ليکنو ته انتقال کړه چي اندازه ئې د ځينو داسي جملاتو نه کولای شو، "زموږ او نورو خلکو په منځ کي بس دومره فرق دی چي د دوی ايمان ويده وي، يا پر يو اړخ بل اړخ کيږي، چي نه ئې دوی خبرو ته چمتو دي او نه د هغه مطابق د عمل کولو لپاره، حالانکه همدا ايمان په اخوانيانو کي ژوندی و بيدار، قوي او څپې وهونکی پُر سوز ايمان دی."

داسي ښکاري چي په حسن البنأ مرحوم کي د قيادت صلاحيتونه د ماشومتوب نه هم ځای په ځای شوي وو، ځکه دی په ابتدايي ښوونځي کي د خپل تعليم په وخت کي تل په خپلو ملګرو کي ممتاز پاتي شوی وو، دی د ماشومانو قيادت ته نوماند شوی وو، کوم وخت چي په مدرسه کي"د اخلاق حسنه انجمن" تشکيل شو، نو دده ملګرو دی ددغه انجمن د صدارت لپاره غوره کړ.

قدرت ده ته حتی په ماشومتوب کي لا د قومي او ديني قيادت د تمرين موقع ورکوله، او په ده کي ئې د ديني لارښووني او هدايت د کار رمزونو ته پرورش ورکاوه، او دا هم شايد د حُسنِ اتفاق يوه کارنامه وه چي دده لپاره د"مدرسة رشاد دينية" انتخاب د ديني درسګاه په حيثيت باندي وشو، تر څو د پيله لا دی د دغه عظيم ترين عمليات په مناسبت غوره روزنه ومومي چي دده په انتظار وو، يعني د مصر د تر ټولو غوره ديني تحريک(اخوان المسلمين) د لارښووني او صدارت ذمه داري پر اوږو واخلي او د اخوان"عام مرشد/عمومي مشر" وټاکل شي.

خو ياد مدرسي انجمن دغه نوی طالبعلم او دده پُر جوشه ملګرو ته ډير مؤثر په نظر نه ورغی، نو ځکه دوی د مکتب نه بهر يو بل اجمن جوړ کړ چي نوم ئې"انجمن انسداد محرمات" ورباندي کېښوده، چي د عمل ميدان ئې د نوم نه هم واضح وو، او د دې لپاره ئې مختلفي طريقې غوره کړيدي، يوه طريقه دا وه چي هر داسي شخص ته د خطونو په واسطه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اطلاع ورکول شي چي د محرماتو مرتکب کيږي، او اسلامي عبادتونه په احسنه طريقه نه اداء کوي.

بيا چي کله دی د "دمنهور"[1] په تربيتي مکتب کي شامل شو، او د "حصافية"[2] د سلسلي سره تر تعلق وروسته د خپل شيخ نه متأثر شو، نو دده په افکارو کي يو څه نوره ترقي هم راغله، اوس نو ده د خپل حصافيي[3] ورونو سره په ګډه"انجمنِ حصافحية اصلاحية" تأسيس کړ او خپله ئې د دغه اجمن د معاونيت(سيکرټري)وضايف سرته رسول، د ياد انجمن هڅي په دوو خاصو ميدانونو کي محدودي وې:

- د اخلاقِ حسنه وو د خپراوي دعوت، د منکراتو او خپرېدونکو محرماتو نه منع.
- د مسيحي مشينري(Missionary) مقابله، چي د علاج، د تعليم، خياطي ماشينونو او د ماشومانو سره د مرستي تر عنوان لاندي د مسيحيت دعوت کوي.

د "دمنهور " په تمريناتي مکتب کي د تعليم د ختمولو وروسته چي کله دی قاهرې ته راغی او په "مدرسة دارالعلوم العليا[1]" کي ئې داخله واخستله نو دلته په "جميعة مکارم اخلاق اسلامية" کي شامل شو، دا وخت په قاهره کي دا يوازينی ديني جماعت وو، حسن البناء په پوره پابندي سره د دغه جمعيت په غونډو او لکچرونو کي شرکت کاوه، او په ځينو مساجدو کي به ئې د ممتازو او باعمله علماوو په مواعظو کي هم حاضري ورکوله.

....

[1] د مصر يو ښار

[2] د مصر د تصوف او سلوک يوه سلسله ده.(مترجم)

[3] د حصافيي طريقې لاروي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو په قاهره کې چې ده ته کوم فسق و فجور، عامه خرابي او د اسلامي اخلاقو نه بېګانګي په نظر ورغله، ده دا احساس وکړ چې یوازي د مساجدو اسلامي وعظونه تر خلکو رسول کفایت نه کوي، په دې موقع کې د حسن البنأ مرحوم تخلیقي عظمت راڅرګند شو، یعني کوم عام خلک چې مساجدو ته نه راځي، تر هغو کسانو چې د مساجدو وعظ و نصیحت ته راځي ډیر ضرورت مند دي، ځکه دا خلک د دین سره بالکل بې تعلقه او د مواعظو د اورېدلو نه بالکل اجنبي او پردي دي، ولي به موږ خپل اصلاحي دعوت د دوی خواته نه وروړو، بالاخره همداسي وشول، ده د دارالعلوم د ځینو ملګرو او د ازهر د ځینو دوستانو په مخ کې یو وړاندیز وکړ، چې وړو هوټلونو(کیفي)[2] او شخصي ټولنو ته ورشو او خپل دعوت ورته وړاندي کړو، په پیل کي ئې ملګري دغه عظیم فکر ته حیران شول، خوښ ئې نکړ، خو فیصله پر دې وشوه چې د دې خبري د منلو او نه منلو فیصله به ئې د تجربې د نتیجې پر اساس باندي کوو، دوی تجربه وکړه چې ډیره بریالی شوه، او د هغه نه د راتلونکي کار لپاره هم حوصله افزایي وشوه، د دوی نه یوه حلقه د ګرمیو په رخصتیو کي په ښارونو او کلیو کي د دعوت خپرولو لپاره تشکیل شوه، د دې تجربې نه یو خو دوی ته خود اعتمادي ورپه برخه شوه، او بل خوا ته همدا تجربه په ټولنیزو حقایقو کي د دوی د نیک نوم او مقبولیت سبب شوه.

د هغه وروسته په ترکیه کي د کمالي انقلاب، د خلافت د خاتمې او دین و سلطنت په منځ کي د تفریق او جلاوالي په نتیجه کي په مصر کي د لادینیت او آزادی یو نوی سیلاب راغی، د ډیموکراتیک ګوند بنیاد کېښودل شو، چې عام محظر ته د راوتلو نه مخکي لا تر ځمکي لاندي شو چې پلان ئې د آزادی او جمهوریت پرته بل څه نه وو، دا وخت د جمهوریت او آزادی دعوت د اخلاقي فساد او بې حیایي د عاملو دوهم نوم وو، ورځپاني، مجلې، میاشتني ګڼي او د کتابونو چاپ پیل شو، چې هدف ئې پرته د دې چې د دین اثر په ټولنه کي وځپي او یا ئې له منځه یو سي بل څه نه وو، او د قوم و ملت سینې د ایمان نه بالکل تشي کړای شي تر څو د ډیموکراتیک ګوند د منشأ او د هغه د مصنفینو د افکارو مطابق د فکري او عملي آزادی نه برخمن شي.

....

[1] موجوده دارالعلوم، قاهره پوهنتون(ژباړن)

[2] دا باید واضحه شي چې د قاهرې په ژوند کي"مقاهي" یعني د چای ځایونه(Coffee Shopes) د وړوکو وړوکو کلبونو حیثیت لري، او د ژوند یو جُزء دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بې دينی ددې سيلاب په مخکي عموماً په اسلامي حلقاتو او خصوصاً د حسن البنأ په زړه کي ډېر شديد ردِ عمل پيدا شو، د خپلو اورېدونکو، ليدونکو او علماوو او مشايخو سره هر ځای چي دی رسيدلای شو د هغوی سره ئې د خپلو خيالاتو اظهار کاوه او ديني درد به ئې د هغوی مخي ته ايښوده.

په دې ارتباط ده برابر د سيد رشيد رضا مرحوم، شيخ دجوي مرحوم، شيخ محمد الخضر حسين او سيد محب الدين خطيب غوندي د ملت د مشرانو سره وکتل او ياد صورتحال ئې په کوم ايجابي تحريک باندي د مقابلې لپاره هڅاوه، تر داسي بريده چي دده دغو هڅو رنګ راوړ، او پدې ډول سره د "مجلة الفتح" ظهور وشو او بيا جميعة الشبان المسلمين[1] رامنځ ته شو.

داسي ښکاري چي د تحريک اخوان فکر دده په ماغزو کي هغه وخت ځای نيولی وو او را څرګند شوی وو چي کله دی په دارالعلوم کي طالب علم وو، په يو درسي موضوع کي د مضمون ليکني په وخت چي ده په څه ډول سره د خپلو خيالاتو اظهار کړی وو د هغه نه ښه اندازه لګولی شو، موضوع دا وه؛

"د تعليم نه تر فراغت وروسته په ژوند کي ستاسي هيلي"!

حسن البنأ مرحوم وليکل چي د پوهنتون نه تر فراغت وروسته زما دوه آرمانونه دي:

يو خاص: يعني د امکان تر حده به خپلي کورنۍ او دوستانو ته راحت او آرام ور رسوم، چي څه کمي به پکي نه وي.

....

يادونه:[1] د Y.M.C.A په مقابله کي د مصر پراخ ترين تهذيبي، کلتوري او اسلامي انجمن دی، چي ښاخونه ئې د نړۍ په مختلفو مشهورو هيوادونو کي خپاره شوي دي، دوی د مصر او نورو سيمو په متوسطه او لوړي طبقې ټولنو او خلکو کي ډېر مستشبس دي، هڅه کوي چي دا خلک اسلام ته نږدې کړي، چي تر يو حده برياليي هم دي.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم عام: هغه دا چي مدرس او مصلح جوړ شم، چي ټوله ورځ د ماشومانو په زده کړه کي مصرف کړم نو بيا د شپې له خوا د دوی سرپرستانو ته زده کړه ورکړم، دوی د دوی د ديني هدف نه، د سعادت د چشمې نه، او د ژوند د حقيقت نه باخبر کړم، او د دې کار لپاره کله د تقاريرو او ويناوو نه ګټه پورته کړم او کله بيا د تأليف او تصنيف نه او کله به د ګرځېدلو او سفرکولو نه.

ډيرو خلکو ته به دا خبره د تعجب وړ وي چي په دومره کم عمري کي يو وړوکی طالبعلم داسي وچي هيلي ظاهروي، حال دا چي پدې عمر کي په جذباتو کي اور بل وي، هيلي او اُميدونه ځوان وي، ځواني خپل پر عروج د دغو ټولو لذتونو او د هغوی د سړولو غوښتونکې وي، خو چي تعجب کوونکو ته دا جوته شي چي حسن البنأ د پخوانی ديندارې کورنۍ يو فرد وو، نو د دوی تعجب او حيرت به تر ډېره حده کم شي، د ده والد احمد عبدالرحمن البنأ[1] يو مشهور محقق عالم وو، په احاديثو کي دده تأليفات ډير مستند دي،(الفتح الرباني شرح مسند الامام احمد بن احمد او د مسنَّد شافعي نه څوک ندي خبر!!!) په دې ډول سره د حسن البنأ د سيرت په تشکيل او ديني دعوت په لور د ميلان په تربيې کي د ټولني د مخصوصو عواملو سره سره کورني او وراثتي عوامل هم ذېدخل دي.

دوهم لور ته يوازي د مصري ټولني د هغه وخت ضروريات هم د يو داسي اصلاحي هڅي غوښتونکي ول چي بنياد ئې پر دين باندي قايم وي، لکه څرنګه چي موږ يادونه وکړه دا هغه وخت وو چي اخلاقي ابتري او پستي او ټولنيزه بې لار روي عامه وه، او د دغو ټولو ګمراهيو علاج د داسي اخلاقي کدرونو پرته ممکن نه وو چي د عقيدې نه مأخوذ شوی وي، او په زړونو او ماغزو کي خاص او مقدس ځای ولري.

....

[2] دده قدرمن والد ددې ليکني د ليکلو تر وخته پوري ژوندی دی، ماته په مصر کي د ده سره د ملاقات شرف راپه برخه شو، د احاديثو يو آرام خادم او د سترو اسلافو نمونه، کله چي ما د هغه سره وکتل، دی په يو کوچني اطاق کي چي ممکن د مطالعې اطاق يا دفتر به ئې وو، په خپل علمي کار کي مصروف وو، پر يوې کوچنی چولې باندي ئې مصري قهوه راته تياره کړه او راباندي وئې ښيبله.(مترجم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حسن البنأ د تاریخ لیکونکي به دا درک کړي چي هغه د خپل دغه پروګرام نه چي د طالبعلمی په زمانه کي ئې په یوه درسي مضمون کي لیکلی او د خپل ځان لپاره ترتیب کړی وو یو انچ هم لري نشو، دده عامه غوښتنه دا وه چي پر مسلمانانو د دین هدف را څرګند کړي، د سعادت دغي چشمې ته دوی را نږدې کړي، او ددې ستر هدف لپاره د ویناوو او تقاریرو، د تألیفاتو او تحاریرو، د سفر او ګرځېدو وسائل ترتیب کړي، زه ویلای شم چي د حسن البنأ په لاشعوري او بې خبری کي دې مضمون برابر ځای ونیولو، او د خپل شخصیت تصویر هغه ته په همدې هینداره کي په نظر ورغی، ددې تر ټولو ستر دلیل دادی چي هغه وروسته د ځان لپاره د"أخوان د مشر" د اصطلاح پر ځای د"عام مرشد" لقب غوره کړ، چي د هیلو او امیدونو په لومړي تاریخي مضمون کي دده د قلم نه وتلی وو.

په ۱۹۲۷م کي حسن البنأ د دارالعلوم نه د فراغت اسناد تر لاسه کړه، دا هغه لومړنی ټولګئ وه چي د دغه پوهنتون نه فارغ شوې ده، د پوهنتون نه د وتلو سره سم ئې د اسماعیلیې[1] په ابتدائي دولتي مکتب کي د استاد په صفت کار پیل کړ، د دسمبر پر ۱۹ په ۱۹۲۷م کي دی اسماعیلیې ته روان شو، دا وخت دده عمر یوازي ۲۱یوویشت کاله وو، په اسماعیلیې کي د قیام په وخت کي دده په زړه کي د برطانوي فوځي او اقتصادي استعمار په هکله ژوره دښمني راپیدا شوه، د سویز کانال برطانوي کمپونه او استعماري شرکتونه ددغه ژوري کرکي مظاهر ول، بل لور ته دی دې خبري هم ډیر ځوراوه چي د ښار مسلمانان په فروعي مسائلو او دیني اختلافاتو او د ډله ییزو تعصبونو پر بناء په وړوکو وړوکو ټولګیو وېشل شوي وو، ددې حالاتو نه د متأثر کېدلو وروسته د مساجدو د حاضرینو پر ځای هوټلونو(رېستورانتونو) ته د تلونکو راتلونکو کسانو په لور متوجه شو، ددې غرض لپاره ئې درې ستر هوټلونه غوره کړل، چي په زرګونو خلکو هلته رفت و آمد درلود، په هوټلونو کي ئې د هفته وارو تقاریرو پروګرامونه ترتیب کړل، او په ډیره پابندي سره ئې عملي کول، د ډیر غور و فکر کولو وروسته به ئې داسي موضوعات غوره کول چي ډیر په فصاحت سره به وربانديي غږېدلای شو، په دې ټولو موضوعاتو کي د اختلافي مسائلو په اړه کوم تعارض نه وو، خو د بیانونو سره به ئې د آراوو په اختلاف او د علماوو او اسلافو د ژوند مثالونه هم وړاندي کول، دغو مواعظو د اورېدونکو په زړونو ډیر تأثیر وکړ، دوی په مدار مدار د فکر او احساس په کولو مجبورېدل، په کراره کراره ئې د الهي احکامو او خپلي دیني ذمه داری چي کوم د امت په غاړه دي ځان ته د معلوملو، زده کولو او تحقیق کولو هڅي پیل کړې، اوس نو په غوره ډول سره په دوی کي غوښتنه او طلب پیدا شوی وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ذي القعده ۱۳۴۷ه کي چي د مارچ ۱۹۲۸م سره مطابق وه حسن البنأ په خپل کور کي د محترم حافظ عبدالمجيد، احمد الحصري، فواد ابراهيم، عبدالرحمن حسب الله، اسماعيل عز او ذکي مغربي سره ملاقات وکړ، دغه شپږ تنه غيرتي مسلمانان چی په عملي جذباتو سرشار ول او د اسلام د سربلندی لپاره د کوم عملي پروګرام غوښتونکي ول، د همدې هدف لپاره ئې حسن البنأ د پوښتنو محور وګرځاوه، د اصلاحي کار لپاره ئې په ګډه منظم پلان جوړ کړ او قيادت ئې دده پر ذمه ور وسپاره، حسن البنأ په پوره اخلاص سره دغه ذمه داري قبوله کړه، د دوی په منځ کي عهد و بيعت وشو، چي د اسلام او مسلمانانو لپاره به بې ساري هڅي کوو، پوښتنه راپورته شوه چي موږ ځانونه په کوم نوم ونوموو؟ د انجمن، کلب، سلسلې، اتحاديې او يا په بل نوم تر څو قانوني حيثيت غوره کړو، د حسن البنأ مرحوم ځواب دا وو چي: نه هغه او نه دغه!! په نومونو او مظاهرو باندي موږ نبايد متمرکز و اوسو، د هر څه نه مخکي بايد د دې اجتماع بنياد پر يو مخصوص فکر او عملي بڼه کي پر معنوي حقايقو ولاړ وي، موږ د اسلام په خدمت کي د يو بل وړونه يو، نو موږ اخوان المسلمون يو او همدا راته کافي ده.

په دې توګه چي ناڅاپه ئې کوم فکر په ذهن کي توليد شو همدغه ئې مستقل نوم وګرځېدو، د دغو شپږو افرادو نه د اخوان المسلمين لومړنی تشکيل وشو، چي د يو مخصوص طرزِ فکر او ژوند طريقه او د اخوان د نوم حامل وو.

په همدې توګه د اخوان المسلمين د تحريک تخم د دغو شپږو مسلمانانو په نفسونو کي ولوېد، چي دوی د يقين او باور بنياد ورباندي کېښوده، او د الله ج سره ئې دا عهد وکړ چي د هغه لپاره به خپل ژوند نذرانه کوي، د دوی د اخلاص او ثابت عهد همدا ثمرات ول چي د دعوت او د هغه د مؤسسينو د بريا او قبوليت په صورت کي را څرګند شو، د الله ج قول دی چي:

وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهُ اللَّهَ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا. سورة الفتح: (۱۰)

ژباړه: او څوك چي پر هغي ژمني باندي ودريږي چي هغه له الله سره کړېده، الله به ډېر ژر هغه ته لوی ثواب ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حسن البنأ مرحوم په خپل دعوت کي د کوم اعلان او پروپاګند پرته همداسي خاموش مصروف پاتي شو، پدې ډول سره ده په خلکو کي د دعوت لوړ اعتماد تر لاسه کړ، دده د ژور اخلاص او د تحریک او اهدافو دقیق فهمه دعوت په ډیر سرعت سره په خپرېدو شو، په ډلو ډلو خلک پکي شاملېدل، برياوو ئې لا نورو کوښښونو ته هڅول، او د یاد تحریک سره ژوره وابستګي او ګرمجوشي د کاري دائرې د لا پراخولو او مکمل ژوند د هغه لپاره د وقف کولو ته چمتو کاوه، لکه څرنګه چي دوی کوم کلي او بانډه، تحصيل او ښار، کښت و مزرعه پرې نښودل، هر ځای ته ولاړل، هلته ئې قیام و دعوت وکړ، د سیمه ییزو خلکو سره ئې د هغوی په مساجدو او کورونو کي وکتل، هر ځای به مسجد د دوی مرکزي قیام ګاه وو، ځکه مسجد یوازینی داسي ځای وو چي هلته چا پر لمونځ کوونکي یا مدرس او واعظ باندي اعتراض نشو کولای.

د دوی دغه سفرونه به د اونیو او کلنیو رخصتیو په دوران کي ترسره کېدل، یعني د اونۍ په رخصتیو کي به نږدې ښارونو ته تلل او په نورو رخصتیو کي لرې پرتو سیمو ته، پدې ټوله موده کي ده خپله وظیفه چي په ابتدائي دولتي مکتب کي "استادي" وه په پوره اطمینان او پابندي سره سرته رسوله، کله ئې هم د ناروغی او عذر بهانه نه کوله، په بې تکلفي، تواضع او پوره انکساري سره خپل تدريسي پابندي دی د حاسدینو او کینه کښو کسانو له شره وژغوری، د دوی هدف به ددې پرته بل څه نه وو چي د دوی د آواز تر ځنګ نباید د بل چا بړغ پورته شي، دوی تل خلکو ته طمع ورکوي.

د حسن البنأ دعوت ته لبیک ویوونکي په پیل کي زیاتره د مزدوري طبقې خلک ول، په دغو حلقاتو کي د دعوت د بریا راز همدا په ملت کي د دوی نفوذ او ساده طبیعت وو، ځکه ده به هري ډلي ته د هغو په مناسبو اسلوبو باندي خطاب کاوه، د ډیرو زیاتو سفرونو او ملاقاتونو، د مختلفو حلقاتو سره د ده د تعلق په سبب خلک د ده سره تر ډیره حده عادي شوي او د ده د مزاج سره آشنا شوي ول، دا غالباً یو عام اصل وو چي ده د ځان لپاره غوره کړی وو، ده به خپلو داعي ملګرو ته ویل: "د چاودلیو لاسونو ملګري ډیر زیات پیدا کړئ". یعني خواري کښه خلک، چي د خپلو لاسونه په واسطه ګټه کوي، د دعوت کار د هر کسب لپاره د داسي خواري کښو محتاج وي، دغه د مضبوطو مړوندونو خاوندان هغه خلک دي چي د سختیو په وخت کي ډیره مرسته ورځني ترلاسه کېدای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حسن البنأ مرحوم په دې ډول سره خپل دعوت تر نږدې او لرو پرتو سيمو پورې تر كومه ځايه چې دى رسېدلاى شو ورساوه، دوه كلونه وروسته د دوى د سفرونو په نتيجه كې ابوصوير، پورټ سعيد او د الملاح په ښارونو كې د اخوان شعبې جوړې شوې، په دريم كال په سويز كې يوه بله شعبه پرانيستل شوه او په څلورم كال تقريباً لس شعبې شولې، او په اسماعيليه كې هم د انجونو اسلامي تربيتي مركز پرانيستل شو، تر څو د اخوات المسلمات[1] تشكيل وشي.

د دعوت د تأسيس پنځه كلونه وروسته په ۱۹۳۳ كې د حسن البنأ تبادله قاهرې ته وشوه، د دې تبادلې سره دعوت يوې نوې مرحلې ته داخل شو، خو د مخكې په څېر په پوره خاموشې او ګمنامې سره په مساجدو كې د قيام و تقاريرو او مؤيدينو د حصول او د شعبو پر تأسيس په پوره احتياط سره كار كېدى، په قاهره كې د قيام نه يو كال وروسته په ۱۹۳۴م كې حسن البنأ په خپله يوه مقاله كې يادونه وكړه چې د اخوان تحريک د مصر تر پنځوسو نه هم په زياتو ښارونو كې خپور شوى دى، او په هر ښار كې ئې ګټې رسوونكې شعبې اوګټورې ادارې تأسيس كړې دې، اخوان په اسماعيليه كې د خپل مسجد او تعليم و تربيې د ځاى بنياد كېښودو، د هلكانو د تعليم لپاره ئې "مدرسة الحراء" جوړه كړه او د انجونو د تعليم لپاره ئې"مدرسة امهات المؤمنين" او په دې ډول سره ئې د سراخيت په ښار كې يو مسجد او روزنتون جوړ كړ.

يو د هلكانو مكتب او يوه صنعت ګاه چې په هغه كې هغه ځوانان چې تعليم ئې بشپړ كړى نه وي، هم خپل تعليم سرته ورسوي او د تعليم سره سره صنعتې زده كړې هم وكړې، او د بحيرة په ښارونو كې ئې هم داسې رفاهي كارونه وكړل او هلته ئې د دارالحفاظ مدرسې تر څنګ د غاليو د اوبدلو او جوړولو يو مركز تأسيس كړ، په دُقيله او نزله كې ئې د حفظ القرآن يوه مدرسه پرانيستله، د دفو(د مصر يو ښار) نه نيولې تر اسكندريې پورې د اخوان د ټولو شعبو په اړه چې د هيواد په ګوټ ګوټ كې خپرې شوې وې همدا ويلى شو چې د پورته يادو شويو ښارونو په څېر حالات ول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حسن البنأ مرحوم به دا معمول وو چي سهار وختي به مرکز ته راغی، ځيني هدايتي تحريرونه به ئې ترشا پرېښودل، چي په هغو کي به د روزمره فوري کارونو په اړه هدايات ول، د هغه نه وروسته به مکتب ته تلی، که به د سفر کوم پروګرام وو بيا به د مکتب نه سيده د اډې(سټېشن) په لور تلی، او که به سفر نه وو بيا به سيده دفتر ته راغی او ملاقاتونه به ئې پيل کړل، هدايات به ئې جاري کول، کوم کار چي به پاتي وو هغه به ئې پوره کاوه، او بيا به د شپې له خوا دريم ځل دفتر ته راتلی، په دې وخت کي به ئې هيئتونو او وفدونو سره ملاقاتونه کول او يا به ئې وخت په کمېټيو او مجالسو کي تېرېده، دا ټول مصروفيتونه ئې د کلنيو رخصتيو په وخت کي اطرافو ته د دعوتي سفرونو نه نه مانع کيدل.

کومه سيمه چي به اخوان ضروري بلله، هلته به ئې د ريل ګاډي پر سټيشن د عام مرشد انتظار کاوه، مرشد به د دوی سره د ښار تر مرکزه او بيا د مختلفو سيمه ايزو خلکو د ملاقاتونو لپاره روان شو، د هغه وروسته به د ضرورت مطابق د ماښام ډوډۍ تيارېدله، هملته به حسن البنأ خلکو ته خطاب کاوه، د دوی کار همدلته پای ته نه رسېدی، چي د تقرير وروسته به کورونو ته ځي، نه!! بلکي په مجتمع او غونډه کي چي به ده کوم کس د خاصي توجه په حالت کي وليده هغه به ئې هم د ځان سره ملګری کاوه، د ده دا معمول وو چي د خطاب او دعوت نه تر فراغت وروسته به د هغو کسانو سره چي د مجلس شوقي ول، کښېناسته او جدي بحثونه به ئې کول، په دغو مباحثو کي د ځوانانو دبيداریٔ په اړه او د مصر و اسلام او شرق د اميدونو په اړه اظهارات تبادله کېدل، د هيواد د جنوبي برخي سفر به ئې په شلو ورځو کي ختم کړ، په داسي حال کي چي ښار په ښار او کلي په کلي به ګرځېده، کله کله خو به داسي وشول چي سهار به په "بني سوَيف" کي او غرمه به په "منها" کي او ماښام به په "واسطي" کي او شپه به ئې په "فيوم" کي تيروله، په دې توګه به دده خوب له يو ساعت نه هم کم وو چي څرنګه به ئې سر بالښت ته ورغی بيا به ويده وو، نورو ملګرو به ده ته نږدې بيا هم خپلو بحثونو ته دوام ورکاوه.

په دې وخت کي اخوان په سياست کي برخه واخيستله، مرشد په اسلامي راډيو او عامو اجتماعاتي او ټولنيزو ادارو کي ديني او اجتماعي تقارير پيل کړل، د پرلپسې تلونکو لومړيو وزيرانو په نومونو ئې خطونه ولېږل، د محمد محمود له عصره نيولې بيا د دوهمي نړيوالي جګړي تر پيلېدلو پوري دا سلسله جاري وه، د دغو خطونو مرکزي نقطه د اسلامي نظام پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بنیادونو داخلي اصلاحات ول، خو اخوان دوزیرانو توجه خپل لوري ته راجلب نکړای شوه، د هغوی په سیاسي کارکردګي دیني رنګ خپور وو نو ځکه هم دولتي مشرانو دوی ته پاملرنه ونکړه.

په ۱۳۵۵ه مطابق ۱۹۳۶م کي استاد حسن البنأ پخواني مصري شاه فاروق، پخواني لومړي وزیر مصطفی النحاس، د عربي سلطنتونو د مشرانو او مختلفو اسلامي هیوادونو د حاکمانو، د متعددو دیني او سیاسي مشرانو په نوم یو خط د(نحو النور) په نوم ولیږه، چي په دې خط کي د اسلام، د هغه د نظام، د هغه د قانون، د هغه د کلتور و تهذیب په لور دوی دعوت شوي ول، او د غربي ژوند د طریقو، د حیات د مظاهرو او ټولنیزو نظامونو د پرېښودلو غوښتنه تري شوې وه، او د دواړو د ژوندانه نظامونو د خصوصیاتو د په ګوته کولو وروسته دا واضحه کړل شوې وه، چي د طرقی په لور د ګامزن یو قوم چي عسکري، اقتصادي او معاشرتي ضرورتونه ئې بللای شو، اسلام د دغو ټولو چارو په اړه کامل ضمانت ورکوي، ضرورت د دې دی چي تاسي تر هر څه مخکي ددې ناروغي نړۍ د ساتلو په موخه د قرآني طب نه مأخوذ دارو واخلی او پرمختګ وکړئ، ده په دې رساله کي د ژوند په ټولو اړخونو کي د پرمختګ لپاره پر پنځوسو مادو مشتمله طرحه وړاندي کړه، په دې رساله کي چي تر ټولو مهمه غوښتنه وه هغه دا وه چي د ګوندونو د جوړولو بندیزونه دي لغوه شي، او د امت د سیاسي قوتونو نه دي د یو صف او ډلي په جوړولو کي کار واخیستل شي.

په ۱۹۳۸م کي دعوت خپل عناصر مکمل کړي ول، اوس هغه په یو بشپړ چارچوب او غالب کي د ملت مخي ته راغلی وو، استاد حسن البنأ د اخوان د تعارف او پیژندګلوي په موخه لیکي:"دا یو هر اړخیز تحریک دی، چي د اصلاح ټول اړخونه پکي شته، دا یو سلفي دعوت دی، ځکه د اخوان د دعوت له مخي باید الهی کتاب او سنت د عمل محور وګرځول شي، دا سُني مذهب دی، ځکه د اخوان هڅه ده چي په هر اړخ کي پر پاکو او مطهرو سنتونو عمل وشي، دا یو صوفیانه حقیقت دی، ځکه دوی دا فکر کوي چي د خیر و اصلاح بنیاد، د نفس پاکي، د زړه صفایي، للهی مینه او پر خیر مرسته ده، دا یو سیاسي ګوند دی ځکه اخوان د حکومت د خارجي او داخلي اصلاح او د باعزته او خود دارانه تربیتي ژوند داعي دی، دا یو ورزشي جماعت دی دا ځکه هغه د خپلو ورزشي ګروپونو په واسطه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

جسماني ورزش خاص خيال ساتي، او په هغه کي دا تحريک د کوم ورزشي کلب(سالون) نه کم ندی، دا يو علمي او ثقافتي انجمن دی، د اخوان روزنيز مکاتب په حقيقت کي د تعليم و تهذيب مدرسې او د عقل و روح روزنيز مراکز دي، دا يوه اقتصادي اداره ده، ځکه اسلام پر مالي معاملاتو خاصه توجه ساتي، اخوان د خپل اسلامي طرز د محدودو شرکتونو نه د قومي، اقتصادي حالت په لا مضبوط کولو کي ستر خدمات سرته رسولي دي، دا يو ټولنيز تحريک دی، ځکه اخوان د اسلامي ټولني امراضو ته خاصه توجه ورکوي، پر علاج ئې غور و فکر کوي، او د امت د ټولنيزو امراضو د پاکولو هڅي کوي.

د پنځم کانفرانس کتنه، پانه: ۱۶-۱۵-۱۴

د ۱۹۳۹م او ۱۹۴۰م په منځنی عرصه کي د سياسي هڅو په نتيجه کي اخوان يوې نوي مرحلې ته داخل شو، په عملي سرگرميو کي ئې نوې روح جاري شوه او کاري دائرې ئې لا وسعت او پراختيا ومونده، د اخوان هڅي اوس دوه برابره شوې، د دوی په تحريک کي د ازهر او قاهرې د پوهنتونونو د ځوانانو ډلي شاملي شولې، مختلف خواري کښه ځوانان، او د مزدوري اوکاري طبقي خلک هم په پوره شمېر سره د اخوان په تحريک کي شامل شول، د شرکتونو مزوران، تاجران، د صنعت و حرفت کاريگران، انجينران، ډاکټران، مُدرسين، وکيلان غرض دا چي اوس د ټولني د هر قشر او طبقي نماينده گان په اخوان کي شامل شوي ول، د دوی اقتصادي سرگرمۍ هم تُندي شوي وې، او په ورزشي او عسکري ميدانونو کي هم د دوی توجه زياته شوې وه، په ټول هيواد کي د دوی خپرې شوي ټولي شُعبې اوس په پوره توگه منظمي شوي وې، اخوان يو داسي طاقت کرځېدلی وو چي د هر اړخ نه بايد د لحاظ قابل وبلل شي، په دغي منځنی وقفه کي د مصر حکومت لاندي لومړي وزيرانو سمبال کړی وو، علی ماهر، حسن صبري، حسين سري، مصطفی النحاس، احمد ماهر، نقراشي، اسماعيل صدقي، نقراشي(يو ځل بيا)، د علی ماهر او حسن بصري د وزارتونو په موده کي دوی دواړو په خپلو خاصو رسائلو او تقاريرو کي برابر د نصيحت او مشورو کار تر سره کوی، لکه څرنگه چي د تيرو شويو وزارتونو سره د دوی سروکار وو، د علی ماهر وزارت د خپل واک په موده کي د دوی د دغه وړانديز مکمل تأييد وکړ چي د جگړي د اور نه ئي د مصر د لري ساتلو لپاره وړاندي کړی وو، په دې وخت کي دوی د ځان لپاره کومه غوښتنه نه وه کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د برطانوي سفارت خاني اوفوځي کماندر په فشار باندي د حسين بصري د وزارت په موده کي پر اخوان مصيبتونه پيل شول، بالاخره د دوی اوونيزي مجلې"تعارف" او "شجاع" او مياشتنی ګڼه "المنار" بندي شوې، د دوی د رسائلو، او کتابونو چاپول بند شول، چاپ خاني ئې وتړل شوې، حکومت نورو ورځپاڼو ته اخطار ورکړ چي په دې هکله به څه نه چاپوی، غونډي ئې منع شولې، پر دې ئې هم اکتفا ونکړه بلکي د تحريک مشران ئې لري لري ښارونو ته وليږل، استاد حسن البنأ ئې د قاهرې نه د "قنا" او د مرشد معاون ئې لري جنوبي ښار "دمياط" ته وليږه، خو وروسته بيا د پارلمان په ډير اصرار او ضد سره يو ځل بيا قاهرې ته راستانه کړل شوه، خو دا ځل تر دې هم سخت کار وشو، يو ځل بيا حسن البنأ او عمومي معاون(جنرل سيکرټري) ونيول شوه، اخوان د دوی په نيولو سخت خفه شو، دوی ته د دولت له لوري لويه ضربه ورکول شوې وه تر دې حده چي دوی له ژونده بېزاره شول، حکومت د دوی له ويري سمدستي دواړه مشران خوشي کړل.

په دې تاريک دور کي د مصري حکومتونو دا حالت وو چي د برطانوي استعمار په لاسونو کي د نانځکو په حيث لوبېدل، د دوی سره د قوم د عزت و آزادی هيڅ قدر نه وو، دا ځکه دوی په دې ډول سره کولای شول چي خپل انګريزي باداران خوشاله وساتي، دوی د هغوی د توجه د لا جلبولو په موخه حتی دېته هم تيار شول چي آزادي غوښتونکي تحريکونه وځپي، چي د دغو تحريکونو اساسي اهداف د دين او هيواد خدمت وو، مخلص کارکوونکي ئې له هيواده وشړي، اخبارونه او مجلې ئې د څه ويلو جرأت و نکړای شي، که څه هم د دغو ټولو ځورونو نتائج بالکل برعکس ثابت شول، يعني د خاموشه کېدلو او محوه کېدلو پر ځای د عوامو د توجه محور وګرځېدل، او د ايمان خاوندان د دې جماعت سره لا په سرعت کي يو ځای شول.

کله چي د نُحاس وزارت راغی، نو استاد حسن البنأ د اسماعيليې د حلقې نه په پارلمان کي د انتخابيدلو په موخه په انتخاباتو کي برخه واخيستله، اسماعيليه د اخوان زانګو وه، ددوی هدف دا وو چي د اخوان په نمايندګي باندي دوی بايد په پارلمان کی اثر انداز شي، او پارلمان کړي، خو نُحاس(لومړي وزير) ددوی نه هيله او غوښتنه وکړه چي دوی نبايد خپل نوماند وړاندي کړي، حسن البنأ مرحوم هم د مصلحت په خاطر دده دا غوښتنه ومنله، اوس نو نحاس ددوی په اړه مصالحانه رويه غوره کړه، د غونډو اجازه ئې ورکړه، چاپخاني او

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسنۍ ئې ورته پرانیستلې، خو دوهم ځل بیا برطانوي سفارتخانې پر مصري حکومت شدید فشار راوستی چي دا ځل نو اخوان د لا ډېرو مشکلاتو سره مخ شول، نحاس د دوی د مرکزي دفتر پرته نوري ټولي شعبې بندي کړې، په اجتماعاتو، مطبوعاتو، او نورو کارونو ئې یو ځل بیا پابندي ورته ولګوله، اخوان د حکومت دا جبر و ظلم په ډېر صبر و زغم سره برداشت کړ، چي په نتیجه کي ئې نحاس په خپلو سختیو کي کمي راوستله، د دواړو تر منځ دا صورتحال بدلېده را بدلېده، چي کله به حکومت آزادي ورکړه نو دوی به کارونه پیل کړل، او د پابندی په موده کي به ئې انتظار کاوه، خو تر څو چي دده وزارت وو دوی د خپل عادت له مخي د ژبي او تحریری نصیحتونو فرائض سرته رسول، د نحاس د وزارت وروسته د احمد ماهر وزارت راغی، ده بیا له شدته کار واخیستی، او د اخوان کومو کسانو چي په ۱۹۴۱م کي د خپل عمومي کانفرانس د غوښتنو مطابق د اسلامي طریقِ حیات د خدمت په موخه د پارلمان د انتخاباتو لپاره ودریدلي ول، نو دغه وزارت په خپلو هڅو سره دوی ناکام کړل.

اتفاقاً زه هم هغه وخت عمومي ژوند ته داخل شوی وم، چي ماته دا موقع رابرابره شوه چي د اسماعیلیې انتخاباتي معرکه له نږدې وګورم، هلته استاد حسن البنأ ولاړ وو، زما په یاد دي چي د اسماعیلیې خلکو د مصري انتخاباتو په تاریخ کي د لومړي ځل لپاره په خپلو شخصي مصارفو د تشهیر(Publicity) په موخه ۶۰خیمې رانیولې چي د انتخاباتو تر آخره پوري د ښار په مختلفو سیمو کي لګیدلي وې، د ښار د هر وګړي پر ژبه دا خبري جاري وې چي استاد به ډیر ژر په ممتازه نتیجه سره بریالی کیږي، د عامو خلکو او محصلینو ږغونه د استاد په حق کي ول، چي دوی د اسلامي بیداری رهنما او قائد باله خو مصري حکومت او برطانوي فوځي قیادت[1] دده د ناکامه کولو لپاره له هري ممکني وسیلې نه ګټه پورته کوله.

ددې هدف نه اولاً د مصري حکومت موخه د انګریزانو خوشاله کول وو، او دوهم د خپل حکومت د شریک ګوند یعني آزاد دستور ګوند نوماند بریالی کول.

....

[1] اسماعیلیه د سویز کانال پر غاړه د اشغالګرو برطانوي فوځیانو ښېس(چاوڼی) وو، دوی د اسماعیلیې پر سیاست ډېر اثر انداز ول.(مترجم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د برطانوي مرکزي دفتر مزاحمت د انګریزي سفارتخانې د هدایاتو پر بناء وو، دوی د اخوان پر سرګرمیو نظر ساتلی وو، او خبر وو چې د اشغالګرو د مقاصدو د بریا لپاره دوی ستر خطر دي، نو ځکه هم انګریزي فوځي ګوندونو په ښکاره ډول سره د اخوان د مخالفینو لپاره کار کاوه، چې دوی به د رأیې ورکوونکي د رأیو تر مراکزو پوري رسول او په زرګونو مزدوران ئې د لرو پرتو سیمو نه د رأیو ورکولو لپاره راوستل، چې دغو کسانو به د دغو انتخاباتي حلقاتو سره هیڅ تړاو نه درلود، خو د فشار، ویرې خپرولو، وعدو، اخطارونو او درغلیو باوجود حسن البنأ پر خپل مخالف بریالی شو، مخالفینو په انتخاباتو کې د درغلیو او معمولي فرق بهانه وکړه، چې هدف ئې یو ځل بیا انتخابات او د حسن البنأ راپرځول وو، په دې دوهم پړاو انتخاباتو کې د (سیناء) انګریزي فوځي والي(هَمر سلی پاشا) د حسن البنأ نماینده ګان د (عریش) او سیناء د انتخاباتي کمېټیو نه وشړل، نتیجه دا شوه چې په ځینو کمېټیو کې د مخالف نوماند د رأیو شمېر د دواړو نوماندانو د مجموعي شمیرې نه هم څو برابره زیات شو، په دې ډول سره استاد حسن البنأ او نورو ټولو اخواني نوماندانو په دې دوهم پړاو کې ماتې وخوړه، اخوان دا ټولي هڅې د دې لپاره کړې وې چې پارلمان ته ننوځي، او د حکومت له لارې د ټولني د اصلاح لپاره مؤثر کار وکړای شي.

بیا چې کله احمد ماهر د جرمني او ایټالیا په خلاف د جګړې اعلان وکړ نو اخوان مخالفت ورسره وکړ، او د خپلو تحاریرو په واسطه ئې دی د دې کار نه منع کاوه، په دغه وخت کې د عیسوی په نوم یوه شخص په همدې سبب ماهر ووژی، اوس نو د نقراشي حکومت راغی، ده د خپل حکومت پیل د اخواني مشر او د هغه د معاون په نیولو وکړ، پر دوی ئې د دغه قتل تهمت پوري کړ، چې دوی په پورته یاد شوي قتل کې شریک دي، د دې نیونو اصل دلیل غالباً دا وو چې عیسوي پولیسو ته اعتراف کړی وو چې هغه د جګړې د اعلان په اړه د مشرانو رأیه غواړې، او د مشرانو په نوملړ کې ئې د حسن البنأ نوم هم یاد کړی وو، خو د تحقیقاتو وروسته حسن البنأ پولیسو خوشي کړ، د بندي خانې نه د راوتلو سره سم "مرشد" د احمد ماهر د مرګ د تعزیت په موخه د "نقراشي" سره ولیدل، او د ده نه ئې غوښتنه وکړه چې دوی ته د کار آزادي ورکړي، خو نقراشي د ده خبرو ته پاملرنه ونکړه، بلکې د دوی پر کارونو، جلسانو او پر نظربند ساتلو ئې لا سختي وکړه، کله کله به ئې د ډیر فشار له امله د وړوکو جلساتو د جوړولو اجازه ورکوله، خو ژر به ئې بیا شدید سیاست پیل کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۴۵م کې چې کله جګړه ختمه شوه، اوس نو د دې تحريک د سختيو وخت پيل شو، دا ځکه دوی د ملي تحريک قيادت کړی وو او د هيواد د کاملو حقوقو د حاصلولو په موخه ئې وطني شعور پيدا کړی وو، انګريزانو د جګړې په وخت کې وعده کړې وه چې د جګړې تر ختمېدلو وروسته چې کله د سولي اعلان وشي، مصريانو ته به د دوی حقوق ورکړل شي، په ۸دسمبر۱۹۴۵م کې د اخوان د عمومي شورى غونډه وشوه، چې د جماعت په بنيادي نظام کې ئې ځيني تغييرات راوستل، چې د دې کار سره د تحريک د لا وسيعو او پراخو مقاصدو او وسائلو وضاحت وشو، دوی مختلف شرکتونه پرانيستل، چې د هغو نه ئې ډيرى مالي ګټې تر لاسه کړلې، او په خواري کښو طبقاتو کې ئې لا نوم لوړ شو.

يوه ورځپانه ئې هم تأسيس کړه چې لومړى ګڼه ئې په ۵ مئی ۱۹۴۶م(۳ جمادي الثاني ۱۳۶۵ه) کې چاپ او توزيع شوه، پدې ډول سره د دوی آواز په مصر او نورو عربي هيوادونو کې په عام ډول سره واورېدل شو، فوځي تربيتي ډلګۍ ئې تشکيل کړې، او د فوځي روزني لپاره ئې مخصوص تمريناتي کمپونه تأسيس کړل، په مصر او نورو عربي هيوادونو کې ئې پاشل شوی قوم سره منظم کړ، د غړو او اعضاوو پر ذمه ئې مختلف کارونه وويشل، د "شعبې" د امير په واسطه ئې د "عام" مرشد سره د بيعت په تازه کولو سره خپلي وعدې لا پخې کړلې، په اسلامي اصولو ئې برابر قسم وکړ چې په هر ښه او بد حالت کې به د مرشد اطاعت کوي، د شعبې "اعلى ناظم" عام مرشد ته پوره ډاډ او اطمينان ورکړ، او د ژوند تر آخري سلګۍ پوري ئې د "عام مرشد" منصب ورته غوره کړ، يعني نه هغه پرېښودلای شي او نه ئې هم د "تأسيسي کميټې" د فيصلې پرته جلا کولای شي.

يوازي په مصر کې د دغه غړو تعداد پنځه لکه ته ورسېده، د منسوبو غړو، همدردانو او رضاکارانو تعداد له دې نه څو چنده زيات وو، يوازي په مصر کې د دوی د شعبو شمېر تر دوه زره زيات وو، او په سوډان کې پنځوس شعبې، هغه ښاخونه جلا ول چې په نورو عربي او اسلامي هيوادونو کې موجود ول، په دې توګه هغه مؤيدين هم جلا ول چې په ټولو اسلامي هيوادونو اروپا او امريکا کې خپاره شوي ول، د تحريک دا د حيرته ډک خپرېدل، مقبوليت او دقيق عصري تنظيمات هغه څه ول چې چې د دوهمي نړيوالي جګړې وروسته د راتلونکو مصري حکومتونو له لوري د هغه سره د مقابلې او پر هغه د سخت دريځي کولو اسباب شول، استاد البنأ د دوهم ځل لپاره د نقراشي(لومړي وزير) سره ملاقات وکړ او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه نه ئې هیله وکړه چې د قومي حقوقو د حصول او نیل درې(مصر او سوډان) د آزادی او اتحاد لپاره مؤثر اقدامات وکړي، کنه بیا دي ملت ته دا هدف وروسپاري او خپله دي د دې هدف لپاره د ملت په مخکې روان شي، نقراشي برطانوي حکومت ته یو یادداشت ولیږه چې تحریري ځواب ئې ورته راولیږل شو، د اخوان المسلمین دغه کاغذي لوبه خوښه نشوه، دوی د محصلینو په ملاتړ یوه لویه مظاهره وکړه چې په هغه کې د "عباسي پُل" په حادثه کې د پولیسو او مظاهره کوونکو ترمنځ جګړه رامنځ ته شوه، بیا وزارت مستعفی شو، د سولې د اعلان وروسته د اخوان ټوله هڅه دا وه چې څرنګه د ملت شعور لا بیدار کړي، نو ځکه دوی عمومي جلسات، تقریرونه، کتابچې، د کلي او ښارونو سفرونه او نور ټول ممکن وسائل په کار واچول، او د حکومت د مخالفې ډلې(اپوزیسیون) حیثیت ئې خپل کړ، دوی اصلاً د برطانوي استعمار او اشغال په خلاف د طاقت د استعمالولو داعیان ول، دا وخت د دوی ټولې هڅې او کوښښونه پر همدغه اړخ منحصر ول، او دا هم یوازې د دې هدف لپاره چې هیواد په بشپړه توګه آزادي تر لاسه کړي، بیا د اسماعیل صدقي حکومت راغی، د دوی مظاهرات لا زیات شول، استاد حسن البنأ ټول سیاسي تحریکونه او ګوندونه د قومي کونسل د تشکیل لپاره وهڅول، تر څو ټول قومي قوتونه یو ځای کړل شي، او ملت په یو متحد صف کې سره راغونډ کړای شي، سیاسي ګوندونو د ده پر غږ لبیک ونه وایه، اوس نو ده همدا غوره وبلله چې د برطانیې سره د خبرو او مذاکراتو دغه بې نتیجې سلسله ودرول شي، او د علانیه جهاد نه کار واخیستل شي، د اخوان سیاسي سرګرمي پر همدې طرز جاري وساتل شوه، پر حکومت ئې شدیدې نیوکې وکړې، د دوی له لوري پر حکومت دا اتهام ولګېده چې حکومت د هیواد د مسلمو حقوقو نه د سترګو په پټولو سره د انګریزانو سره د مصالحې او معاملې لار نیولې ده، داسې شرکتونه جوړوي چې په اصل کې د اغیارو دي خو ظاهراً مصري مُهر ورباندې لګول شوی وي، د خوارې کښو او بې کسبه خلکو د مسائلو نه عاجز دي، د مذاکراتو او خبرو په ختمولو او د جهاد په اعلانولو کې متردّد او متزلزل دی، د دوی د اخبارونو نیوکې پر مذاکراتو، پر صدقي حکومت او انګریزانو باندې ډیرې تُندې شوې، اسماعیل صدقي پر دوی برید پیل کړ، ډیری اخوانیان ئې ونیول، د دوی اخبار ئې وتړل، د جماعت د عام مرشد معاون ئې ونیوی، اخوانیانو هم د دغو بریدونو دوه په دوه ځواب ورکړ، د قاهرې او اسکندریې په ښارونو کې بمونه وچاودېدل، حکومت ته

....

[1] د نیل رود د قاهرې په منځ کي بهیږي، چې پر دې لوی رود ستر ستر پُلان د یو اړخ نه بل اړخ ته د اوښتلو په موخه اېښودل شوي دي، چې د هغو نه د یوه پُل نوم"کوبري عباس" دی.(مترجم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

بهانه په لاس ورغله، په همدې تور ئې د دوی کورونه محاصره کړل، يعني په محکمو او وزارتونو کي چي څومره ښه ښه ايمانداره اخواني ذمه دار کارکوونکي موجود ول، د هيواد لرو پرتو سيمو ته واستول شول[1].

په همدې دوران کي صدقي استعفا ورکړه، او په ۱۰ دسمبر۱۹۴۶م کي د نقراشي حکومت جوړ شو، په همهغه ورځ شهيد حسن البنأ مرحوم يو مضمون نشر کړ چي په ياد مضمون کي د حکومت نه غوښتنه شوې وه چي لار لنډه کړي، د قوم آرمانونه مراعات کړي او د مذاکراتو لړی ودروي د جهاد لار غوره کړي، د دې وروسته ئې مسلسل په اخبارونو کي مضامين خپرول، د مضامينو عام موضوعات به ئې دا ول چي حکومت هڅه کوي چي اخوان استحصال کړي، د اخوان مکاتب تړي، د دوی پر کړنلاره انتقاد لري، چي د نقراشي او اخوان تر منځ د جګړي بنيادي نقطه همدا وه، د فلسطين مسئلې دا اختلاف لا اوج ته ورسوی چون اخوان په ياد مشکل کي د فلسطينيانو تر څنګ برخه اخيستې وه، يو طرف ته د دوی طاقت څرګند شو او بل لور ته د دوی اثر او نفوذ او په مصري او عربي هيوادونو کي د دوی د عزت او قدرداني سبب شو، د فلسطين په جګړه کي اخوان د عرب ليګ په لاربښوونه برخه واخېستله، دې عسکري اشتراک دوی ته د جګړه ييزو مشقونو او تمريناتو فرصت په لاس ورکړ، او ورسره د هغه نه د دوی د عسکري استعداد او وسعت پته ولګېده، د نقراشي حکومت د دوی له دې قدرت نه په ويره کي شو، ده په هيواد کي دننه د ئې ځينو پېښو شويو حوادثو نه ګټه پورته کړه او دا تور ئې پر اخوان پوري کړ چي اخوان په يادو حوادثو کي شريک وو، او غواړي يو انقلاب را اوچت کړي، او په دې بهانه ئې په ۸ دسمبر ۱۹۴۸م کي يو فوځي امر صادر کړ، چي د هغه به مخي ئې د اخوان تنظيم او د هغه ټول ښاخونه چي هر ځای ول غير قانوني اعلان کړل، د هغوی د عملي سرګرميو ټول مراکز ئې وتړل، او د تحريک ټول کاغذان، عهد نامې، رسالې، مطبوعات، پيسې، املاک خلاصه پر هر څه ئې قبضه ولګوله، د دې امر وروسته ئې نور فوځي احکامات هم صادر کړل چي له مخي ئې د هغوی د تجارتي شرکتونو حسابونه منجمد او کنټګل کړل، د تحريک ټوله سرمايه ئې په لاس کي واخيستله، چي نور به دا هر څه د "عامه أمورو وزير" د خپلو

....

[1] اخوان المسلمين - عظيم ترين اسلامي تحريک پاڼه: ۳۳۰ ډاکټر اسحاق موسی حسيني، د کتاب اصلي ښه په انګريزي ژبه ده او عربي ته هم ژباړل شوی دی.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسنادو مطابق په عامه کارونو کې مصرفوي، حسن البنأ وغوښتل چي دوی ته یوه موقع ورکول شي تر څو دوی د حالاتو د څه نا څه برابرولو هڅه وکړي، خو د نقراشي او د هغه د حکومت له لوري هیڅ توجه ورته ونشوه، تر داسي حده چي د نقراشي قتل د دغو هڅو دروازه د تل لپاره وتړله، چي په ۲۸ دسمبر۱۹۴۸م کي ترسره شو، د ده د قتل اتهام پر اخوان ولګېدی، په دې توګه د دوی او حکومت تر منځ کشمکش لا زیات شو.

حسن البنأ د دغو ټولو مصائبو او ابتلاوو په اړه وړاندوینه کړې وه، ده به کله کله داسي بیانوله لکه دا هر څه چي د ده په مخکي ترسره کیږي، ورسره ئې د دې وضاحت هم کوی چي د دعوت او اصلاح د علمبردارانو لپاره دا یو حتمي او ضروري پړاو دی، دوی مخکي هم ورباندي تېر شوي دي او تل به ورباندي تیریږي، په دې هکله به ده د مجاهدینو او انبیاوو علیهم السلام قصې بیانولې او پر دې خبره ئې څه داسي یقین وو چي ګواکي دا د ده محکمه عقیده وه چي ده په خپله یوه رساله کي د اخوان لپاره ثبت کړي وه، دی فرمایي:"زه غواړم تاسي ته ووایم چي ستاسی دعوت تر اوسه لا هم ډیر خلک نه پیژني، په کومه ورځ چي ئې وپېژني او د هغه د اغراضو او مقاصدو نه خبر شي، تاسي به د دوی له لوري د سخت عداوت او خصومت سره مخامخ شئ، تاسي ته به ډیر مشکلات او کړاوونه په مخه درشي، دا به نو همهغه وخت وي چي تاسي د اهلِ دعوت پر لار روان شئ، تر اوسه خو لا تاسي مشهور شوي نه یاست، فقط د دعوت لپاره لار او میدان هواروئ، او هغه چي د کومو هڅو، کوښښونو او قربانیو غوښتونکي دي د هغه تیاري کوئ، د اسلام د حقیقت نه د قوم بې خبرتیا به ستاسي لپاره د لاري خنډ شي، ډیری دولتي او درباري علماء به ستاسي پر اسلامي فهم باندي د تعجب اظهار کوي، د دین د دعوت په لار کي به هغه خلک ستاسي پر طریقهٔ کار باندي د عُتاب(پښېماني) نظرونه خښ کړي، زُعماء، قائدین او د جاه و جلال خاوندان به ستاسي سره کینه کوي، ټول دولتونه به په یو قِسم ستاسي مخالفت کوي، او هر حکومت به ستاسي د فعالیتونو درول او بندول غواړي، دوی به ستاسي په لارو کي ازغي کري، بهرني غله(انګریزان) به په هره طریقه ستاسي مقابله کوي، ستاسي د دعوت د مشال د خاموشه کولو هڅي به کوي، او د دې هدف لپاره به هغه کمزوري حکومتونه، او پست اخلاقو مشرانو نه مرسته وغواړي، هغه لاسونه به ستاسي د ګرېوانونو په لور وغزوي چي د دوی په لور د فقر او ستاسي په لور د جور و ظلم لپاره پورته کیږي، دوی ټول به په ګډه ستاسي د دعوت په خلاف د شکوکو او شبهاتو فضاء جوړوي، تهمتونه به لګوي، هڅه به کوي چي هر عیب او خرابي تاسي ته منسوب کړي، خپل د قوت او بالادستي او د حکومت

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نفوذ په ذریعه به ستاسي دعوت د خلکو په وړاندي په ډیر بد صورت کي وړاندي کوي، دا به همهغه عصر وي چي تاسي به د امتحان او آزمائش پړاو ته ننوځئ، ستاسي نیوني او بندي کول به پیل شي، بندي کیږئ به، تبادله کیږئ به، په لرو پرتو سیمو کي به غورځول کیږئ، ستاسي وسائل، ثروت او راحت به درنه واخیستل شي، ستاسي کورونه به پلټل کیږي، ممکن د دغو ابتلاوو او زحمتونو موده اوږده شي."

أَحَسِبَ النَّاسُ أَن يُتْرَكُوٓا أَن يَقُولُوٓا ءَامَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ

ژباړه: ایا خلکو دا ګڼلي ده چي یوازي به په همدومره ویلو پریښودل شي چي: "موږ ایمان راوړ." - او هغوی به ونه ازمویل شي؟ (سُوْرَةُ العَنكبوت : 2)

خو الله ج د دغو ټولو وروسته وعده کړې ده چي هغه به د مجاهدینو مرسته کوي، او د خیر خوښوونکي کار ترسره کوونکو ته به اجر ورکوي."

داسي ښکاري چي پر حسن البنأ دا یو الهام وو، او د غیب په سترګو ئې دا هر څه لیدل، دا ځکه د تحریک د غیر قانوني کېدلو وروسته هغه هر څه پېښ شول چي د دوهمي نړیوالي جګړي څو کلونه وړاندي ده په خطاب کي اخوان ته د دغي رسالې په ذریعه اورولي وو.

دغه حقایق حسن البنأ مرحوم د ابتلاوو او اذیتونو نه مخکي یادول، تر څو اخوان د هغو د زغملو او برداشت لپاره چمتو و اوسي، او ناڅاپه د دغو ویروونکو حقایقو او ستونزو نه وارخطا نشي، چا چي د هسپانیوي(احتسابي محکمو) یاد په ذهن کي تازه کړ. د حسن البنأ ټولي وړاندویني حتی هغه څه چي ده خپله د دین داري طبقې د درباري علماوو په اړه کړي وې صحیح ثابتي شوې، واقعاتو څرګنده کړه چي د دغي طبقې د علماوو نه ځینو ئې په رضا کارانه طریقه باندي تقاریر نشر کړل، او د حکومت د اخوان وژني د پالیسی نه ئې پوره حمایت وکړ، دوی پدې اړه قرآني آیتونه وویل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

إِنَّمَا جَزَٰٓؤُا الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَيَسْعَوْنَ فِى الْأَرْضِ فَسَادًا أَن يُقَتَّلُوٓا أَوْ يُصَلَّبُوٓا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُم مِّنْ خِلَٰفٍ أَوْ يُنفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ۚ (سُوْرَةُ المَائدة : 33)

ژباړه: کوم خلك چي له الله او د هغه له پیغمبر سره جنګیږي او په ځمکه کښي د دې لپاره منډي تړډي کوي چي فساد را ولاړ کړي، نو د هغو سزا دا ده چي ووژل شي، یا په دار وځړول شي، یا ئې لاسونه او پښې ردو بدلې غوڅي کړای شي، یا له وطنه وشړل شي.

د طُور په محبس کي او نورو ټولو زندانو کي پر دیوالونو د هغوی د منتظمینو له لوري یاد مبارک آیت د کاغذ پر مخي لیکل شوی او ځوړند شوی وو تر څو اخوانیان ئې ولولي، اوس نو ددې عمل نه هر کس اندازه لګولی شي چي اخوان چي شعار ئې(اَللّٰهُ غَايَتُناَ وِالرَّسُوْلُ زَعِيْمُنَا) "الله جل جلاله زموږ مقصد او د هغه رسول صلی الله علیه و سلم مو قائد دی" حکومتونو به څرنګه داسي خلکو ته د دې آیت په واسطه اخطار ورکولای، دا واضحه شوه چي حکومت غوښتل د دغو تهمتونو په پوري کولو سره اخوان د الله جل جلاله او د هغه د رسول صلی الله علیه و سلم دښمنان وښیي، تر څو دوی په نفساني کشمکش کي راګیر کړي.

د ابراهیم عبدالهادي په وزارت کي هر څه وشول چي د نقراشي وروسته د اقتدار پر کرسی کښېنستی وو، د دې کس هڅه دا وه چي د خپل پخواني هم منصب(یعني د نقراشي) د قتل انتقام د مکمل تحریک او غړو نه ئې په شخصي بڼه واخلي، د دې ظالمانه اهدافو د ترسره کولو په موخه ده پر اخوان دا ښکرور درواغ وتړل چي ګواکي دوی د پاچا(پخواني پاچا) سره مخالف دي او د هغه په ضد د کودتا او انقلاب پلان او اراده لري، د یاد حکومت په وخت کي چي تر ټولو زیاته کومه زړه بوږوونکي پیښه رامنځ ته شوه هغه د حسن البنأ قتلول وو، د قتل نه مخکي هغي تولي سلاوي چي د اخوان سره وې او قانوني مجوزات(لائسنسونه) ئې درلودل د هغوی نه واخیستل شوې، حسن البنأ ئې د خارجي سفرونو نه منع کړی وو، د حکومت د اجازې پرته ئې داخلي سفرونه هم نشو کولای، کوم وخت چي ئې د سفر اراده وکړه او حکومت ته ئې احوال ولیږه چي دی د "بَنها" سیمي ته د یوه ملګري کلي ته د سفر اراده لري نو هغه قاصد د دولت له لوري ونیول شو، دا واقعه د ده تر ترور څو ورځي مخکي پیښه شوې وه، د ترور ټول تفصیل به لاندي درته ذکر کړو چي د یوې ورځپاني نه مأخوذ شوی دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمیعة الشبان المسلمین(ینګ مِن مُسلم ایسوسي ایشن) د کارکوونکي حلقې یو تن غړي(ناغي) د ځوانانو د شعبې مشر(محمد لیثي) ته وویل چي ولاړ شه او استاد حسن البنأ ته دا پیغام ورسوه چي د ۱۲ فروري۱۹۴۹م د سه شنبې په ماښام زما سره همدلته د جمعیت په دفتر کي وګوري، تر څو ده ته د جماعة الاخوان المسلمین د حل غوښتونکو مسائلو په باب د ځینو مهمو او خوشاله کوونکو احکاماتو اطلاع ورکړم، چي د دې لپاره "ناغي" ته دده د ګران لومړي وزیر"ابراهیم عبدالهادي" له لوري دا ذمه داري ورسپارل شوې وه، بالاخره د ورځي پر دوو بجو محمد لیثي د حسن البنأ مرحوم کورته ورغی او د ناغي د څرګندونو نه ئې خبر کړ، استاد حسن البنأ محمد لیثي ته وویل:"د دې خلکو نیتونه ښه نه ښکاري، او نه هم دوی کوم تفاهم ته چمتو دي، زه اوس خبر شوم چي دوی هغه بوډا سړی نیولی دی چي د هغه په لاس ما حکومت ته دا اطلاع ورکړې وه چي د یوې یا دوو ورځو لپاره د هغه کورته د سفر لپاره ځم، خو په هر صورت زه د استاد ناغي لیدو ته ورځم."

پر ټاکل شوي وخت حسن البنأ د ده سره ملاقات ته ورغی، ملاقات بې نتیجې پای ته ورسېدی، ځکه د دولت غوښتنه دا وه چي اخوان دي ټولي سلاوي او راډیو ټرانسمیټر(استېشن) دوی ته وروسپاري، اوه بجي او پنځه څلوېښت ۰۷ : ۴۵ دقیقي وې چي استاد البنأ له مجلسه راولاړ شو او ټیکسي ئې راوغوښتله، د ده سره د ده زوم وکیل عبدالکریم منصور هم موجود وو، لیثي دوی تر ټیکسي پوري را ورسول، د ګوند یو کارکوونکی راغی او لیثي ته ئې وویل:"د ټلیفون پر کرښه یو څوک انتظار درته کوي". ده حسن البنأ او د هغه زوم په موټر کي سپاره کړل او د ټلیفون په لور لا رسیدلی وو چي د ډزو ږغ ئې واورېده، ټلیفون ئې همداسي پرېښودی او د دباندي په لور ئې منډه کړه ترڅو وګوري چي څه پېښه ده!! ګوري چي د ګوند د اپارتمان لاندي یو جګ خو ډنګر شخص په جلباب(تر ځنګنونو پوري اوږد قمیص چي د مصر ملي جامه ده. مترجم) کي ځان پیچلی او سپینه ټوپۍ ئې پرسر ده او په لاس کي ئې توفتنګچه ده، د ده په لیدو سره لیثي د "وئې نیسئ ... وئې نیسئ ..." چیغي پورته کړې، ځوان پر ده هم ډز وکړ خو خطا شو، بیا ئې پر څرک باندي په لیثي پسي دوې نوري ډزي وکړې، خو د ده مرمۍ خلاصي شوې او د مخامخ درې ګزي په لور ئې منډه کړه، هلته یو بل کس ورسره یو ځای شو او دواړه په یو شخصي موټر کي سپاره شول او د شارع الملکه(Queen Road) په خوا روان شول، په دې وخت کي استاد البنأ د ټکسي نه راکښته شو او د ګوند د دفتر په لور ور وختی او پر ژبه ئې د "مړ ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړ ... مړ ئې کړ ..." الفاظ ول. محمد ليثي هم دفتر ته راستون شو، ګوري چي ټليفون لا هم ندی قطع شوی، د هغه سره تر خبرو کولو وروسته پوه شو چي دا کپتان(Captain) محمد جزار د استخباراتوC.I.D افسر وو، چي لا هم ځواب ته منتظر وو، محمد ليثي د ټليفون پړ کربښه په لوړ ږغ ورته وويل: "په استاد البنأ زما د دفتر مخي ته ډزي وشوې". جزار وپوښتل: "مړ شو او که لا ژوندی دی."

پدې وخت کي استاد البنأ نږدې شفاخانې(دارالاسعاف) ته ورغی، محمد ليثي هم شفاخانې ته ورپسې ورغي، دلته نو ده استاد د کلمې د لوستلو(شهادت) په حالت کي وليده، استاد ته ئې نږدې يو غنم رنګه ځوان وليده چي جلباب(اوږد قميص) پر تن او ترکي ټوپۍ ئې پر سر وه او په کوم موټر کي چي هغه مجرم تښتېدلی وو هغه ته نږدې ولاړ وو، ده د موټر د پلېټ شمېره ياد داشت کړې وه چي(۹۹۷۹) وه، د ترافيکو په رياست کي تر تحقيقاتو وروسته جوته شوه چي ياد موټر د ډګرمن(Lieutenant colonel) محمود عبدالمجيد وو، چي اوس د استخباراتي پوليسو مشر وو، کپتان جزار د پيسو، شرابو، ښځو او بالاخره د اخطار په ذريعه هڅول شوی وو چي د موټر شمېره بدله کړي، لکه څرنګه چي ده يوې ورځپاني ته وويل:"پوه شئ!! د حسن البنأ قاتل آزاد دی، او همداسي به پاتي شي، کوم کس چي د هغه په لار کي راځي وژل کيږي به، يا به تاوان ور رسيږي، په تا پسي تلونکي ستا بچي دي چي يتيم کول ئې پر تا حرام دي.(اهرام ورځپاڼه مؤرخه: ۱۹۴۸/۱۱/۸م)

په دې ډول ټول قاتلين آزاد وګرځېدل، تر داسي بريده چي په ۲۳جولای۱۹۵۲م کي فوځي کودتا وشوه، اوس نو دوی ټول ونيول شول، په دوی(قاتلينو) کي ډګرمن محمود عبدالمجيد، ډګرمن احمد کامل، ډګروال(Colonel) حسين کامل، عسکر(Private) عبده ارمانيوس، د پاچا خاص خادم محمد حسن، کپتان محمد جزار، عسکر محمد محفوظ(په کوم موټر کي چي قاتلان تښتېدلي ول د هغه موټر موټروان)، احمد حسين جاد، محمد سعيد، مصطفی محمد ابوالليل غريب او ليس نائک حسين محمد بن رضوان وو.

تر شهادت مخکي استاد حسن البنأ د داخله چارو وزير د معاون عبدالرحمن عمار د يو ياد داشت(چي په دغه يادداشت کي د اخوان د غير قانوني کولو غوښتنه شوې وه) په ځواب کي د اخوان د غير قانوني اعلانولو اسباب په ګوته کړي ول، دا د استاد حسن البنأ آخرنی ليکنه وه چي په هغه کي ئې په لاندي ليکو کي د هغه اسباب مختصراً داسی ليکلي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

"د اخوان دښمنۍ تر ټولو ستر سبب بهرنی فشار دی، د داخله چارو د وزیر معاون ما(عام مرشد) ته خپله پردې خبري اقرار کړی وو، چي د برطانيې، امريکا او فرانسې له لوري د ۶دسمبر۱۹۴۸م د اجتماع وروسته يو يادداشت نقراشي پاشا(لومړي وزير) ته وړاندي شو چي په هغه کي ئې د ده نه فوراً د اخوان د فعاليت د بندلو غوښتنه کړې وه، د استعماري دولتونو له لوري داسي غوښتني يو طبعي امر وو، چي د "وادي نيل" عربي هيوادونو او اسلامي هيوادونو په ارتباط د خپلو اغراضو او مطامعو په لار کي اخوان د لاري خنډ بولي، دا کومه لومړی غوښتنه نه وه بلکي د دې غوښتني حيثيت د يوې دولتي غوښتني په څېر وو، چي د هر برطانوي سفير له خوا ئې هر وخت د خپلو نمائنده دولتونو نه کوي، او کوم حکومت چي دوی ته عملي ځواب حتی په سخت ترينو وختونو کي هم نه وو ورکړی، برطانوي سفارتخانې د نحاس پاشا نه چي په ۱۹۴۲م کي کله جګړه پيل شوې وه او جرمنيان د مصر دروازو ته رارسېدلي ول، غوښتنه کړې وه چي اخوان بايد غير قانوني او ممنوع الفعاليت اعلان شي، خو ده دې غوښتنو ته لبيک نه وو ويلی البته دومره ئې وکړه چي د يو معلوم وخت لپاره ئې د اخوان منځني ښاخونه بند کړل، خو مرکز خپل فعاليت همهغسي جاري ساته.

نقراشي پاشا هم داسي کولای شول چي د اشغالګرانو داسي غوښتنو ته منفي ځواب ووايي، او په مقابل کي ئې د اخوان سره کومه ګټوره معاهده وکړي چي د دواړو جهتونو لپاره د اطمينان وړ وي، اخوان د "مرشد" د حجاز له سفره تر راستنېدلو وروسته مذاکراتو ته چمتو وو، خو نقراشي ته دا توفيق ورپه برخه نشو، او پورته جارحانه او ظالمانه ګام ئې اوچت کړ چي د دې نه جوته شوه چي مصر تر اوسه لا هم د خپلو هيوادوالو پر ځای د پرديو اهداف تأمينوي، او پر دې ځمکه تر اوسه لا هم د اغيارو نفوذ او اقتدار دوام لري."

د دې وروسته مرشد د حالاتو او اسبابو تفصيل په دې ډول سره بيانوي: "دا هر څه د بين المللي يهودي تحريک، نړيوال کمونيزم، ديکتاتوري نظامونو او د الحاد و بې ديني د علمبردارانو کار دی، چي دوی اخوانيان او د هغوی اسلامپال تحريک د خپلو ناپاکو اغراضو په لار کي ستر خنډ ګوري."

(c) ketabton.com: The Digital Library

شيخ حسن البنأ د یوه خبریال د پوښتني په ځواب کي چي د اخوان د غیر قانوني اعلانولو اسباب څه دي؟ فرمایلي وو: دا هم ویل کیږي چي د سیاسي ګوندونو د ترڅلو عوامل هم د دې اسباب دي، چي د پارلمان د انتخاب د غوراوي په سبب ښکاره کېدله، ځکه دا مشهوره خبره وه چي "سعدي ګوند" په پارلمان کي اکثریت غواړي تر څو په راتلونکي کي د دوی حکومت جوړ شي او دا هم مشهوره خبره وه چی اخوان یو ملي طاقت ګرځېدلی چي د یاد صورتحال سره به په مېړانه مقابله کوي، او په نورو اثراتو به ملت متأثر نکړي، نو ځکه د ګوندي سیاسي پیش بندی غوښتنه ده چي د دغسي اقدام په پایله کي دوی بدنام کړي، او د دوی حیثیت او مقام سپک وښيي، او دا هم ضروري وه چي نور مؤثرین هم په دې صورتحال سره اثر انداز شي او د انتخاباتو تاریخ یعني اکتوبر۱۹۴۹م نه مخکي دغه سازش او لوبه ولوبول شي."

وخت دغه خیال او فکر پوره پوره تأیید کړ لکه څرنګه چي په ۲۴ فروري ۱۹۴۹م کي د "مرشد" د شهادت نه څو ورځي وروسته دوی د "رهوډس" پر تړون باندي د امضاء کولو اعلان وکړ، او د فلسطین نه ئې مصري فوځونه بیرته راوغوښتل.

د عبدالهادي وزارت تقریباً تر اوو۷ میاشتو پوري پاتي شو، په دغه وخت کي پر اخوان مظالم خپل آخري حد ته رسېدلي ول، تر داسي حده چي ځینو مبصرینو به دا ګمان کاوه چي بیا به د اخوان نوم هم پاتي نشي، خو حقیقت دا دی دغو امتحانونو او سترو ستونزو د دوی لپاره د اُور کار وکړ، دې اور دوی ښه پاخه کړل، کمزوري خلک او هغه کسان چي نباید حساب ورباندي شوی وای د ګوند نه ووتل، او ډیر زیات شمېر د هغو چي دغو مشکلاتو غښتلي کړي ول او عقېدې ئې لا مضبوطي شوي وې پر دعوت همداسي ثابت پاتي شول، ویل کیږي چي اخوان په دغه منځنی موده کي په پټه نوی"مرشد" انتخاب کړ، او دوی به په مخفي توګه کار کاوه.

په ۲۵جولای۱۹۴۹م کي د ابراهیم عبدالهادي وزارت مستعفی شو، او د حسین سري ائیتلافي(مشترک) وزارت قائم شو، چي د هغه وروسته د ده وزارت د غیر جانبدار وزارت شکل غوره کړ، او د ده تر نګرانی او نظارت لاندي انتخابات وشول چي د وفد ګوند د

(c) ketabton.com: The Digital Library

أخوان د تائيد په سبب په ښکاره بريا ترلاسه کړه، او په جنوري۱۹۵۰م کي نحاس د وزارت په کرسۍ کښېنستی، او د اخوان له سر نه په مدار مدار د ظلم و ستم سلسله په ختمېدو شوه، د دوی قلمونه يو ځل بيا په حرکت راغلل، د دوی اخبار و رسائل له پيل نه متحرک شول، دوی جناب حسن الهظيبي صاحب خپل عام مرشد انتخاب او غوره کړ، چي د ستري محکمې (Supreme court) پخوانی متقاعد قاضي وو.

په دسمبر۱۹۵۱م کي حکومت د دوی املاک واپس ورکړل چي په هغو کي د دوی د دارالاشاعت"مرکز"، چاپ ماشينونه او وړوکي فروعي مراکز شامل ول، دا ټول د ستري محکمې د فيصلې پر اساس ومنل شوه چي دا فيصله نو د اخوان په حق کي يوه تاريخي او ابدي فيصله وه، د همدې فيصلې له مخي دا اعتراف هم وشو چي د اخوان د ناجائز او غير قانوني کولو فيصله له پيله هم غلطه وه، ډېر ژر اخوان خپل پخوانی وقار اعاده کړ، دوی د يو داسي قوت په صفت باندي خپلي هڅي د واقعاتو په نړۍ کي وړاندي کړې چي لايق ئې ول تر څو په بشپړ ډول سره اهميت ورکول شي، او ورسره د نږدېکت او تقرب هڅه وشي، په اکتوبر۱۹۵۱م کي د مصر و برطانيې تر مابين قضيې نازک صورتحال غوره کړی وو، نو د اخوان رضا کارو ځوانانو د آزادی په جګړه کي د پام وړ برخه اخيستي وه، تر داسي حده چي وفدي حکومت تر خپل شکست او ماتي يوه ورځ مخکي پردې بناء د دوی سره خبری کړي وې چي د ټولو رضا کارانو مکمله نګراني،روزنه او څارنه به د دوی په لاس ورکول کيږي چي وروسته اخبارو هم دا خبر انعکاس کړ.

د احمد نجيب هلالي په وزارت کي أخوان خپل ځان ډېر محتاط وساته، بالخصوص په داخلي سياست کي، دوی دا اعلان هم وکړ چي په انتخاباتو کي به شرکت نه کوي، دا خبره د پام وړ ده چي تر هلالي مخکي د علي ماهر پاشا د قليل المُدت او يوځل بيا د هلالي د وزارتونو په موده کي دوی دواړو د أخوان سره پر نوې پاليسۍ عمل درآمد پيل کړ، علي ماهر خو د أخوان د مرشد(مشر) سره حتی مشوره هم وکړه او د نورو سياسي مشرانو تر څنګ ئې د ده سره هم ملاقات وکړ، او دوهم وزير يعني هلالي به تل د أخوان سره مشوره کوله چي دا د أخوان پر سياسي قوت دلالت کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې وروسته پر ملي مصالحو د پخواني شاه فاروق د سياسي لوبي او مطلق العنانی په پايله کي په ډېر تلوار سره دوه ورځني وزارتونه جوړ شول، چي وروسته د حسين سَري وزارت راغی او بيا د هلالي دوهم وزارت، چي د قيام په دوهمه ورځ ئې سمدستي د محمد نجيب تر قيادت لاندي انقلاب رامنځ ته شو، او د فوځ په غوښتنه باندي علي ماهر ته د وزارت وړانديز وشو، بيا پاچا مجبور کړل شو تر څو د حکومت د واک د گدئ نه د خپل بچي لپاره لاس په سر شي، او هيواد پرېږدي، د ۲۶/جولای/۱۹۵۲م په مبارکه ورځ دا انقلاب ترسره شو، د أخوان مرکز او ټولو زعماوو او مشرانو ئې د دې مبارک اقدام پوره پوره حمايت او ملاتړ وکړ، په ځينو خبرپاڼو کي دا هم نشر شوه چي علی ماهر د أخوان عام مرشد ته په وزارت کي د اشتراک دعوت او بلنه ورکړې ده، چي مرشد د فوځي انقلابي گروپ حمايت او تائيد وکړ او د پرمختگ او بريا د دعاء وروسته ئې په وزا ت کي د ونډي اخيستلو په هکله معذرت وغوښتی، پر دې موقع شيخ حسن الباقوري د أخوان د جماعة نه استعفی ته اړ شو، ځکه ده د أخوان د عام مرشد د دغه عذرخواهي نه په بې خبری کي په وزارت کي شامل شوی وو، په دغه نوي عصر کي د أخوان اثر او وقار لا زيات شو، ځکه د شاه فاروق په عهد کي دوی تر هرچا زيات د عامي مُلکي گډوډی او أبتری په خلاف په بغاوت کي ونډه اخيستې وه، او د هغه په عصر کي دوی د ټولو وزارتونو له لوري د ستم او ځپلو نښه گرځېدلي وو.

د أخوان د شعبو تعداد اوس ۱۵۰۰ ته رسېدلی دی، او د دغه تحرير د ليکلو په وخت کي عام مرشد د مصر گوټ گوټ ته په تاريخي سفر وتلی دی، اخبارات دا خبرونه خپروي چي کومي منطقې ته چي هم مرشد ورځي هلته نوي شعبې جوړيږي، يوازي د قاهرې په ښار کي (۷۰)اويا شعبې شته دي، او د کارکوونکو تحريري شمېر ئې لس لکه دی(يادونه: دا د ۱۹۵۳م تحرير دی. ژباړن). که څه هم د أخوان صحيح او حقيقي شمېر معلومول گران دي، ځکه د دوی د سرشمېرني دفتر اوس لږ موده مخکي خپل کار پيل کړی دی، او دوهم دليل ئې دا هم کېدای شي چي ډېری اخوانيان خپل پر مخصوصي او يا مخفي طريقه باندي کار کولو ته ترجيح ورکوي، دوی نه د خپل عملي کار اظهار کوي او نه هم د تحريک د مخصوصو اطوارو سره مُقيّد(وابسته/تړلي) دي، دا هر څه يو خواته خو د أخوان په نهضت کي ارزښت د"کيفيت" وي نه د "کميت"، داسي پېښيږي چي د دوی يو غړی په کومه محکمه، شرکت او يا فابريکې کي کار کوي خو خپل پر دعوت باندي په پوره يقين او د فهم په پخېدلو سره ټولنه په خپلو سپېڅلو اخلاقو او اعمالو سره متأثره کوي، چي په داسي حالاتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي ټول خلک او یا اکثریت ئې د ده سره همغږي کیږي، په دغسي کارونو کي ځیني خلک ډیر زیات مهارت لري، ځکه د سیاسي ګوندونو سره ارتباط او تعلق د تیرو حکومتونو سره د اختلافاتو په سبب دغو خلکو ته د اطمینان ورکولو تجربه ورپه برخه شوې ده، د دې تر څنګ د دوی سره د افرادو د روزني او تعلیم و تربیت دومره زیات اهتمام او پابندي وي چي تاسي به یو کاریګر او یا مزدور شخص د جمعې د خطبې او دیني درس ورکولو په حالت کي داسي وګورئ چي ګمان به وکړئ چي کوم بهترین عالم او یا ممتاز خطیب د تدریس او تقریر په حالت کي دی، په دې محکم عزم او پوره اعتماد او د دې روح په نازېدلو سره دوی د مصري ټولني په ټولو حلقاتو کي خپاره شوې دي.

په ۴ذیقعده۱۳۷۱ش(۲۶/جولای/۱۹۵۲م) کي د أخوان د مجلس عامله غونډه تشکیل شوه چي په هغه کي د هیواد د صورتحال او وضعیت په اړه د یوې بیانیې په نشرولو او د هیواد د بنیادي اصلاحاتو لپاره د تجاویزو د وړاندي کولو په موخه یو سند لاسلیک شو، د هغه وروسته په ۱۲ ذیقعده۱۳۷۱ش (۱/اګست/۱۹۵۲م) کي د اخوان د "تأسیسي مجلس" غونډه راوبلل شوه، چي دې غونډي د "عامله مجلس" لپاره پورته یاد شوی وړاندیز تصویب کړ، لکه څرنګه چي اخوان په یوه بیانیه کی نشر کړه چي په هغه کي ئې د مکمل ملکي پاکي، اخلاقي، تربیتي، قانوني، ټولنیز، اقتصادي اصلاحاتو وسائل او د قومي روزني او تقویت او د پولیسو د اصلاح په طریقو باندي په وضاحت سره د بیانولو په ترڅ کي بنیادي نقاط وړاندي کړل.

د هغه وروسته د انجمنونو او ګوندونو د تنظیم قانون صادر شو، او د اهرام ورځپاڼي په ۳/اکتوبر/۱۹۵۲م ګڼه کي یادونه شوې چي د اخوان د "تأسیسي مجلس" په غونډه کي چي د ۱۲اکتوبر په ماښام وشوه، د پورته یاد شوي قانون په رڼا کي د خپل نهضت پر نظام بیا کتنه وکړه او ځیني اصلاحات ئې تصویب کړل، چي د هغو اصلاحاتو له جملې نه یو دادی چي د "عام مرشد" کاري موده به د ابدي خدمت پر ځای درې کلنه کیږي، او د "تأسیسي مجلس" د غړو شمېر به ۱۵۰ یوسل او پنځوس وي، خو یو ځل بیا د غور و فکر وروسته دوی دا فیصله وکړه چي د یو نړیوال اسلامي جماعت په حیث باندي دوی ته دا مناسبه نده چي خپل ځان د مصر د ګوندونو تر قانون پوري محدود وساتي، او د یوې بلي اجتماع په دوران کي ئې دا پریکړه وکړه چي په اوسني وخت کي دوی د حکومت حصول خپل په وسائلو کي نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمېري، نو پر دې اساس دوی د يو عظيم ګوند په حيثيت په انتخاباتو کي برخه نه اخلي، خو د هيواد په لاربنوونه او سياسي او وطني معاملاتو کي د تنقيد او رأيی ورکولو حق د ځان سره خوندي ساتي. په ۱۷/نومبر۱۹۵۲م کي دوی خپله دوهمه اعلان نامه"بيانيه" حکومت ته وړاندي کړه او په دې توګه دوی د سياسي ګوندونو د نوي قانوني دائرې نه په امان کي شول.

۳/دسمبر/۱۹۵۳م کي اخوان په خپل مرکز کي د سيرت النبي صلی الله عليه و سلم تر عنوان لاندي يوه غونډه راوبلله، په دې غونډه کي د حکومت ولسمشر جنرال محمد نجيب او (کرنل/Colonel) ډګروال جمال عبدالناصر شرکت وکړ، "عام مرشد" وينا وکړه، د هغه وروسته جنرال محمد نجيب يوه مختصره وينا وکړه چي په دې وينا کي ئې أخوان ته مبارکي وويله، د دوی د معنوي ځواک او جهاد تعريف ئې وکړ او د دوی د لومړي عام مرشد مرحوم حسن البناء رحمه الله روح ته ئې فاتحه ولوستله.

د ۱۲/فروري/۱۹۵۳م کي چي کله د حسن البنأ مرحوم د شهادت څلورمه کليزه وه، نو ولسمشر جنرال محمد نجيب او د ده سره د کابينې ټول وزيران او انقلابي افسران د زيارت او تعزيت لپاره راغلل، جنرال محمد نجيب يوه تاريخي وينا وکړه چي د راډيو سټېشن له خپو نشر وه، نجيب په دې وينا کي وويل چی:"حسن البنأ مرحوم په هغو کسانو کي شېرل کيږي چي ياد به ئې کله هم نه زړيږي، او د هغه مقام و مرتبه به تل ستايل کيږي، ځکه مرحوم خپل ژوند د خپل ځان لپاره ونکړ، بلکي د قوم و ملت لپاره ئې ژوند وکړ او ده د خپلي ذاتي ګټي لپاره هيڅ ونکړل بلکي عامه فلاح ئې موخه او هدف وو."

د موصوف پر وينا باندي عبدالرحمن البنأ د شهيد حسن البنأ مرحوم ورور د کورنی له خوا او عبدالحکيم عابدين[1] د ګوند د وياند په صفت د أخوان د تحريک له لوري ځوابي وينا وکړه.

....

[1] د موصوف مرحوم سره زما ليدنه په مصر کي په ۱۹۵۴م او بيا په دمشق کي په ۱۹۵۶م کي وشوه.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې راتګ او ملاقات ډېر ښه اثر د أخوانیانو پر زړونو پاتي شو، د جنرال نجیب او د ده د حکومت له لوري د عظیم شهید په ملي مجاهد سره اعتراف کول یو مبارک ګام وو، د دغی ورځي په ماښام د ملي راډیو سټېشن د څپو له لارې دغه تقریر یو ځل بیا نشر شو، او په دغه شپه یوازي د قرآن مجید تلاوت، خبرونه او پر امام شهید ویناوي او تقاریر د راډیو پروګرام وو، یعني غزلي او سرودونه نشر نشول.

په دې توګه حکومت په دولتي طرز سره د دې عظیم شخصیت کلیزه باندي د دومره قدر و منزلت اعتراف وکړ چي د قبر په خوا چي څلور کلونه مخکي دی یوازي تللی وو او په جنازه کي ئې د ده والد او بچي او د عسکرو د یوې وړوکي ټولګۍ پرته(چي خلک ئې په جنازه کي د شرکت کولو نه منع کول) نور څوک نه وو،... نن د دې شهید شخصیت پر قبر باندي خپله حکومت د خپل مشر او وزیرانو سره یو ځای حاضر شوی وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم فصل

د اخوان فلسفه: د دين او سياست اهداف، اسلام د يو ټولنيز نظام په حيث

د اخوان فلسفه او اهداف

د اخوان المسلمين فکر خالص اسلامي فکر دی، او په هيڅ حالت کي د اسلاميت له دائرې نه ندی وتلی، د دوی فلسلفه هم اسلامي ده چي د اسلامي روح نه اخيستل شوې ده، د فلسفې نه دلته زما مقصد هغه فکر و عقېده ده چي په انساني نفس کي په پوره ډول سره وځليږي، ژوند ئې په رنګ واوړي، او د فکر پر همدې کرښه روان شي، هغه بېزنطيني فلسفه نه چي د بحث و جدال کار کولای شي، د حقيقت او واقعاتو په نړۍ کي د هغه تطبيق کول محال وي، چي پر دې بناء زه د اخوان فلسفه په دريو بنيادي ډولونو ويشم:

١ روحاني فلسفه

٢ اقتصادي فلسفه

٣ اجتماعي فلسفه

لاندي به دا درې واړه فيصلې په تفصيل سره درته وړاندي شي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ روحاني فلسفه

د أخوان د دعوت د بنیاد ډېره او لومړنۍ اساس رُوحاني اړخ دی، بلکي د یوه الأخ المسلم(أخواني) د تکوین و تربیت لپاره اولاً د دوی ټوله توجه او اهتمام پر همدې اړخ وي، د دوی په مقرره فرائضو کي دي چي(په هر حالت کي پر الله تعالی جل جلاله نظر وساتي او په هر عمل کي خاص د هغه د رضا او خوښۍ غوښتونکي وي، آخرت په یاد وساتي او د هغه لپاره تیاری وکړي، او د حِسّی او معنوي طهارت پابندي وکړي[1]).

اخوان المسلمین د خپل د تر ټولو نه د وړوکي تنظیمي ډلګۍ نوم"اُسرة" ایښی وو، چي په عربي کي ئې ژباړه"کورنۍ" ده، په هغه کي ئې ستر معنویت مخي ته ایښی وو، چي ګواکي اخوانیان په خپل منځ کي د ویني د رشتې کورني غړي دي، ما په شخصي ډول سره د هغه تجربه په مصر کي کړې ده.(ژباړن)

د کورنیو بلکي د امت په جوړښت او روزنه کي هم دوی پر دغه روحاني اړخ ډېر فشار اچوي، د دوی عقیده ده چي د امتونو جوړښت، د قومونو تربیت او د ملي هیلو او ارمانونو تکمیل، دا هر څه د امت نه زبردست قلبي قوت غواړي چي د همدې لارې ممکن دی.

د دې سره سره دوی د مادي قوتونو نه هم منکر ندي، د قومونو په تعمیر و ترقی کي دوی د هغه په اهمیت باندي اعتراف کوي، د ډېرو خلکو دا ګمان دی چي شرق یوازي د مال و دولت او جنګي آلاتو، او مادّي قوتونو محتاج دی، د هغه وروسته کولای شي ترقي او پرمختګ وکړي، او د نورو غالبو نړیوالو قومونو په مقابل کي ودرېدای شي، چا چي د دوی ټول حقوق سلب کړي او تباه کړیدي، دا بالکل صحیح او ضروري ده خو ډېر زیات ضرورت د فاضلو اخلاقو، پاک نفس، د خپل مسلمو حقوقو په اړه علم او پر هغوی یقین،

....

[1]"دکورنیو نظام" او "رسالة هدایات" د حسن البنأ مرحوم نه: پاڼه:۳۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

محکم عزم، د حق په لار کي قرباني او پر خپل عهد و پیمان باندي د وفاء اوصاف دي، دا هغه روحاني قوتونه دي چي مادي قوتونو ته غذا ورکوي، پر روحاني اړخ د دوی دومره توجه ده چي د مادیت د سیلاب مخه نیول دوی خپل هدف او فریضه بولي، هغه سیلاب چي خلک ئې د مادّې عبادت کوونکي ګرځولي دي، دوی دا هیر کړيدي چي دا د دوی کار وو چي د ځانونو او د ټولني د فلاح او ګټي لپاره ماده مُسخّره او د ځان غلامه کړي، نه دا چي دوی ئې غلامان شي، پاتي شو زموږ فهم نو هغه اجمالاً دادی چي: "موږ به د دې مادي سیلاب چي د مادي تمدن، لذائذو او شهوتونو د تهذیب نه راخړوبه شوی دی مقابله کوو، دا همهغه سېلاب دی چي اسلامي قومونه ئې د نبي کریم صلی الله علیه وسلم د قیادت او د قرآن د هدایت نه ډیر لري بَهولي او غورځولي دي."

د أخوان "روحاني فلسفه" په اساسي ډول سره پر څو مقاصدو مشتمله ده، چي موږ ئې مختصراً پر دریو عنوانونو وېشلای شو:

الف: للهیت او جامعیت

ب: ټولنیز روحانیت

ج: ایجابي عقلیت

الف: للّهیت او جامعیت:

لکه څرنګه چي موږ په پیل کي وویل، د اخوان ددعوت فلسفه خالص اسلامي ده، او د اسلام بلکي د ټولو آسماني مذاهبو اولین رُکن الهي ذات او پر ټولو غیبي امورو ایمان، د جزا او سزا پر عقېدې یقین، او د انساني نفس تزکیه او طهارت دی، نو ځکه هم دا کومه نوې خبره نده چي أخوان دي دغو ارکانو ته معتقد وي، او دې نتیجې ته ورسیږي چي د اصلاح د اصولو دارومدار پر روحانیت باندي شي تر څو په مړو شویو زړونو کي د ژوند نوې روح پوه کړي، انساني شعور او ادراک او د هغه په مټو د مَلاَءِالاَعلَی په لوړو لوړو فضاوو کي پرواز وکړای شي، او بندګان د خپل واحد آقا او صمد الله تبارک و تعالی سره قربت حاصل کړای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

استاد البنأ رحمه الله "د کورنیو نظام" تر عنوان لاندي یوه مخصوصه رساله نشر کړه، دا نظام د اخوان د روحاني تربیت عملي ډګر دی، په دې رساله کي استاد شهید د اخوان خاص جماعت ته خطاب وکړ چي نوم ئې "الأخوان المجاهدین" ایښی وو، د أخواني شعار او نعرې"اللهُ غَایَتُنَا، والرَّسُولُ زَعِیمُنَا، وَالقُرآنُ دَستُورُنَا، وَ الجِهَادُ فِی سَبِیلِ الله اسمَی امَانِیُّنَا"(الله مو مقصود دی، رسول صلی الله علیه وسلم مو قائد دی، او جهاد فی سبیل الله زموږ تر ټولو ستر ارمان) وضاحت ئې وکړ او ورسره ئې د بیعت نقاط چي لس ول هم واضح کړل.

(د دین فهم)، اخلاص، عمل، جهاد، قرباني، اطاعت، استقلال، بې غرضي، أخوت، اعتماد او بیا د دغو لسو ارکانو د تفصیل په بیانولو سره ئې یوازې د دین د فهم تشریح او تفسیر په شلو اسلامي اصولو کي وړاندي کړ، چي په هغو کي تر ټولو مهم اصل دادی چي اسلام د هغو جامعو معنی وو سره سره ورزده کول ضروري دی چي وضاحت به ئې وروسته وشي، او دوهم اصل دادی چي اسلام عقل پراخوي او آزادوي ئې او په کائناتو کي ئې غور و فکر کولو ته اړ باسي، د علم او علماوو مراتب لوړ وي، د هر شي صالح او مفید عنصر مني، هره ښه خبره "ګواکي" د مسلمان ورک شوی مال دی، چیري چي ئې هم ومومي دی ئې حقدار او وارث دی.

د اخلاص په تفسېر کي ئې وویل چي یو مسلمان باید د خپل قوم، علم، جهاد غرض د هر شي په اړه د الله جل جلاله د رضا غوښتونکی وي او د بلي کومي دنیاوي ګټي، شان، جاه و جلال یا لقب، ترقی او تنزل باندي د ده نظر نه وي، په دې توګه به هغه د فکر و عقېدې یو سرتیری وي، نه د غرض و منفعت متمنی او غوښتونکی.

د عمل په وضاحت کي ئې وویل چي هغه د علم و اخلاص ثمر دی، د یو ریښتني اخواني نه چي د عمل کوم مراتب مطلوب دي د هغه تشریح ئې وکړه چي هغه ۷ اووه دي.

د للهیت لاندي موږ د هغوی نه یوازې درې مراتب وړاندي کوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ ذاتي اصلاح، يعني بايد هغه قوي البدن، د پاخه سيرت خاوند، روښن خياله، د رزق پر ګټلو قادر، د عبادت پابند، په خپلو کارونو کي منظم او د نورو لپاره ګټه رسوونکی وي.

۲ د مسلماني کورنۍ جوړښت، چي داسي به وي چي د هغه د کورنۍ غړي، د کورني ژوند په ټولو مظاهرو کي د اسلام د آدابو پابند او د اسلامي فکر او طريقو خيال به ساتي او قدر به ئې کوي.

۳ د ټولني هدايت او رهنمايي، او په ټولنه کي د خير دعوت خپور کړي، د رذائلو او منکراتو ريښې وباسي، د فضائلو همت افزائي وکړي، د ښو اعمالو په اړه حکم وکړي او په نيکو کارونو کي سبقت او ورسره عامه رأيه د اسلامي فکر په حق کي هموار‌ه کړي.

د جهاد تشريح ئې داسي وکړه چي تر قيامته پوري پاتي کېدونکې فريضه ده، او د رسول الله صلی الله عليه وسلم مبارک قول دی:

.مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغْزُ وَ لَمْ يَنَوِ الْغَزْوَ مَاتَ مَيْتَةً جَاهِلِيَّة

مفهوم: د کوم شخص چی مرګ راغی او ده جهاد ونکړ او نه ئې هم کله د جهاد نيت کړی .وو هغه په غير اسلامي مرګ مړ شوی

د هر کلمه ويوونکي مقصود دی، د هغه لومړۍ درجه د باطل نه د زړه له تله کرکه او نفرت دی او تر ټولو آخري درجه ئې د الله جل جلاله په لار کي جګړه، او د دغو دوو مراتبو په منځ کي د ژبي و قلم، او لاس جهاد وي، او د ظالم حاکم په مخکي د حق د کلمې اظهار او اعلان.

د قربانی په تشريح کولو سره ئې وفرمايل چي هغه د حکم تعميل او د هغه فوري نفاذ دی، که تنګي وي او که راحت، سخت حالت وي او که آرامه فضاء.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثبات او استقلال دادی چي اخوانیان برابر د خپل مقصد لپاره کار او هڅي وکړي که څومره وخت هم تیر شي، او څومره میاشتي او کلونه تیر شي، تر داسي حده چي واصل بالحق شي، او په دوو کي یو سعادت ورپه برخه شي، یعني یا د بریا او یا د شهادت سعادت.

د بې غرضی هدف دا دی چي اخوانیان د خپل فکر و عقیدې پابند پاتي شي، د هغه پرته چي کوم اغراض و اشخاص دي په هغوی پوري مربوط نشي، دا ځکه د اخوان فکر و عقیده او فلسفه په دغو ټولو کی لوړه او هر اړخیره ده.

د اخوت تشریح داده چي عقیده چي یوه مُحکمه او ګران بیه تعلق او رابطه ده، د همدې سره د زړونو او نفسونو ربط و تعلق هم دی، اخوت د ایمان علامت دی، او تفرق د کفر علامت، لومړنی قوت د اتحاد قوت دی، او دمیني او محبت پرته اتحاد ناممکن دی، او د محبت ادنی درجه داده چي د نورو له طرفه زړه صاف وي، او د اعلی درجې ایثار و قرباني وي.

اعتماد د اطمینان دوهم نوم دی، د یو سرتیري د خپل قائد د اهلیت او خلوص په هکله چي د هغه نه محبت، اعتراف، احترام او اطاعت پیدا کیږي، د اخوان په دعوت کي د اخوان د قائد د دعوت سره هغه تعلق دی چي د پلار د خپل اولاد سره وي، استاد د خپلي علمي حلقې سره، د طریقت د شیخ د خپل روحاني تربیت سره، او د یوه مشر د عام سیاست سره، زموږ دعوت د دغو ټولو حقایقو جامع دی، او د دعوتونو د بریا دارومدار پر مشر او قائد اعتماد وي.

ددې علاوه د للهیت تر عنوان لاندي پر ټولو اخوانیانو دوی د څلوېښتو خبرو پابندي لازمي کړېده، چي د ځینو یادونه ضروري بولو:

لمونځ دي په پوره خشوع و خضوع او پابندي سره په خپلو وختونو کي اداء کړل شي، د مسجد د جماعت پابندي دي وکړل شي، د روژې پوره او صحیح روژې دي ونیسي، که قدرت ولري حج دي وکړي، د توبې او استغفار تجدید به کوي، د خپل نفس د ټیټولو تمرین دي د وِردونو په ذریعه وکړي، د مجبوری پرته دي دا اوراد نه پریږدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان د نوي ادارتي تقسيم وروسته په مرکز کي د "کورنيو"(أُسُر) يوه جلا شعبه(سېکشن) جوړه شوه، دې شعبې خپله لومړنۍ نظام نامه صادره کړې ده چی تر چاپ لاندي ده، د دې رسالې په مقدمه کي ويل شوي دي چي د کورنيو دغه نظام "اخوان عاملين"(د اخوان کارکوونکي) د پخواني نظام بديل دی، يعني د اخوان کار کوونکي چي موږ ئې مخته يادونه کړې ده، همهغه وروسته په "قسم الأسر" د کورنيو شعبې سره ونومول شوه، او بالکل په پيل کي د هغي شعبې نوم"نظام الکتائب" (د ډلو نظام) وو.

د "جامعيت" د لفظ نه زموږ مراد د اسلام صحيح او جامع فهم دی، لکه څرنګه چي هغه پر رسول صلی الله عليه وسلم نازل شو او کوم چي استاد البنأ "زموږ اسلام" تر عنوان لاندي داسي وړاندي کړيدی، "زموږ د دعوت جامع تعريف اسلاميت کېدای شي، او د دې لفظ د دې محدودي ژباړي نه پرته کوم چي په عام ډول سره خلک ورباندي پوهيږي، يوه بله ژوره ژباړه هم لري، زموږ عقيده ده چي اسلام يوه هراړخيزه ژباړه هم لري، چي د ژوند پر ټولو معاملاتو حاوي ده، او د ژوند په هره مسئله کي هغه خپل سفارشات وړاندي کوي، او يو دقيق او محکم قانون وضع کوي، او د هر واقعي مشکل علاج او په اصلاحي نظام کي هغه تش لاسې نده."

په يوه بله رساله کي داسي وايي:"زموږ عقيده ده چي اسلامي احکام او تعليمات خلکو ته د هغوی د ټولو دنياوي او اُخروي امورو رهنمايي او لارښوونه کوي، او کوم خلک چي دا ګمان کوي چي دا تعليمات يوازي په عبادتي او روحاني اړخونو پوري متعلق دي، هغوی کاملاً غلط دي، اسلام عقيده او عبادت هم دی او وطنيت او قوميت هم، مذهب و حکومت هم دی او روحانيت او عمل هم، قرآن هم دی او توره هم، قرآن حکيم پر دغو ټولو شاهد دی، او دغه ټول د اسلام جواهر بولي او په دغو ټولو امورو کي د اتفاق دعوت ورکوي، د همدې په لور دا آيت اشاره کوي:

وَابْتَغِ فِيمَآ ءَاتَٰكَ اللَّهُ الدَّارَ الْءَاخِرَةَۖ وَلَا تَنسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَاۖ وَأَحْسِن كَمَآ أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَۖ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: کومه شتمني چي الله تا ته درکړېده، په هغې سره د اخرت د کور جوړولو فکر وکړه او له دنیا څخه هم خپله برخه مه هېروه. احسان وکړه لکه څنګه چي الله ستا سره احسان کړیدی. (سُوْرَةُ القَصَص : 77)

په دې کي هیڅ شک نشته چي د اخوان دغه فهم د اسلامي عقلیت په میدان کي د وقت یو ډېر زیات ترقي خوښوونکی اقدام وو، چي د همدې په سبب اسلام یو ځل بیا په خپل اصلي شکل او اولین رنګ کي راڅرګند شو، دا د اسلامي فهم یوه مُهمه مرحله هم وه چي په نتیجه کي ئې انسانان وپوهول شول چي اسلام په مغربي معنی کي هیڅ مذهب ندی، داسي چي د ژوند سره هیڅ اړیکه نلري، خو په خپل پوره تطبیق او پلي کولو او ریښتنو اصولو کي هغه دین هم دی او دنیا هم او یو داسي جامع ټولنیز نظام دی چي د انسانانو د ژوند ټول معاملات منظم کوي او ښکلي کوي ئې.

ب: ټولنیز روحانیت

"جامعیت" د کوم په لور چي مخکي اشاره شوې ده، د اخوان د سیرت تشکیل داسي کړی دی چي هغه عزلت خوښوونکی روحانیت نه مني، چي د ډېرو متشددو صوفیانو مسلک او دعوت دی، او کوم چي د اسلامي تصوف په نسبت عیسایي رهبانیت ته نږدې دی، نو اخوان روحاني او للهي خلک دي، چي په خپلو شخصي ژوندونو او عبادتي اړخونو کي دوی د اهل تصوف پر مسلک عمل کوي، او دوی اجتماعي هم دي داسي چي هم ډوډی خوري او هم ئې ګټي او هم په بازارونو کي ګرځي، د مختلفو ټولنو سره لیده کاته کوي او خپل دعوت خپروي او خپل فکر عاموي، او په هر حالت کي ځانونه مجاهد بولي، دوی په روحاني میدانِ عمل کي د خپل نفس سره مجاهده کوي، او هغه د مادیت د خپاره شویو آلائشونو نه پاکوي، او د خپلو ټولنیزو فعالیتونو په ذریعه د ټولني د اصلاح هڅي کوي، کوم چي د ټولني په امراضو اخته شوي دي، او اخلاقي مریضي ئې ټوټه ټوټه کوي، د دې هدف لپاره دوی د هڅو او قربانیو مثالونه وړاندي کړیدي، او ددغو نفعت پرستیو د څپو باوجود هم کوم چي د غرب فلسفې په مشرق کي جاري او خپاره کړیدي، نو ځکه هم د یو اخواني د سیرت په تشکیل کي قرباني د بنیاد حکم لري، استاد حسن البنأ رحمه الله په یوه رساله کي فرمایي: "د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه دعوت لپاره هغه څوک مناسب دي چي د هر اړخ نه د هغه په لور مائل وي او هغه د دې لپاره خپل مال و ځان، وقت و صحت د هر یوه چي ضرورت وي د لګولو لپاره تیار واوسي."

قُلْ إِن كَانَ ءَابَآؤُكُمْ وَأَبْنَآؤُكُمْ وَإِخْوَٰنُكُمْ وَأَزْوَٰجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَٰلٌ ٱقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَٰرَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَٰكِنُ تَرْضَوْنَهَآ أَحَبَّ إِلَيْكُم مِّنَ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَجِهَادٍ فِى سَبِيلِهِۦ فَتَرَبَّصُوا حَتَّىٰ يَأْتِىَ ٱللَّهُ بِأَمْرِهِۦ ۗ وَٱللَّهُ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلْفَٰسِقِينَ

ژباړه: [اې پېغمبره (ص)!] ووایه: «که ستاسي پلرونه، ستاسي زامن، ستاسي وروڼه، ستاسي میرمني، ستاسي خپل خپلوان، ستاسي هغه مالونه چي ګټلي مو دي، ستاسي هغه تجارت چي د هغه په ورانېدو اندېښمن کېږئ او ستاسي د خوښي کورونه؛ تاسي ته له الله او د هغه له پېغمبر او د هغه په لار کښي له جهاد څخه ګران وي، نو انتظار وباسئ تر دې پوري چي الله خپله فېصله ستاسي مخي ته راولي. او الله فاسقانو ته لارښوونه نه کوي.» (سُوۡرَةُ التّوبَة : 24)

اخوان پدې پوهیږي چي د تصوف علوم د تربیتي او حیاتي امورو دوهم نوم دی، او هغه د اسلام جوهر او اصل هم دی خو د دوی رأیه ده چي د ټولني پرمختګ(بهبود) په دې کي دی چي داسی ډله کوم چي قوي روحاني زده کړه ئې کړې وي، د باندي راووځي او په ټولنه کي خپاره شي تر څو دوی عملي نمونې وګرځي، چي خلک د دوی اقتداء وکړای شي، هغوی پر حسنه اخلاقو او کریمانه فضائلو روان ژوندي تصویرونه وي چي پر ټولني خپل ښه اثر واچوي، دا ځکه خلکو ته د اطمینان ورکولو لپاره د عملي نمونې نه غوره بل شی نشته، د اخوان لوی ارمان پاتي شوی چي سلاسل تصوف د خپلو مبالغو او زیادتیو نه پاک او د "جامعه ازهر" او اسلامي ګوندونو سره مرسته وکړي، "که الله تبارک و تعالی وغوښتل او د "ازهر" علمي قوت د تصوف روحاني طاقت او اسلامي ګوندونه په عملي ځواک سره یوځای شي، نو دا به یو داسي امت وی چي هیڅ مثل به ئې نه موندل کیږي، چي پر نورو اثر انداز وي خو خپله متأثر نه وي، رهنمایي او لارښوونه وکړي خو د بل مطیع او فرمان بردار نه وي او دغي ګمراه ټولني ته سېده لار ور وښئي."

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولني د اصلاح لپاره په پورته يادو شويو طريقو باندي د دغو دريو اړخونو همدا خپل منځی تعاون دی چي د اوسنۍ زمانې په اصطلاح کي د ټولني د تنظېمولو د علم(Community Orgnanization) په نوم سره يادوي. زما سره د دې خبري د توجېه کولو لپاره کوم ثبوت نشته چي حسن البنأ مرحوم دي دغه علم او يا د دغه علم په اړه څه لوستي وي، که څه هم ظاهراً دا ښکاري چي د ده معلومات ډېر پراخ ول، د يوه مصنف د ده په اړه يوه وينا شته چي:"کوم لوري ته چي هم ته ګوري که هغه د اقتصاد و سياست او قانون ذکر وي او که د صحافت، طباعت او اشاعت نړی، هغه به د هر مضمون نه تاته باخبر او آګاه په نظر درشي."

هغه به د علم النفس او عمرانياتو ټول نوي نظريات په ډېره تيزي سره اخذ کول، ګڼه به ئې تري پورته کوله، او د هغه د تطبيق کولو هڅه به ئې کوله.

د ټولنيز او معاشرتي روحانيت نه په بحث کولو سره به زموږ لپاره دا غوره او ګټوره خبره وي چي موږ په دې اړه د حسن البنأ رأيه وړاندي کړو، چي ده په هغه کي د انساني عقل د ترقی مدارج په دريو مراحلو ويشلي دي:

١ ساده لوحي او خرافات پرستي، د هر نامعلوم غيب او د خپل وس نه وتلي د لريو طاقتونو په مخ کي سر ټيټول، چنانچه په دې مرحله کي انسان هر شی د يو غائب و بعيد طاقت په لور منسوبوي، او هر شی هغوی ته د طاقتونو په واسطه ورښيي، د خپل ذات لپاره نه کوم فکر ضروري بولي او نه هم کوم کوم عمل، په نورو الفاظو کي دغه ته"غيبي عقليت" ويل کېدای شي.

٢ دوهمه مرحله هغه ده چي دی د جمود پرستۍ ښکار شي، د ياد شوي ناڅرګند غيب نه بې اعتنايي، او د نه محسوسېدونکو طاقتونو او د دوی په اړه د اوامرو خلاف ورزي او سرکشي کوي، هڅه کوي چي د کايناتو فقط ظاهري تعبير و تفسير وکړي، چي د انسان د اوږدو تجاربو او مسلسلو کوښښونو او فکر د قوانينو مترادف وي، چي دا نو په "علمي عقليت" سره نومول شوی دی، مادّي انسان په دې مرحله کي د الوهيت او په هغه پوري د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مربوطو متعلقاتو، نبوت او د هغه د عواقبو او نتائجو، آخرت، حساب و کتاب او نورو نه ئې بالکل انکار کړی دی.

۳ د اسلامي عقليت يا د ايمان بالغيب سره سره د عقل نه د انتفاع، موږ عملاً په يوه نه بلکي په دوه وو نړيو کي ژوند کوو او بالفعل موږ د کائناتو د زياترو مظاهرو د تفسير نه عاجز يو، نو ځکه هم د خلکو لپاره ضروري ده چي دوی پر خدای، رسالت، روح او آخرت باندي ايمان وساتي، او د تعليم و تعلم، اختراع او ايجاد په ميدان کي خپل عقليت ته آزادي ورکړي، تر څو دوی دغه ګونګې او کنه ماده تسخير کړای شي او د کائناتو د ثمراتو او برکاتو نه مستفيد شي.

دا تقسيم تر ډيره حده د عمرانياتو د زبردست عالَم آوګست کومت (August Comte) د وېش مطابق دی چي په هغه کي ئې انساني افزائش او نشوونمو په دريو مراحلو وېشلي دي:

(۱) ديني مرحله: (Theological Stage) په دې مرحله کي هر شی د خدای په لور منسوبوي.

(۲) طبيعي مرحله: (Physical Stage) په دې مرحله کي انسان د هر شي ساينسي تحليل او څېړنه کوي، مثلاً د باران حقيقت داسي څرګندوي چي د سمندرونو اوبه چي د نَم شکل اختياروي، همهغه اوبه دي.

(۳) عقلي يا سائينسي مرحله: (Positive Stage) په دې مرحله کي انسان د هر شي خالص علمي(ساينسي) تحقيق کوي، مثلاً د باران له پيلېدلو نه مخکي هم نن په امريکا کي دا معلومولی شي چي څو انچه باران به اوري، دا ځکه د دوی سره ډير زيات دغسي آلات موجود دي.

دا ډيره حيرانونکي خبره ده چي پر خالص عمراني مسئله باندي د استاد حسن البنأ علمي نظر د عمرانياتو تر موجد هم ډير ژور وو، هغه داسي چي استاد حسن البنأ طبيعي او ساينسي دواړه مراحل يوې مرحلې ته ورشامل کړل، چي هغه دوی د عقلي او علمي مرحلې په نوم سره يادوي، دا طبعي خبره ده چي د کايناتو د مظاهرو د تحقيق او تحليل لپاره انسان ته د طبيعي علوو(ساينسي) او د کايناتو علم ضروري وي، شيخ حسن البنأ چي د آوګست

(c) ketabton.com: The Digital Library

کومت په تقسیم کي کوم څه اضافه کړي دي هغه اصلاً د "اسلامي عقلیت" مرحله ده، چي د غیبي او علمي عقلونو جامع ده، چي په پوره قوت سره ئې داخبره وړاندي کړېده چي انسان د دغه مادّي عالَم نه ماوراء د خپل روح سره په روحاني عالَم کي هم اوسېدلای شي او د خپل عقل سره په مادّي عالَم کي هم ژوند کولای شي.

د انساني ټولني د فلاح لپاره د مادې او روح اتحاد همهغه اساس دی چي اخوان پر هغه د خپل ټولنیز روحانیت بنیاد ایښی دی، او کوم چي دوی ئې په خپلو زړونو او اعصابو کي په خپرېدلو غواړي، نو ځکه هم د دوی سره په دې خبره کي لږ اختلاف هم نشته چي یو کس پر یو وخت د شپې عابد او بل ځای بیا د میدان او ډګر فارِس(زمرۍ) پاتي شي.

ج: ایجابي عقلیت:

ددې نه مراد هغه تخلیقي عقلیت دی چي د تعمیر و اصلاح همت لري، او د تخریب او تباه کولو نه منکر وي، چي په معمولي شیانو کي نه راګیر کیږي او په لوړو کارونو کي خپله توجه مصرفوي، د دین د اساس، د مقاصدو د تبلیغ او تکمیل سره سروکار لري، او په فروعي اختلافاتو کي وخت نه ضایع کوي، لکه څرنګه چي د "توسل او وسیلې" په مسئله کي د امت مخي ته راغلې ده، ایجابي عقلیت د اخوان څرګند صفت دی، دا ځکه د دوی دعوت عمومي دی، دوی د کومي خاصي ډلي سره اړیکه نلري، او نه هم د کومي داسي رأيي په لور مائلیږي چي په خلکو کي په یوه مخصوص شکل کي مشهوره او معروفه شوې وي، او کوم خاص شرائط او لوزم ئې وي، د دوی اصل نظر د دین په لور دی او دوی غواړي چي د خلکو د فکر او نظر یو مشترک رُخ وي، تر څو کار ډېر ګټور او نتائج ئې ډېر قوي او امید افزاء وي.

همدا دلیل دی چي د غلطو افواهاتو برعکس اخوان ډېر زیات روادار او د پراخ زړه خاوند دی، د پراخ او وسیع لرلید او فکري آزادی په وجه دوی په خپل عقلي توازن کي ډېر ممتاز دي، د دین په فروعي مسائلو کي اختلافات تسلیموي او دا لازمي هم بولي، "د دین د فروعاتو په هکله زموږ دا خیال دی چي دا یو ضروري امر دی، او د متعددو اسبابو پر بناء په هیڅ ډول سره دا ممکن نده چي موږ په دغو فروعي اختلافاتو، آراوو او مذاهبو کي متفق

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو، یوه خبره خو داده چي د مسائلو نه استنباط، د دلائلو ادراک، معنی او د حقایقو په موندلو او د یو بل تر منځ د ربط په معلومولو کي انساني عقلونه د یو بل نه جدا او مختلف دي، دوهمه خبره د علم د وسعت او کوتاهۍ او د ماحول او دلائلو د قدرونو اختلاف دی، د همدغو ډول ډول اسبابو پر اساس موږ پوهیږو چي د دین په یوه فروعي مسئله کي د ټولو اتفاق یو ناممکن العمل خواهش دی، بلکي د دین د مزاج په خلاف دی، دا ځکه الله تعالی جل جلاله خو غواړي چي دا دین قائم و دائم پاتي شي، او د زمانې او حالاتو تر څنګ، څنګ روان اوسي، نو ځکه هم لږ څه لچک(ښوییدل) ضروري امر دی.[1]

ددې ایجابي عقلیت تر ټولو لوړ او روښانه مظهر د اخوان المسلمین دعوت دی، ځکه دوی په فروعي مسائلو کي د کښېوتلو او د وخت د ضایع کولو پر ځای د اصلي دین دعوت کړی او د هغو منکراتو د استیصال په لور ئې توجه کړې ده چي د هر مسلمان په نظر د اسلام او د هغه د حقیقي روح سره بالکل متضاد دي، اخوان پوهیږي چي د اسلام د جسم لپاره تر ټولو خطرناک شی اوس "ټولنیزه ګمراهي" ده، کاش چي د ټولو حقپالو داعیانو دعوت اوس په دې حساس وخت کي پر همدې اړخ متمرکز واوسي چي د دین د اساس لپاره سخت خطرناک دي، او موږ ټول نفرت ورځني کوو او د هغه پر ختمولو متفق یو".[2]

هغوی پر دغه اړخ مختصراً خپله رأیه وړاندي کوي، په دې اړه د مسلمان امت اختلاف جائز بولي او د یوې رأيي او مسلک لپاره هم تعصب نه خوښوي، تر حق پوري ورسېدل غواړي، او د خلکو د را دعوتولو لپاره د نرمۍ او محبت د انتهایي نازکو وسائلو نه ګټه اوچتوي.

همدا دلیل دی چي د أخوان المسلمین په اساسي قانون کي د دې خبري صراحت او وضاحت شوی دی چي اخوان یو هر اړخیز اسلامي ګوند دی چي کار او وظیفه ئې د دغو اهدافو

....

[1] "دَعوَتُنَا" همهغه پورته ذکر شوې حواله

[2] زموږ دعوت د حسن البنأ... پانه: ۲۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

تکمیلول او لاسته راوړل دي، د کوم لپاره چي اسلام نړۍ ته راالېږل شوی دی، په همدغو اهدافو پوري مربوط او د روحاني اړخ سره نښتي د کوم څه یادونه چي موږ کوو په لاندي ډول دي:

- د قرآن کریم د دعوت صافه صافه تشریح، چي هغه بالکل واضحه، هر اړخیزه او په حقیقي تناظر کي وړاندي کړېده، چي د عصر د روح او زمانې د اسلوبو سره پوره پوره مطابقت ولري، او پر اسلامي دعوت چي کوم اتهامات او شبهات دي هغه ټول له جرړو نه وباسي.

- زړونه او نفسونه پر دغو قرآني اصولو باندي جمع کول، د زړونو دغه کیفیات تازه کول او مختلفي اسلامي فرقې د یو بل سره نږدې کول.

۲ اقتصادي فلسفه:

د أخوان اقتصادي فلسفه هغه مادّي فلسفه نده چي شراب و خنزیر د ګټي په پار او یا د منفعت ذریعه بولی، او یوازي د دوی لپاره یو معاشي ضرورت پوره کوي، اسلامي اقتصادي فلسفه د اسلام د مزاج نه مأخوذ شوې او هغه په هیڅ حالت کي هم له خپلو حدودو نه پښې دباندي نشي ویستلای، نو ځکه هم د دوی په وړاندي شراب و خنزیر کوم د ګټي وړ او یا د اقتصادي منفعت ذریعه نده، ځکه په اسلامي ټولنه کي چي د کوم شي د اقامت لپاره دوی هڅي کوي هغه له پیله هم دا ضرورتونه، حقیقي ضرورتونه نه بولي چي د کوم شي د پوره کولو لپاره دوی پر دغو شیانو تکیه وکړي، بل لور ته اسلامي شریعت چي د خپل مشرانو طبقې او ټولو افرادو لپاره ئې د ټولنیز تکفل او حاجت روایي لازمي بللې ده، په خپل قانون جوړوني کي د کوم "مجرم اقتصادي سیاست" تابع ندی چي د "پیداوار پلانونو" ته مالي مرسته ورکړي او "یوازي اقتصادي پلانونه(Consumptive Plans) "پر اوږه واخلي. لکه څرنګه چي ټولنیز کفالت چي د اقتصادي علماوو په نزد یو "اتفاقي سکیم(پلان)" دی چي د چندان پاملرني وړ ندی، هغه په اسلام کي یعني پر کوم چي اخوان د خپل ژوند د فلسفې عمارت ودرولی دی یوه فریضه ده، چي اداء کول ئې پر حکومت فرض دي، تاسي پوهېږئ چي نړیوال قوانین پر جګړه اییزو بندیانو باندي مصارف، د دوی د خوراک و

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځښناک، اغوستلو او د دوی ساتنه او کفالت پر حکومت واجب بولي، هیڅ حکومت داسي نشي کولای چي د بندیانو له لوري بې پرواه شي، هغوی وږي او لوڅ او په عذاب کي گرفتار پرېږدي، او په دلیل کي دا عذر وړاندي کړي چي پر دوی مصرف"انفاقي سکیم" دی. چي د پردیو او بندیانو سره دا معامله ده نو بیا د کمزور هیوادوالو سره چي د افلاس او ناروغیو په پنجو کي راگیر وي، په لومړی درجه کي د حکومت د ساتني او مرستي مستحقین بلل کیږي، په نړیوالو قوانینو باندي په عمل کولو سره د دښمنانو همدرد او دردمند اوسېدلو نه ډیره ضروري داده چي دوی د ټولنیز عدل(Social Justice) تر عنوان لاندي د خپلو هیوادوالو لاس نیوونکي او همدرد و اوسي، پر دې بناء موږ ویلای شو چي د اخوان اقتصادي فلسفه د داسي طرز ده چي هغه نن سبا د ټولنیزو معاشیاتو یا اقتصادSocial (Ecconomy) په نوم سره یادولای شو، د اقتصادي مسائلو د تنظیم و ترقی لپاره د دوی لاندنۍ غوښتني دي:

۱ د کرنسۍ آزادي:

اخوان د دې سخت مخالف پاتي شوی چي د برطانوي خزانې پر بِلونو د سرو زرو د محفوظي ذخیرې پر ځای د برطانیې پر اسعارو د دولتي مالیاتو د توازن (Balance of payment) بنیاد کېښودل شي، دوی پردې هم ډېر شدید تعارض او نیوکه وکړه چي د نېشنل بانک[1]، مالیې وزارت د جون/۱۹۱۶م د یوې داسي فیصلې پر اساس باندي چي پر هغه د هیچا امضاء هم نه وه، او ناجائزه گڼه ئې تري پورته کوله، څومره بانک نوټونه چي ئې خوښه وه، چاپولای شول، دوی مسلسل د آزادۍ ضرورت بیانوي، تر داسي حده چي د "استرلیني دائرې (Sterling Area)" نه مصر آزادي واخیستله، د دې وروسته دوی پر دې فشار وارد کړ چي د سرو زرو محفوظه ذخیره(Gold Reserve) دي مضبوطه کړای شي، او "نېشنل بانک" دي په "ملي بانک" سره واړول شي، د انگرېزانو نه دي د پخوانیو پورونو د آداء کولو غوښتنه وشي، حکومت د دوی د مطالباتو او په مسلسل اصرار سره د دې وروسته پر ډېرو مسائلو باندي توجه وکړه او پدې اړه ئې عملي گامونه اوچت کړل.

....

[1]د مصر تر ټولو ستر ملي بانک چي د اغیارو په لاسونو کي دی او د حکومت لا هم باور وربandي شته.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ د شرکتونو ملي کول(NATIONALIZATION):

دا تل د أخوان غوښتنه وه چي ټول مصري شرکتونه دي مصري(ملي) کړل شي، او تر کومه ځایه چي ممکن وي د بهرنۍ سرمایې پر ځای دي د هیواد سرمایې ته ځای ورکړل شي، د ژوند عام ضرورتونه چي د ملت لپاره تر ټولو مهم شی دي، د بهرنیانو د لاسونو نه آزاد کړای شي، لکه د برېښنا شرکت، د اوبو د ماشیني سامانونو او پُرزو شرکت، په داخل او خارج کي د مواصلاتو شرکتونه، اخوان د دې هم مخالفت کاوه او غوښتل ئې چي نور دې سلسلې ته تغییر ورکړي چي د معدني ذخائرو نه لاسته راوړنه تر داسي اندازې چي د مالګي او سوډا سازی صنعتونه او فابریکې او د هغو نه ګټه اوچتول دي د بهرنیو شرکتونو په لاس کي وي او عام هیوادوال او غریب مزدوران دي تل د افلاس او محرومۍ پرته بل څه نه ترلاسه کوي.

۳ صنعت ته افزائش ورکول(INDUSTRIALIZATION):

د اخوان دا عقیده ده چي "صنعتکاري" د اسلام لومړنۍ غوښتنه او تقاضا وه، د اسلام د نبي صلی الله علیه وسلم مبارک قول دی:"الله تعالی جل جلاله د کاسب مسلمان سره مینه کوي". او د داؤد او سلیمان علیهم السلام صنعت و ترقي او امتیازات ئې ډېر ستایلي دي، او د ترقۍ او صنعت و حرفت هغه رموز او نقاط ئې بیان کړیدي چي د هغو نه عام انسان عاجز دی، هغه امت چي په خپل کتاب(قرآن) کي د داوود علیه السلام توصیف:

وَأَلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ. أَنِ اعْمَلْ سٰبِغٰتٍ وَقَدِّرْ فِى السَّرْدِ ۖ

ژباړه: او موږ اوسپنه د هغه لپاره پسته کړه؛ له دې لاربښووني سره چي زغري جوړي کړه او د هغو کړۍ په سمه اندازه (ور کړه). (سُوۡرَةُ سَبَإ : ۱۱/۱۰)

په دغو الفاظو سره تلاوتوي او بل ځای:

وَعَلَّمْنٰهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَّكُمْ لِتُحْصِنَكُم مِّنۢ بَأْسِكُمْ ۖ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: او موږ هغه ته ستاسي د ګټي لپاره د زغري جوړولو صنعت ورښودلی ؤ، تر څو چي تاسي يو د بل د ګوزار څخه وژغوري.   (سُوَرَةُ الأنبيَاء : 80)

دا نو بيا کومه الميه ده چي د دوی سره دي د اسلحې جوړوني فابريکه هم نه وي موجوده؛

وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ ۖ وَمِنَ الْجِنِّ مَن يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ ۖ وَمَن يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ . يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِن مَّحَارِيبَ وَتَمَاثِيلَ وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَّاسِيَاتٍ ۚ اعْمَلُوا آلَ دَاوُودَ شُكْرًا ۚ

ژباړه: موږ د هغه لپاره د ويلي شويو ميسو چينه و بهوله. او داسي پېريان مو د هغه تابع وګرځول چي د خپل پروردګار په حکم سره يې د هغه په مخ کي کار کاوه. له هغو څخه چي چا زموږ له حکم څخه سرغړونه وکړل، په هغه باندي به موږ (په اخيرت کي) د لمبه شوي اور خوند وڅکو. د هغه (سليمان ع) لپاره هر هغه څه هغوی جوړول چي هغه غوښتل: دنګي ودانۍ، تصويرونه، د لويو لويو تالاوونو غوندي لګنونه او له خپله ځايه نه خوځېدونکي درانده ديګونه. اې د داود کورنۍ! د شکر په کړنلاره عمل وکړئ. (سُوَرَةُ سَبَإٍ :۱۲/۱۳)

او د دوی سره کومه کارخانه(Foundry) نه وي، او نه د معدني اوزارو او آلاتو کومه بشپړه فابريکه ورسره وي، او په داسي حال کي چي دا آيت هم تلاوتوي:

وَأَنزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ

ژباړه: او اوسپنه مو راکوزه کړه چي په هغې کښي ډېر زور دی او د خلکو لپاره ګټي دي. (سُوَرَةُ الحَديد : 25)

(c) ketabton.com: The Digital Library

او بیا د خپل دغه معدني ثروت نه بې پرواهي وکړي، چې ډیر په اعلی طرز باندي او په دومره مقدار سره وي چې د معدنیاتو د ماهرینو د اندازې مطابق د دوه سوه کلونو لپاره کافي دي.

۴ د ذاتي مِلکیت(سرمایې) نظام او مصر:

ډیر خلک به ئې په لوستلو حیران شي چې اخوان تر ټولو مخکي د مِلکیت د حد بندی لپاره غږ اوچت کړ چې د دغو بې مثله غوره پروګرامونو(سکیمونو) نه یو وو چې اوسنی عصر هغه بشپړ کړیدي[1]، خو چې کله دوی پوه شي چې مرحوم حسن البنأ د "أخوان المسلمین" د ورځپاڼي په پاڼو باندي تر انقلاب څو کلونه مخکي د دې غوښتنه کړې وه، نو د دوی تعجب و حیرت به کم شي، مرحوم لیکلي وو: "اسلام او د هغه د معاشیاتو د بنیادي مبادی وو غوښتنه ده چې موږ د مصر پر مِلکیاتي نظام له سره غور و فکر وکړو، چې ډیر ستر جایدادونه دي، هغه "محدود" کړو، او د هغوی مالکانو ته داسي معاوضه او بدل ورکړو چې د دوی او د ټولني، دواړو لپاره ګټه ور وي، موږ باید د وړوکو مِلکیتونو حوصله افزایي وکړو تر څو تش لاسي غریبان دا ګمان وکړي چې په دې هیواد کي داسي خلک هم شته چې د دوی په اړه فکر کوي او د دوی له درد نه ځان خبروي، د حکومت ټول املاک دي سمدستي پر دغو غرباوو وویشل شي تر څو یو څه توازن مراعات شي او پرمختګ وکړای شو.

۵ د محصولاتو تنظیم(TAXATION):

زموږ "د اقتصادي قانون جوړوني" لپاره اسلام دا ضروري بولي چې عوامي محصولات(Public Taxes) تنظیم کړای شي او په هغه کي تر ټولو لومړی ټیکس زکات دی، چې په نړۍ کي هیڅ کوم قانون داسي ندی کوم چې د اسلام په څېر یوازي پر "ګټي" نه بلکي پر "اصلي سرمایه" ئې محصول لګولی وي، چې په دې کي ډیر زیات مصلحتونه

....

[1] د دې نه د مصر انقلابي عصر یعني د جمال عبدالناصر زمانه مراد ده، چې ناصر د اخوان دغه منصوبې د ځان کارنامې وبللې.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

شته دي، یو دا چي د ذخیره کولو مخنیوی کیږي او په تجربو کي پیسي د ګرځېدلو راګرځېدلو او خوندي کولو نه ژغورل کیږي، ځکه د اقتصاد منشأ او مقصد دادی چي پیسي په بازار کي په ګردش وي، او په دې توګه هغه ټول کسان تري مستفید شي چي تر کومو کسانو پوري دا پیسه ځان ورسوي، نو ځکه هم د "سونې او زرو" پر نظام باندي د "اصل" حسب نه بلکي د "ګټي" پر حسب باندي محصول لګول ضروري او مهم دی. چي د دې نه غریب خلک په طبعي ډول سره معاف پاتي کیږي، او بیا د هري ممکني لاري نه "د اقتصاد د معیار" د اوچتولو لپاره مصرف کیږي، د حضرت عمر رضی الله عنه په زړه پوري طرزِعمل وو چي هغه به پر انګورو دروند محصول وضع کوی ځکه انګور د امیرانو مېوه ده، او پر خُرما به ئې ډیر معمولي محصول اینښوده، ځکه خرما د غرباوو خوراک وو.

۶ د سود مخالفت:

د اسلامي روح زموږ نه دا غوښتنه ده چي موږ په لومړي فرصت کي د سود خاتمه وکړو، هغه حرام وګرځوو، او پر دې بنیاد هر ډول خرید و فروش غلط و بولو، تر اوسني عصر نه مخکي چي کوم مُصلحین تېر شوي دي هغوی به د دې موضوع نه ځان خوندي ساتی، تر څو دوی ته دا ونه ویل شي چي"دغه شی ناممکن دی، او پر سود د ټولي نړۍ د تجارت مکمل دارومدار دی" خو اوس دا دلیل له اهمیته غورځېدلی دی، ځکه اوس ئې هیڅ قیمت نشته، روسیې په خپل هیواد کي سود غیر قانوني کړ، او هلته سود د بدترین جرم په صفت پېژندل کیږي.

۷ د کورنیو صنعتونو همت افزائي:

دا هم ضروري ده چي د کورني او لاسي صنعتونو همت افرایي وکړل شي، د همدې لاري د کمزورو کورنیو مرسته ممکن ده، او د صنعتي ژوند په لور ګام پورته کېدای شي، دا بې کاره لاسونه چي په ابتداء کي کوم کارونه کولای شي هغه د معمولي شیانو د جوړولو او اوبدلو او وړوکو سامانو په ذریعه صابون سازي، عطر جوړول، مربّه جات او نور داسي په لسګونو کارونه دي چي په هغه کي مېرمني، جینکۍ او هلکان خپل وخت په مثبته توګه تېرولای شي، دا صنعتونه به دوی ته ډیر ګټه رسوونکي ثابت شي او د افلاس و تنګدستی نه به دوی ته نجات ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸ د عياشيو د سامانونو کمي او پر ژوندانه ضرورتونو اکتفاء کول:

په دې اړه بايد سرمايه دار خلک د غرباوو لپاره نمونه جوړ شي، د ساز و رنګ بې ځايه او د عياشيو محفلونه بايد ودرول شي، عياشي خوښونه او تباه کوونکي فضول خرچياني ناجائز او ممنوع اعلان شي، دا هغه شيان دي چي پر هغو عمل کول اسلام واجب بولي او د حال و مستقبل غير معمولي حالاتو تقاضا او غوښتنه همدا ده.

په دې توګه دا طريقه د نوي عصر د ساده او محتاط سياست سره هم مطابقت لري، د اخوان المسلمين اساسي قانون په دې اړه وضاحت کړيدی چي د دوی په اهدافو کي دا خبره هم شته چي"ملي ثروت بايد ډير کړل شي، ساتنه ئې بايد وشي، او د پرديو له تسلطه آزاد کړل شي، او د ژوند د معيار د لوړولو لپاره بايد هڅه وکول شي."

دلته دا خبره د يادوني وړ ده چي دا ټول آراء او وړانديزونه دي چي د اسلامي حکومتونو په وخت کي په انحطاط کي پرېوتي پاتي شوي او په اسلامي فکر کي د دوی نقش څرګند نشو، تر داسي بريده چي اخوان هغه يو ځل بيا را ژوندی کړ.

۹ اخوان او د ډيري آبادی مشکل:

استاد حسن البنأ مرحوم دغه مسئلې ته په خپلو تحريرونو کي کوم ځای ندی ورکړی، که څه هم د اخوان تل دا فکر پاتي شوی چي مصر ته د ضرورت مطابق د پيداوار او توليداتو کومه ستونزه نده پيدا شوې، بلکي شکايت ئې دادی چي د دولت وېش او تقسيم برابر ندی او د معدني ثروت او زرعي ځمکو د رقبې د توسيع او پراخولو په اړه د غفلت نه کار اخيستل کيږي، مختصراً دا چي دوی د آبادۍ د ډيرېدو د حل په اړه د ايجابي وسائلو اختيارول ضروري بلل، دا د دوی د اساسي قانون د هغې مادې نه واضح کيږي چي موږ پورته ذکر کړيدي، او هغه عملي تجاويز هم د دې ثبوت دي چي پورته ئې يادونه وشوه.

خو د دې مسئلې د حل لپاره د سلبي وسائلو اختيارول مثلاً ودونه نه کول، يا د ودونو سِن لا زيات کړل شي، او يا کورنۍ د"ضبطِ ولادت"" په ذريعه د کمولو هڅه وکړل شي، نو دغو ټولو ته اخوان په ښه سترګه نه ګوري، حسن البنأ مرحوم د خاندان او د واده په اړه د تقريرونو يوه سلسله پيل کړې وه، چي په هغو کي به ده ويل چي اسلام څرنګه انسان دې ته چمتو کوي او په هغو اخواني خلکو به ده د ناراضګۍ اظهار کاوه چي د هغوی مالي ذرائع او حالات د واده اجازه ورکوي خو بيا هم دوی واده نکوي، د ده دغه سياست د اسلامي روح

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره عيناً مطابقت لري، چي اسلام د واده په ذريعه د اخلاقو د ساتني د وسيلې په اختيارولو باندي ډېره توجه ورکوي، د حضور اکرم صلی الله علیه وسلم مبارک قول دی:

اَلْزِوَاجُ نِصفُ الدِّيْن / ژباړه: واده نيم دين دی.

ددې سره سره اسلام د نسل اضافه خوښوي او د مختلفو ذرائعو نه د هغه لپاره هڅي کوي، په حديث کي شته "واده وکړئ، نسل وچلوئ، شمېر مو زيات کړئ تر څو د قيامت په ورځ پر نورو امتونو ستاسي د ډېر شمېر په سبب فخر وکړم."

د ولادت ضبط ته که څه هم اخوان د واقعي او معقول ضرورت پر اساس بالکل حرام نه وايي، خو د دوی يو مصنّف بل مصنف ته چي هغه د افلاس او لوږي د مشکل لپاره د ضبطِ ولادت د حل وړانديز کړی وو، په ځواب کي ئې "د ولادت ضبط نه بلکي د نسل اضافه" تر عنوان لاندي ليکلي وو چي:

"حقيقت دادی چي په مصر کي د افلاس اصل دليل د دولت غلط تقسيم او وېش دی، د پيداوار د کمبود نه، او بيا کوم پيدا وار چي موږ په راتلونکي کي د کوششونو پر اساس ترلاسه کولای شو هغه د دې نه په څو چنده زيات دی کوم چي فعلاً ئې موږ ترلاسه کوو، که چيري زموږ د کار لاسونه د خپل ځان لپاره د کار ميدان پيدا کړي، او ملي سرمايه پر بې کاره ناستو خلکو نه بلکي پر کارکوونکو تقسيم کړل شي نو په مصر کی به يو مفلس او محروم هم ونه موندل شي، مصر د نه سوه۹۰۰ لکو انسانانو لپاره کافي دی، او دلته به يو کس ته هم د شکايت موقع په لاس ورنشي، په دې شرط چي حکومت په صحراء کي د زراعت او د کانونو د کيندلو پر ذريعه کار پيل کړي، او د خپل پراخو سمندرونو نه د خپل بين المللي جغرافيايي محلِ وقوع او دنيل د سيند نه بشپړه ګټه اوچته کړي چي هر کال د برکتونو يوه خزانه له ځان سره راوړي."

دا همهغه رأيه ده چي څو کربښي مخکي موږ د أخوان په وړانديزونو او تجاويزو کي د هغې يادونه وکړه، او د دوی د دې خيال تائيد ئې کړی دی چي د آبادی د کثرت مسئله دي په "ايجابي ذرائعو" سره حل و فصل کړای شي چي د دې مسئلې د حل لپاره همدا کافي دي چي د هغه وروسته د سلبي وسائلو د اختيارولو ضرورت نه پاتي کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ عمراني فلسفه

که چیري د اخوان د دعوت د پیل خښته"روحاني اړخ" وي لکه څرنګه چي موږ په مخکنیو پاڼو کي وضاحت وکړ او "اقتصادي اړخ" د هغه یوه محکمه ستن، چي د هر دعوت او ژوندانه فلسفې لپاره ضروري دي، نو د ژوند سیمه اییز اړخ او د هغه اصلاح و ترقي د اخواني دعوت هدف او مقصد دی، د دوی دعوتي تحریک یو ټولنیز اصلاحي دعوت هم دی چي د مکملي ټولني اصلاح غواړي، افراد، خاندان، قومونه او حکومتونه ټول په هغه کي شامل دي، دوی غواړي چې د ټولو مرسته وکړي او د ژوند په هر اړخ کي د دوی لپاره د اسلام د نقطه نظر سره مطابق یو بشپړ مصلح نظام وړاندي کړي چي د اخوان په نظر کي د افرادو او جماعتونو ، قومونو او دولتونو خلاصه د ټولو مشکلاتو یوازینی حل ده، نو ځکه هم موږ ویلای شو چي د دوی عمراني فلسفه یو انساني اصلاحي پروګرام دی، تاسي په نورو الفاظو کي هغه داسي هم ویلای شئ چي هغه "اسلامی عمراني فلسفه" ده چي د دوی د دغي عقیدې بالکل مطابق ده چي اسلام یوازي د "عباداتو مجموعه" مذهب ندی بلکي یو بشپړ ټولنیز نظام دی.

خو د وضاحت لپاره ئي د اسلامیت د لفظ تکرارول کافي ندي، نو ځکه هم زه مناسب بولم چي د اخوان عمراني فلسفه د دوی د عقیدې په دائره کي دننه په دریو ټکو وویشم، او تفصیل ئې وړاندي کړم:

الف: د اسلامي ټولني تعمیر

ب: اسلامي وطنیت

ج: نړیوال انسانیت

الف: د اسلامي ټولني تعمیر

د اخوان عقیده ده چي اسلامي ټولنه همهغه رهبري ټولنه ده چي د هغې د تأسیس لپاره دوی هڅي کوي، او د امن و اطمینان تږی انسانیت ئې غوښتونکی او سترګي په لار دی، دوی د اسلامي ټولني د تعمیر لپاره د قرآن کریم نه اخیستل شوي اصلاحي اصول او قواعد په ګوته کړي چي په لاندي توګه دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د ټولو انسانانو تر منځ دي د ورورۍ او اخوت اعلان وکړل شي.

۲- د نارینه او ښځینه دواړو لپاره دي د ترقۍ لاري چاري پرانیستل شي، او په عامه انساني حقوقو کي دي د دوی خپل منځي مساوات او کفالت اعلان کړل شي.

۳- د هر فرد لپاره دي د ژوند د مِلکیت، عمل، صحت، آزادۍ او د تعلیم حقوق ومنل شي، د امن تضمین دې وشي، او د درآمد پر لارو چارو دې غور و فکر وکړل شي.

۴- د انسان د دواړو بنیادي او عزیزي غوښتنو یعني"د خپل ځان د تحفظ غریزي" او "د خپل مال د تحفظ غریزي" باید ساتنه وشي، په نورو ټکو باید د دوی د خیټي او جنسي خواهشاتو د جائزي لاري د تکمیل مواقع ورته برابر کړل شي.

۵- د اصلي او بنیادي جرائمو په مخنیوي کي له شدت نه کار واخیستل شي.

۶- د اُمت د اتحاد هڅه دي وکړای شي، او د افتراق او جهت بندی ټول مظاهر دي ختم کړل شي.

۷- د اسلام دغه حقیقي نظام چي د صداقت کوم دعوت راوړی دی، نو ټول امت ئې د هغه لپاره په هڅو کولو لازم و ملزوم ګرځولی دی.

۸- حکومت د دې اسلامي ژوند د فلسفي نماینده او محافظ وي، په خپل مخصوصي اسلامي دائره کي به د دې مقاصدو د تکمیل او ټول انسان دي د هغه د دعوت و تبلیغ ذمه په غاړه واخلي.

د دې نظام لپاره هغه ځیني عملي شعارونه هم مقرروي، چي د هغو شعائرو تکرار یوازي په ژبه کول کافي ندي بلکي پر هغه عمل کول هم لازم دي، تر څو خلک د دې نظام په قالب کي ونیول شي، د هغه د روح نه سرشار شي، دا شعائر په لاندي ډول دي:

- کسب و عمل او د فقر نه اجتناب و پرهېز.
- هڅه او جهاد، د مجاهدینو تیارول، د هغوی وروسته د هغوی د اولادونو، اهل و عیال حفاظت او مرسته.
- امر بالمعروف او خلک د خیرخواهي په لور رابلل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- نهی عنِ المنکر، او د رذائلو او بدکاریو د مقاماتو او مرتکبینو سره مقاطعه.

- هر مسلمان نارینه او ښځینه باید د خپل استعداد مطابق د ژوند په مختلفو فنونو کي علم او پوهه ترلاسه کړي.

- صافي معاملې، داسي چي هر فرد د ښو اخلاقو یوه څرګنده نمونه وي.

- د جسماني صحت او عام انساني حواسو ساتنه او حفاظت.

- د حاکم و محکوم تر منځ رعیت پروري او د اطاعت شعاری په ذریعه سره "مشترک تجاوب(Collective Reciprocity) د دې قرآني عمراني نظام پر اساساتو باندي اخوان یوه مثالي ټولنه(Ideal Islamic Society) جوړول غواړي، چي پر دغو اصولو ژور ایمان او باور ولري او د هغه په پوره ډول سره ئي په نافذولو مستعد وي، د دغه تعمیري هدف د تکمیل لپاره د نورو قومونو د علم و تمدن مفید وسائل ترلاسه کول اخوان ناجائز بولي، خو د دې شرط سره چي دا د دوی پر اسلامي قومیت او پر هغه د فخر و اعتماد په حق کي مضر او تاواني نه وي، په دې سلسله کي دوی د پخواني اسلامي قومونو مثالونه وړاندي کوي، چي هغوی د نورو غیر مسلمانانو قومونو سره روابط وساتل، د هغوی د تمدن ډیر شیان ئي اختیار کړل خو د خپل ایماني قوت او نظام د پختګی په وجه بیا هم پر هغو ټولو غالب پاتي شول، پایله ئي دا شوه چي یا خو دوی هغه غیراسلامي تهذیبونه پوره پوره عربي کړل، او یا ئي څه نا څه خپل په رنګ واړول، او په دې توګه ئي هغوی د خپلي ژبي او مذهب تابع کړل، د دغه تهذیبونو د غوره شیانو په اخذ کولو سره د دوی لپاره کوم مانع نه وو خو په دې ډول سره چي د دوی پر مخصوص عمراني او سیاسي رنګ باندي دغه شیان اثر انداز نشي.

پاتي شوه د اسلامي ټولني د تعمیر لپاره د اخوان طریقه کار، نو موږ هغه طریقه په څلورو مراحلو ویشو:

(۱)مسلمان فرد (۲)مسلمانه کورنی (۳)مسلمان قوم (۴)مسلمان حکومت

۱ **مسلمان فرد**: د اخوان خیال دادی چي د کوم روحاني بیداریٔ چي دوی داعیان دي هغه تر هغه پوري ممکن نده تر څو د ټولني افراد، کورنی او په جماعتونو او ګوندونو کي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوې عامي بيدارى څپې راپورته نشي، دوى هوډ کړى چې فردي روزنه به پداسي انداز سره ترسره کوي چې هغه د اسلام د منشأ مطابق يو مثالي انسان جوړ کړاى شي، اسلام د فرد نه غوښتنه کوي چې هغه دي پاک وجدان ولري، چې د ياد وجدان نه د ډاډ احساس وکړاى شي او د داسي ادراک صلاحيت ولري چې د ښو او بدو سالم تفکيک وکړاى شي، د داسي محکمي او مضبوطي ارادې خاوند وي چې کله هم پسته او ټيټه نشي، او داسي صحت مند بدن ولري چې انساني فرائض په احسنه طريقه سرته ورسولاى شي، د صالحو عزائمو د تکميل او بشپړېدو يوه صالحه ذريعه وګرځي، د هغه لپاره دوى پر هر اخواني دا لازمي کړې ده چې هغه به د الله جل جلاله د احکاماتو مطابق په پوره پابندي سره عبادت ترسره کوي چې له دې لاري نه به د ياد شخص د وجدان عروج او ترقي ممکنه وي، تر کومه ځايه چې ممکن وي د علم د حصول په اړه هڅاند واوسي، تر څو د ده په ادراک کي وسعت پيدا شي، په خوراک، اغوستلو او خوب کولو کي د اسلامي نظام د آدابو پيروي وکړي، تر څو د ده بدن د ناروغيو د هلاکت ورکوونکو څپو نه په امن کي پاتي شي، دوى د دې د وضاحت هم کړى دى چې دغه اصول د نارينه وو لپاره هم دي او د ښځينه وو لپاره هم.

۲ **مسلمانه کورنۍ**: د فرد د اصلاح اثر پر کورنۍ هم لوېږي، دا ځکه کورنۍ د افرادو مجموعه ده، کله چې نارينه او مېرمني اصلاح شي چې دا نو د کورنۍ اصل دى، نو بيا په ډېره آساني سره د اسلام د اصولو مطابق يو نمونه ايېز کور جوړېداى شي، اسلام د کورنۍ د اصلاح ډېر په زړه پوري اصول وړاندي کړيدي، اسلام وايي چې زوجين دي د يو بل په انتخاب کي د غوره اصولو نه کار واخلي، او د خپل منځي ارتباط او اړيکي بهترين وسائل ئې په ګوته کړيدي، واجبات او حقوق ئې متعين کړيدي، او پر دواړو اړخونو(زوجينو) ئې د واده د ثمراتو يعني اولادونو ساتنه او سرپرستي په احسنه طريقه فرض ګرځولې ده، تر هغه وخت پوري چې ماشومان ئې د نشوونمو د مراحلو نه د ځوانۍ حالت ته نه وي رسېدلي، په ازدواجي ژوند کي چې کوم مشکلات رامنځ ته کيږي د هغوى بهترين حل ئې وړاندى کړيدى، او خپلو ټولو نظرياتو کي ئې داسي اعتدال ساتلى دى چې هيڅ افراط و تفريط پکي نشته.

۳ **مسلمان ملت**: کله چې کورنۍ منظمه شوه نو ګواکي ملت اصلاح شو، دا ځکه قوم بيا د همدغو کورنيو مجموعه ده، اسلام د يو پرسکون ژوند اصول په ډېر وضاحت سره وړاندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړيدي، هغه د امت د افرادو تر منځ د اخوت د تعلق نشاندهي کړې ده، او هغه ئې د ايمان مترادف بللي دي، د دغه تعلق معيار ته ئې د محبت، بلکي د ايثار عظمت ئې ورپه برخه کړيدی، او د دغو تعلقاتو شلوونکي يا د دغو قربانيو کمزوره کوونکي ټول اسباب ئې ختم کړيدي، د حقوقو او واجباتو او تعلقاتو حدود ئې څرگند کړيدي، او د خلکو خپل منځي تعلقات ئې ډير په تفصيل و تشريح سره بيان کړيدي، د نيکۍ د فضيلت نه علاوه ئې هيچا ته هم پر بل چا فضيلت ندی ورکړی.

۴ **اسلامي حکومت**: د اخوان آخري هدف چي پر هغه ئې ټولي هڅي متمرکزي دي هغه د اسلامي حکومت قيام دی، چي د اسلام حکومتي نظام په پوره توگه نافذ کړای شي، د مسلمانانو متفرق طبقات پر يو واحد محور راجمع کړای شي، د هغوی بايللی عظمت اعاده کړای شي، د دوی نه غصب کړل شوي ځمکي، په زور باندي تري اخيستل شوي حقوق او هيوادونه دوی ته ورواپس کړای شي، او بيا د جهاد او دعوت الی الله بيرغ رامخته او اوچت کړای شي تر څو نړۍ د اسلام د تعليماتو نه مستفيض شي.

په اسلامي ټولنه کي د اقليتونو او بهرنيانو احکام:

اخوان دا گمان کوي چي د اسلامي نظام د نفاذ او د غير اسلامي اقليتونو په بقاء کي کوم وړوکی تعارض هم نشته، دغه هر څه د دوی لومړی عام مرشد(حسن البنأ) پدې ټکو بيانوي:"خلک گمان کوي چي اسلام د ژوند د نظام په ډول په جوړوېدلو سره او د هغه اقامت په اسلامي امت کي د غير مسلمانو اقليتونو د وجود او د امتونو د خپل منځي اتحاد په تاوان او ضرر دی، چي د اوسني عصر يو مستحکمه ستن ده، خو حقيقت بالکل د دې برعکس دی، د اسلامي اساسي قانون او مقدس لارښود(قرآن حکيم) د اقليتونو د حفاظت او حقوقو يو ډير واضح او په زړه پوري قانون راوړي چي هيڅ شک و شبهه پکي نشته."

لَّا يَنْهَىٰكُمُ ٱللَّهُ عَنِ ٱلَّذِينَ لَمْ يُقَٰتِلُوكُمْ فِى ٱلدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُم مِّن دِيَٰرِكُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوٓا۟ إِلَيْهِمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلْمُقْسِطِينَ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: الله تاسي له دې خبري څخه نه منع کوي چي له هغو خلکو سره د نېکۍ او عدل چلند وکړئ چي د دین په باب یې ستاسي سره جنګ ندی کړی او تاسي یې له خپلو کورونو څخه نه یاست ایستلي. الله عدل کوونکي خوښوي. (سُوۡرَةُ المُمتَحنَة : 8)

لکه څرنګه چي دا صریح نص او حکم یوازي د اقلیتونو پر ساتنه او حفاظت دلالت نه کوي بلکي د دوی سره د غوره سلوک او معاملې تعلیم هم ورکوي."

د دوی د موجوده مرشد(یعنی حسن الهظیبي مرحوم رحمه الله) الفاظ دي چي:"اسلام چي د معاملاتو کوم احکام وړاندي کړیدي، چي په نني اصطلاح کي "د شخصي احوالو قوانین" Personal Statute په نوم یادیږي، پر نصراني یا نورو غیر مسلمانو قومونو د دې اطلاق نه کیږي بلکي پر دوی د دوی د مذاهبو د احکاماتو مطابق اطلاق کیږي، نو ځکه هم موږ ته حکم شویدی چي دوی د دوی پر دین پرېږدو، نو تر کومه چي دوی د خپل کتاب نه فیصلې کول غواړي، موږ د دوی سره څه سروکار نلرو، خو کله چي بیا دوی زموږ خواته راشي بیا به موږ د الهي قانون مطابق د دوی فیصلې ورکوو، تر کومه ځایه چي د معاملاتو تعلق دی لکه د"بیع" "رهن" "کرایه" نو په دغو مسائلو کي د عیسایانو په کتابونو کي کوم احکامات نشته، نو چي کوم اکثریت په دې اړه د دوی لپاره څه شی مناسب بولي د هغه پابندي پر دوی واجب ده، پر مسلمانو له دې امله چي د دوی دین دی او پر نصرانیانو له دې جهته چي دا یو قانون دی، دا هم باید واضح کړل شي چي په اسلامي شریعت کي معاملات، د انصاف او لوړوالي د کمال پر درجه دي، نصرانیان نه باید د هغه نه شکایت وکړي چي اسلام ولي "سود" حرام کوي، ځکه سود د دوی په شریعت کي هم حرام دی، او تر دیارلس سوه کلونو پوري دوی پر دغه حکم باقي پاتي شول، تر داسي حده چي په دې اړه اسلامي قوانین د دوی لپاره د قومي قوانینو په حیثیت باندي راغلل.

ب: اسلامي وطنیت:

دا تعبیر به شاید غوږونو ته څه عجیب ښکاره شي، خو د اخوان په نزد د وطنیت صحیح تعبیر همدا دی چي هغوی خپل اعمال، مقاصد او معتقدات په اسلام پوري مربوط وساتي، او وطنیت د دوی په نظر کي د دین یو جزء دی، د رسول الله صلی الله علیه وسلم قول مبارک دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

"وطنيت د ايمان جزء دى". اخوان د وطن لپاره د هڅو کولو په وخت کي دا عقيده لري چي دا هڅي او کوششونه د عبادت يو ډول دى، چي د هغه په ذريعه سره د خداى رضا حاصلوي، په تېرو پاڼو کي لکه څرنگه چى موږ ويلي دي چي دوى د دين په اړه پوره فهم لري، او په ژوند پوري ئې مربوط بولي، د وطنيت په اړه د دوى فکري طرز د دې مطابق دى.

خو د دې سره دوى بيا هم د وطن پرستانو نه په يو بل اهم اصل کي باکل مختلف دي، او شايد دا همهغه اصول دي چي پر هغه د دوى د وطنيت دارومدار دى، هغه اصول دادي چي د وطنيت حدود د دوى په نزذ عقيده ده، جغرافيايي يا د هيواد حدود نه بلکي هره هغه علاقه او سيمه چي هلته کوم د "لا اله الا الله محمد الرسول الله" ويونکى موجود وي هغه اسلامي وطن دى، چي د دوى حقوق دي، او د هغه لحاظ او د هغه سره محبت ضروري دى، چي په اړه ئې اخلاص او د هغه د فلاح او جوړولو هوډ او د هغه لپاره هڅي واجب دي.

"پر دغو جغرافيايى حدودو باندي په وېشل شويو هيوادونو کي چي څومره مسلمانان دي هغوى زموږ ورونه او عزيزان دي، موږ د دوى په اړه فکر کوو، د دوى په احساساتو کي شريک يو، خو د وطن پرستانواو نېشنلستانو(Nationalists) دا مسلک ندى، دوى يوازي د يوې ټوټې ځمکي سره تعلق ساتي، د کومي سيمي چي دوى هستوگن دي."

په هر صورت مناسبه ښکاري چي د وطنيت په اړه د مختلفو آراوو او د نظرونو د زاويو په مقابل کي د اخوان چي کومه رأيه ده هغه به دلته درته وړاندي شي.

۱ مِلّيت:

اخوان مصري ملّيت تائيدوي، او هغه خپل د اصولو مطابق بولي، دا څکه مصر د دوى لومړى او خاص وطن دى، "موږ پر دې فخر کوو چي موږ د دې وطن مخلصين يو، د هغه لپاره کار او د هغه سره بې سارې مينه کوو، او د هغه د پرمختگ لپاره هڅي کوو، تر ژونده به مو همدا شعار وي، موږ پوهېږو چى مطلوبي ترقى د ځنځير همدا لومړى کړى ده، زموږ دا هيواد "د ستر عربي هيواد" يو جزء دى، موږ چي کله هم د مصر لپاره کومي هڅي کوو نو گواکي شرقي عربي مليت او اسلام لپاره زموږ دا هڅي ترسره کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو اخوان نسلي مليت نه مني، هغه مليت چي غربيانو غوښتل په عربو کي ئې عام کړي، چي د هغه په وسېله د دوی د وحدت مزي او ريښې پرې کړي، او د دوی خپل منځي روابط کمزوره کړي، نو ځکه هم اخوان المسلمين د قوميت او مليت د دې تعبير او د دې په شان نورو تعبيرونو د منلو لپاره کله هم چمتو ندی، او د دوی سره د فرعونيت، عربيت، فنيقيت[1]، شاميت[2]، په نوم څه نشته، او نه هم دوی د دغو نومونو او القابو سره څه سرو کار لري، د کوم په وجه چي خلک يو پر بل ځتې شيندي، بلکي د رسول الله صلی الله عليه وسلم پر دې مبارک ارشاد د دوی ايمان و عمل دی چي:"الله تعالی جل جلاله د جاهليت تکبر او د پلرونو پرستش له تاسي نه وويست، ټول انسانان د آدم عليه السلام اولاد دي، او د آدم تخليق له خاوري شوی، د تقوی پرته کوم عرب په غير عرب د نسل پر بناء هيڅ فضيلت نلري."

٢ عرب ليګ:

اخوان د عرب ليګ هرکلی کوي، دا ځکه هغوی د پاشل شويو عربو قومونو لپاره چي ډيری ئې مسلمانان دي، د اتحاد او اجتماع د يوې ريښې حيثيت لري، او د دوی ګمان دی چي د دوی د يو ستر اميد يعني(اسلامي ټولني) د وجود په لار کي(Arab leage) لومړنی ګام دی، دوی دا عقيده لري چي"کله چي عرب مغلوب شول، نو پر اسلام به هم د مغلوب ګمان وکړو."

"د عربو قومونو د اتحاد او يو ځای کېدلو او ترقی پرته د اسلام ترقي ممکن نده، د عربي وطن د يوه بالښت په اندازه ځمکه هم موږ خاص خپل وطن او خپله ځمکه بولو، دغه جغرافيايي حدود او سياسي تقسيمونه زموږ د زړونو نه د اسلامي عربي وحدت نقش نشي پاکولای، د دوی دا هم عقيده ده چي همدا ژبه او اسلام د عربي قوميت اساسات دي، د حضور اکرم صلی الله عليه وسلم مبارک قول دی چي:"اې خلکو! پالونکی يو دی، او پلار(آدم) يو دی، دين يو دی، او عربيت ستاسي د پلار او مور څخه ندی بلکي يوازي ژبه ده". نو څوک چي عربی وايي هغه عرب دی، همدا دليل دی چي د عربي قوميت لپاره خپلي هڅي اسلامي هڅي بولي، او هغه د ټولي نړۍ لپاره د خير کار بولي.

....

[1] د مسيح د عهد نه مخکي د لبناني قوم په لور نسبت دی.

[2] يعني تر اسلام مخکي شامي قوميت(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ شرقي بلاک:

اخوان د شرق او شرقي قومونو لپاره ډېر ګرم احساسات لري، دا ځکه دوی هم مسلمانان دي او هم شرقيان، دوی غواړي چي د شرق قومونه پر خپل مشرقيت افتخار وکړي، لکه څرنګه چي غرب په غربيت افتخار کوي، نو ځکه هم دوی د استعمار په خلاف د شرقي دولتونو په هڅو کي په مادي او معنوي لحاظ يعني هر ډول مرسته کوي، د دوی اخبارونو تل په هندوستان او اندونيزيا کي د برطانيې د استعمار په خلاف حملې کولې، دوی د "پاکستان غوښتنه" کاملاً تائيد کړه تر داسي وخته چي پاکستان ظهور وکړ، مادي مرستي ئې يوازي د ډاکټرانو د هيئتونو تر رالېږلو پوري وکړای شولې، يا د درملونو(دارو او دواوو) په صورت کي لکه څرنګه چي ئې د سوريې او اندونيزيا سره وکړل، په دې ډول سره دوی د هغو شرقي محصلينو سره هم مالي مرستي وکړې د کومو سرپرستانو چي د ديکتاتوري دولتونو د قانون پر اساس خپلو بچو ته پيسې نه شوې لېږلای، دغو محصلينو د دوی د احسان غوره بدله په دې توګه ورکړه چي خپلو هيوادونو ته د ستنېدلو وروسته ئې د اخوان او د هغوی د دعوت بلکي د ټول مصر او مصريانو بهترينه ترجماني ئې وکړه، خو شرقي بلاک او د هغه پر اصولونو باندي د دوی عقيده يو وقتي شی ده، چي د غرب د خپل غربيت د اعزاز او افتخار کولو په مقابله کي را څرګنده شوې، په دې اړه د دوی وينا ده چي:"زموږ د تحريک په دعوت کي د شرقيت يوه درجه ده، که څه هم فعلاً د دې سلسلې د مشترکو جذباتو پر اساس يو ايمرجنسي صورتحال دی، چي دا حالت غرب زېږولی، د هغوی پر خپل کلتور فخر، د خپل تهذيب په توصيف کي مبالغه، د هغو قومونو په مقابل کي چي دوی د "شرقي قومونو" نوم ورکوي، دوی نړۍ په دوو بلاکونو غرب و شرق تقسيموي، او د دې وېش اعلان، حتی چي د دوی د يو شاعر دا يو مشهور شعر دی چي:" شرق شرق دی، او غرب غرب[1]، دا دواړه به کله هم سره يو ځای نشي، همدا شيان د دې سبب شول چي شرقي قومونو د دوی په مقابل کي جلا صف بندي پيل کړه، کله چي غرب د انصاف لار ونيسي او د ظلم او حق تلفی طريقه پرېږدي، دغه هنګامي عصبيت به له منځه ولاړ شي، او يوه نوې نظريه به د هغې ځای ونيسي، يعني د پرمختګ اوترقۍ په کارونو کي د مختلفو قومونو د خپلمنځي مرستي نظريه.

دا خو د غرب په مقابل کي د شرق او اهلِ شرق په تعصب پوري مربوط خبره ده، خو تر کومه ځايه چي د اسلامي سلطنتونو او د هغوی د اتحاد ارتباط دی، اخوان د هغه پوره ملاتړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي او دا عقيده ساتي چي د شرقي او غربي دواړو بلاکونو تر منځ د توازن ساتلو لپاره اسلامي بلاک يو ډير په زړه پوري قوت دی.

(ج) عالمګير(نړيوال) انسانيت:

په تېرو کرښو کي د غربي فکري انداز په څواب کي د شرقي تعصب د ظهور په اړه د اخوان دا قول چي دا يوه وقتي جذبه ده چي د دې جذبې د اسبابو د ختمېدلو سره جوخت به ياده جذبه هم له منځه ولاړه شي، او نړيوال بين المللي تعاون به ئې ځای ونيسي، د دې خبري قوي دليل دی چي د اخوان د فکر اړخ د نړيوال انسانيت په لور دی، يوازي پر دې موقع نه بلکي د هغوی په تحرير و تقرير کي زياتره د دې نړيوالي انساني نظريې يادونه شوې ده، "عالميت يا انسانيت زموږ هدف او نصب العين دی، او د دې سلسلې د اصلاح آخري کړی يعني د راتلونکي نړی رُخ به په همدې لور وي، اسلام په دې اړه د نړی لپاره يوه سېده لار انتخاب کړې ده، لکه څرنګه چي ئې تر هر څه مخکي په عقيده کي وحدانيت ايښی دی، د هغه وروسته ئې په ټولو اعمالو او نظام کي هم د وحدت شکل ايښی دی، د ټولو انسانانو پالونکی يو دی، د دين منبع يوه ده، ټول انبياء کرام د تعظيم لايق او مقدس دي، ټول آسماني کتابونه د الله له لوري دي، او د دوی ټولو دعوت يو دی:

۞ شَرَعَ لَكُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِۦ نُوحًا وَٱلَّذِيٓ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ وَمَا وَصَّيۡنَا بِهِۦٓ إِبۡرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰٓۖ أَنۡ أَقِيمُواْ ٱلدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُواْ فِيهِۚ

ژباړه: هغه ستاسي لپاره د دين همغه کړنلاره ټاکلې ده چي د هغې حُکم يې نوح (ع) ته کړی و؛ او چي اوس [اې محمده (ص)] تا ته مو د وحيي په وسيله درلېږلی دی، او د هغه حُکم مو ابراهيم (ع)، موسی (ع) او عيسی (ع) ته کړی دی، په دې سپارښت سره چي دغه دين برقرار کړئ او په ده کي تيت پرك کيږئ مه. (سُوۡرَةُ الشّوریٰ : 13)

....

[1] د مشهور انګريز شاعر او اديب کپلنګ(Kipling) وينا ده. (ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دوی عقیده ده چي د اسلامي اصلاح اصول او قواعد درې دي:

(۱) **للهیت**: چي د هغه نه په مړو زړونو کي ژوند پیدا شي، په انساني شعور کي ملکوتي عظمت پیدا شي، او د الله تبارک و تعالی سره د خلکو ژوندی تعلق قائم شي.

(۲) **انسانیت**: چي انسان د دغه پستې ځمکي نه اوچت کړای شوی، د دې د منلو وروسته چي الله جل جلاله دی په خپله پیدا کړیدی، په خپل کامل قدرت سره ئې هغه ته انساني شکل و صورت ورکړی دی، په هغه کي ئې خپله روح اچولې ده، او ملائکي ئې د هغه په وړاندي په سجده کولو امر کړیدي.

(۳) **عالمګیریت**(نړیوالیزم): چي ټول انسانان د حق و صداقت په میدان کي د یو بل وړونه او مرستندویان وګرځوي.

"د دغو دریو حقایقو په دائره کي په اوسېدلو سره د آدم بچی په دنیا کي د الله جل جلاله خلیفه او د هغه د مخلوق په نګراني کولو سره ژوند تېرولای شي، الله تعالی جل جلاله د دوی لپاره د ځمکي او آسمان ټول شیان مسخر کړیدي، دغه هر اړخیز حقایق پر ځینو حقوقو او واجباتو، تنظیماتو او تشکیلاتو مشتمل دي، کوم چي موږ په خدای پالو نفسونو او مذبذبو او حیرانو زړونو کي د ځای پر ځای کولو هڅي کوو، او په ګډوډ شوي ماحول او ټولنه کي د دغو حقایقو لپاره لار پاکوو، همدا اسلام دی او همدا هغه تحریکي دعوت دی چي پر کوم اخوان المسلمین ایمان لري."

دین او سیاست:

په غربي قومونو کي د دین د لفظ یو خاص مفهوم دی، چي د دې پرته بل څه ندی چي هغه یوه داسي عقیده ده د الله جل جلاله سره د بنده ذاتي تعلق او ارتباط استواروي، د دې نه علاوه ئې یو بل مفهوم دا هم دی چي عیسائیت د رومي(Romi) شهنشاهیت تر سایې لاندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرورش موندلی دی چي د هغه سره داسي مشهور قوانين ول چي تر نن پوري معاصر اروپايي قوانين د هغوی مأخذ دي، نو ځکه هم عيسايي ټولنه نه هغه وخت عيسائيت ته دومره محتاجه وه او نه هم عيسائيت پردې قادر وو چي د پخواني رومي سلطنت او ګډوډي رومي ټولني لپاره د قوانينو په وضع کولو سره نظام او حدود قائم کړي، چي د هغو په لارښوونه کی حکومت او ټولنه خپل د ژوند لار په هغه کچه عياره کړي، کوم چي دوی د روحاني اصلاح او وجداني طهارت ضرورتمند ول.

پر دې اساس عيسائيت د روح او وجدان پر طهارت ډيره توجه کوله، چي نتيجه دا شوه چي د انساني ټولني او د هغه د ژوند د واقعاتو سره ئې کوم خاص تعلق او ارتباط برقرار ونشو ساتلای، د عيسائيت د نشوونمو دا لومړنی تاريخي اړخ وو، او دوهم اړخ ئې دا دی چي دوی ته د عيسايي مذهب د احکامو نفاذ ناممکن وبرېښيده، دوی ته دا تقريباً ناممکنه وه چي د يوناني عهد د خالص ماده پرستی نه د عيسائيت عهد و خالص روحانيت ته يو په يوه منتقل شي، په دې توګه په خپل واقعاتي ژوند کي هم د نصرانيت پر سختو نظرياتو باندي د دوی عمل کول خورا مشکل وو، چي نصرانيت به لارښوونه کوله چي: "که څوک تاسي پر راسته مخ په څپېړه ووهي، نو يو ځل بيا څېړه ورته ونيسئ" او چي "څوک ستاسي سره د جګړي په دوران کي قميص درنه وباسي نو هغه ته خپل څادر هم ورپرېږدئ" دوی دا احساس کړه چي دين د ژوند لپاره مناسب ندی، نو ځکه هم دوی وويل: دين د الله جل جلاله او بنده تر مابين د تعلق نوم دی، نو څه مشکل نشته چي دوی د کليسا په سايه کي واوسي، په مقدس هېکل کي د هغه په هواوو باندي خپل ځان مُعطر کړي او د هغه وروسته په ټولنه کي د خپل "وحشي" رواياتو مطابق ژوند وکړي، او د وحشت او ظلم په وخت توره د دوی لپاره فيصله کوونکې وسيله وي، کله چي دوی باتهذيبه شول، بيا عام ټولنيز قانون د دوی حاکمانه طاقت وو، پاتي شو دين، نو هغه د روحاني، زړه او ضمير په تنهايي کي پاتي وو، يا په مقدس هېکل کي وو، يا د اعتراف پر څوکی[1]، او په دې ډول سره د غرب په ژوند کي دين او دنيا د يو بل نه بيګانه شول.

....

[1] د کاتوليک عيسايي فرقې يوه خاصه اصطلاح ده ، يعني د پادري په مخ کي تر پردې او يا جالۍ چي په کليسا کي جوړه ده آ خواته په کښېنستلو سره خلک د خپلو ګناهونو اعتراف کوي، او خپل ګناهونه د پاپ په واسطه بخښي.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

غربي استعمار چي کله پر شرق او اهلِ شرق باندي حمله وکړه او خپلي منګولي ئې ورباندي ټينګي کړې نو د خپل ځان سره ئې خپل افکار و نظريات، خپله خالصه ايډيالوژي او د خپل د ژوند نظام ئې هم د ځان سره راوړی، او د پروپاګندونو د منظمو ذرائعو د رسوخ و نفوذ په مختلفو لارو(Means of Communications) باندي ئې د هغه د خپرولو هڅي پيل کړې، چي په دې توګه دوی بيمار ذهنونه د خپل ځان په لور مائل کړل، د خواهشاتو لرليد ته ئې تغيير ورکړ، او د خپل سياسي او اقتصادي او کلتوري مصالحو مطابق ئې هغه وچلاوه، د يوې زمانې د تېريدلو وروسته په شرق کي يو نوی نسل را پيدا شو، چي پر دغو نظريانو ئې پوره ايمان درلوده او د هغه د تطبيق کولو هڅي ئې کولې، خو که چيري څوک په دغه باب د دوی مخالفت وکړي يا د دوی د مطمئن کولو هڅه وکړي نو دوی د دغو نظرياتو په حمايت او مدافعت کي مخ ته وي.

اوس موږ د خپلي اصلي موضوع يعني د اسلام نه په بحث کولو سره د دې د ليدلو هڅه کوو چي د سياست سره ئې څه اړيکه شته؟ او د اسلام د ځينو احکامو او قوانينو نه بحث کوو تر څو دا واضحه شي چي د خلکو ژوند، د هغوی ټولنه، د ژوند عام مسائل چي بالخصوص په سياسي مسائلو پوري متعلق دي.

د اسلام په کتاب او ابدي لاربښود(قانون) کي راغلي دي چي:

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ إِنِّى جَاعِلٌ فِى ٱلْأَرْضِ خَلِيفَةً ۖ

ژباړه: او [اې پيغمبره (ص)] د هغه وخت يادونه وکړه چي کله ستا رب پرښتو ته ويلي وه: "زه په ځمکه کښي د يو خليفه پيدا کوونکی يم. (سُوْرَةُ البَقَرَة : 30۹)

الله تعالی جل جلاله د آدم عليه السلام او د هغه اولاد يعني ټول انسانان پر ځمکه خپل ځای ناستي و ټاکل، مطلب دا چي هغوی ئې پر ځمکه آباد کړل، پر کايناتو ئې هغوی ته د تسلط حقوق ورکړ، تر څو د خپل رب د اوامرو او نواهيو په حدودو کي په اوسېدو سره د دنيا د نعمتونو نه ګټه اوچته کړي، "په نړۍ کي د انسان خلافت" په دوه ډوله دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

"عمومي خلافت" او "خصوصي خلافت"

عمومي خلافت: ټولو انسانانو ته د ځمکي د آبادولو او پر هغه د قابض پاتي کېدلو له اعتباره حاصل دی:

هُوَ أَنشَأَكُم مِّنَ ٱلْأَرْضِ وَٱسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا

ژباړه: هماغه ذات دی چي تاسي يې له ځمکي څخه پيدا کړي یاست او دلته يې تاسي مېشته کړي یاست. (سُوۡرَةُ هُود : 61)

دا جانشيني د آدم علیه السلام لپاره وه، او د ده وروسته د ده د ټول اهل لپاره چي دوی ټول د هغې(ځمکي) د آبادولو وارثين دي.

خصوصي خلافت: خلافت د حکومت نوم دی، چي پر دوه ډوله دی، د"حکومتونو خلافت" او د "افرادو خلافت". د حکومت خلافت د خپلو کوچنيو اقسامو له مخي يو انعام دی، چي الله جل جلاله ته څوک محبوب وي وربانديو نازوي ئي؛

وَنُرِيدُ أَن نَّمُنَّ عَلَى ٱلَّذِينَ ٱسْتُضْعِفُواْ فِى ٱلْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ ٱلْوَٰرِثِينَ.

ژباړه: او موږ دا اراده درلودله چي پر هغو خلکو چي په ځمکه کښي ذليل ګرځول شوي ول مهرباني وکړو، رهبران ئې وګرځوو او هماغوې وارثان وګرځوو. (سُوۡرَةُ القَصَص : 5)

يو بل مبارک آيت دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا ۖ وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ.

ژباړه: او کله چي هغوی صبر وکړ او زموږ په ایتونو باندي يې باور وکړ، نو په هغو کښي مو داسي لارښودونکي پيداکړل، چي زموږ په امر يې لار ښوونه کوله. (سُوۡرَةُ السَّجدَة : 24)

لوستونکي ئې ګوري چي موږ دلته کوم آيتونه وړاندي کړل، د هغوی نه په ډېر صراحت سره دا نه لازميږي چي د قرآن مطابق حکومت کول واجب دي، نو موږ د دوی مخي ته داسي آيتونه هم وړاندي کولای شو چي د هغه نه دا خبره ثابتيږي چي د الهی کتاب مطابق حکومت جوړول پر موږ بالکل فرض دي، چي په هيڅ صورت هغه صرفِ نظر نشو ګرځولای، او نه هم زموږ لپاره دا مناسب دي چي د هغه د عدمِ نفاذ لپاره د حالاتو او بې وسیٔ عذر وړاندي کړو، ځکه دغه حالات خپله زموږ زيږنده دي، او اصلاح کول او د اصلاح کولو ممکني هڅي ئې راباندي واجب دي، دا قرآني آيتونه په لاندي ډول دي چي هر سړی په ډيره آساني سره د هغوی مفهوم درک کولای شي:

وَأَنزَلْنَآ إِلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ بِٱلْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ ٱلْكِتَٰبِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ ۖ فَٱحْكُم بَيْنَهُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ ۖ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَهُمْ عَمَّا جَآءَكَ مِنَ ٱلْحَقِّ ۚ.

ژباړه: او [اې محمده (ص)!] موږ تا ته دا کتاب درلېږلی چي په حقه راغلی دی؛ او له کتاب څخه چي څه دده په وړاندي موجود دي د هغو رښتيني کوونکی او د هغو ساتونکی او محافظ دی. نو له دې کبله ته د خدای له نازل کړي قانون سره سمي د خلکو چاري فيصله کړه. او کوم حق چي تا ته راغلی دی، له هغه څخه په مخ اړولو سره د هغو د غوښتنو پيروي مه کوه.

وَأَنِ ٱحْكُم بَيْنَهُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَهُمْ وَٱحْذَرْهُمْ أَن يَفْتِنُوكَ عَنۢ بَعْضِ مَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ إِلَيْكَ ۖ فَإِن تَوَلَّوْا۟ فَٱعْلَمْ أَنَّمَا يُرِيدُ ٱللَّهُ أَن يُصِيبَهُم بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ ۗ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ ٱلنَّاسِ لَفَٰسِقُونَ.أَفَحُكْمَ ٱلْجَٰهِلِيَّةِ يَبْغُونَ ۚ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ ٱللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: نو [اې محمده (ص)!] ته د الله له نازل کړي قانون سره سمه ددې خلکو د چارو فېصله وکړه، او د هغو د خواهشاتو پیروي مه کوه. پام کوه چي دا خلك تا په فتنه کښي وانه چوي، یوه ذره قدري دي هم له هغه هدایت څخه وا نه ړوي چي خدای تا ته درلېږلی دی. نو که دوی مخ ورڅخه واړوي، نو وپوهېږه چي الله د دوی د ځینو ګناهونو په مجازات کښي، په غم کښي د دوی د اخته کولو اراده کړېده. او دا حقیقت دی چي له دې خلکو څخه زیاتره فاسقان دي. (که دوی د خدای له قانون څخه مخ اړوي) نو ایا بیا د جاهلیت فېصله غواړي؟ په داسي حال کښي کوم خلك چي پر الله باور لري، د هغو په نزد له الله څخه بل غوره فېصله کوونکی هیڅ نشته.

وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ

ژباړه: کوم خلك چي د الله له نازل کړي قانون سره سمي فېصلې ونه کړي، هماغوی کافران دي.

وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ

ژباړه: او کوم خلك چي د الله د نازل کړي قانون سره سمه فېصله ونه کړي، هماغوی ظالمان دي.

وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْفَٰسِقُونَ

ژباړه: او کوم خلك چي د الله له نازل کړي قانون سره سمه فېصله ونه کړي، هماغوی فاسقان دي.

دغه صاف او واضح آیتونه دي چي د الهی کتاب مطابق د سلطنت کولو د فرضیت د ناقابلِ انکار دلائلو حیثیت لري، هغه شخص ددې په خلاف د څه ویلو جسارت کولی شي چي کفر، ظلم، فسق، د الله او رسول الله صلی الله علیه وسلم مخالفت او د هغه د دین سره ئې لاتعلقی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته ملا تړلې وي، د داسي کس په اړه یوازي دومره ویلای شو چي هغه د هدایت او توفیق نه محروم دی.

په دغو څو کرښو کي مو پر یاده موضوع باندې ځکه رڼا واچوله چي حکومت او سیاست د دین د وجایبو نه دي، اوس د دې پاک دین د اوامرو او نواهیو نه بحث کوو، تر څو موږ وګورو چي د انسانانو د ژوند سره څومره تعلق لري، او آیا ربښتیا هم دین یوازي د الله جل جلاله او بنده تر مابین د خپلمنځي تعلق او ارتباط نوم دی؟ د دین واضح نصوص دغه دوهم خیال(دین د الله جل جلاله او بنده تر منځ د ارتباط شخصي معامله ده چي دا د اوسنیو سیکولرانو عقیده ده. ژباړن/ شاهین) نفي کوي، ځکه د اسلام د اکثرو احکاماتو تنفیذ د افرادو د دائره عمل نه وتلی دی، یوازي حکومتونه هغه نافذولی شي، دا خبره د دې حقیقت د ثبوت لپاره کافي ده چي حکومت د اسلام فطرت او د هغه طبعي غوښتنه ده، او اسلام په یو وخت کي هم دین دی هم سلطنت، اسلام ډېرو کړنو ته د جرائمو په سترګه ګوري او د هغوی ارتکاب ناقابل سزا فعل، د دغو جرائمو لپاره ئې حدود او سزاوي ټاکلي دي، د همدې جرائمو له جملې نه یو عمداً قتل(Permediated Killing) دی، چي سزا ئې قصاص ده:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِى ٱلۡقَتۡلَىۖ

ژباړه: اې مؤمنانو! ستاسي لپاره د قتل په دعواوو کښي د قصاص حکم لیکل شوي دی. (سُوۡرَةُ البَقَرَة : ١٧٨)

غلا ده چي سزا ئې د لاس پرې کول(کاټول) دي:

وَٱلسَّارِقُ وَٱلسَّارِقَةُ فَٱقۡطَعُوٓاْ أَيۡدِيَهُمَا.

ژباړه: او غل، که نر وي که ښځه، د دواړو لاسونه پرېکړئ، (سُوۡرَةُ المَائدة : ٣٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتهام(تُهمت/تور لګول) دي چي سزا ئې په درو وهل دي:

وَٱلَّذِينَ يَرۡمُونَ ٱلۡمُحۡصَنَٰتِ ثُمَّ لَمۡ يَأۡتُواْ بِأَرۡبَعَةِ شُهَدَآءَ فَٱجۡلِدُوهُمۡ ثَمَٰنِينَ جَلۡدَةً

ژباړه: او څوك چي په پاك لمنو ښځو باندي تور ولګوي، بيا څلور شاهدان تېر نه کړي، هغوی اتيا دُرې ووهئ. (سُوۡرَةُ النُّور : ۴)

په دې کي د کوم اختلاف ګنجائش نشته چي دغه ټول افعال ناجائز دي، او انسان د جرمونو په سترګه ورته ګوري، خو بيا سزا ورته ټاکل دا ټول په سلطنت او حکومت پوري مربوط اوامر دي، که اسلام د مذهب او حکومت مجموعه نه وای نو کله به ئې هم دا انداز نه غوره کولای.

همدا دليل دی چي حسن البنأ رحمه الله د اسلامي انجمنونو او نهضتونو د قوانينو د دې مادې سره سخت مخالف پاتي شو چي د اساسي قانون د پيل ماده به ئې هم وه يعني:"دا ګوند/انجمن به د سياسي مسائلو سره تعلق نه ساتي" او ده به ويل چي:"اسلام عقيده هم ده، عبادت هم، وطن هم دی، قوميت هم، سياست هم دی، قوت هم، ثقافت هم دی، قانون هم، د اسلام د حکم مطابق د مسلمان نه غوښتنه ده چي هغه د خپل قوم مسائلو ته جدي پاملرنه او توجه وکړي، څوک چي د مسلمانانو د مسائلو فکر نه کوي هغه د دوی څخه ندي، او زه په صراحت سره دا وايم چي کامل مسلمان به همهغه وي چي يو باخبر سياست پوه(سياسي) وي او د اسلامي امت پر مسائلو ژور نظر ولري، د دې لپاره فکر مند يم بلکي دردمند ئې يم، پر هر اسلامي ګوند باندي واجب ده چي د هغه د پروګرامونو سرفهرست موضوع بايد د اسلامي امت پر سياسي مسائلو توجه وي، د دې پرته په بل صورت کي به دا ګوند خپله د اسلام پوهني محتاج وي[1]."

....

[1]"زموږ دعوت په نوي پړاو کی" د حسن البنأ مرحوم نه؛ ص: ۱۳... دا همهغه فکر دی چي د اوسني عصر ستر مفکر مولانا سيد ابوالحسن على ندوي رحمه الله د تصانيفو او اعمالو نه واضح شوي او د مولانا مودودي مرحوم د فکر و دعوت امتيازات پاتي شوي.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر یو وخت د اسلام د دین او سیاست اوسېدلو په اړه واضح او څرګند نص دا دی چي د مشرانو د انتخاب او عامو منصبونو په ډکولو کي د هغه طریقه ډېره حقیقت خوښوونکي ده، یعني د هغه په نزد د انتخاب او غوراوي اساس یوازي پر قابلیت او د ذمه داری پر احساس او د منصب د غوښتنو د سرته رسولو په صلاحیت کي دی، او د دې علاوه به کوم شي ته اهمیت نه ورکوي، په دې اړه چي اسلام کوم احکامات وړاندي کړي دي هغه په هیڅه توګه له دې کم ندي کوم ته چي یو دنیاوي نظام د دنیا او د هغه د معاملاتو لپاره وړاندي کولای شي.

لکه څرنګه چي په اسلام کي د هر منصب لپاره همهغه کس غوره کېدای شي چي ډېر موزون(غوره) کس وي، یو ډېر امانت دار او بل ډېر طاقتور او زړه ور شخص که څه هم په هغه کي کومه وړوکې خرابي هم وي خو پر کمزور او بې همته سړي دي ترجیح ورکول شي، که څه کمزور شخص زیات امانت دار وي.

د امام احمد بن حنبل رحمه الله نه ئې وپوښتل: که په یوه جګړه کي دوه مشران وي، یو طاقت ور خو بدکردار، او بل نیک خو کمزور، د چا په مشری کي باید جګړه وشي؟ ده وفرمایل: د بدکردار طاقتور قوت د مسلمانانو لپاره ګټور دی، او د هغه بدکرداري د هغه د خپل ځان لپاره تاواني، او د نیک او کمزور سړي نیکي د ځان لپاره ده، او د ده کمزوري مسلمانانو ته تاواني ده، نو ځکه هم باید د بدکردار سپه سالار تر قیادت لاندي جګړه ترسره شي، د حضور اکرم صلی الله علیه وسلم مبارک قول دی: "الله تعالی جل جلاله د فاجر کس په ذریعه د دې دین مرسته کوي."

همدا دلیل وو چي د کوم وخت نه چي حضرت خالد بن ولید رضی الله عنه اسلام راوړی وو حضور صلی الله علیه وسلم به هغه ته د جګړي پر وخت د سپه سالاری منصب ورکاوه، که څه هم کله کله به ئې داسي خبري وکړې چي حضور صلی الله علیه وسلم به نه خوښولې، حتی یو ځل حضور صلی الله علیه وسلم لاسونه د آسمان په لور اوچت کړل او د عاء ئې وکړه چي "یا الله! خالد چي څه وکړل زه د هغه نه بریء الذمه یم". واقعه داسي وه چي یو ځل حضور صلی الله علیه وسلم حضرت خالد رضی الله عنه د جزیمه د قبیلې په لور ولیږه، حضرت خالد رضی الله عنه د قبیلې خلک ووژل، د هغوی د مالونو په اړه چي په هیڅه طریقه جائز نه ول ځیني صحابه رضی الله عنهم چي د ده سره ول، د ده پر دې کار باندي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناخوښی اظهار او انتقاد وکړ، تر داسي حده چي رسول الله صلی الله علیه وسلم هغه خلکو ته د هغوی دیت ورکړ، او د هغوی مالونه ئې واپس ورکړل، خو د دې باوجود به رسول الله صلی الله علیه وسلم د جګړو د قیادت لپاره خالد رضی الله عنه ته ترجیح ورکوله، ځکه په دې معامله کي هغه تر نورو ډیر اهل وو او څه چي ده وکړل هغه ئې په هر صورت د يو تأویل پر اساس وکړل.

حضرت ابوذر غفاري رضي الله عنه په ریښتین ولۍ او امانت دارۍ کي تر هغه غوره وو، خو د هغه باوجود نبي کریم صلی الله علیه وسلم و فرمایل:

يَا اَبَاذَرْ اِنِّیْ اَرَاکَ ضَعِیْفاً وَّ اِنِّیْ اُحِبُّ لِنَفْسِیْ لاَ تَأْمُرَنَّ عَلَی رأثَیْنِ وَ لاَ تَوَلِّیْنَ مَالَ الیَتِیْمِ. (رواه مسلم)

ای ابوذره! زه تا کمزور وینم او ستا لپاره هغه څه غوره کوم چي د ځان لپاره ئې غوره کوم، ته به پر دوو کسانو هم امیر نکړل شې او نه به هم د کوم یتیم د مال سرپرست.

حضور اکرم صلی الله علیه وسلم ابوذر رضی الله عنه د امارت او منصب نه ځکه منع کړ چي د ده له نظره هغه کمزوری وو، که څه هم روایت دی چي: "د ځمکي پورته او د آسمان نه کښته تر ابوذر رضی الله عنه ډیر رښتیا ویونکی بل څوک نشته[1]."

شاید اوس به دوی مطمئن شي؛ د چا تنګ نظری او د اسلام په اړه د دوی محدود فهم چي دوی ته دا ګمان ورپه برخه کړیدی چي د حکومت، وزارت او پر عامو منصبونو باندي د اسلام د حکومت په سایه کي د نرمو قره قولو خاوندانو، د لانبي لانبي تسبیح ویونکو او د درندو بګړیو خاوندانو او د سترو سترو ږیرو وال قبضه لګولی شي، اوس مناسب ده چي په دې موجوده عصر کي د سلطنت د تشکیل پر عواملو هم ژور بحث وکړو، چي اسلام تر کومه ځایه او تر کومي درجې پوري د دغه ارکانو حامل دی.

يو سیاسي یونټ یا حکومت(State) پر څو عواملو جوړیږي:

(۱) عامه اراده(General Will)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲) قانون: چي رياست منظم کړي او په ځينو اصطلاحي تعريفونو کي قانون(Constitution)

(۳) نافذ قوت يا په ځينو اصطلاحاتو کي حکومتي واک(Governmental Authority)

(۴) د رائج نظام سره وفاداري(Lovalty)

اوس موږ څلور واړو عواملو ته د اسلام په رڼا کي په تفصيل سره ګورو:

(۱) عامه اراده:

اسلام پر دغه اړخ خاصه توجه ساتي، هغه داسي ټول ذرائع د يو بل سره نښلوي چي د هغوی په ذريعه امت د اجتماعي ارادې او په يوې رأيي سره خپل ټول اوامر سرته ورسوي، دغه اړخ د مختلفو لارو نه په ټولو معاملاتو کي د امت د وحدت هڅه کړېده، استاد حسن البنأ رحمه الله فرمايي: "تر کومه ځايه چي د امت د وحدت تعلق دی، حنيف اسلام ئې فرض او د اسلامي ټولني يو بنيادي جُزء ګرځوي، چي په هغه کي په هيڅ صورت تساهل او سُستي نه زغمي، هغه اتحاد د ايمان لپاره لازم بولي."

إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ

ژباړه: مؤمنان خو يو د بل سره ورونه وي. (سُوۡرَةُ الحُجرَات : ۱۰)

په دې توګه اختلاف و افتراق ته د کفر د متراف او هم مفهومه په سترګه ګوري:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن تُطِيعُواْ فَرِيقًا مِّنَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلْكِتَٰبَ يَرُدُّوكُم بَعْدَ إِيمَٰنِكُمْ كَٰفِرِينَ

ژباړه: اې مؤمنانو! که تاسي ددې اهل کتابو د يوې ډلي خبره ومنئ، نو دوی به تاسي له ايمان څخه بيرته د کفر لوري ته واړوي. (سُوۡرَةُ آل عِمرَان : ۱۰۰)

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعني ستاسي د وحدت وروسته په تاسي کي افتراق پيدا کوي، د رسول الله صلی الله عيله وسلم قول دی:

لاَ تَرْجِعُوْا مِنْ بَعْدِىْ كُفَارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ وُجُوْهَ بَعْضَ.

زما نه وروسته تاسي بيا مه کافران کيږئ، چي د يو بل سره لاس و گرېوان شئ.

په دې توگه حضور صلی الله عليه وسلم د اختلاف و افتراق تعبير د کفر په لفظ سره کړيدی، او تاسي گورئ چي اسلام د داسي ټولو اختلافاتو د دروازو د تړلو هڅه کړېده چي د اجتماعي ارادې په وجود کي خنډ جوړ کړي، او دا ډول ټول اختلافات ئې معصيت او د دين نه د وتلو يوه لار او طريقه بللې ده، د دې پرته د نړۍ د خرابولو يو ستر سبب او علت هم دادی.

مصري حکومت ته د دې آخری انقلابي تحريک نه مخکي کله هم د ترقی او کمال د دې اساسي شرط يعني اجتماعي ارادې نه د گټي پورته کولو فرصت په لاس نه وو ورغلی، او دا هرڅه د داسي گوندونو په واسطه وشول چي خپل ځانونو ته ئې د سياسي گوندونو نومونه ورکول چي د هغوی ټولو فکر دا وو چي د حق و باطل، په هره طريقه چي ممکن وي د خپل ځان(گوند د گټي) لپاره عامه رأيه او لاره هواره کړي، د وطن مفاد او گټه د دوهم پړاو خبره ده، او شايد همدا دليل وو چي تر هر څه مخکي اخوان د دغسي گوندونو د لغوه کولو غوښتنه وکړه، استاد حسن البنأ په خپل کتاب"زموږ مشکلات د اسلام په رڼا کي" کي ليکي: "موږ نه پوهېږو دغه گوندونه چي ځانونو ته د سياسي گوندونو نوم ورکوي، پر دغه ساده زړي، مجاهد، صابر او شريف ملت د څه شي تحميلول غواړي؟ معامله ډيره مهمه ده، ډيرو مصلحينو دا هڅه وکړه چي په دغو نازکو حالاتو کي چي هيواد مو اوس ورنه تيريږي، د يو وقتي اتحاد په پيدا کولو بريالی شي، خو دوی مأيوس و ناکام پاتي شول، او اوس معامله په داسي ډول(نيمه حل) نشي زغملای، د نن نه وروسته د دې پرته بله چاره نشته چي دغه ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوندونه دي منحل کړل شي، او د امت ټول قوتونه دي په يو داسي تنظيم کي ضم کړای شي چي د دوی د بشپړي آزادۍ لپاره هڅي وکړي".

(۲) اساسي قانون/دستور:

دستور د هغو قوانينو مأخذ وي چي يو رياست ضرورت ورته لري، اسلام په خپل قانوني مأخذ کي ډېر ممتاز دی، هغه په خپل مجموعي حيثيت کي د ژوند لپاره د هر ډول ضروري قوانينو يوه کامل ترينه منبع ده، د اسلامي قانون جوړوني مأخذونه څلور دي:

(۱) کتاب (۲) سنت (۳) اجماع (۴) قياس

(۱) **کتاب:** يعني قرآن حکيم خپل د ټولو اوامرو او نواهيو سره که ئې هدف په واضح او څرګند اسلوب باندي ښيي، او که اشارتاً، که په دليل سره او که په اقتضاء سره.

(۲) **سنت:** هر هغه حديث چي د رسول الله صلی الله عليه وسلم نه ثابت دی، چي کوم مبهم حکم واضح کوي، يا د کومي مجملي مسئلې تفصيل بيان کړي يا د هغه د تفصيلاتو رهنمايي وکړي چي په هغه اړه قرآن سکوت غوره کړی، د دې شرط سره چي دغه احاديث د قرآن د روح سره متفق وي او د پوخ او بصېرت ښونکي عقل لپاره د منلو وړ وي، تر څو داسي موضوع او غلط احاديث سره بېل شي.

(۳) **اجماع:** دا د اهل حل و عقد او د معتمد عليه مسلمانو او مجتهدينو د اکثريت د دنيا يا د دين په کومه معامله کي د رأيي د اتفاق نوم دی، چي د هغه وروسته هغه رأيه د شرعي قانون حيثيت غوره کوي، د دې اطاعت او پر هغه باندي عمل شرعاً فرض ګرځي.

(۴) **قياس:** د کومي جُزئي مسئلې پر اصل باندي د اېښودلو نوم دی، او د دې نه په هغو مسائلو کي کار اخيستل کيږي چي د هغوی په اړه کوم نص(قطعي حکم) وارد شوی نه وي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو پر داسي موقع باندي ضروري ده چي انسان د کتاب و سنت په لارښوونه کي خپل عقل په کار واچوي، او کوم کسان چي هم رامخ ته کيږي، هغه د قانون جوړونه د مقصد او اوامرو او نواهيو د علت په رڼا کي قياس کړي[1]: ("دا دی اسلام" (عربی) د عبدالقادر عمادي نه ص۹۹).

نو ځکه هم اسلام له دې اړخه په خپل دستور او قانوني مصادرو کي د چا محتاج ندی، پر دغه قانون باندي په اوسنۍ زمانه کي په مثالي ډول سره يو حکومت تشکيلېدای شي.

(۳) نافذ قوت يا حکومت:

دې لوري ته هم اسلام ډېره پاملرنه کړې ده، او دا ئې د دين د مُهم ترينو واجباتو نه ګرځولی دی، امام ابن تيميه رحمه الله فرمايي:"په دې پوهيدل ضروري دي چي حکومت د دين د مُهم ترينو واجباتو نه دی، بلکي دين د دې پرته قائمېدلای نشي، ځکه د انسانانو مفاد او ګټه په همدې صورت کي ممکن ده، ځکه دوی بايد د حاجت او ضرورت پر اساس سره يو ځای وي او پر داسي مجموعي او ټولني باندي بايد د دوی کوم مشر وي، حتی چي د نبی کريم صلی الله عليه وسلم ارشاد مبارک دی:"درې کسان که په سفر روان شي، نو په خپلو کي دي يو امير(مشر) وګرځوي، نو حضور صلی الله عليه وسلم چي په يو وړوکي هنګامي سفري اجتماع کي هم د امير مقرر کول ضروري بللي دي، چي هدف ئې د اجتماع په ټولو صورتونو کي دې لوري ته راګرځول دي، او ځکه هم(حکومت) ضروري دی چي، الله جل جلاله امر بالمعروف او نهی عن المنکر واجب ګرځولی دی، او دا قوت د اقتدار پرته په بشپړه توګه ناممکن دی، ځيني نور احکام چي الله جل جلاله واجب کړيدي مثلاً جهاد، عدل، د حج اداء کول[1]، د جمعې او اخترونو لمونځ، د مظلوم مرسته، د حدودو اقامت، دا ټول هم د بشپړ طاقت او هم د منظم سلطنت پرته نشي پوره کېدلای، د دې لپاره روايت شوي چي:

....

[1]لکه څرنګه چي د لمونځ لپاره د اقامت لفظ استعماليږي، او د هغه لپاره امام ضروري وي همدا صورت د حج دی، د داسي فريضې اداء کول د مسلمانانو د امير يا د هغه د نائب په نګراني کي بشپړېدای شي.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اَلْسُّلْطَانُ ظِلُّ اللهَ فِی الاَرضِ   ژباړه: سلطان پر ځمکه د الله جل جلاله سایه ده.

او ویل کیږي چي د ظالم امام(حاکم) تر تسلط لاندي اوسېدل تر هغه یوې شپې غوره دي چي په هغه کي د مسلمانانو کوم حاکم نه وي.

زه غواړم پر دې موقع دا وضاحت وکړم چی د "سلطان ظل الله فی الارض" مطلب دا ندی چي اسلام د ملوکو او سلاطینو لپاره دغه مطلق فراست او سیادت تسلیموي، چي په منځني عصرونو کي ئې د "حق الهی" په نوم سره یاداوه، بلکي د دې برعکس اسلام د "جمهور سلطاني" نظریه لري، د سلطان د ظل الله فی الارض مطلب د دې پرته بل څه نده چي ځمکه او آسمانونه، دین او ژوند، او په حکومت او عقیده کي خپلمنځي ربط و تعلق پیدا کړل شي، په ټولو اعمالو کي اخلاص یو قسم عبادت وشمېرل شي، چي د یادو ټولو کړنو په سر کي به حکومت وي، او د دې اخلاص فی العمل په ذریعه د خدای جل جلاله تقرب حاصل کړای شي، په اسلام کي حکومت یا خلافت د بیعت نوم دی، حاکم د الله جل جلاله او رعیت په مخکي مسئول دی، هغه د دوی کار کوونکی او خادم دی، د رسول الله صلی الله علیه وسلم ارشاد مبارک دی:

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَّ كُلُّكُمْ مَسْئُوْلٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ.

مفهوم: په تاسي کي هر یو راعي دی او د خپل رعیت په اړه مسئول دی.

حضرت ابوبکر رضی الله عنه چی کله د خلافت دروند بار پر اوږو واخلي نو وفرمایي: "اې خلکو! ما به د خپل اهل و عیال لپاره کار کاوه، او د هغوی لپاره به مي روزي پیدا کوله، اوس زما کار(یعني خلافت) ستاسي لپاره دی، تاسي زما لپاره د خپل بیت المال نه څه مقرر کړئ."

ده د دغي طریقې په تعبیر سره د عمراني تړون(Social Contract) بهترینه تشریح او توضیح وکړه، نو د بیعت حقیقت، د امت او حاکم تر منځ د عام مفاد پر حمایت و حفاظت د

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو خپل منځي ترون نه پرته بل څه ندي، كه حاكم د حُسنِ عمل ثبوت وركړ نو هغه د اجر و ثواب مستحق دی، كنه نو بيا د سزا و عتاب مستحق.

د حكومت او حكومتي چارواكو په اړه د اسلام صحيح ځای هم دادی، پاتي شوه دا خبره چي حكومت په څه ډول او كومه طريقه وچليږي نو په دې اړه هم اسلام خپل مستقل اصول لري، چي موږ به ئې وروسته وړاندي كړو، خو وروسته، كله چي د "اسلام او حكومتي نظام" پر موضوع بحث كوو.

(۴) د رائج نظام سره وفاداري:

دا د رياست د اركانو نه يو مهم ركن دی، چي د هغه نه اسلام غافل ندی پاتي شوی، هغه چي په څه ډول سره پر حكامو عدل و انصاف فرض كړيدی په همهغه ډول ئې پر محكومو كسانو د هغوی اطاعت هم فرض ګرځولی دی.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَأُوْلِى ٱلْأَمْرِ مِنكُمْۖ

ژباړه: اې مؤمنانو! د الله، رسول او هغو كسانو اطاعت وكړئ چي ستاسي څخه د امر خاوندان وي، (سُوۡرَةُ النِّسَاء : 59)

په دې آيت كي د الله جل حلاله، رسول الله صلی الله عليه وسلم ، او حاكمانو اطاعت پر يو ځای د راغونډولو حقيقت دادی چي د اطاعت نوعيت او حدود بيان كړل شي، ځكه د حاكمانو اطاعت د الله او د هغه د رسول صلی الله عليه وسلم د اطاعت نه مأخوذ شوی، ځكه په اسلام كي د حاكم اطاعت د هغه پر شخصي حيثيت نه بلكي يوازي پر دې بناء دی چي هغه د الله او رسول الله صلی الله عليه وسلم شريعت نافذوي، د دې شريعت د نفاذ لپاره ده ته د اطاعت حق ورپه برخه شوی، كه دی د هغه نه منحرف شي نو اطاعت ئې پر خلكو فرض نه پاتي كيږي، بيا د ده د احكامو نافذول ضروري نه وي، د رسول الله صلی الله عليه وسلم قول دی چي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوْقٍ فِیْ مَعْصِیَةِ الْخَالِقِ.

ژباړه: د خالق د معصیت کوونکو پر هیڅ مخلوق اطاعت فرض ندی.

د دې مطلب دا ندی چي هر څوک چي غواړي د حاکم په تصرفاتو کي تشکیک پیدا کړي او د نظام خلاف ورزي وکړي، بلکي مطلب دا دی چي ټول خلک د دین د مقاصدو او "حکومت د مقاصدو" یا په نورو ټکو د اسلام د مقاصدو محافضین وي او همدا هغه ټولنیزه بیداري ده چي نن سبا "ملي شعور" او یا په "سیاسي پختګی" باندي تعبیریږي، نو ځکه هم د برحال حکومت اطاعت پر هر مسلمان د دین د حکم پر اساس واجب دی، نبوي حدیث دی:

اسمَعُوا وَ اطِیعُوا وَ لَو اَمَرَ عَلَیْکُمْ عَبْد حَبَشِیٌ

حکم ئې ومنئ او اطاعت ئې وکړئ که څه هم کوم حبشي غلام پر تاسي امیر وګرځول شي.

خو کوم شی چي موږ په ډېر تأکید سره غواړو درته بیان کړو، هغه دا دی چي په اسلام کي حاکم ته د تقدس او کوم خدایي صفت ورپه برخه شوی ندی، نو د کومو حاکمانو نه چي په اسلامي احکامو کي کومه اشتباه شوې وي د دوی په رعیت کي داسي خلک موندل شوي دي چي د الله او رسول الله صلی الله علیه وسلم د نوم او خدمتِ اسلام پر جذبه ثابت ولاړ دي، او هغوی د حاکمانو پر غلطیو باندي هغوی راټینګ کړیدي، هغوی ئې د حکومت د واک نه لري کړیدي او د دوی پر ځای ئې نور دیندار خلک حاکمان کښېنولي دي، چي د دوی د رأیي مطابق ډېر حق پرست ول، په اسلام کي هر فرد دیني فرد دی، دین په کومي خاصي ډلي پوري مربوط ندی، دا اصل د حاکمانو په تنفیذ کي ډېر کومکي او معاون ثابت شوي دي.

پر دې اساس په اسلامي حکومت کي د برحاله حکومت سره وفاداري پر کوم ظاهري شکل باندي موقوف شوې نده، بلکي په دین او دیني جذبې او وجدان پوري مربوط ده، حتی که

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپله حاکم هم د دې نظام خلاف ورزي وکړي يا داسې څه وغواړي نو هغه د يوې دقيقې لپاره هم پر خپل منصب باقي نشي پاتي کيدلای، خو کله چې د نظام سره د ده وفاداري، پر هغه پختګی او د هغه د ترقی لپاره په هڅو باندې ثابته شي بيا نو د ده اطاعت فرض دی، بيا نو که چيري هغه کوم حبشي غلام هم وي اطاعت به ئې کيږي، د دې پړاو وروسته د برحال او قائم نظام سره د وفاداری کومه درجه باقي نه پاتي کيږي، او شايد تر اوسه کوم داسې رياست نه وي پاتي شوی چې په هغه کې دې د هغه د نظام سره د وفاداری او د هغه احترام په دې درجه کې وي کوم چې په اسلامي رياست کې اينودل شوی دی، يا کوم چې خلفای راشدينو او د هغوی د حقيقي پيروانو په زمانه کې ترسره شوی دی.

د دې بيان وروسته څرګنده شوه چې د يو سياسي يونټ يا رياست(State) د تشکيل عوامل چې د سياسي علومو ماهرينو بيان کړيدي، هغه په اسلام کې يوازې دا نه چې پوره پوره موندل کيږي، بلکې هغه ټول د اسلام د شرائطو نه دي او اسلامي جماعت د خپلو مفاداتو او ګټو لپاره هغه ټول واجب ګڼي.

شايد اوس به دا خبره صافه شوې وي چې په اسلام کې دين او سياست کوم تعارض او اختلاف نه سره لري، او هغه خلک چې د کوم دليل پرته يوازې د غرب په ړانده تقليد کې يا د غير اسلامي افکارو پر نفاذ فشار اچوي داسې کوم بهتان پيدا کوي چې هغه خپل پر ځای قطعاً غلط وي.

"حکومت او د هغه ټول ضوابط و قوانين د اسلامي شريعت مطابق کېدل داسې مسئله ده چې په هيڅه توګه د عقيدې نه نشي جلا کېدای، هغه د عقيدې يو جزء دی چې د هغه پرته عقيده نشي تکميل کېدلای، د عقيدې وجود هم د حکومت پر وجود منحصر دی:

وَمَن لَّمۡ يَحۡكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡكَٰفِرُونَ

ژباړه: کوم خلك چې د الله له نازل کړي قانون سره سمې فيصلې ونه کړي، هماغوی کافران دي. (سُوۡرَةُ المَائدة : ۴۴)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو کوم سلطنت چي د الهی وحي مطابق حکومت نکوي، هغوی د دې آیت مطابق چي د کوم تأویل ګنجائش هم پکي نشته، مطلق کافران دي، او د مجبوری په حالت کي د مسلمان لپاره دا جائز ده چي هغه د کافر حکومت اطاعت وکړي يعني په هغه صورت کي چي دی د دغه حکومت د بدلولو نه عاجز وي، د دې نه دا خبره جوته شوه چي د مسلمان فرد د اسلامي حکومت د جوړولو عزم، د همدې اسلامي عقيدې د تکميل اراده وي، د خالصي عقيدې پرته هغه بل څه ندی، په دې باب کي اسلامي عقيده د عيسايي يا هندو عقيدې نه په اساسي ډول سره مختلفه ده[1].

ما غوښتل چي د دې موضوع عنوان د "دين او سياست" پر ځای "اسلام او سياست" کړم، ځکه د دين د لفظ چي ما مخکي هم يادونه کړېده، په اذهانو کي ئې يو خاص مفهوم قايم شوی چي هغه يوازي د بنده او الله عزوجل تر منځ د تعلق نوم دی، خو په اسلام کي داسي نده، عبادتي اړخ د اسلام يو مختصر باب دی، نو ځکه هم د أخوان المسلمين دا مضبوطه عقيده ده چي اسلام يوازي يو مذهب ندی، بلکي د ژوند يو بشپړ نظام دی، چي د روحانيت سره سره د سياست، عمرانياتو او اقتصادياتو په ټولو مسائلو او معاملاتو کي شامل دی.

اوس پاتي شوه دا چي په څه ډول او څرنګه دا دين حکومت وکړي، او څرنګه د شريعت د سلطنت او د هغوی تنظيمي امور کنټرول کړي، نو دا به موږ ته د راتلونکي عنوان "اسلام د يو ټولنيز نظام په حيث" بيان کړو.

اسلام د يو ټولنيز نظام په حيث:

په دې کي کوم شک نشته، او هر مُنصِف انسان به زموږ مؤيد وي چي ټول آسماني اديان د خپل ذاتي حيثيت له امله د انساني تهذيب او انساني معيار د اوچتولو انتهايی ترقي خوښونکي اقدامات ول، خو خلک د يهوديت د ماده پرستی(چي د روحانيت بقاء ورسره مشکل ده) او د عيسائيت د رهبانيت(چي د ټولني وجود برقرار نشي ورسره پاتېدلای) تر منځ په کشمکش کي راګير دي، تر داسي حده چي د اسلام په راتګ سره په دواړو جهتونو او دواړو عقيدو کي هم آهنګي او اتحاد پيدا کړل شو، او د دوی دواړو د مجموعي نه ئې د دنيا او آخرت د

(c) ketabton.com: The Digital Library

فلاح. مادي او روح د ژوند يو کامل ترين نظام وړاندي کړ، په دې اړه نباید کوم تعجب وکړل شي دا ځکه اسلام د ټولو آسماني مذاهبو تتمه او پر انسانيت د الهي انعام تکميل دی.

ٱلۡيَوۡمَ أَكۡمَلۡتُ لَكُمۡ دِينَكُمۡ وَأَتۡمَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ نِعۡمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلۡإِسۡلَٰمَ دِينٗاۚ

ژباړه: نن ما ستاسي دين، ستاسي لپاره بشپړ کړ او خپل نعمت مي پر تاسي پوره کړ. او ستاسي لپاره مي اسلام ستاسي د دين په توګه منظور کړ. (سُوۡرَةُ المَائدة : ٣)

دا همهغه امتياز وو چي د هغه له امله اسلام د آخرت او روحانيت د هدايت د څراغ سره سره د انسانانو د مادي او ارضي حيات، ژوندانه قانون(دستورِ حيات) هم راوليږل شو. هغه د دوی د ژوند کومه مسئله او کوم اړخ داسي پرېښودل چي په اړه ئې کوم قانون او نظام وړاندي کړی نه وي.

په پيل کي مسلمانانو دغه حقيقت درک کړی وو، نو د دې په تردد کي اسلام د يو مذهبي عقيدې باوجود د ژوند دستور او قانون هم وو، بيا چي څرنګه دوی د نبوي عهد نه لري کيدل په همهغه اندازه ئې د دين قدر او د هغه په ارتباط ګرم جوشي هم سړه شوه، د نبوت او راشيدينو خلفاوو عهد د اسلامي نظام د عملي تطبيق زمانه وه، د هغه وروسته کرار کرار پر مسلمانو حاکمانو خواهشات او ذاتي اغراض مسلط شول، دوهم لور ته په محکومينو کي غفلت عام شو، او بيا خلکو يو دم وليدل چي د دوی د حاکمانو همدا خواهشات هم د نافذ شريعت او د هغوی د حاکمانو همدا رغبات هم واجبِ اطاعت قانون دی، پر همدې غلط صورتحال باندي څومره نسلونه وروزل شول، حتی چي مسلمانان يو داسي حالت ته ورسيدل، چي د اسلام سره ئې تر ډيره لري پوري هيڅ اړيکي پاتي نشوې، او د اسلامي نظام د سقوط سره اسلامي سلطنتونه هم يو په بل پسې ونړېدل، د اسلام پخواني دښمنان يو ځل بيا راڅرګند شول، او دوی د اسلام او اسلامي سلطنتونو د محوه کولو دا غوره موقع وليدله، نو ځکه هم تاتاريانو(منګوليان) پر عباسي خلافت او صليبيانو پر عثماني خلافت پرلپسې حملې وکړلې، اسلامي سلطنت ټوټه ټوټه شو، او د عظيمو او سترو فتوحاتو علمبردار سلطنت د کوچنيو او سترو سلطنتونو د حملاتو او فوځونو د لښکر کشيو په ښنه شو، هر چا چي غوښتل پر دوی به ئې لاس اوچت کړ، تر داسي اندازې چي د اروپا د ترقی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دور راغی، مشینونو، بهپ او برق غرب ته یو نوی مادّي قوت ورکړ او اوس ئې نو د نوي علمي او عملي وسائلو په مرسته په شرق منظمه حمله پیل کړه او بالاخره پر شرق باندي مسلط شول.

غربي استعمار ته چي د صلیبي جګړو پر وخت کومي تجربې ورپه برخه شوي وې د هغه وروسته د دوی پوره باور وو چي پر شرق به په بشپړه توګه د قبضې او استعمار لپاره یوازي فوځي ځواک کافي نه وي، نو ځکه ئې هم د نورو وسائلو نه هم ګټه اوچته کړه، چي د فهرست په سر کي ئې کلتوري او په خاصه توګه تعلیمي وسائل ول، داسي ښکاري چي دا ډیر یو منظم پلان وو او ټول غربورباندي متفق وو، تر داسي حده چي نیپولین هم غافل نشو تري پاته، پر مصر د حملې په وخت ده د فوځي پلان سره سره تعلیمي پلان هم د ځان سره راووړ، په دې ډول سره انګریزانو په مصر کي (ډنلوپ) تعلیمي مشاور وټاکه، چا چي په "تعلیم و تعلم" کي پر کوم پلان عمل وکړ، د هغوی د بدو آثارو نه تر ننه پوري موږ متأثر یو، دغو وسائلو د خلکو پر عقل و فکر ډیر ژور اثر واچوی حتی چي په شرق کي د مسلمانانو یو داسي نسل چمتو کړل شو چي د غربي تهذیب و کلتور نه ډیر په شدت سره متأثر شوی او د اسلام نه زښته زیات لري شوی وو.

لکه څرنګه چي موږ مخکي هم وویل، د دغو خلکو له نظره دین یوازي د خدای او بنده تر مابین د شخصي تعلق او ارتباط نوم دی، د خلکو ژوند او د ټولنی سره د هغه هیڅ تعلق نشته او نه هم د ژوند ټولنیز نظام کېدای شي، جمهوریت، نازیت، کمونیزم او فاشزم د نظامونو نه کوم یو حاکم کېدای شي، ځکه هغه په عملي بڼه کي په مختلفو ریاستونو کي قایم دی، او دا سلطنتونه د کلونو او پېړیو نه پر دغو نظامونو چلیږي.

خو دا یو تاریخي حقیقت دی چي اسلام د یو ټولنیز نظام په حیث باندي څو سوه کلونه مسلسل د شرق و غرب پر مختلفو هیوادونو قایم وو، هغه یو بشپړ ټولنیز نظام دی، یوازي د طاعت او عبادت دین ندی، هغه انساني فطرت ځان ته مخاطبوي، او د انسان روحاني قوتونه بیداروي، د راسخو عقائدو، شریفو اخلاقو، لوړو افکارو او ګټورو اعمالو جذبه پیدا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي، د فردي قوتونو، د کورنۍ د ژوند، د امت د طبقاتو او د سلطنت د فرائضو په تنظیمولو، د عامه انساني اړيکو او د وړوړۍ محرکاتو ته نشوونمو ورکوي.

د ټولنيز نظام مزاج:

د ټولنيزو نظامونو عام او مقرره اصول دا دي چي داسي نظامونه بايد پر لاندي دريو ارکانو وويشل شي تر څو هغه د دې مستحق شي چي يو بشپړ ټولنيز نظام وبلل شی.

(۱) په ټولو حالاتو کي د انسانانو خپلمنځي تعلقات تنظيموي.

(۲) د حاکمينو او محکومينو علاقي تنظيموي.

(۳) د رياست يا ټولني د نورو رياستونو يا بهرنيو ټولنو سره ارتباطات تنظيموي.

اوس به موږ په پوره تفصيل سره د دغو ارکانو نه هر يو رکن بيان کړو تر څو په اسلام کي د دوی مقام ومونډلای شو.

(۱) د انسانانو د خپلمنځي تعلقاتو تنظيمول:

اسلام د خلکو د آزادۍ او د هغوی د حقوقو ضمانت ورکړی دی، او د هغوی خپل منځي تعلقات ئې تر يو پراخ عنوان لاندي منظم کړيدي، چي په اسلامي فقه کي د "باب المعاملات" په نوم سره يادول کيږي، په دې ډول سره هغه د مسلمانانو او غير مسلمانانو خپل منځي تعلقات استوار کړيدي، د مخالفينو لپاره ئې سزاوي ټاکلي دي، او د عامه مفاداتو او ګټو د ساتلو هڅه ئې کړېده، او د اهل وطن تر مابين ئې د"خپل منځي ټولنيز کفالت" ضرورت اعلان کړيدی، لاندي به دا ټول په تفصيل سره درته وړاندي شي، اولاً د عامي آزادی ضمانت:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ شخصي آزادي: اسلامي شريعت د بني نوع انسان د شخصي آزادی ضمانت ورکړیدی، او چي په دې اړه ئې د څومره توسيع او پراخی نه کار اخيستی دی د هغه په اړه نوي قانون جوړوونکي تصور هم نشي کولای، حضرت عمر رضی الله عنه خپل يو "والي" ته ليکلي وو:"تا د کوم وخت نه د خلکو غلامی ته جواز ورکړیدی، پداسي حال کي چي د دوی مېندو دوی آزاد زیږولي دي."

۲ د فکر آزادي: د الله جل حلاله حکم دی:

قُلْ سِيرُواْ فِى ٱلْأَرْضِ فَٱنظُرُواْ كَيْفَ بَدَأَ ٱلْخَلْقَ ۚ

ژباړه: دوی ته ووایه: "په ځمکه کښي وګرځئ او وګورئ چي الله د هستوني پيل په څه ډول کړیدی، (سُوۡرَةُ العَنكبوت : ۲۰)

د حضور اکرم صلی الله عليه وسلم د دې مبارک ارشاد:(د الله جل جلاله په ذات کي غور مه کوئ چي غلط به شئ، د الله په مخلوق کي غور و فکر وکړئ.) نه پرته بل هيڅ شی د دغي مُطلقي آزادی حد بندي نشي کولای، د حضور اقدس صلی الله عليه وسلم د فرمان منشأ د الحاد نه خوندي کول او په امان کي ساتل دي.

۳ د تقرير آزادي: اوسنئ د بيان د آزادی قوانين، د تقرير آزادي، د تحرير آزادي او تنفيذ آزادی په نومونو چي د کومو تعبير کوي دا ټول د هغو مجموعه ده، الله تعالی جل جلاله موږ ته حکم راکړی دی چي د حق اظهار وکړئ، په مباحثو او مجالسو کي نرمي او دلائل مراعات کړئ، او په بشپړ موعظت حسنه سره د خپلو عقائدو په لور دعوت ورکړئ، د ظلم په مخکي سر مه ټيټوئ، پر بدو معاملاتو او د حق پر پټوونکو باندي غَلي مه پاتي کيږئ، او په دغو ټولو حالاتو کي مه د دروغو نه ګټه اخلئ او مه هم د بهتان تراشی نه او مه هم د خدای جل جلاله د نافرمانی مرتکب کيږئ، حضرت ابوبکر صديق رضی الله عنه چي د خلافت د واک په وخت کومه لومړنی خطبه ولوسته په هغه کي ئې وفرمايل: "تر کوم وخت پوري چي زه د الله اطاعت کوم تاسي زما اطاعت کوئ". او دوهم خليفه حضرت عمر

(c) ketabton.com: The Digital Library

فاروق په خطبه کي وفرمایل: "په تاسي کي چي څوک هم په ما کي کج روي(دلاري او مسیر بدلون) ووینې د هغه د اصلاح کولو هڅه دي وکړي"، په حاضرینو کي یو ناست کس وویل:"په الله قسم! که مو په تا کي د خپل تګلاري نه انحراف او یا بدلون ولیدی نو د توري په څوکه به ئې سیده کړو". فاروق اعظم پر دې ځواب د الله شکر اداء کړ چي هغه په اسلامي امت کي داسي خلک پیدا کړیدي چي دده کجروي د توري په زور سیده کولای شي، همده یو ځل په تقریر کولو سره خلک وهڅول چي د مهر په مقدار کي کمي وکړي چي په دې حال کي د مسجد د یو کونج نه یوې بوډۍ وویل:"ای عمره! دا صحیح نده، الله موږ ته ډیره طلاء راکوي او ته یوازي یو څو اشرفۍ راکول غواړې". حضرت عمر رضی الله عنه نه د دې ښځي پر داسي تونده لهجه په غصه شو او نه هم ورباندي خفه، بلکي وئې فرمایل:"مېرمن پر حق ده او د عمر نه غلطي وشوه". د ده په اړه یوه بله واقعه هم ده چي یو ځل په مدینه طیبه کي روان وو، یوې بوډۍ ښځي راوګرځوی، او څه هدایات ئې ورکړل، چي څه ئې په ګمان کي صحیح وو ده ته ئې وویل او د رعیت سره ئې د ښه سلوک سپارښتنه ورته وکړه، د دې ټولو خبرو د اورېدلو په وخت نه عمر رضی الله عنه خفه شو او نه هم د هغې په انتقاد ناراحت شو.

۴ د عمل آزادي: او په دې کي هغه ټول اوامر په ډیر وسعت سره شامل دي کوم چي د انسانانو په وضع شویو قوانینو کي دي یعني:

الف: د اجتماع آزادي: نبي کریم صلی الله علیه وسلم د خلکو د اجازې پرته د هغوی د مجالسو د خبرو د اورېدلو نه منع کړېده، او په همدې ډول سره د دوو خلکو تر منځ د هغوی د اجازې پرته د ناستي نه هم رامنع کړي.

ب: د مکان آزادي: په اسلام کي په خاصه توګه سره د هغه ساتنه شوې ده.

د الله قول دی:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تَدْخُلُوا۟ بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّىٰ تَسْتَأْنِسُوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: اې مؤمنانو! له خپلو کورونو څخه پرته نورو کورونو ته تر هغه پورې مه ننوځئ چې اجازه تر لاسه نه کړئ(سُوۡرَةُ النُّور : ۲۷)

وَإِن قِيلَ لَكُمُ ٱرۡجِعُواْ فَٱرۡجِعُواْۖ

ژباړه: او که تاسې ته وویل شي چې بېرته وګرځئ، نو بېرته لاړ شئ. (سُوۡرَةُ النُّور : ۲۸)

رسول الله صلی الله علیه وسلم د کړکیانو نه همسایه ګانو ته د کتلو نه منع کړېده؛ فرمايي:

مَنْ نَظَرَ اِلَی کُوَّةِ جَارِهِ فَإِنَّمَا يَنْظُرُ فِی النَّارِ

مفهوم: څوک چې د خپل همسایه تر کلکین(کړکۍ) ورګوري هغه جهنم ته ګوري.

مَنْ تَتَبَّعْ عَوْرَاتِ النَّاسِ تَتَبَّعُ اللهُ عَوْرَتِهِ فَفَضَحَهُ فِیْ عُقْرِ دَارِه.

مفهوم: چا چې د خلکو پټ اسرار څرګند کړه، الله عزوجل د ده اسرار لوڅوي، او بیا هغه عیني په خپل کور کې رسوا کوي.

ج: د جامو آزادي: د جامو لپاره اسلام انتهايي حدود ټاکلي دي، تر څو د فتنې اندېښنه پاتې نشي، نارینه د ستر غلیظه د حفاظت په کولو سره چې هر څه غواړي اغوستی ئې شي، اسلام د نارينه لپاره په جامو کې عیش پسندي، لکه د ورېښمو اغوستل، د طلاء ګوتمی په ګوته کول نه خوښوي، د میرمنو لپاره دا دواړه ناجائز ندي، هغه هم د دې شرط سره چې په هر صورت کې به ئې جامې ستر پوټوونکي وي، شفافې او نازکې نه وي، او نه به هم د بدن ساخت ښکاره کوي، او د هغه وروسته چې هر څه اغوندي باک نشته، که جامې دومره نرۍ وي چې بدن ترې ښکاري یا تنګې وي چې د ښځې د بدن اعضاء پکې ښکاري نو هغه د ستر پټوونکې نه بلل کیږي، او حرام دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: د سفر آزادي: هجرت و سياحت د دواړو خبرو اسلام حکم کوي:

هُوَ ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَرْضَ ذَلُولًا فَٱمْشُوا۟ فِى مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا۟ مِن رِّزْقِهِۦ

ژباړه: هغه ذات چي ستاسي لپاره يې ځمکه پسته هواره او تابع کړېده، د هغې پر سينه باندي ګرځئ او د خدای روزي خورئ،(سُوۡرَةُ المُلك : ١٥)

قُلْ سِيرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ

دوی ته ووايه: "په ځمکه کښي وګرځئ (سُوۡرَةُ العَنکبوت : ٢٠)

قَالُوٓا۟ كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِى ٱلْأَرْضِ ۚ قَالُوٓا۟ أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ ٱللَّهِ وَٰسِعَةً فَتُهَاجِرُوا۟ فِيهَا ۚ

ژباړه: هغوی ځواب ورکړ چي: موږ په ځمکه کښي کمزوري او مجبور وو. پرښتو وويل: ايا د خدای ځمکه پراخه نه وه چي تاسي په هغې کښي هجرت کړی وای؟ (سُوۡرَةُ النِّسَاء : ٩٧)

ه: دعقيدې آزادي: اسلام موږ ته حکم کړيدی چي د نورو مذاهبو خلک د هغوی پر خپل حالت پرېږدو، او د "جزيې" په بدل کي د هغوی د ساتني ضمانت ورکړو چي خپل عبادات او مذهبي شعائر په آزادی سره برحال وساتي، دا ممکن ده چي د دوی ځای هغو محصولاتو ته ورکول شي کوم چي د نورو مذاهبو خلک ئې د اهلِ وطن د حکومت خزانې ته اداء کوي، اسلام تر دې ځايه حکم کړيدی چي په ټولنيزو اقتصادي معاملاتو کي د دوی آزادي ومنو، او پر هغوی د همدوی "تعزيرات" نافذ کړو، چي په حقوق العباد پوري مربوط دي، او کوم حقوق چي په الله پوري مربوط دي د هغو فيصلې د الله په واک کي دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَلَا تُجَٰدِلُوٓاْ أَهْلَ ٱلْكِتَٰبِ إِلَّا بِٱلَّتِى هِىَ أَحْسَنُ

ژباړه: او له اهل كتابو سره بحث مه كوئ، خو په غوره ډول(سُوۡرَةُ العَنكبوت : ۴۶)

وَإِنَّآ إِيَّاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍۢ

ژباړه: اوس هرو مرو زموږ او ستاسي څخه يو لورى پر سمه لاره دى؛ يا په ښكاره گمراهئ كښي لوېدلى دى ". (سُوۡرَةُ سَبَإ : ۲۴)

بلكي تر داسي حده ئې د عقيدې د آزادى احترام ساتلى دى چي مسلمانانو ته ئې حكم كړيدى چي د اور لمانځونكو(آتش پرستانو) سره دي د اهلِ كتاب په څېر معامله وشي، په يوه حديث كي حضرت علي رضى الله عنه د رسول الله نه روايت كوي چي حضور صلى الله عليه وسلم وفرمايل:

سُنُّوْا بِهِمْ سُنَّةً اَهْلِ الْكِتَابِ

مفهوم: د دوى سره د اهل كتاب په څير عمل وكړئ.

دوهم: د معاملاتو خپلمنځى تنظيم:

يعني هغه احكام چي د خلكو خپل منځي تعلقات تنظيموي او د هغوى په مابين كي روابط قائموي چي بنياد ئې پر عدل و انصاف، محبت او مرستي، عامه ګټي، د ظلم و زيادتى او شر څخه پر اجتناب و پرهيز باندى دي د هغه دوه قِسمه دي:

الف/ مالي معاملات: يعني خريد و فروش، كرايه داري، اوسېدل، شراكت او نور...

په دغو ټولو اوامرو كي د شريعت قوانين د اوسني عصر د نويو قوانينو مقابله كوي، پرته لدې چي الله جل جلاله حرام كړيدي هغه خو به تر قيامته پوري حرام وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب/ شخصي معاملات: يعني د واده، طلاق، عدّت، ميراث او نور...

هغه اسلام په دې ډول منظم کړيدي چي ډير نوي او صنعي قوانين(Positive Laws) د هغه معيار ته نشي ورسيدلای.

په اسلامي ټولنه کي د غير مسلمانانو حيثيت(پوزيشن):

د الله جل جلاله مبارک قول دی:

وَلَا تُجَٰدِلُوٓاْ أَهْلَ ٱلْكِتَٰبِ إِلَّا بِٱلَّتِى هِىَ أَحْسَنُ إِلَّا ٱلَّذِينَ

او له اهل کتابو سره بحث مه کوئ، خو په غوره ډول پرته له ظالمانو څخه يې، (سُوۡرَةُ العَنكبوت : ۴۶)

نو د اسلام کتاب(قرآن) او د هغوی ابدي قانون د مباحثو د طريقو وضاحت کړی دی، او په پوره تأکيد سره ئې فرمايلي دي چي هغه دي په"احسنه او بهترينه" طريقه باندي ترسره شي، دا خبره بايد په پام کی ونيول شي چي په مناظره کي حالت داسي وي چي د کلام او لهجې توندي او ګرمي خپل اوج ته ورسيږي، اسلام د دې خبري په اړه دومره وضاحت کړيدی چي مسلمانانو ته ئې د نهي په صيغه سره امر کړيدی او بيا ئې د استثناء لفظ ذکر کړيدی، چي د هغوی نه هدف د حکم تأکيد دی، دا هغه اصول دي چي اسلام د مسلمانانو او غير مسلمانانو تر منځ د تفاهم طريقې ورباندي تنظيم کړي او متعين کړيدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او لکه څرنګه چي موږ په پيل کي وويل، د اسلام په "شخصي حقوقو" پوري د مربوطو قوانينو اطلاق نه پر عيسايانو کيږي او نه پر نورو نامسلمانانو، بلکي پر دوی به د دوی د مذاهبو له مخي اطلاق کيږي، موږ ته امر شويدی چي دوی د دوی پر دين پريږدو، او تر کوم وخت پوري چی دوی د خپل کتاب(مذهبي قانون) مطابق پر فيصلو متفق دي موږ د دوی سره څه کار نلرو، خو چي کله دوی خپله پدې هکله زموږ خوا ته راځي بيا به نو موږ د قرآن کريم مطابق د دوی فيصلې کوو.

په مالي معاملاتو يعني کرايه داري ، اوسېدا، او نورو کي چي ترکومه حده ئي ارتباط دی، د عيسايانو سره د هغوی په اړه صريح احکام نشته نو چي د اکثريت د ګټو لاندي کوم څه مناسب وي پر دوی ئې هم پابندي واجبيږي، مسلمان به هغه د دين په حيثيت سره غوره کوي او عيسايان به ئې د قانون په حيثيت باندي، او شايد د مسلمانانو لپاره همدا غوره ده چي دوی دي هغه د دين په حيثيت باندي انتخاب کړي، ځکه دا نظريه دوی(مسلمانان) د هغه د نفاذ په ارتباط د لغزش نه ساتي، او د الله عزوجل نظر به پر ده نګران وي نه حاکم چي هر وخت د حاکم نه تېښته او فرار ممکن وي.

او دا هم ده چي په اسلامي شريعت کي د معاملاتو معيار ډير اوچت وي، هغه پر بشپړ عدل ولاړ وي، عيسايان دا حق نه لري چي دوی په دې هکله شکايت وکړي چي اسلام ولي سود حرام کړيدی؟ سود خو د دوی په مذهب کي هم حرام دی، عيسايانو تر ديارلس سوه کلونو پوري دا حکم عملي کاوه، تر داسي وخته چي اسلامي قوانين پر دوی باندي د ملي قوانينو په صفت واجب العمل شول.

د دې نه علاوه د فقهاوو له لوري اهلِ کتاب ته د "ذمي" او يا "اهلِ کتاب" په نومونو سره نسبت کول د دوی لپاره د بشپړ ضمانت اعلان دی، د دې لفظ نه د مردانګۍ جوهر راپاڅول مُراد دي، چي د هغه وروسته يو مسلمان د دوی د حفاظت او حمايت پر ځای د دوی سره د بد عهدی او دوکې تصور هم نشي کولای، دا ځکه د اسلام په عام قانون کي دا تر ټولو ستر جرم دی، بلکي د دې برعکس يوازي دا احساس چي دی "اهلِ ذمه" دی مسلمانان په پوره شدت سره د هغوی پر حفاظت کولو باندي مجبور کوي، تر داسي حده چي د ادنی ظلم و

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیادتی احساس هم ورته ونشي او پدې توګه دي خپل منځي اعتماد ته لاره هواره کړل شي، اړيکي اصلاح کړل شي او ټول د امن و محبت تر سايې لاندي ژوند وکړي.

دريم: تعزيرات

د خلکو د ژوند، آبرو او مال د ساتني لپاره اسلام سزاوي او تعزيرات ټاکلي دي، چي هدف ئې د جرمونو د ارتکاب نه د خلکو راګرځول دي، لکه د قتل، غلا، لوټ، بغاوت، زنا او تهمت سزاوي يا په نورو الفاظو قصاص او حدود.

صحيح خبره خو داده چي د اسلام نظام پر تعزيراتو قائم ندی، بلکي حقيقتاً د باطن پر پاکوالي، د زړه پر طهارت، د ټولني پر اصلاح او د جرائمو د منع کولو پر هڅو ولاړ دی، د حضور اکرم صلی الله عليه وسلم ارشاد دی:"ما کومه داسي نيکي نده پرې ايښې چي تاسي ته مي د هغه په اړه حکم نه وي درکړی او نه مي هم داسي بدي پرې ايښې چي تاسي مي ورځيني منع کړي نه ياست."

اسلام چي کوم ديني تربيت واجب کړيدی هغه د دې خبري ظامن دی چي څوک ئې پر اصولو تربيه شي هغه به خير خوښوونکی وي، د خلکو سره د مرستي د هغوی سره د ميني او نيکی غوښتونکی به وي، دا تربيه او روزنه په ده کي د تعاون او مرستي روح پوه کوي، او د ګناه په لور د ميلان نه ئې راګرځوي، مسلمان چي څومره هم په خپلي عقيدې کي پوخ وي د نورو خلکو سره هغومره کم تعصب کوي، د دوی د عقائدو، ځان و مال او آبرو خيال ساتي، د تعزيراتو او سزاوو ضرورت بالکل په پای کي احساس کيږي، تعزيرات د هغو مخصوصو خلکو لپاره وضع شوي چي په موعظت حسنه سره د جرائمو د ارتکاب نه نه پر شا کيږي.

په دغو سزاوو کي چي تر ټولو ستر کوم اعتراض دی هغه د غله د لاس پر کاټولو دی، او د واده شوي زاني پر سنګسار(رجم)دی، اسلام د دې وضاحت کړيدی چي لاس هغه وخت قطع کيدای شي چي هغه د تعليم، مکان، جامو، د علاج بشپړ مصارف او د پور د اداء کولو پيسي يعني خلاصه خپل ټول بنيادي حقوق ئې ترلاسه کړي وي، ځکه په اسلام کي د شپږو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسانو د لاسونو د کاتېدلو نه پرته د نورو ثبوت نشته، سزا داسي ويره اچوونکې ده چي په وجود کي ئې ظلم او زياتي ممکن نده، تر کومه بريده چې د سزا تعلق دی دا خبره زموږ لپاره کافي ده چي يوه واقعه هم داسي نده چي د پوره شاهدانو يعني څلورو کسانو د شاهدۍ پر اساس دي لګول شوي وي[1]، چي د هغه لپاره ضروري ده چي دوی دي خپل په سترګو د دغه عمل د ارتکاب په وخت ليدلي وي.

دا تعزيرات حتماً ويره اچوونکي دي، خو يوازي په دې غرض باندي چي خلکو ته د جرم د غير معمولي بللو احساس ورکول شي، او په دې اړه ډېر منصفانه هم دی چي هغه يوه بشپړه اسلامي ټولنه کي نافذېدلای شي، چي په هغه کي سالمه روزنه، مادي او معنوي او د ټولنيز امن استقرار برابر شي.

د دغو څو حدودو(سزاوو) علاوه چي په قرآن سره ثابتي دي او احاديثو ئې وضاحت کړيدی، په اسلام کي د سزا يو ستر باب د "تعزيراتو" په نوم موجود دی، چي په هغه کي فقهاوو ډېر تحقيقات کړيدي، دا تحقيقات په دومره مناسب ډول سره شوي دي چي د غربي قانون کوم زده کوونکی په حيرت کي اچوي چي مسلمان څرنګه بيا هم د داسي قانون نه بې خبره دی او استفاده نه تري کوي.

څلورم: عامو مصالحو ته پاملرنه او د هغوی ساتنه

١:قومي مصالح ٢: ټولنيز مصالح ٣: اقتصادي مصالح

....

[1] مُدعا دا ده چي داسي سزاوي د مجرمينو په خپل جرم د اعتراف وروسته ورکول شوي دي، نه د بهرنی شاهدی پر اساس.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱) قومي مصالح پر دریو اقسامو وېشلی شو:

(الف) پر قومیت باندي د افتخار و اعتزاز جذبه:

د ترقی په لور روان قومونه د دې ضرورت احساسوي چي د یو لائق او معزز قوم په صفت باندي خپل په قومیت فخر وکړي، هغه قوم چي ځلاند تاریخ او امتیازات ولري، او له امله ئې د نویو نسلونو په زړونو او ماغزو کي دا تصور نقش شي او بیا د ئې پر عزت و عظمت او حفاظت و ساتنه باندي خپل ځانونه هم قربان کړای شي، لکه څرنګه چي په اسلام کی موږ ته دغه ستر او څرګند حقائق په نظر راځي چي په بل کوم نظام کي کله هم نه موندل کیږي، کوم امت چي پدې پوهیږي چي د هغه د عزت او عظمت تقدس الله تعالی جل جلاله په خپل ازلي علم سره فرمایي او په خپل ابدي کتاب قرآن کي ئې ساتلی دی:

كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ

ژباړه: اوس په نړۍ کښي هغه غوره ډله تاسي یاست چي د انسانانو د لارښودني او اصلاح لپاره منځ ته راوړل شوېده، (سُوۡرَةُ آل عِمرَان : ۱۱۰)

وَلِلَّهِ ٱلْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِۦ وَلِلْمُؤْمِنِينَ

ژباړه: پداسي حال کي چي عزت خو د الله، د هغه د پېغمبر او مؤمنانو لپاره دی، (سُوۡرَةُ المنَافِقون : ۸)

داسي امت پر خپل رباني عزت ټوله نړۍ قربانولای شي خو دا هم باید واضح کړل شي چي په اسلام کي د نسلي قومیت په مثل څه نشته، او نه هم پر درواغجن فخر د هغه اساس او بنیاد ولاړ دی، چي ددې په اړه ډېر دولتونه دا افتخار بولي چي دوی تر ټولو غوره دي، بلکي اسلام یو مثالي قومیت دی چي دنیا ته د خیر دعوت ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تَأْمُرُونَ بِٱلْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ

ژباړه: تاسي د نېکۍ امر کوئ او له بدیو منع؛ او پر الله ایمان لرئ. [سُوَرَةُ آل عِمرَان : ۱۱۰)

(ب) د فوځي قوت اهتمام:

اسلام د دې اړخ نه هم غافل ندی پاتي شوی، بلکي د حکومتي نظام د ساتني په موخه ئې هغه د فریضې په توګه یاد کړیدی، او په هغه او په لمونځ او په روژه کي کوم فرق نشته، په نړۍ کي هيڅ نظام هم داسي نشته چي پر عسکري او فوځي اړخ دې دومره ټينګار کړی وي، لکه څرنګه چي اسلام کړی دی:

وَأَعِدُّواْ لَهُم مَّا ٱسْتَطَعْتُم مِّن قُوَّةٍۢ وَمِن رِّبَاطِ ٱلْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِۦ عَدُوَّ ٱللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ

ژباړه: او تاسي تر خپلي وسي وسي ډېر زيات طاقت او تيار زين کړي اسونه، د هغوی د مقابلې لپاره برابر کړئ. تر څو چي په دې وسيله د الله پر دښمنانو، پر خپلو دښمنانو او پر هغو نورو دښمنانو هيبت راولئ، (سُوَرَةُ الأنفَال : ۶۰)

نبوي حديث دی:

عَلِّمُوْا أَوْلَادُكُمْ اَلسِبَاحَةِ وَالرَّمَايَةِ وَاْمُرُوْهُمْ ثِبُوْ عَلَى الْخَيْلِ وَثِبَا.(الحديث)

مفهوم: خپلو اولادونو ته لامبو او غشي ويشتل ورزده کړئ، او هغوی ته په مهارت سره په آسونو باندي په ورټوپ وهلو سره د کښېنستلو حکم وکړئ.

دقرآن کريم آيتونو د حضور اکرم صلی الله عليه وسلم په غزواتو او د ده وروسته د خلفای راشدينو په فتوحاتو کي داسي جنګي طريقې پيدا کيږي چي د نويو نظامي سستمونو مترادف دي، او نن چي د کوم شي زده کړه په فوځي اکېډميو او پوهنتونونو کي ورکوي، دلته د هغه د تشريح موقع نده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو اسلام چي د قوت ئې هومره اهميت په ګوته کړيدی خو په هر صورت امن ته ترجيح ورکوي، لکه څرنګه چي د قوت د آيتونو سمدستي وروسته الله جل جلاله فرمايي:

'وَإِن جَنَحُواْ لِلسَّلْمِ فَٱجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِۚ

ژباړه: او [اې پيغمبره (ص)!] که دښمن د روغي جوړي خوا ته ميلان ولري، نو ته هم د هغې لپاره تيار اوسه او پر الله توکُل وکړه. (سُوۡرَةُ الأنفَال : ۶۱)

تعليم، صحت عامه(Public Health)، د کردار او اخلاقو جوړښت، جهالت، ناروغي او د رذائلو استيصال، اسلام د دغو ټولو مسائلو نه بحث کړيدی او په هغه پوري مربوط د ټولو مشکلاتو حل ئې وړاندي کړی دی.

(الف) اسلام او علم:

اسلام علم د خپلو فرائضو نه يوه فريضه بولي، د قرآن حميد چي کوم لومړنی آيت نازل شويدی هغه د علم په اړه دی:

ٱقْرَأْ بِٱسْمِ رَبِّكَ ٱلَّذِى خَلَقَ؛ خَلَقَ ٱلْإِنسَٰنَ مِنْ عَلَقٍ؛ ٱقْرَأْ وَرَبُّكَ ٱلْأَكْرَمُ؛ ٱلَّذِى عَلَّمَ بِٱلْقَلَمِ؛ عَلَّمَ ٱلْإِنسَٰنَ مَا لَمْ يَعْلَمْ

ژباړه: [اې پيغمبره (ص)!] ولوله، د خپل رب په نوم چي هغه (ټول مخلوقات) پيدا کړي؛ د کلکي شويويني له يوې ټوټې څخه يې انسان هست کړ؛ ولوله، او ستا رب ډېر مهربان دی؛ چي هغه د قلم په مرسته (انسان ته) علم وښودی؛ انسان ته يې هغه علم ورکړ، چي هغه پرې نه پوهېدی. (سُوۡرَةُ العَلَق: ۵/۱)

رسول الله صلی الله عليه وسلم د بدر په جګړي کي د فتحي وروسته د دښمنانو د بنديانو فديه دا کېښوده چي په هغوی کي دي هر يو ۱۰- =لسو مسلمانو ماشومانو ته ليک لوست ور زده

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي، ددې طریقې نه ئې هدف وو چي د امت نه جهالت ختم کړي، الله جل جلاله عالم او جاهل ندي سره برابر کړي:

هَلْ يَسْتَوِى ٱلَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَٱلَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۗ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ.

ژباړه: "ایا پوهېدونکي او نه پوهېدونکي یو شانته کېدای شي؟" - نصیحت خو د پوهي خاوندان مني.(سُوۡرَةُ الزُّمَر : ۹)

د دین او دنیا په علم کي فرق ندی شوی، بلکي د دواړو په اړه ئې حکم ورکړیدی، او د کایناتو ټول علوم ئې په یوه آیت کي جمع کړیدې او د دې ترغیب ئې ورکړی دی، او دا ئې د ویري لار او د معرفت الهی لار بللې ده:

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً

ژباړه: ایا ته نه وینې چي الله له اسمانه اوبه اوروي (سُوۡرَةُ فَاطِر : ۲۷)

په دې حصه کي ئې د آسماني علم او د آسمان و ځمکي د خپل منځي ربط په اړه اشاره کړېده؛ ورپسې فرمايي:

فَأَخْرَجْنَا بِهِۦ ثَمَرَٰتٍ مُّخْتَلِفًا أَلْوَٰنُهَا ۚ

ژباړه: او بیا د هغو په وسیله موږ راز راز مېوې راباسو چي مختلف رنګونه یې وي. (سُوۡرَةُ فَاطِر : ۲۷)

د آیت په دې حصه کي د نباتاتو د علم، د هغه د عجائباتو او د هغوی د ترکیب او امتزاج په لور اشاره کوي؛ او فرمايي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَمِنَ ٱلْجِبَالِ جُدَدٌۢ بِيضٌ وَحُمْرٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَٰنُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ

ژباړه: په غرونو کښې هم سپيني، سرې او تکي توري ليکي (لاري) موندل کيږي چي بېلابېل رنګونه يې وي؟ (سُوۡرَةُ فَاطِر : ٢٧)

په دې حصه کي د "طبقات الارض د علم" او د ځمکي د تغييراتو او انقلابونو په لور اشاره شوېده:

وَمِنَ ٱلنَّاسِ وَٱلدَّوَآبِّ وَٱلْأَنْعَٰمِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَٰنُهُۥ كَذَٰلِكَ ۗ

ژباړه: او په همدې ډول د انسانانو، ځناورو او څارويو رنګونه هم مختلف دي. حقيقت دا دی (سُوۡرَةُ فَاطِر : ٢٨)

د آيت په دې حصه کي د حيواناتو د علم په اړه اشاره شوې ده، چي په هغه کي ئې ټول اقسام، يعني انسان، د ځمکي حشرات او هر څه شامل دي، بيا اشاره فرمايي:

إِنَّمَا يَخْشَى ٱللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ ٱلْعُلَمَٰٓؤُا۟ ۗ

ژباړه: چي د الله د بندګانو څخه يوازي عالمان د هغه څخه وېرېږي. (سُوۡرَةُ فَاطِر : ٢٨)

دا آيت پر دې خبره دلالت کوي چي الله جل جلاله خلکو ته د کايناتو د مطالعې حکم کوي، او ورته هڅوي ئې او څوک چي د دې کائيناتو د رموزو او دقائقو نه باخبر دي هغوی د معرفت او خشيت خاوندان بولي، د دې نه به تاسي ته پته ولګيږي چي اسلام څومره د جهل دښمن دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ب) اسلام او عام صحت:

رسول الله صلی الله علیه وسلم خلک هڅولي دي چي د خپل جسماني قوت په لور پاملرنه وکړي، چي د هغه نه وروسته دوی د روحاني قوت په اړه فکر کولای شي، نبوي صلی الله علیه وسلم ارشاد دی:

اَلْمُؤْمِنُ الْقَوِیُّ خَیْرٌ مِّنَ الْمُؤْمِنُ الضَّعِیْفِ

مفهوم: قوي مسلمان تر کمزوره مسلمان غوره دی.

بل ځای فرمایي:

اِنَّ لَبَدَنِکَ عَلَیْکَ حَقًّا

مفهوم: ستاسي د بدن پر تاسي حق شته.

سرورِ کائینات صلی الله علیه وسلم خپل امت لره د صحت په اړه ډیر قواعد بیان کړیدي، او په خاص ډول سره د ځان ساتني د صحت په اړه چي د طبي علم لومړنی ضروري جزء دی.

د حضور صلی الله علیه وسلم دا قول دی چي: "موږ داسي خلک یو چي د لوږي په حالت کي خوراک کوو، او چي کله خوراک کوو نو ډیر ځانونه نه مړوو". او یا د اوبو څښلو په هکله د حضور اکرم صلی الله علیه وسلم احتیاط همداسي دی، حدیث کي راځي:

کَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَ سَلَّمَ یَسْتَعْذِبُ الْمَاءّ.

مفهوم: رسول الله صلی الله علیه وسلم به خوږې اوبه راغوښتلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ولاړو اوبو کي د بولو کولو او يا ګندګي اچولو نه حضور صلی الله عليه وسلم منع کړېده، په کوم ښار کي چي به وباء خپره شوې وه د هغه ځای پر اوسېدونکو به ئې د قرنطينه[1] امر (نه به خپله د هغه ځای نه چيري ځي او نه به بل څوک ورته راځي) کاوه.

د ساري ناروغۍ او ناروغانو نه د حضور اکرم صلی الله على وسلم تنبيه او د لري کېدلو حکم، د مختلفو جسماني ورزشونو په لور د ده توجه، لکه د غشو ويشتل، لامبو وهل، آس چلول، منډه وهل، او د هغوی په لور د امت هڅول، تر داسي حده چي په حديث مبارک کي راځي:

مَنْ عَلِمَ الرَمْىَ ثُمَّ نَسِيَهُ فَلَيْسَ مِنَّىْ

مفهوم: چا چي ويشتل(غشي ويشتل) زده کړه او بيا ئې هېر کړه هغه زما نه ندی.

حضور اکرم صلی الله عليه وسلم د الهي قربت د حصول په نيت د رهبانيت، قطع علائق، جسماني تعذيب او د هغه د بې ساري کمولو نه منع کړې ده، په دغو ټولو اوامرو کي د اعتدال په لور د امت لارښوونه کول، دا ټول پر دې شاهدي وايي چي اسلام د خپل ملت عام صحت ته ډيره توجه او پاملرنه کوي، په ډير شدت سره د صحت ساتني پر اصولو د عمل توصيه کوي او د دې سلسلې ټولو ګټورو شيانو ته ښه راغلاست وايي، دا هغه طريقه ده چي اسلام پدې طريقه سره د ناروغيو سره مقابله کړېده.

....

[1] کوم کس، ښار يا کېنتې چي به د وباء ښکار شوه، هغه به تر کومي ټاکلي مودې پوري د خلکو د تلو راتلو نه منع کېدل، دغه علاج به ئې قرنطينه بلی.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ج) اسلام او اخلاق:

اسلام د اخلاقو په لور ډېره زیاته پاملرنه کړېده، د نفس اصلاح او پاکیزګي د خیر و فلاح اساس بولي، د الله جل جلاله ارشاد مبارک دی:

قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّىٰهَا

ژباړه: په رښتیا سره بری هغه چا تر لاسه کړ چي نفس يې پاک کړ. (سُوْرَةُ الشّمس : ٩)

د امتونو انقلابي حالت ئې د هغوی د اخلاقو په بدلون او د نفس په اصلاح پوري مربوط بللی دی:

إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُواْ مَا بِأَنفُسِهِمْۗ

ژباړه: حقیقت دا دی چي الله د هیڅ قوم حالت نه بدلوي، تر څو پوري چي هغوی خپل اوصاف نه وي بدل کړي. (سُوْرَةُ الرّعد : ١١)

پر تړون باندي د وفا کولو ټینګار کوي:

مِّنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُواْ مَا عَٰهَدُواْ ٱللَّهَ عَلَيْهِۖ فَمِنْهُم مَّن قَضَىٰ نَحْبَهُۥ وَمِنْهُم مَّن يَنتَظِرُۖ وَمَا بَدَّلُواْ تَبْدِيلًا؛ لِّيَجْزِىَ ٱللَّهُ ٱلصَّٰدِقِينَ بِصِدْقِهِمْ

ژباړه: له مؤمنانو څخه ځیني داسي شخصیتونه شته چي له الله سره يې کړې ژمنه رښتیا کړې ده: له هغو څخه چا خپل نذر پوره کړ او څوک د وخت راتلو ته انتظار باسي. هغوی پخپله کړنلاره کښي هیڅ تبدیلي را نه وستله. (دا هر څه ددې لپاره وشول) تر څو چي الله صادقانو ته د هغو د صداقت مکافات ورکړي. (سُوْرَةُ الأحزَاب : ٢٤/٢٣)

(c) ketabton.com: The Digital Library

په همدې توګه د اتفاق، صبر، قرباني، برداشت او هڅو لاربنوونه کوي:

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ وَلَا يَطَـُٔونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ ٱلْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَّيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُم بِهِۦ عَمَلٌ صَٰلِحٌ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ ٱلْمُحْسِنِينَ؛ وَلَا يُنفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ ٱللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ.

ژباړه: ځکه چې داسي به هيڅکله نه وي چې هغوی د الله په کار کښي د لوږي، تندي او بدني تکليف څه کړاو وګالي او د حق د منکرانو چي کومه لاره بده ايسي هغوی پرې کوم ګام واخلي، او له کوم دښمن څخه (چي له حق سره يې دښمني وي) څه غچ واخلي او د هغه په بدل کښي هغو ته يو نېک عمل ونه ليکل شي. دا باوري ده چي د الله په وړاندي د نېکانو د خدمت حق نه ضايع کيږي. په همدې ډول دا به هم هيڅکله نه وي چي (د خدای په لار کښي) هغوی څه لږ ډېر لګښت کوي او (د جهاد په منډو ترړو کښي) کوم ناو (دره) ووهي او په حق کښي يې هغه ونه ليکل شي، تر څو چي الله د هغوی ددې غوره کړنچارې مکافات هغو ته ورکړي. (سُوَرَةُ التّوبَة :۱۲۰/۱۲۱)

د اسلام په شان د ضمير د بيدارولو والا د شعور د ژوندي کولو والا او پر انسان خپله د خپل ځان پيره درولو والا(چي تر ټولو غوره پيره ده) بل کوم محرک نشته.

او دا هغه طريقه ده چي په هغه سره اسلام د رذالت سره مقابله کړې ده.

(س) "خپلمنځی ټولنيز کفالت" او د افلاس استيصال:

اسلام په پيل کی د افلاس سره نظرياتي مقابله کړېده، چي هغه ئې د کفر مترادف بللی دی، او رسول الله صلی الله عليه وسلم د هغه نه پناه غوښتې ده، په حديث کي شته:

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُبِکَ مِنَ الْکُفْرِ وَ الْفَقْرِ

(c) ketabton.com: The Digital Library

مفهوم: ای الله! د کفر او فقر نه ستا پناه غواړم.

خالص او پاک مال ئې خوښ کړیدی:

نِعْمَ الْمَالُ الصَّالِحُ لِلرَّجُل الصَّالِحِ

مفهوم: د نیک کس لپاره پاک مال څومره ښه دی.

د زهد مرکز ئې زړه بللی دی، نه د دنیا مال، په خلکو کي تر ټولو ستر زاهد هغه دی چي د خپل ذاتي اختیار او امکان نه زیات پر الله جل جلاله باور وکړي، اسلام د افلاس سره په ایجابي طرز باندي مقابله کړېده، ځکه چي د عمل او کسب امر کوي:

فَٱمْشُواْ فِى مَنَاكِبِهَا وَكُلُواْ مِن رِّزْقِهِۦ

ژباړه: د هغې پر سینه باندي گرځئ او د خدای روزي خورئ، (سُوْرَةُ المُلك : ١٥)

کسب ئې د تقرب الهي ذریعه بللی دی، هغه ئې د مغفرت او محبت ذریعه بللی، د حضور اکرم صلی الله علیه وسلم قول مبارک دی:

اِنَّ اللهَ يُحِبُّ الْمُؤْمِنُ الْمُحْتَرِفِ

مفهوم: الله تعالی جل جلاله کاسب مسلمان خوښوي.

د محتاج د زړه نه ئې د ذلت د احساس د لري کولو هڅه کړېده، او هغه ئې پوه کړیدی چي افلاس د دې نوم ندی چي د چا سره د دنیا د زیب و زینت سامان او تسکین او راحت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښېګڼه نه وي بلکي افلاس هغه دی چي د انسان زړه مفلس او فقیر وي او په اخلاقو کي محتاج وي.

د حضور اکرم صلی الله علیه وسلم مبارک قول دی:

لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرْضِ لَكِنَّ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ

مفهوم: غنا د سامان د کثرت نوم ندی بلکي غنا د زړه د بې احتیاجۍ نوم دی.

د "خپلمنځي ټولنیز کفالت" چي تر کومه ځایه تړاو دی اسلام دغه اصول په خپل ټولو اشکالو او صورتونو کي منلی دی، لکه څرنګه چي ئې د یو فرد او د هغه د خاندان افرادو کي د خپل منځي کفالت طرز اینښی دی.

وَبِٱلْوَٰلِدَيْنِ إِحْسَٰنًا ۚ

ژباړه: له مور او پلار سره ښه چار چلند وکړئ. (سُوۡرَةُ بنیَ اسرآئیل/الإسرَاء : ٢٣)

وَوَصَّيْنَا ٱلْإِنسَٰنَ بِوَٰلِدَيْهِ إِحْسَٰنًا ۖ

ژباړه: مور، انسان ته، د خپل مور او پلار سره په غوره سلوك کولو هدایت کړیدی. (سُوۡرَةُ الأحقاف : ١٥)

وَأُو۟لُوا۟ ٱلْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍۢ

ژباړه: د ویني خپلوان (د میراث د ورلو د نظره) یو د بل زیات حقدار دي. (سُوۡرَةُ الأنفَال : ٧٥)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کورنیو په منځ کي د دې خپل منځي کفالت اهمیت دادی چي هغه په دې کي توازن ساتي، او دا ښکاره خبره ده چي همدا کورنۍ نظام د یوې ټولني د بنیاد لومړنۍ خښته ده.

د فرد او نهضت او د نهضت او فرد تر منځ ئې هم همدا اصول برقرار ساتلي دي، د دوی نه پر هر فرد څه نا څه فرائض ایښودل کیږي، او د هغه څه نا څه حقوق مقرر کوي، هر کس لومړی په دې مکلف دی چي خپل ذاتي عمل تر ښه هم په غوره انداز کي سرته ورسوي، ځکه د دغه ذاتي عمل ثمر د نهضت مِلکیت دی، که څه هم په پای کي هغه ور ورسیږي.

نبوي صلی الله علیه وسلم حدیث دی:

اِنَّ اللهَ یُحِبُّ اِذَا عَمِلَ اَحَدُکُمْ عَمَلاً اَنْ یُتْقِنَهُ

مفهوم:بې شکه الله تعالی جل جلاله خوښوي چي په تاسي کي چي کوم شخص کله کوم کار کوي نو په احسنه طریقه دې وکړي.

هر کس په دې هم مکلف دی چي هغه دي د نهضت د مفاد او ګټو داسي ساتنه وکړي لکه څرنګه چي ئې دی محافظ او ساتونکی وي، او وربانډی متعین دی، په حدیث کي راځي:

أَنْتَ عَلَیْ ثَغْرَةٍ مِنْ ثَغَرِ الاِسْلاَمِ فَلاَ یُؤْتَیْنَ مِنْ قَبْلِکَ

مفهوم: ته د اسلام د سرحدونو نه پر یو سرحد ئې ، نو ستا له لوري نباید حمله وشي.

هیڅ فرد د عامه مصالحو د ساتني او پاسداری نه برئ الذمه(معاف) ندی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَ كُلُّكُمْ مَسْئُوْلٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

مفهوم: ستاسي نه هر يو راعي دی او د خپل رعيت په هکله مسئول.

په ټولو افرادو د نهضت د ګټو لپاره خپل منځی تعاون واجب دی، د نيکی او ښه والي د حدودو د ساتلو د شرط سره سره په قرآن کي راځي:

وَتَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلْبِرِّ وَٱلتَّقْوَىٰۖ وَلَا تَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلْإِثْمِ وَٱلْعُدْوَٰنِۚ

ژباړه: کوم کارونه چي د نېکۍ او خدای پالني دي، په هغو کښي له ټولو سره مرسته وکړئ؛ او کوم کارونه چي د ګناه او تيري وي، په هغو کښي د هيچا ملاتړ مه کوئ. (سُوۡرَةُ المَائدة : ٢)

امت د کمزورو د حفاظت او د هغوی د ګټو د رعايت او ضمانت مسئول وي، نو ځکه هم ورباندي واجب ده چي د ضرورت پر وخت د هغوی د ساتني او حفاظت لپاره حتی د جګړي نه هم دريغ ونکړي.

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَٰتِلُونَ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱلْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ ٱلرِّجَالِ وَٱلنِّسَآءِ وَٱلْوِلْدَٰنِ

اخر څه دليل دی، چي تاسي د الله په لاره کښي د هغو بېوسو نارينه، ښځو او ماشومانو په خاطر نه جنګېږئ چي کمزوري کړای شوي، (سُوۡرَةُ النِّسَاء : ٧٥)

دا هم ورباندي واجب ده چي د دوی تر بلوغ پوري به د دوی د اموالو ساتنه کوي.

وَٱبْتَلُواْ ٱلْيَتَٰمَىٰ حَتَّىٰٓ إِذَا بَلَغُواْ ٱلنِّكَاحَ فَإِنْ ءَانَسْتُم مِّنْهُمْ رُشْدًا فَٱدْفَعُوٓاْ إِلَيْهِمْ أَمْوَٰلَهُمْۖ وَلَا تَأْكُلُوهَآ إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَن يَكْبَرُواْ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: او يتيمان تر ازمويني لاندي ونيسئ، تر دې پوري چي هغوی د نکاح کولو وړ عمر ته ورسيږي، بيا که تاسي په هغو کښي اهليت وليد، نو د هغو شتمنۍ ورته وسپارئ. داسي هيڅکله مه کوئ چي د انصاف له حد څخه تېری وکړئ او له دې وېري څخه د هغو شتمني په بېړه بېړه وخورئ چي که هغوی لوی شي خپل حقوق به درڅخه وغواړي. (سُوۡرَةُ النِّسَاء : ۶)

امت د دې ذمه دار هم دی چي د خپلو فقراوو او محتاجو کسانو لپاره د خپل استطاعت مطابق خوراک پيدا کړي، د هغوی لپاره به زکات راغونډوي او د دوی په فلاحي چارو کي به ئې مصرفوي، که دا کفايت ونکړي نو بيا به پر سرمايه دارو خلکو د همدوی لپاره څه نا څه زيات محصول ږدي، او په دې اړه کوم قيد و شرط ورباندي نشته د دې پرته چي هغه به د کفالت لايق وي.

دغه ستر او حنيف دين(اسلام) خير و سلوک يوازي تر تشويق او ترغيب پوري محدود ندی بلکي په دې هکله ئې د پوره تعاون ضمانت کړيدی، هغه پر هر صاحبِ مقدرت مسلمان باندي دا فرض کړيدي تر څو د فقراوو او اهلِ ضرورتو خلکو سره د هغوی د حيات د بار په سپکولو کي د خپل قدرت مطابق برخه واخلي.

وَٱلَّذِينَ فِىٓ أَمۡوَٰلِهِمۡ حَقٌّ مَّعۡلُومٌ؛ لِّلسَّآئِلِ وَٱلۡمَحۡرُومِ.

ژباړه: د هغو په مالونو کښي يو ټاکلی حق دی؛ د سوال کوونکي (فقرانو) او محروم (هغه فقرانو چي سوال نه کوي) لپاره. (سُوۡرَةُ المعَارج : ۲۵/۲۶)

د اغنياوو نه ئې د زکات په ټولولو کي کوم رعايت ندی روا کړی، د اصلي سرمايې دوه نيم فيصده اداء کول فرض ده، چي هر کال به ئې د مسلمانانو بيت المال تري وصولوي، يوازي ئې د سرو او سپينو زرو پر زکوة بسنه(اکتفاء) نده کړې، بلکي اوښان، پسونه، وزې، د تجارت سامان، ميوه او غله جات ئې هم پکي شامل کړيدي، د زکات يو بل ډول هم شته، يعني صدقه فطر چي تر روژو وروسته فرض کيږي، د صدقاتو د وېش په اړه اسلام د

(c) ketabton.com: The Digital Library

انتهايي عدل و انصاف لار غوره کړې ده، په قرآن کي د تقسيم د هغو اړخونو په اړه هم اشاره شوې ده:

إِنَّمَا ٱلصَّدَقَٰتُ لِلۡفُقَرَآءِ وَٱلۡمَسَٰكِينِ وَٱلۡعَٰمِلِينَ عَلَيۡهَا وَٱلۡمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمۡ وَفِي ٱلرِّقَابِ وَٱلۡغَٰرِمِينَ وَفِي سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱبۡنِ ٱلسَّبِيلِۖ

ژباړه: دا صدقې خو په اصل کښي د فقيرانو او مسکينانو لپاره دي، او د هغو خلکو لپاره دي چي د صدقو د چارو مامورين وي، او د هغو لپاره چي زړونه يې په لاس راوړل مقصد وي. دغه راز دا د غاړو د ازادولو او د پوروړو د مرستي لپاره د خدای په لار کښي او په مسافر پالنه کښي د استعمالولو لپاره دي. (سُوۡرَةُ التّوبَة : ۶۰)

لکه څرنګه چي زکات په يو مقدار کي په لاندي طبقاتو باندي ويشل کيدای شي:

- اَلْمَسَاکِيْنَ: چي کوم مال او دنيا نلري.
- اَلْفُقَرَآءَ: چي د ضرورت مطابق مال و جائيداد نلري.
- اَلْعَامِلِيْنَ عَلَيْهَا: هغه خلک چي د زکات د راغونډولو او تقسيمولو پر کار مأمور شوي دي.
- اَلْمُؤَلَّفَةِ قُلُوْبُهُمْ: هغه خلک چي د اسلام اظهارول ئې غوښتل خو ويريدل چي ددوی کورنۍ به ئې د مال او ميراث نه محروم کړي.
- اَلرِّقَابِ: کوم مسلمان غلامان چي د کفارو په قبضه کي وي د هغوی د آزاديدلو لپاره.
- اَلْغَارِمِيْنَ: قرضداران، دومره دي ورکول شي چي قرضونه ئې رفع شي.
- فِيْ سَبِيْلِ اللهِ: د هغو مجاهدينو مصارف چي د کفارو سره په ډګر کي وي.
- اِبْنِ السَّبِيْلِ: هغه مسافر چي د سفر مصرف ورسره نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې توګه اسلام د امت د ټولو ټولنيزو مصالحو ضمانت ورکوي او د هغوی ساتنه کوي، او خپل منځي کفالت، مرستي، محبت، فرد او د هغه ذات، د ټولني د افرادو تر منځ پر اعتماد باندي اسلامي ټولنه جوړوي.

۳- اقتصادي مصالح

اسلام د امت د اقتصادي مصالحو ساتنه کوي، او د اقتصادي اصلاح قواعد او ضوابط ټاکي، چي ځيني ئې په لاندي ډول دي.

(۱) پر هر قادر شخص باندي کار کول او روزي لاسته راوړل فرض دي، اسلام د کسب و عمل ترغيب ورکوي او په هر قادر فرد ئې فرضوي، د کار کوونکو او کاسبو خلکو تعريف کوي او فقر کول او بل چاته لاس غزول حرام بولي، وايي تر ټولو ستر عبادت کار کول دي، دا د انبياوو عليهم السلام سنت دی، بې کاران غندي، او وايي دوی پر ټولنه بار دي، که څه هم د دوی د بې کاری سبب هر څه وي، که څه ئې هم د فراغت نه هدف د عبادت لپاره وزګارتيا وي، اسلام دا ډول بې کاري نه خوښوي، پر الله جل جلاله توکل دا دی چي انسان اسباب اختيار کړي، او پر نتائجو ئې هم نظر وساتي، چي پر دغو دواړو اړخونو ئې د يوه په اړه هم بې اعتنايي وکړي هغه متوکل ندی، کوم رزق چي د الله جل جلاله له خوا مقرر شوی دی هغه د سالمو هڅو سره تړلی دی.

وَقُلِ ٱعْمَلُواْ فَسَيَرَى ٱللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُۥ وَٱلْمُؤْمِنُونَ ۖ

[او اې پيغمبره (ص)!] دوی ته ووايه: «تاسي عمل کوئ! الله، د هغه پيغمبر او مؤمنان ټول به وګوري چي ستاسي کړه وړه اوس څه دي. (سُوۡرَةُ التّوبَة : ۱۰۵)

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

مَا اكُلَ اَحَدُكُمْ طَعَامًا قَطّ خَيْرًا مِنْ اَنْ يَّأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدَيْهِ

مفهوم: په تاسي کي کله هم چا تر هغه چا چي د خپلو لاسونو(د لاس ګټلي) خوري غوره څه ندي خوړلي.

حضرت عمر فاروق رضی الله عنه فرمايي:

لَا يَقْعُدُ اَحَدُكُمْ عَنْ طَلَبُ الرِّزْقِ وَ لَا قَدْ عَلِمَ اَنَّ السَّمَآءَ لَا تُمْطِرُ ذّهَباً وَّ لَا فِضَّةً

مفهوم: په تاسي کي دي څوک د رزق غوښتنه نه پرېږدي، او نه دي هم لاس پر لاس کښيني، حال دا چي ورته معلومه ده چي له آسمان نه نه طلاء رالويږي او نه سپين زر.

(۲) د طبعي ثروت د مراکزو لټه کول او په کايناتو کي چي کوم قوتونه دي د هغوی نه استفاده کول، په دې کايناتو کي چي د ثروت څومره منابع او د دولت څومره مصادر هم دي د هغوی په لور اسلام د خپلو پيروانو پاملرنه او توجه ور اړوي، د هغوی په لور د توجه رغبت پکي پيدا کوي، او د هغوی نه ګټه اوچتول واجب بولي، اسلام وايي چي په دې عجيبو کايناتو کي چي هر څه شته هغه ټول د انسانانو لپاره مسخّر دي، تر څو ګټه تري پورته کړای شي.

أَلَمْ تَرَوْاْ أَنَّ ٱللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُۥ ظَٰهِرَةً وَبَاطِنَةً ۗ

ژباړه: ايا تاسي نه وينئ چي الله د اسمانونو او ځمکي ټول شيان ستاسي لپاره مسخر کړي دي او خپل ښکاره او پټ نعمتونه يې پر تاسي تمام کړي دي؟ (سُوَرَةُ لقمَان : ۲۰)

(۳) د ناپاکو ذرائعو نه د کسب حرمت: د ګټي ناپاکي داده چي هغه د کوم "کار" پرته تر لاسه شي، لکه سود، خُمار، لاټرئ او نور... يا د کوم مسلّم حق پرته ترلاسه شوی وي لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شراب، خنزير، منشيات او نور، د ګټي دغي ټولي لاري چاري اسلام نه مني بلکي ناجائز ئې بولي.

(۴) د مختلفو طبقاتو تر منځ دي مادّي فرق راټيټ کړای شي، چي د هغه سره به د عرش نشين امارت او خاک نشين غربت تر منځ فاصله له منځه ولاړه شي، په دې لړ کي اسلام پر مالدارو خلکو د تجريو ډکول او ناجائز او د عيش و عشرت مظاهر منع اعلانوي، د فقراوو د ژوندانه چارو د ښه کولو وړاندوينه کوي، د حکومت او سرمايه دارانو په مال کي د هغوی حق مقررول او د هغه لپاره يوه عملي طريقه ښيي، د مصارفو په خير کي د مصرفولو لپاره لارښوونه کوي، او د بخل، رياء، احسان ښوونه او د تکليف رسول غندي، د خپلمنځي مرستي، حسنه قرض، او غوره سلوک اصول ټاکي.

وَتَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلْبِرِّ وَٱلتَّقْوَىٰ

ژباړه: کوم کارونه چي د نېکۍ او خدای پالني دي، په هغو کښي له ټولو سره مرسته وکړئ. (سُوۡرَةُ المَائدة : ۲)

د دې ټولو ملي، ټولنيزو، اقتصادي، مصالحو د ساتني په موخه شريعت د اهل حل و عقد کسانو ته د قانون جوړوني حق ورکړی دی، که څه هم دا حق مشروط دی، يعني چي دوی کوم قواعد او قوانين جوړ کړي، هغه به د شرعي قطعي احکامو، د هغه د قانوني روح او د هغه د بنيادي اصولو مطابق وي، او دا حق اسلام په دوه ډوله منحصر کړيدی:

(الف) تنفيذي قوانين(Executive Legislation):

ددې هدف د اسلامي نصوصو د نفاذ ضمانت دی، دا ډول قوانين به د هغو احکامو او ضوابطو مشابه غوره کيږي چي نن سبا ئې وزيران صادروي، او د هر وزير يوه اختياري دائره وي چي په هغه کي دننه کولای شي داسي احکام صادر کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ب) انتظامي قوانين(Administrative Legislation):

ددې هدف د عام شریعت د اصولو پر اساس د نهضت تنظیمول، ساتنه او د هغه د ضروریاتو پوره کول دي، داسي دستوري قوانین په همدغه امورو کي وضع کیدای شي چي په اړه ئې شریعت خاموش پاتي شوی وي، او د هغوی په اړه مخصوص نص موجود نه وي، د دې ډول قوانینو لپاره دا شرط دی چي هغه به په هر صورت سره د شریعت او د شریعت د دستوري(قانوني) روح مطابق وي.

ډیر داسي ټولنیز او اقتصادي قوانین دي چي اسلامي شریعت دیارلس سوه کاله مخکي وړاندی کړیدي او اوسني غربي قوانینو هغوی تر همدې شلمي پیړۍ مخکي نه پېژندل.

(۱) د شرابو حُرمت او د طلاق جواز:

دا داسي قوانین دي چي د نني عصر حکومتونو د دې پیړۍ نه مخکي ونه موندل، بیا په هغوی کي ځیني داسي قوانین دي چي شراب ئې مطلق حرام کړل او ځینو په جُزوي طرز باندي(یعني په خاصو صورتونو کي)، ځیني د هر قید و شرط پرته طلاق جائز بولي او ځیني بیا د شرائطو او قیوداتو سره.

(۲) خپل منځي مرستي او مشترک التزام:

اسلامي شریعت تر ټولو مخکي هغه شریعت دی چي د "خپل منځي تعاون" نظریه ئې وړاندي کړه:

وَتَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلْبِرِّ وَٱلتَّقْوَىٰۖ

ژباړه: کوم کارونه چي د نېکۍ او خدای پالني دي، په هغو کښي له ټولو سره مرسته وکړئ. (سُوۡرَةُ المَائدة : ۲)

(c) ketabton.com: The Digital Library

او په همدې توګه ئې د مشترکي ذمه دارى(Mutual Obligation) نظريه هم وړاندي کړه:

وَٱلَّذِينَ فِىٓ أَمْوَٰلِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ؛ لِّلسَّآئِلِ وَٱلْمَحْرُومِ.

ژباړه: د هغو په مالونو کښي يو ټاکلى حق دى؛ د سوال کوونکي (فقرانو) او محروم (هغه فقرانو چي سوال نه کوي) لپاره. (سُوۡرَةُ المعَارج : ٢٦/٢٥)

دا دواړي داسي نظريې دي چي غير اسلامي نړۍ تر دې مخکي نه وو موندلي، او اوس دوى په ځينو مقرره حدودو کي د هغه تطبيق کوي.

(۳) ذخيره کول، رشوت، او د واسطې نه ناجائزه ګټه اوچتول حرام دي:

د رسول الله صلى الله عليه وسلم مبارک قول دى:

لَا يَحْتَكِرُ اِلَّا خَاطِئٌ

مفهوم: همهغه کس د احتکار جرأت کوي چي پر غلطه لار وي.

وَلَا تَأْكُلُوٓاْ أَمْوَٰلَكُم بَيْنَكُم بِٱلْبَٰطِلِ وَتُدْلُواْ بِهَآ إِلَى ٱلْحُكَّامِ لِتَأْكُلُواْ فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَٰلِ ٱلنَّاسِ بِٱلْإِثْمِ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ

ژباړه: او تاسي مه په خپلو منځو کښي يو د بل مال په ناروا توګه خورئ او مه هغه مال حاکمانو ته په دې غرض وړاندي کوئ چي تاسي ته په قصدي توګه او ظلم سره د نورو خلکو د يو څه شتمنۍ د خوړلو فرصت په لاس درشي، په داسي حال کي چي تاسي پوهيږي. (سُوۡرَةُ البَقَرَة : ۱۸۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هغه ضوابط او قوانين دي چي د ډيرو وختونو نه د انسان په لاسونو جوړ کړل شوي قوانين تري بېخبره ول، او اوس بالاخره تر هغوی پوري ور ورسېدل.

۲- د حاکمانو او محکومينو د خپل منځي تعلقاتو تنظيمول:

اسلام د حاکم او محکوم تعلق په دې ډول سره منظم کړيدي چي تر ننه پوري هم په نويو ټولنو کي په هيڅ کوم تنظيم کي نه موندل کيږي، په هغه کي مثالي طرزِ حکومت شورائي(جمهوري) دی، د حاکم لپاره د اقتدار کرسۍ ته د ورسېدلو يوازي يوه لار ده چي هغه هم د محکومينو خواهش او د هغوی انتخاب دی.

وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ

ژباړه: خپلي چاري پخپل منځي مشورې سره سرته رسوي. (سُوْرَةُ الشّورىٰ : ۳۸)

وَشَاوِرْهُمْ فِى ٱلْأَمْرِ ۖ

ژباړه: او د دين په چارو کښي هغو ته هم په مشوره کي برخه ورکړه، (سُوْرَةُ آل عِمرَان : ۱۵۹)

شريعت چي د شورى کومه خاصه طريقه نده مقرره کړې هغه لدې امله چي دا ئې د ژوندانه چارو د ضرورتونو مطابق پرې ايښې ده، خو اساسي اصول او بنيادي طريقه ئې ورته ټاکلې ده، يعني خلک به د حيات په تنظيم او د حکومت په تشکيل کي د يو بل سره شريک وي.

پر دې اساس موږ ويلای شو چي اسلامي نظام د اوسني پارلماني نظام تر حکومت ډير نږدې دی، او د اسلامي لارښوونو مطابق د ستر حاکم انتخابول، د ولسمشر غوره کول د جمهوري نظام سره په يو ځای کي مختلف دي هغه داچي په اسلام کي تر هغه چي کله حاکم

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپله د يو داسي کار مرتکب نشي چي دی بايد د خپلي عهدې نه معزول کړل شي کولای شي د ژوند تر پايه خپل پر منصب باقي پاتي شي، د دې طريقې نه په اسلامي حکومت کي يو لور ته د جمهوري نظام امتيازي اصل، يعني د عوامو د انتخاب کولو په طريقه باندي د حاکم غوره کول موجود دي او بل خوا د پاچاهۍ د نظام امتيازي اصل يعني ثبات او استقرار، د حاکم د تجرباتو نه لکه څرنګه چي حق دی استفاده(چي ده ته د حکومت کولو په وخت کي ورحاصل شوی دی) هم موندل کيږي، او ورسره دا نظام د يادو دواړو نظامونو د عيوبو نه هم پاک دی، اسلامي نظام د دغو نظامونو سره په ځينو اساسي شيانو کي مختلف دی.

(۱) د حاکم ذمه داري: په اسلام کي حاکم د خپلو ټولو اعمالو په هکله ځواب ورکوونکی دی، دی په خپلو سياسي، تعزيري او قانوني تصرفاتو کي يو ډول محاسبه کيږي، دا يو داسي امتياز دی چي اوسني اکثر نظامونه تري محروم دي، ځکه د زياترو نظامونو قانون دا دی چي د حاکم نه(که پاچا وي او که ولسمشر) د هغه د افعالو په اړه سياسي يا تعزيري پوښتنه نه کيږي، بلکي وزراء به د ده د اعمالو ذمه داري په غاړه اخلی، لکه څرنګه چي په مصري اساسي قانون کي په ۶۲ماده کي وو،(چي په ۲۳ جولای ۱۹۵۲م په فوځي کودتا کي رد شوه) چي د پاچا احکام که تحريري وي او که تقريري د وزارت ذمه داري ئې په هکله نه ختميږي.

يعني پر پاچا د خپلو تصرفاتو کومه ذمه داري نشته بلکي وزارت ئې ځواب ورکوونکی دی، د دې ډول غلطو او فاسدو قوانينو لاندي پر هيواد او هيوادوالو چي د دواړو لوريو نه کوم مظالم وشول ټولو وليدل، يو خوا پاچا دی چي د خپلو افعالو ځواب ورکوونکی ندی، بل خوا وزراء دي چي د پاچا د تقريري او تحريري اوامرو په هکله په خپل منځ کي اختلاف کوي، او پړه ئې يو پر بل وراچوي، تر څو د خپل ذمه داری نه خلاص شي، ځکه دا وخت چي کوم استبداد خپور شوی وو پر اساس ئې هيچا هم د پاچا د اوامرو په نتيجه کي پر غلطو نتائجو د لاسته راوړنو باندي نيوکه نشوه کولای.

(۲) بشپړ مساوات او برابري: حاکم و محکوم په هر ډول او ټولو حقوقو کي برابر دي، د عوامو هر فرد ته دا حق ورپه برخه دی چي هغه دي په هره محکمه کي چي وغواړي د حاکم په خلاف عريضه وکړي، او د خپل حق غوښتونکی وي، ځکه د عدل و انصاف په

(c) ketabton.com: The Digital Library

نفاذ کي اسلام د وړوکي او لوی تر منځ کوم فرق نه پيژني، د هغه په نزد ټول د ږمونځي د غابښونو په څير برابر دي.

اسلام د مساواتو پر دې اصولو د خپلو پيروانو نه په ډيره سختي سره د پابندي غوښتنه کوي، حتی دا هم جائز نه بولي چي د محاکمې په وخت کي دي د دواړو لوريو د منځ نه د يوه سرې سره امتيازي سلوک وشي، لکه څرنګه چي روايت دی چي حضرت علی رضی الله عنه پر دې خبره خفه شو چي قاضي ده ته د ده په کنيت(په عربي تهذيب کي کنيت يعني"ابوالحسن" ابوبکر او داسي نورو خطاب کول چي د تعظيم علامت دی) خطاب وکړ، او د ده دښمن ئې يوازي د هغه په نوم وروبلی او ويې ويل:(ای فلانکيه! ولاړ شه او ای ابوالحسن "علی"! ولاړ شئ) چی کله قاضي ته دا وهم پيدا شو چي ګواکي حضرت علی رضی الله عنه ځکه خفه شو چي ولي ئې دی د د ده د دښمن سره برابر يو ځای درولی دی، چي يو يهودي دی نو د هغه د ناراضګی دليل ئې وپوښته، ده ورته وفرمايل:"ځکه تا زموږ دواړو سره يو ډول معامله ونکړه، دی دي يوازي په خپل نوم او زه دي په خپل کنيت سره راوبللم"، د غور و فکر خبره ده چي حضرت علی رضی الله عنه دا نکړه خوښه چي د ده سره دي د دې ډول ادنی رعايت او ځانګړي ادب نه کار واخيستل شي، تر څو داسی نه وي چي د خلکو په اذهانو کي د کامل مساوات په معيار کي کوم شک او شبهه پيدا شي.

(۳) بشپړ انصاف:

د اسلام به نظر کي انصاف د هغه معتدل او بې ساري انصاف نوم دی چي د هر ډول محبت او عداوت يا مال و جاه و شخصيت نه متأثر نه وي، په قرآن حکيم کي چي د عدل په اړه کوم آيتونه دي، هغه ډير قطعي، قوي او په فيصله کوونکي اسلوب کي دي.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُونُواْ قَوَّٰمِينَ بِٱلْقِسْطِ شُهَدَآءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰٓ أَنفُسِكُمْ أَوِ ٱلْوَٰلِدَيْنِ وَٱلْأَقْرَبِينَ ۚ

ژباړه: اې مؤمنانو! د عدالت علمبرداران او د خدای لپاره شاهدان اوسئ، که څه هم چي ستاسي د عدالت کولو او شاهدی زيان په خپله تاسي يا ستاسي مور او پلار يا ستاسي خپلو خپلوانو ته راجع کيږي هم.(سُوَرَةُ النِّسَاء : ١٣٥)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَـَٔانُ قَوْمٍ عَلَىٰٓ أَلَّا تَعْدِلُواْ ۚ

ژباړه: د کومي ډلي دښمني دي تاسي دومره را و نه پاروي چي له عدالت څخه واوړئ. عدالت وکړئ،(سُوۡرَةُ المَائدة : ٨)

په اسلام کي د عدليي دا وظيفه ده چي بې پري انصاف او عدل قائم کړي، يوازي پر بياناتو او دلائلو اعتماد وکړي، د مدعيانو د شخصيتونو سره بالکل تعلق ونه ساتي، که حاکم وي او که محکوم، پدې اړه هم موږ د حضرت علي رضی الله عنه مثال وړاندي کوو، د ده د اميرالمؤمنين کېدلو نه وروسته واقعه ده چي ده خپله يوه ورکه شوې زِرّه د يوه عيسايي سره وليدله، هغه ئې د ځان سره د قاضي(شريح) پر لور راوستی او وئې فرمايل:"دا زما زِره ده چي نه مي خرڅه کړېده او نه مي هم دې شخص ته "هبه" کړې ده" قاضي عيسايي ته وويل:"ته څه وايې؟" هغه وويل:"زره زما ده، او ګمان کوم اميرالمؤمنين زياتي کړېده" اوس نو قاضي حضرت علی رضی الله عنه ته په توجه سره وويل:"ای اميرالمؤمنينه! ستاسي سره څه ثبوت شته؟" حضرت علی رضی الله عنه وخندل او وئې فرمايل:"قاضي خو ښه وايي، البته زما سره څه شاهد او ثبوت نشته" نو قاضي د نصراني په حق کي فيصله ورکړه، چي په اورېدلو سره ئې نصراني څو ګامه ولاړئ خو بيرته راوګرځېدی او وئې ويل:"فيصله چي څرنګه وه اوس خو وشوه، شاهدی ورکوم چي دا د انبياوو عليهم السلام د فيصلو په څېر وه، د مسلمانانو يو امير(ستر حاکم) ما خپل قاضي ته بيايي او قاضي ئې په خلاف فيصله کوي، زه شاهدي ورکوم چي د الله جل جلاله پرته بل معبود نشته او محمد صلی الله عليه وسلم د الله بنده او رسول دی، (يعني اسلام راوړم)، دا زره د اميرالمؤمنين ده، کله چي دی د صُفين نه راتلی نو زه د لښکر په شا پسې راروان وم، تر داسي حده چي کله دی د خپل خاکي اوښ نه لري شو، نو ما غلا کړه" حضرت علی رضی الله عنه وفرمايل:"لکه څرنګه چي تا اوس اسلام راوړی نو دا زره ستا شوه."

(۴) د شريعت د حدودو پابندي:

په څه ډول سره چی اسلام پر حکامو د عدل او محکومينو اطاعت فرض ګرځولی دی، همهغسي ئې لومړئ وعده د هر راز قيد و شرط پرته د "مطلق انصاف"کړې ده، او دوهمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبره یعني اطاعت ئې د شریعت د حدودو سره مشروط کړیدی، د نبي کریم صلی الله علیه وسلم حدیث مبارک دی:

لاَ طَاعَةَ لِمَخْلُوْقٍ فِی مَعْصِیَةِ الْخَالِقِ

مفهوم: د هیڅ مخلوق اطاعت په داسي کار کي واجب ندی چي په هغه کي د خالق معصیت وي.

له دې نه جوته شوه چي پر رعیت د حاکم فرمانبرداري تر هغه وخت پوري واجب ده چي تر کله هغه شریعت قائموي او د دې قانون پر نفاذ باندي پابند اوسي، کله چي دی له دې نه انحراف وکړي نو د ده اطاعت ختمیږي، نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل:

اِسْمَعُوْا وَ اَطِیْعُوْا وَ اِنْ اسْتُعْمِلَ عَلَیْکُمْ عَبْدُ حَبّشِیٌّ کَانَ رَاسُهُ زَبِیْبَةً مَا اَقَامَ فِیْکُمْ کِتَابَ اللهِ تَعَالَی

مفهوم: که پر تاسي حبشي غلام هم حاکم کړل شي نو کله چي هغه د خدای د کتاب مطابق حکومت کوي د هغه فرمانبرداري وکړئ.

نو ځکه هم حضور صلی الله علیه وسلم په ډېر وضاحت سره د حاکم اطاعت د شریعت په پابندي سره مشروط کړیدی.

(۵) د اُمت وحدت:

مسلمان امت یو امت دی، ځکه اخوت د ایمان په اصولو کي یو اصل دی، چي د هغه پرته نشي بشپړیدلای، او د ده اسکلیت مکمل شکل نشي موندلای، او دا د رأیي د آزادی او د وړوکو او لویانو تر منځ د خیر خواهی او تابعداری پرته ممکن ندی، همدې ته د اسلام په مخصوصه اصطلاح کي د"نصیحت" او "امربالمعروف او نهی عن المنکر" د الفاظو سره تشبیه ورکول شوې ده، حدیث مبارک دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اَلدِّيْنُ النَّصَيْحَة، قاَلُوْا لِمَنْ ياَ رَسُوْلِ اللهِ؟ قَالَ للهِ وَ لِرَسُوْلِهِ وَ لِكِتَابِهِ وَ لِأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِيْنَ وَ عَامَّتِهِمْ.

مفهوم: دين د خير خواهی نوم دی، صحابه وو وفرمایل یا رسول الله صلی الله علیه وسلم د چا خیر خواهي؟ حضور صلی الله علیه وسلم وفرمایل:"د الله جل جلاله، د هغه د رسول ، د هغه د کتاب، د مسلمانو حاکمانو او مسلمانو عوامو[1]...

بل ځای حضور اکرم صلی الله علیه وسلم وفرمایل:

اِذَا رَأَيْتَ اُمَّتِیْ تَهَاب اَنْ تَقُوْلَ لِلظَّالِمِ فَقَدْ تَوَدَّعُ مِنْهَا الْخَيْرِ

مفهوم: چي کله تاسي وګورئ چي زما امت ظالم ته په ظالم ويلو ويريږي نو د دوی نه اصلاح او خير رخصت شوی دی.

د ژوند چي کوم اساسي اوامر دي په هغوی کي د امت د اختلاف تصور هم نشي کېدلای، ځکه د ټولنيز ژوند چي څومره اوامر دي هغوی ټول د يو نظام ماتحت دي، او د ټولو خلکو په وړاندي منل شويدي، نو ځکه هم د اختلاف ګنجائش نشي پاتي کيدلای.

فروعي اختلاف خو نه تاواني دی او نه هم د کيني او عداوت باعث، او نه هم دلته ګوندي سياست(Party Politics) دي چي پر سياست ئې حکومت چليږي، او په کوم لور ئې مخ واوړي بلکي د سياست اساس ئې د فکر وتحقيق او خپل منځي مشوره او خيرخواهي ده.

....

[1]د علماوو د تشريح مطابق د الله جل جلاله خيرخواهي، د هغه د توحيد اقرار و اطاعت دی، د رسول خيرخواهي د هغه د رسالت اقرار او اطاعت دی، د قرآن خيرخواهي، د هغه د تلاوت احترام او د احکامو پابندي ده، همداسي د حاکمانو خيرخواهي د هغوی د مشروط اطاعت او خير خواهي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هر صورت په اسلامی نظام کي د حاکم و محکوم تر منځ خپلمنځي لوموړی تعلق او آخر محبت او اخوت او فرض شناسي او اعتماد باندي قائم دی، نو ځکه هم په اسلام کي حاکم ته د راعي(ساتونکي/محافظ او نګهبان) په نوم ویل شویدي، د حاکم په نوم نه، بلکي د راعي په نوم کي د همدردی، پاملرني، شفقت او ساتني ژباړي مخفي دي، او پر همدې دلیل باندي رسول الله صلی الله علیه وسم وفرمایل":

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَ كُلُّكُمْ مَسْئُوْلٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

مفهوم: ستاسي نه هر یو راعي دی او د خپل رعیت په هکله مسئول.

۳- د یو حکومت د نورو حکومتونو سره د تعلقاتو او روابطو تنظیمول:

د اسلام په راتګ سره مسلمان امت ته په نړۍ کي د استادی مرتبه... چي موږ د آقائیت او سالاری مرتبه نه ورته وایو... ورپه برخه شوې ده، له همدې امله په اسلامي حکومتونو کي کوم حکومت ته دا اجازه نشته چي د چا تابع دي پاتي شي، د چا غلام دي وي، او یا دي د کوم اشغالګر په مخ کي سر ټیټ کړي، یا د کوم ظالم و بد کار غاصب په مخکي غاړه کږه کړي، د یو حکومت او بل حکومت(State) تر منځ تعلق نن سبا دې ته وایي چي د بین المللي قوانینو او معاهداتو او میثاقونو مطابق وي، پر دغو قوانینو او معاهدو باندي د ټولو مشترکو سلطنتونو لاسلیک وي، او دا سلطنتونه د دغو معاهدو د شرائطو پابندي خپل پر ځان لازم بولي، اسلام د خپل بین المللي بلکي بین الانساني قانون اصل د "عهد ساتني" اصول جوړ کړیدي.

وَأَوْفُواْ بِٱلْعَهْدِۖ إِنَّ ٱلْعَهْدَ كَانَ مَسْـُٔولًا

ژباړه: د ژمني پابند اوسئ، دا یقیني ده چي د ژمني په اړه به تاسي وپوښتل شئ. (سُوۡرَةُ بنىَ اسرآئيل/الإسرَاء : ۳۴)

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله تعالی جل حلاله چي څومره د وفاء، عهد او پر هغه د پابندو خلکو عظمت بیان کړیدی، په همهغه اندازه ئې د عهد ماتوونکي خلک حقیر او ذلیل بللي دي، حتی چي هغوی ئې له انساني دائرې نه ویستلي او د حیواناتو په زُمره کي ئې شامل کړیدي.

إِنَّ شَرَّ ٱلدَّوَآبِّ عِندَ ٱللَّهِ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ؛ ٱلَّذِينَ عَٰهَدتَّ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِى كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ

ژباړه: په یقیني توګه د الله په وړاندي، پر ځمکه په خوځېدونکي مخلوق کښي، تر ټولو بدتر هغه خلك دي، چي د حق له منلو څخه منکر شوي دي؛ بیا په هیڅ ډول د هغه منلو ته حاضر نه دي. (په تېره بیا) له دوی څخه هغه خلك چي تا ژمنه (وعده) ورسره وکړه، بیا هغوی په هر وخت کښي هغه ماتوي او يو بڅری له خدایه نه وېرېږي. (سُوۡرَةُ الأنفَال : ۵۵/۵۶)

حتی چي د مسلمانانو نه د خپل داسي دښمن په خلاف مرسته وغواړي چي له مخکي نه ئې تړون ورسره کړی وي، نو دوی نباید عهد و تړون مات کړي.

وَإِنِ ٱسْتَنصَرُوكُمْ فِى ٱلدِّينِ فَعَلَيْكُمُ ٱلنَّصْرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍۭ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُم مِّيثَٰقٌ

ژباړه: هو که هغوی د دین په باب ستاسي څخه مرسته وغواړي، نو د هغوی مرسته کول پر تاسي فرض دي؛ خو د يو داسي قوم پر خلاف نه چي له هغه سره ستاسي تړون وي. (سُوۡرَةُ الأنفَال : ۷۲)

دا د عهد و فاء هغه ڤُلّه(د ستر غره آخري څوکه) ده چي الفاظ تر هغه ځایه له پروازه عاجز دي.

دا یوازي د نظریاتي لوړ پرواز یا آئیډیل خبره خبره نده، بلکي د مسلمانانو په ژوند کي د هغه څومره مثالونه دي، مشهور صحابي حذیفه بن الیمان رضی الله عنه فرمایي:"زه د بدر په جګړه کي یوازي له دې امله شریک نشوم چي زه او ابو الخسیل یو ځای ووتلو، کفارو(قریشو) موږ ونیولو، او وئې ویل: تاسي د محمد صلی الله علیه وسلم خواته ځئ؟،

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ وویل: نه! موږ د هغه خواته نه ځو، بلکي موږ خو همداسي مديني ته روان یو، پر دې باندې دوی زموږ نه د خدای په نوم قسم او وعده وکړه چي موږ به مديني ته ځو، خو د رسول صلی الله علیه وسلم تر څنګ به د دوی په خلاف جګړه نه کوو، نو موږ د رسول الله صلی الله علیه وسلم په لور راغلو او ټوله قصه مو ورته وکړه، حضور صلی الله علیه وسلم وفرمایل تاسي په جګړه کي شرکت مه کوئ، موږ به عهد پوره کوو او د الله جل جلاله نه به د دوی په خلاف نصرت غواړو."

په خپل دغي ستري نظريې کي د شرف و تکريم او اخلاقو سره اسلام یو ګام نور هم پر مخ ځي، او په دې حالت کي هم د عهد ماتولو اجازه نه ورکوي، حال دا چي د نورو نه د دې ویره وي، د دې لپاره اړینه ده چي لومړی د دښمن اعلان وکړل شي، د جګړي صراحت او وضاحت وکړل شي، او د خپل دښمن عهد، د اعلان سره د هغه پر مخ ورویشتل شي، یعني یو دم عهد مات نکړل شی چي هغه د تړون سره په دوکه کي مترادف شمېرل کیږي.

وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِن قَوْمٍ خِيَانَةً فَٱنۢبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَىٰ سَوَآءٍ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلْخَآئِنِينَ

ژباړه: او که د کوم قوم له خيانت څخه ستا وېره وي، نو د هغه تړون په ښکاره ډول د هغه په وړاندي وغورځوه. دا يقيني ده چي الله خائنان نه خوښوي. (سُوْرَةُ الأنفَال : ٥٨)

د دې نه علاوه اسلام حکم کوي چي ټول اسلامي سلطنتونه دي د اسلامي بيرغ لاندي راغونډ کړل شي، که هغه د بين المللي سياست ميدان وي او که عسکري او يا اتحادي ميدان وي، د دوی دغه اتحاد بايد په پيل کي پر دې بنياد وي چي دوی به د خپل ځان په هکله د بشپړي آزادۍ او خود مختارۍ غوښتونکي وي، او چي څوک هم د دوی پر دغي خود مختارۍ برید وکړي د هغوی په خلاف به جګړه کوي، او دوهم دا چي دوی به پر دې ځمکه د هر ډول ظلم او زيادتي او د استعمار متضاد او مخالف وي، دا همغږي او اجتماع کولای شي خپل ځان د نوي بيرغ تر سايې لاندي پر مخ يوسي چي د يوې نوي انساني ژوندانه فلسفې نماينده وي او د هغه په ذريعه دوی د ورک شوي او ځورول شوي انسانيت لارښوونه وکړل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ لیدلي دي چي اسلام د افرادو، حکامو او محکومینو او سلطنتونو تر منځ خپل منځي تعلقات پر هغه جدید ترین طرز باندي استواروي چي اوسني نوي ټولنیز نظامونه به ئې هم غوښتونکي او مدعیان شي، او نه یوازي دومره کوي بلکي په یو داسي شکل کي دا تعلقات قائموي چي تر هغه ځایه دغه نظامونه رسیدګي هم نلري.

غالباً دا وضاحت به د اذهانو د پاکولاي لپاره کفایت وکړي چي اسلام د یو داسي مذهب سره سره چي د خالق او بنده تر منځ تعلق استواروي، د ژوندانه چارو د نظام کېدلو تر کوم ځایه صلاحیت لري، دا هغه انداز دی چي اخوان المسلمین ئې په ذریعه سره په اسلام پوه شوی، په دې هکله دوی مطمئن او پر هغه بشپړ ایمان لري او خلک د هغه په لور را دعوتوي.

ددې فصل بهترینه تتمه به شاید دا وي چي موږ د بین المللي تقابلي قانوني کانفرانس چي په پاریس کي منعقد شو رأیه دلته رانقل کړو، د دې کانفرانس شرقي شعبې په خپل آخري ناسته ۷جولای۱۹۵۱م کي دغه تاریخي اجتماعي وړاندیز تصویب کړ.

د کانفرانس ګډونوالو چا چي "د اسلامي قانون هفتې" په دوران کي تر بحث لاندي مشکلانو باندي د ډیري پاملرني اظهار وکړ، په دې اړه چي کوم بحثونه وشول د هغه نه د اسلامي اصولي قوانینو د قیمت ډیر ښه وضاحت وشو، او دا هم روښانه شوه چي د عظیم ترین قانوني نظام په دائره کي د مذاهب و مدارسو د فکر تعدد، د قانوني نظریاتو زیاتوالی او پر بې مثاله دقیقي څېړني باندي دلالت کوي، دا ټول اوامر داسي دي چي دغه قانون ته د موجوده ژوند د ټولو تقاضاوو د پوره کولو صلاحیت ورکوي، د کانفران ګډون وال د دې خبري غوښتنه کوي چي دا هفته هر کال پر اسلامي شریعت باندي د بحث و مباحثې خپل دغه پروګرام جاري وساتي او د "قانون د هفتې" د دفتر وظیفه ده چي هغه د دغو ټولو موضوعاتو یو فهرست جاري کړي چي په دې هفته کي بحث ورباندي وشو، تر څو د تیري هفتې دا موضوع یو ځل بیا د بحث محور وي."

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا دی هغه اسلامي قانون او د موجوده ژوند د تقاضاوو د پوره کولو د هغه صلاحیت، د کوم چي په بین المللي کانفرانسونو کي لا معترف او مشهور دی، او د مسلمانانو اکثریت لا هم ورځني بې خبره او یا منکر دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان المسلمين ادارتي تنظيم

د اخوان المسلمين د تنظيم ادارتي چاټ(خاكه) چی مخکي وړاندي شوې ده په هغه کي موږ ګورو چي د هغه پیل او ابتداء اللجنة التاسیسیة(اساسي کمیټې) نه کیږي، دا کمېټه د اخوان لومړنۍ اختیاري طاقت دی، د دې حیثیت داسي دی لکه په نورو ګوندونو او تنظیمونو کي چي د جنرل کونسل وي، د اخوان د اصلي جنرل کونسل اجتماع آسانه نده، ځکه چي د غړو تعداد او شمېر ئې په لکونو دی، نو ځکه هم بنیادي کمیټه د هغه ځای ناستي ټاکل شوې ده، د نهضت سره دومره مادي وسائل هم نشته چي ټول أخوان سره راجمع شي، دغه بنیادي کمېټه د أخوان المسلمین د مرکزي مجلس شوری ده، او د "مکتب ارشاد"(هائي کمانډ یا تنفیذي مجلس) لپاره د کونسل حیثیت لري، د دې کمیټي تشکیل د هغو اخوانیانو نه شوی دی چي په تحریک او دعوت کي د سبقت امتیاز لري، چي کار ئې د دعوتي امورو عامه نګراني، د مکتب ارشاد(تنفیذي مجلس) د ارکانو انتخاب او حساب کتنه او د محاسبې لپاره د(Auditor) پلټونکي انتخابول دي.

د بنیادي کمیټې غونډه هر کال د هجري میاشتي مطابق په محرم الحرام کي ترسره کیږي، چي په هغه کي د راروان کال لپاره د دعوت د سرګرمیو په اړه د مکتب ارشاد یا تنفیذي مجلس پر راپور بحث کیږي، که د انتخاب موده پوره شوې وه نو نوي غړي غوره کیږي او د پلټونکي پر راپور او حسابونو د تېر کال په پرتله بحث ورباندي کیږي، د راروان کال پر بودیجه بحث او نوی پلټونکۍ غوره کیږي، خو هغه وخت چي د ده د کار موده په ختمېدو وي،(د پلټونکي لپاره دا شرط دی چي هغه به د أخوان غړی وي او په تنفیذي مجلس کي به نه وي غوره شوی) د دې اوامرو نه علاوه او نور کوم مسائل چي دي یا وړاندیزونه او داسي نور... وړاندي کیږي، او پر هغو غور و بحث کول هم د دې کمیټې وظیفه ده، د تنفیذي مجلس د مشر(عام مرشد) یا ۲۰ شلو غړو په غوښتنه د ضرورت په وخت کي د هغه عاجله غونډه دائریږي، عام مرشد به د دې ناستي مشرتوب کوي، که چیري هغه حاضر نشو یا غونډه په همدې ارتباط د کومي معاملې پوري راغوښتل شوې وه یا ده خپله د دې مجلس مشرتوب نه کولو، بیا به ئې مرستیال د غونډي مشرتوب کوي، خو که چیري هغه هم شرکت ونکړ او یا ئې عذر وړاندي کړ نو بیا به د غړو نه یو د پوخ عمر شخص چي تر نورو مشر وي دا وظیفه سر ته رسوي، او که د غړو اکثریت(یعني که له نیم تعداد نه یو فرد هم اضافه وي) حاضر شي نو دا اجلاس صحیح دی، پرته د هغو صورتونو نه چي په هغه کي د غړو د کوم مقرر تعداد موجودیت شرط وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اساسي کمیټه دا حق لري چې هغه په خپله هره اجتماع کې چې خوښه ئې وي او هر څوک چې ئې خوښ وي د أخوان کوم غړي ته د اساسي کمیټې د غړیتوب حق ورکړي، پدې شرط چې په یاد کس کې به لاندې مواصفات موجود وي:

الف: مستقل غړی به وي.
ب: عمر به ئې تر ۲۵ کلونو کم نه وي.
ج: په تحریک کې به ئې لږ تر لږه پنځه کلونه تېر کړي وي.
د: په ده کې هغه اخلاقي، علمي، تهذیبي او علمي مواصفات موندل کیږي چې پر بنیاد ئې باید دی د غړیتوب حقدار شي.

تنفیذي مجلس(مکتب الارشاد العام) چې بنیادي کمیټه ئې غوره کوي د ۱۲ دوولسو کسانو نه تشکیلیږي، چې د نهضت د مشر نه پرته د اساسي کمیټې د غړو نه غوره کیږي، او د هغه په غوره کولو کې دا امر وړاندې اینودل کیږي چې ۹غړي به ئې د قاهرې نه وي او نور درې د نورو ولایتونو نه، کوم شخص چې د تنفیذي مجلس لپاره نوماند کیږي، په هغه کې باید لاندیني شرایط موجود وي:

الف: د اساسي کمیټې غړی به وي او د غړیتوب به ئې درې کلونه پوره شوي وي.
ب: د اخلاقي، علمي، او عملي اعتبار له مخې به د غړیتوب اهل وي.
ج: عمر به ئې له دیرشو کلونو کم نه وي.

انتخاب د قرعه اندازی(پچې اچولو) په ذریعه ترسره کیږي، او د نتیجې د اعلان نه وروسته غړي قسم کوي چې هغه به د اخوان د اغراض و مقاصدو محافظ او ساتونکي وي، د هغه پر قیادت به اعتماد او باور کوي، د تنفیذي مجلس فیصلې به مني، که څه هم دده د رأیي مخالفې وي، او په دغو شیانو به دی بیعت کوي، وروسته به همدا بنیادي کمیټه د قاهرې د ۹ نه وو تنفیذي مجلس د غړو د مشر مرستیال، عمومي سیکریټر او خزانچي غوره کوي، ددې مجلس د غړیتوب موده دوه کاله ده، ددې مودې په ختمېدلو سره نوی انتخاب ترسره کیږي، او یو غړی ددوهم ځل لپاره بیا غوره کېدلای شي، د ټاکلې مودې دپوره کېدو نه مخکې که د کوم غړي ځای خالي شي نو د هغه کس دوه ځای ناستي کیدای شي، چې د انتخابېدلو په وخت د بنیادي کمیټې په غوره کیدلو کې دده وروسته ئې د رأیو شمېر تر نورو کاندیدانو زیاتي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم فصل (د نهضت ادارتي تنظیم او مالیات)

اولاً ادارتي تنظیم

د اخوان المسلمین تنظیمي خاکه

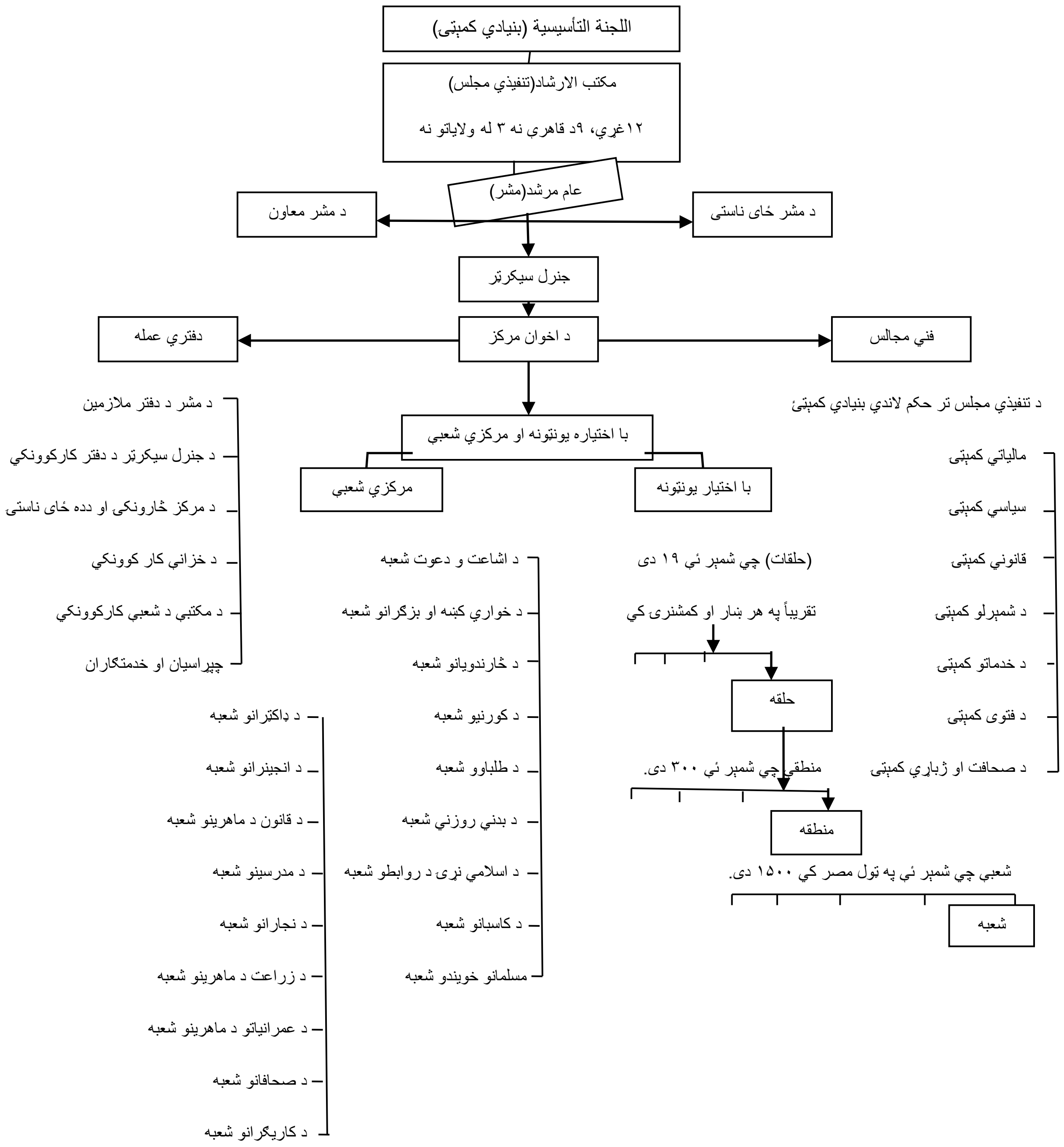

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان المسلمین د ادارتي تنظیم خاکه

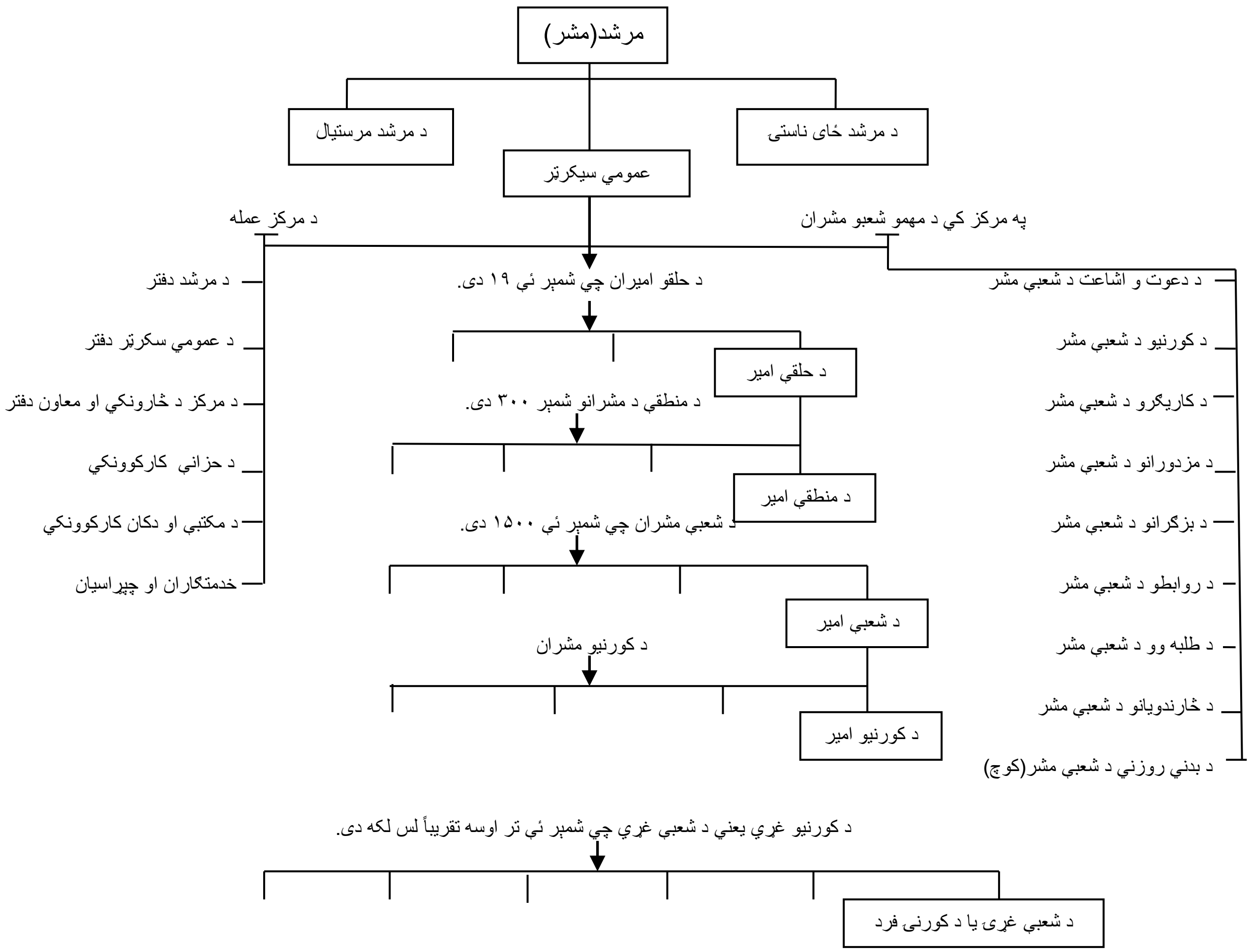

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان، د اخوان د عام مرشد، د تنفيذي مجلس مركزي دفتر، د اخوان ستر دفتر(عام مركز) دی، تر دې مركز لاندي حلقې دي چي په ټول هيواد كي ئې شمېر ۱۹دي، په هر ښار كي ئې يوه حلقه ده چي تفصيل ئې په لاندي ډول دی؛ قاهره، اسكندريه، سويز، قنال، شرقيه، غربيه، فواديه، منوفيه، بحيره، قليوبيه، جيزه، فيوم، بنی سويف، منشيه، اسيوط، سوهاج، قنا، اسوان، البحر الاحمر.

د دغو حلقاتو تابع"منطقې" وي، منطقه په هره حوضه يا تحصيل كي وي، د هغه كاري دائره تر حوضې يا تحصيل لويه او وړوكې هم كېدای شي، تر اوسه چي كوم مناطق دي شمېر ئې تر ۳۰۰ درې سوه پوري رسېدلی دی.

د مناطقو لاندي بيا"شُعبې" وي، شعبه په هر كلي او يا بانډه كي كېدای شي موجود وي، د موجوده شعبو تعداد ۱۵۰۰ پنځلس سوه دی، يوازي د قاهرې په ښار كي اوس د شعبو تعداد ۷۰ دی، حالانكه"مركز" د شعبې د خلاصولو اجازه په ډېر مشكل سره او د ډېرو مادّي او معنوي شرائطو سره وركوي، د هغه باوجود ئې دومره ستر شمېر دی.

د هري حلقې يوه انتظامي كميټه وي چي د حلقې پر مشر(او بالعموم هغه د شعبې ښكاره مشر وي، خو مركزي تنفيذي مجلس د هغه مجاز دی او هغه د دې منصب لپاره د كوم داسي كس انتخاب وكړي چي نه د شعبې مشر وي او نه هم د شعبې غړی)، د مشر معاون او سيكريټري او يو خزانچي باندي مشتمل وي، دا خلك په عامه توګه د حلقې په ځرګندو شعبو كي پر لوړو دندو او منصبونو مأمور وي، د دې انتظامي كميټی نور غړي لاندي افراد وي:

(۱) د حلقې په حدودو كي چي څومره منطقې دي د هغوی مشران.
(۲) د حلقې په حدودو كي اوسيدونكي د"بنيادي كميټی" غړي.
(۳) په حلقه كي د دعوتي سرګرمۍ مسئول افراد.
(۴) د تنفيذي مجلس ګشتي نماينده چي رأيه ئې د مشورې حيثيت لري، خو د رأيي حق ورسره نه وي.

د منطقې انتظامي تشكيل په لاندي ډول دی:

(۱) د منطقې د ځرګندي شعبې مشر.
(۲) د منطقې په احاطه كي چي څومره بافي شعبې دي د هغوی ټولو مشران.
(۳) د شعبو ګشتي او ګرځېدونكي نماينده ګان.
(۴) د مقامي مركز ګشتي نماينده.
(۵) په ځرګنده شعبه كي د دعوتي سرګرميو ذمه دار افراد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شعبې انتظامي کمیټه پر پنځو اشخاصو مشتمله وي، چې په هغو کې یو ئې د اخوان د مرکز نه غوره کیږي او هغه د شعبې عمومي"مشر" وي، نور پاتي څلور ئې د شعبې کونسل انتخابوي، په دغو څلورو کې دوه د مشر معاونین، دریم ئې مرستیال او څلورم ئې خزانچي غوره کیږي، دا انتخاب پټ او مخفي وي، د شعبې د انتظامیه مجلس د غړي لپاره شرط دی چې عمر ئې لږ تر لږه ۲۱ یوویشت کاله وي، په شعبه کې ئې د غړیتوب لږ تر لږه یو کال پوره شوی وي، او په دې موده کې د هغه نه کومه داسې خبره وا نه ورېدل شي چې د غړیتوب د فرائضو منافي وي.

د شعبې د غړي لپاره لاندیني شرائط دي:

(الف) عمر به ئې له ۱۸ اتلسو کلونو نه کم نه وي.
(ب) خوش اخلاق او خوش مزاجه به وي، پر عمل او کرېکټر به ئې کومه خبره نه وي راغلې.
(ج) د اخوان په نظریه به پوهېدلی وي، او خپل فرائض به سرته رسوي.
(د) خپل پر ځان میاشتنی څه چنده اجباري کړي چې په پابندي سره ئې شعبې ته ورکړای شي.
(س) وعده وکړي چې د اخوان پر قانون به عمل کوي، او د هغه پر طریقې باندي به بیعت کوي.

شعبه د خپلې متعلقه منطقې او منطقه د خپل متعلقې حلقې، او حلقه د انتظامي مجلس تابع وي، پدې یونټونو کې د خپل منځې ربط و اتصال د پورته نه د کښته او د کښته نه د پورته پر لور په همدې ترتیب باندي وي.

د اخوان د ادارتي تنظیم د دې کتني وروسته موږ ګورو چې آیا هغه د هغو نویو بهترینو تنظیماتو همسر او برابر دي چې د "علم تنظیم Administration " پر اصولو قائم شوي دي، که څه هم ځیني خلک د اخوان نه خبر نه وي او د اخوان د ظاهري اړخ نه دا اندازه ولګوي چې هغه هم پر شخصي نظام Autocracy پر اصولو ولاړ دی، چې پر دغو اصولو نازيي ایزم او فاشیزم عمل کاوه، چې خلاصه ئې په دې جملې سره کولای شو"ته هغه څه وکړه چې زه ئې امر کوم، او زه هغه څه کوم چې ستاسي لپاره غوره وي"، You do what i tell, and i do what is good for you. یا دا چې د اخوان په منځ کې د رأیي د اظهار آزادي نشته، خصوصاً په تنظیمي امورو کې، خو دا اندازه صحت نلري، حقیقت ئې بالکل برعکس دی، اخوان په خپل تنظیمي او دعوتي امورو کې پر مشاورتي(شورى) باندي عامل او عمل کوونکی دی، لکه څرنګه چې بنیادي کمیټه د تنفیذي مجلس د نهضت مشر، د مشر مرستیال، جنرل سیکرټر او خزانچي غوره کوي، بالکل په همدې ډول سره لکه څرنګه چې حلقه، منطقه او شعبه خپله د خپل انتخابي کمیټې انتخاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي، "مرکز" د ځان سره د دغو تنظيماتو د مشرانو د انتخاب حق خوندي ساتلی دی، او هغه هم يو خو د وحدت د حکم(Unity of Comand) د برقرار ساتلو په موخه او دوهم د دې خيال نه چې د دغو يونټونو غړي کوم داسي کس غوره کړای شي چې مرکز ته نږدې وي، او د قيادت د منصب اهل وي، په داسي صورت کي هغه دغه انتخاب فوراً قبلوي او د هغه منظوري ورکوي.

د اخوان په نزد تنظيم تر ډېره حده د نوي ممتاز ترين ادارتي نظام مطابق دی چې هغه د "مشترکه ذمه داريShared Responsibility" په نوم يادول کيږي، او چې په سابقه دوه وو نظامونو(شخصي او جمهوري) د تجاربو نتيجه وي، د مشترکه ذمه داری د نظام بنياد پر همدې نظريې قائم دی چې يوازي اکثريت هم نه بلکي د ټولو موافقت تر لاسه کړل شي، او که څه هم پدې سلسله کي د ټولو غړو په شخصي ډول سره په يو ځای کېدلو سره هغوی د اکثريت پر رأيه مطمئن کړل شي، تر څو د ټولو په اتفاق سره فيصله وشي او بيا ټول د هغه په نفاذ کي مرسته او تعاون وکولای شي، نو ځکه هم د اخوان زياتره مهمي فيصلې په اجماع سره صادريږي، د دې طريقه کار نه غوښتنه او هدف دا دی چې د دوی وحدت همداسي وساتل شي، په صفونو کي ئې درز پيدا نشي، او په داخل کي ئې نور ګروپونه جوړ نشي، يوازي په ځينو مخصوصو حالاتو کي استثنی شته چې هلته دا اجماع(د ټولو موافقت) ناممکن وي، فلهذا پر دغو موافقو باندي د غير مشروط اکثريت پر رأيو باندي فيصلې صادريږي، يا لکه په ځينو بعضي ضروري او مهمو فيصلو کي مثلاً د عام مرشد"مشر" د تقرر يا برطرفۍ لپاره دا صراحت شوی دی چې هغه به د درې پر څلورمه برخي شوری د غړيو په موافقت سره صادريږي، او هغه هم د دې شرط مطابق چې مشروط اکثريت(تر نيمي اضافه) په صورت کي صادريږي، او د ګوند د ۵/۴ غړو حاضري شرط نده بلکي يوازي دا شرط دی چې دومره شمېر ئې وي چې په قانوني بڼه کي اجتماع منعقده شي.

په دې توګه دا خبره هم د غور و فکر وړ ده چې په تنظيمي چارټ کي مورږ د "فني مجالس " Staff Unit نده ښودلې چې په دفتري تنظيمي چارټ کي ويل شوي دي او دا ځکه چې دا عمله لکه څرنګه چې نور ستر دفتري تنظيمونو کي د هغه صراحت کيږي، مشاورتي او فني(For Advisory & Action) اهدافو لپاره دي، د هغه کار فکر کول او مشوره ورکول وي، او تنفيذي کميټی يا(Line Units) با اختياره او تنفيذي يونټونه دي (For Command & Action).

ثانياً _ ماليات:

د اخوان په اساسي قانون کي د دې خبري صراحت او وضاحت شوی دی چې هر غړی به خپل پر ځان مياشتنی او يا کلنی يوه اندازه چنده ټاکي چې په بشپړه پابندي سره به ئې اداء کوي، او چنده د دې لپاره په دې خبره کي مانع نه وي چې هغه به د دعوت به اخراجاتو کي

(c) ketabton.com: The Digital Library

عطیه، یا وصیت یا وقف یا د دغو ټولو په ذریعه برخه واخلي، د دعوت صاحبِ نصاب غړو په زکاة کي هم حق وي، د دغو ټولو خدماتو نه د مجلس شعبه پر فیصلې باندي غیر مستطیع خلک مستثنی بلل شوي دي، خو چي کوم څه ورکولای شي بیا ئې بیرته غوښتنه په هیڅ حالت کي ممکن نده.

په همدې توګه په هري شعبې باندي دا هم فرض دي چي خپل ځان پوري متعلق د منطقه بالا ضروري مصارفو یو بل ته رسولو کي هم ونډه واخلي، او د هغه وروسته د حلقې د اخراجاتو لپاره پیسې پیدا کړي او پر هره حلقه ضروري دي چي هره میاشت مرکز ته د خپلو اخراجاتو په اندازه پیسې وړاندي کړي، انتظامي مجلس یا High Comand به دا فیصله کوي چي هره حلقه به میاشتني او په کومو تواریخو باندي پیسې اداء کوي.

د دې نه علاوه چي څومره اخواني فارمونه دي او په ګټه چلیږي هغه به د خپلو کلنیو ګټو نه یوه حصه د مرکز لپاره ساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم باب

مصري ټولنه او د اخوان خدمات

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم باب

لومړی فصل

ټولنیز خدمات

د اخوان المسلمین د ټولنیزو خدمتونو په یادولو سره ډیر خلک د تعجب اظهار کوي، د هغه یو دلیل خو دادی چي اخوان د دې ډول کارونو پروپاګندو ته ډیره پاملرنه نه کوي، او دوهم دا چي پخواني ټول حکومتونه د هغوی په بدنامولو کي مخته مخته روان ول او د دوی پر دې ډول ډول خدماتو به ئې پرده هواروله، خو حقیقت دا دی چي اخوان د پیل نه هم په ټولنیزو سرګرمیو کي ونډه اخیستله، موږ د دوی د تاریخ په بیانولو کي د دې په اړه یادونه کړېده، د دوی په اساسي قانون کي په صراحت سره ویل شوي دي چي د "ټولنیز انصاف " Social Justice بشپړ کول د هیواد د هر اوسېدونکي د ټولنیزو ضروریاتو ضمانت Social Security عوامي خدماتو کي شرکت، جهالت، ناروغي، افلاس او فحاشي و بد کرداري د پاکولو لپاره هڅي او د فلاح و ترقی په کارونو کي همت افزایي د دوی د اهدافو نه دي.

د همدې لپاره دوی د لومړی ورځي نه هم د کلیو او باندو د اصلاح په لور توجه ورکړې ده، او د مصري اطرافو د اصلاح و ترقی لپاره ئې یو ګوند تأسیس کړ، ځینو اخوانیانو په فرشوط(د یو کلي نوم دی) کي یو نمونه اي تعاوني مزرعه "Model Cooperative Farm" جوړه کړ، په یو بل کلي کي ئې د فقراوو او مساکینو د مړو لپاره څلور ستري هدیرې جوړي کړلې، د اخوان شعبو په هرو دریو مبارکو میاشتو کي فقراوو ته د خوراک په تیارولو د یو بل نه د بازي وړلو لپاره هڅي کولې، او په کلیو کي ئې د رڼا انتظام وکړ، د روژې په میاشت کي ئې د زکاة راویستلو پروګرام جوړ کړ، او د مخاصمینو تر منځ ئې پر سولي کولو توجه وکړه، یوې کمیټې د بیکاره ګرځېدونکو یتیمو او غریبو ماشومانو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

محتاجو کورنيو يو فهرست چمتو کړ تر څو ماشومان د دوی د استعداد و قوت مناسب په صنعتونو کي ولګوي او د بې آسرې معذورانو مرسته وکولای شي.

د دې غرض لپاره دوی د فلاحي انجمنونو نه متعلق د ۴۹نمبر قانون مجريه۱۹۴۵م د تصويب نه مخکي د همدې ټولنيزو خدماتو يو د فتر فعال کړی وو چي کار ئې د غريبو کورنيو نظارت او پر صحيح علمي بنيادونو باندي د هغوی ټولنيز خدمت کول وو، تر څو په دې توګه د هغوی لپاره د عام ژوند لار هواره کړل شي، او دوی د لوږي په لاسونو د تباهی يا مرګ ښکار نشي.

اخوان چي د مصري ټولني کوم ټولنيز خدمت کوي هغه بايد پر دريو بابونو تقسيم کړو:

(۱) فلاحي او ټولنيز خدمت(Welfare Work & Social Service)

(۲) بدني تربيت او ځارندويي(Physical Training & Scouting)

(۳) وطني او ملي خدمت(Home Land & National Service)

(۱) فلاحي او ټولنيز خدمت:

د کومو فلاحي کارونو او ټولنيزو خدماتو په لور چي مو په پورته کرښو کي اشاره وکړه هغه په پيل کي د اخوان يو عام او ځرګند صفت وو، خو چي کله په قاهره کي د هغوی مرکز قائم شو نو دوی د ټولنيز خدمت اوجديد ترينو نظامونو مطابق يو دفتر د همدغو خدماتو لپاره جوړ کړ، او وضاحت ئې وکړ چي دا دفتر به په څو ډوله خدمات وړاندي کوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- وقتي او تسلي ورکوونکي خدمات: لکه د ضرورت مندو اعانت، دا به په عام ډول سره حقيقي او معنوي وي، خو که چيري د ضرورت تقاضا وه نو مالي اعانت اومرسته به هم وشي، صدقه، د قربانۍ غوښه او پوستونه جمع کيږي او پر غرباوو به وېشل کيږي.

۲- اطمينان ورکوونکي خدمات: لکه څرنګه چي بې روزګاره خلکو ته روزګار ورکول، د هغوی لپاره اېمپلائمنټ ايکسچېنج، په نورو ادارو او صنعتي کارونو کي دوی ته وضيفې موندل، په ځينو حالاتو کي د فائدې پرته وړوکي سرمايې(Capitals) قرض ورکول، په همدې توګه د مريضانو مفت يا برای نام معاوضې باندي علاج.

۳- حفاظتي خدمات: لکه څرنګه چي په دغو کورنيو کي د حفظانِ صحت د اصولو مطابق چي د "ټولنيزو خدماتي دفترونو" تر نظارت لاندي دي، د محلي غرباوو ته په ارزان ترين قيمت باندي د غذا او خوراکي توکو موندل.

۴- تعميري خدمات: چي د هغوی په ذريعه به د ژوندانه عام معيار اوچت شي، د دې غرض لپاره د خواري کښو او وړوکو آزاد کسبو د يو انجمن بنياد ايښودل او تأسيس کول، چي په ذريعه ئې د هغوی خالي وقتونه منظم کړل شي، او کسب، د وطن خدمت، او د صحت مندی په ميدانونو کي د هغوی لارښوونه وکولای شي.

د پورته ياد شوي دفتر په پاليسۍ کي دا وضاحت وي چي مادي خدمات يوازي د لاندي خلکو لپاره وي:

(۱) داسي شريفي کورنۍ چي د روزمره حوادثو ښکار شوي وي.

(۲) داسي کورنۍ چي د خپل يوازيني سرپرست او کفيل نه محرومي شوي وي او د هغوی لپاره د معاش د حصول او لاسته راوړلو کومه ذريعه نه وي.

(۳) داسي غريبي کورنۍ چي په غوره ژوند او اخلاقو کي مشهوري او معروفي وي، اخلاق ئې مشکوک نه وي او هغه د ټولنيزو خدمتونو د دفتر په مقاصدو کي هم مرسته وکړي يعني د هغوی پر هداياتو عمل وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي کله د فلاحي او خيراتي ادارو او انجمنونو د تشکيل لپاره د ۱۹۴۵م قانون ۴۹ماده تصويب شوه نو دا دفتر د اخوان نه جلا شو او يوه عليحده اداره وګرځېده، او د دې لپاره يو مخصوص دستور العمل او کاري لائحه تياره شوه، د دې اداري نوم"د اخوان المسلمين د ټولنيزو خدماتو او پرمختګ اداره (Ikhwan Welfare & Social Service Board) کېښودل شوه.

د دغو پخوانيو کارونو علاوه چي کوم پخواني دفتري خدمات سرته رسول هغه طبي او ثقافتي خدمات هم ترسره کړل چي يادونه ئې موږ په نورو عنوانونو کي کوو.

دې اداري د هغې د غير قانوني اعلانېدلو نه مخکي ډېر عوامي خدمات سرته ورسول چي شمېرل ئې آسان ندي، د بندېدلو نه مخکي د "رفاهِ عام د امورو د وزارت" تر نګرانۍ او څار لاندي ئې د مصر په هيواد کي ۵۰۰ پنځه سوه ښاخونه درلودل، خو د ګوند يو ځل بيا آزادېدلو وروسته هغه د يو زبردست اسکيم په افتتاح کولو سره د خپل سرګرمی آغاز وکړ، چي تکميل ئې د قاهرې د محلة روضة د ښاخ په ذمه وو، دا اسکيم د يو ټولنيز اداري (Social Foundation) د تعمير پلان وو، چي په هغه کي يو مسجد يوه ډسپنسري، يو کتابتون او يو لکچر هال وو، د اوقافو وزارت د همدې غرض لپاره ځمکه هم ورکړه، او انجينير سيد کريم د هغه د عمارت نقشه او نورو د جوړولو لپاره خپل رضا کارانه خدمات وړاندي کړل، اخوان فوراً هغه ځمکه پاکه کړه او څلورو اطرافو ته ئې د لرګيو چار ديواري ودرول، د بانسونو يو عارضي چت ئې ورباندي ولګاوه، برق ئې هم ورته راوسته تر څو چي د ضرورت مطابق چنده جمع نشي بايد همداسي د مسجد کار تري واخيستل شي، ځکه په دې محل کي مساجد ډېر کم دي.

اخوان يوازي پر خپلو متعلقو مساجدو د نګرانی وظيفه سرته نه رسوي بلکي د نورو غير آبادو مساجدو د اصلاح او مرمت کار هم کوي، د کومو مساجدو چي څوک پوښتنه کوونکی نشته د هغوی نګراني او څار هم کوي، د هغوی لپاره د جمعې د خطيب او امام انتظام هم کوي، په قاهره و جيزه کي پر کومو مساجدو چي د اخوان داسي نګراني ده ما هغه شمېرلي چي په لاندي ډول دي[2].

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخواني مرکز تابع چي کومي مهمي شعبې دي هغه هم خپل متعلق د فرائضو سره سره په ټولنيزو خدماتو کي ونډه اخلي، چنانچه د "بزگرو او خواري کښنو د شعبې" په دستور العمل کي د دې تصريح شوې ده چي د کارخانو د قوانينو د کار مطالعه، د هغوی تشريح او تنفيذ، خواري کښنو ته د دوی حقوق ورښودل، د هغوی د حقوقو د حصول لپاره هڅي کول او د مزدورانو له خوا د جوړيو شويو کمپنيو او شرکتونو لارښوونه کول، هغه په اسلامي رنګ باندي رنګول، کاسب او خواري کښنه خلک خپلو انجمنونو ته د شاملولو لپاره دعوتول، د بزګرانو او مزدورانو د انجمنونو د جوړولو غوښتنه کول، په اخواني مزدورانو کي د خپل منځي تعاون روح پوه کول، او په خپل منځي مرستندويه اسکيمونو کي د هغوی د ګروپ بندي کولو نه ګټه اوچتول د دې شعبې اغراض دي.

په پورته يادي شوي شعبې کي په دې سلسله کي ډير عملي ګامونه اوچت شوي دي، په مرکز کي يوه د "مزدورانو او خواري کښنو تربيتي مدرسه" جوړه شوې ده، چي کار ئې مزدوران د هغوی د حقوقو نه خبرول دي، د "مزدورانو د قوانينو" توضيح او تفهيم، د دغو قوانينو نه د امکان تر حده د ګټي اوچتولو لپاره د هغوی مرسته کول، په همدې توګه د همدې فصل په دستور العمل کي ددې په اړه هم وضاحت شوی دی، چي د ټولنيزو مساواتو او د ټولنيزو خپل منځي کفالت هڅي، په ټولو کارخانو کي د ټولنيزو خدماتو د اصول ترويج، د بزګرانو مالي مشکلات او د هغه سره متعلق زرعي ملکيتونو د مشکلاتو حل، د سلطنت نه د داسي اقتصادي او ټولنيزو قوانينو د جوړولو غوښتنه چي د هغه نه د دوی د حقوقو ساتنه وشي، د مزدورانو نوي نوي پيدا شويو مشکلاتو د حل کوښښ کول تر څو د صنعتي او زرعي هرو دوو ډولونو د مزدورانو مفادت او ګټي خوندي شي، دا هم د دې شعبې اغراض او اهداف دي.

....

2 مصنف په پوره تفصيل سره د دغو مساجدو يوه نقشه وړاندي کړې وه، چي نقلول ئې موږ غير ضروري وبلل، په دې کي د مساجدو تعداد ۳۵ ښودل شوی وو چي په هغه کي د ۸ مساجدو مکمل مصارف د اخوان پر اوږه دي او په باقي مساجدو کي امام و خطيب يا يوازي د خطيب انتظام کوي، دوه مساجد د اخوان ملکيت دي، دا يوازي د قاهرې او جيزې د مساجدو يادونه ده، د مصر په نورو ښارونو کي چي د اخوان تر نګراني او ملکيت لاندي کوم مساجد دي هغه لدې نه عليحده او جلا دي. ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

د "خواري کښو او مزدورانو شعبه" خپله هم د مزدورانو ټولنيز خدمت کوي يعني د هغوی د مشکلاتو حل وړاندي کوي، د دې شعبې دفتر چي د اخوان په مرکز کي واقع دی، او پکي د مزدورانو لپاره د مسائلو په حلولو کي خصوصي مهارت لرونکي وکيلان موجود دي، چي ددوی سالمه رهبري کوي او دوی ته د دوی د ګټو لار ښيي، دا شعبه بې روزګاره او بې کاره خلکو ته د کار زمينه برابروي، د دوی لپاره د ايمپلايمنټ ايکسچينج او نورو تجارتي او صنعتي کمپنيو کي منډي وهي چي اخوان هلته ښه تعلقات لري.

په مرکز کي چي د "کاسبانو شعبه" ده هغه هم د خپلو سرګرميو علاوه ځيني ټولنيز خدمات سرته رسوي، د دوی په قانون کي ئې صراحت هم شوی دی چي د هغه په اغراضو او اهدافو کي د "مصر او نورو اسلامي هيوادونو د صنعت د خاوندانو تر منځ تعلقات استوارول" دي، د دې لپاره چي دوی کومه طريقه غوره کړې ده هغه دا ده چي "کاسب شخصيات، د انجمنونو، کلبونو او جماعتونو او سيمه اييزو او بين المللي علمي ادارو سره اړيکي ساتي او برابروي او د ضرورت او امکان مطابق سند يافته اخوانيان په دولتي يا غير دولتي خدماتو کي د ځای پر ځای کولو انتظام کوي.

دلته د ټولنيزو خدماتو د موضوع په مناسبت موږ د "کاسبو خلکو د شعبې" يوازي د دوو ښاخونو يادونه کوو:

ا: د زراعت د ماهرينو شعبه: د دې شعبې په اغراضو او اهدافو کي د زراعت اصلاحي طريقې وړاندي کول، زرعي صنعتي پلانونه ترتيبول، او تر کومه ځايه چي ممکن وي د محدودو شرکتونو يا Coopperative Socities کو آپريټيو سوسائټيز په ذريعه وربانديعمل کول دي، ځيني اسکيمونه ئې په لاندي ډول دي:

الف- د شيدو نه تيارېدونکي شيان Dairy Product

ب- سبزيجات او ميوې په ډبو کي خوندي کول او د نباتاتو نه ترلاسه شوي دواوي، روغنيات او داسي نور...

ج- د زرعي پيداوار د معيار د اوچتولو لپاره او د پيداوار زياتولو په موخه په لاندينيو طريقو باندي استوار اسکيمونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- بزګرانو ته پر نويو طريقو د زراعت کولو ترغيب ورکول او هڅول.

۲- د اعلی درجې تخم کارول.

۳- د څارويو د نسل زياتولو ته پاملرنه او د هغوی نه د ممتازو نسلونو روزنه.

۴- د زرعي ماشيني آلاتو په مټ خپل منځي تعاون او مرسته او په وسيله ئې ګټه پورته کول، تر څو د څارويو شيدې، مستې... او د نسل افزائش ئې مخصوص پاتې شي.

۵- د بې آزاره حيواناتو په صحيح او علمي بنيادونو باندې پرورش او روزنه.

۶- د عسلو د مچيو او د وريښمو د چينجيو ساتنه عامول.

۷- په مرستې سره د محصولاتو د بازار(نرخ) مقررول.

۸- په ګډه سره د کليوالو صنعتونو توسيع او پراخول.

۲: د عمرانياتو د شعبې ماهرين: تفصيل ئې په لاندې ډول دی:

۱- عمراني مسائلو ته زړه ښه کول او د عمرانياتو ماهرين

۲- د رفاهي بيمې محکمه(Social Security Department) د رفاهي بيمې د عمرانياتو ماهرين

۳- د کښت ګرو د عمرانياتو ماهرين

۴- د عمرانياتو شعبې"د ادبياتو پوهنځی" سند لرونکي او فارغ شوي محصلين

۵- د "ټولنيزو خدماتو مکاتب" نه سند تر لاسه کړي، د دې شعبې اهداف و مقاصد په لاندې ډول دي:

۱- داسې علمي تحقيقات وړاندې کول چې د اسلامي اصولو په رڼا کې د "ټولنيز انصاف " Social Justice په قائمولو کې د حکومت رهبري وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- په عوامي خدماتو کي برخه اخيستل، د هغه لپاره علمي تحقيقات او فني راپورونه وړاندي کول چي په رڼا کي ئې د افلاس، جهالت، ناروغی او اخلاقي انحطاط د پاکولو لپاره د ټولنيزو ادارو تأسيس په عمل کي راوستل شي، د دې شعبې فريضه دا هم ده چي هغه د داسي ټولنيزو ادارو تر منځ د تعاون او مرستي ډګر برابر کړي.

۳- د اخوانيانو د ټولنيزو خدماتو لپاره اقدامات کول، او هغه په داسي توګه چي د ټولنيزو اسکيمونو په څېر د عامه(سوشل) بيمې، د صحت بيمې او حسنه قرض نظام عام کړل شي، په همدې توګه د افرادو پر مشکلاتو باندي غور و فکر کول او د هغوی د حلولو لپاره وسائل وړاندي کړای شي.

۴- عام ټولنيز او د فکر و عمل ميدانونه او د اخوان د راپورونو جمع کول، په داسي توګه د هغوی ترتيبول چي د هغوی تحقيقي مطالعه او تحليل وشي، او ګټور نتائج تري اخذ شي، او د دعوت په ميدان کي ګټه تري پورته کړای شي.

د دې شعبې "تنفيذي کميټې" چي د پورته مقاصدو د تنفيذ فرائض سرته رسوي په لاندي ډول دي:

۱- د ټولنيزي سرشمېرني کمېټه

۲- د ټولنيزي منصوبه بندی کمېټه

۳- د ټولنيزو خدماتو تنظيمي کمېټه

۴- د ثبت او نشر و اشاعت کمېټه

د محصلينو د شعبې: کار دا دی چي څومره محصلين چي د اخوان د تحريک سره تړاو لري د هغوی د ضروورياتو تکميل او د هغوی تر منځ مدرسي مرستي تنظيم کړي، د ګرميو په رخصتيو کي د استفادې او افادې انتظام وکړي، محصلينو طالبعلمانو ته وواېي چي د مدرسې عملي سرګرميو نه کومي ګټي ترلاسه کېدای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کورنیو شعبه: دا شعبه په خپلي روحاني او تربيتي سرګرمۍ او کارکردګۍ نه علاوه په ټولنيزي کار ګزارۍ کي هم ونډه اخلي، لکه څرنګه چي د شعبې په دستور العمل کي دي چي د کورنيو د افرادو تر منځ د اخوت او وروری روابط مضبوط کړای شي، د دې کاري دستور له مخي پر دوی واجب ده چي هره هفته د شعبې د دفتر علاوه پر يو ځای سره راغونډ شي، د جمعې د لمونځ لپاره په يو مسجد کي سره راجمع شي، د مياشتي يوه شپه د ځارندوی کېمپنګScout Camping پر طريقې باندي يو ځای تېره کړي، او د شپې ډوډۍ او سهار ناشته يو ځای وکړي، په دې دستور العمل کي افراد"کورنۍ" (أُسرة) د مشکلاتو د حلولو طريقه هم وړاندي شوې ده، چي ياد مشکلات به د افرادو د مشر(د کورنۍ نګران) په مخکي وړاندي کيږي، که چيري هلته حل نشي بيا به د شعبې د مشر خواته ځي، که چيري هغه هم نابرياله شو نو بيا به د کمېټې عمومي مشر د هغه فيصله کوي او هغه به نو حتماً منل کيږي، د کورنيو نظام پر هر اخواني خپل منځي کورنۍ کفالت لازمي او اجباري کړيدی، او هغه ته دوی دومره عظمت ورکړی دی چي د اصل ايمان او حقيقي اخوت نوم ئې ورکړی دی.

اخوان د خپل نهضت په داخل کي "د خپل منځي ټولنيز کفالت" اسکيم ته عملي جامه وراغوستې ده، د منځنۍ قاهرې د"منطقې" لاندي د "محلة باب الشعرية د شعبې" د خپل منځي مرستي پر نظام باندي دا اسکيم چلولی دی، هر اخواني لس قرشه[1] پکي مياشتنۍ برخمن وي، بيا دا ټولي پيسي جمع کيږي او په تجارتي کارونو کي لګول کيږي، د دې تجارت ګټه د داسي اخوانيانو په مرستي کي مصرفيږي چي کاروبار ئې کله وي او کله نه يا ئې مالي حالت د مرستي متقاضي او غوښتونکی وي.

....

[1]قرش: مصري سکه ګواکي د يوې روپی برابر(اوس ۱۹۹۷م نه ۳۰دېرش کاله مخکي ئې ډير قيمت درلود، خو اوس زموږ د روپيو په څېر بې قيمته دي) په يو مصري پاؤنډ(جبنيه) کي ۱۰۰ قرشه موجود وي. ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسلامي نړۍ تر منځ د روابطو شعبه: د اسلامي نړۍ سره د روابطو دا شعبه د هیواد نه بهر د خپلي عملي سرګرمی سره سره د ضرورت مندو بهرنیو محصلینو ټولنیز خدمت کوي، چي حالات ئې د مرستي متقاضي وي، د تحقیق وروسته هغوی ته میاشتنۍ امدادي وظیفه ورکوي، پدې توګه معمولي مالي خدمات په دغو هیوادونو کي مصري ټولني ته زبردست معنوي او مادي ګټه ور رسوي، د کومو هیوادونو نه چي دا محصلین راغلي وي چي کله خپلو هیوادونو ته ستانه شي نو دا فائده څرګندیږي، د یو ځل واقعه به ولیکم چي کله یو زبر ځواک هیواد په کونسلګرۍ کي د محصلینو د یو ګروپ هغه پیسې چي د کورنیو له لوري ورته رالیږل شوي وې وګرځولې، او د ورکولو لپاره ئې دا شرط ورته وړاندي کړ چي دا محصلین دي پردې وطني سیاسي جدوجهد باندي د نفرت اظهار وکړي چي د دوی سرپرستان او اقارب ئې کوي، محصلینو دا شرط ونه منی، او د روابطو د شعبې لمني ته ئې پناه یوووړه، چي دې شعبې د دوی ستاینه وکړه او د دې صورتحال د لري کېدلو تر وخته ئې د دوی لپاره ضروري میاشتنی امداد وټاکی، چي له دې نه محصلین ډیر متأثر شول او خپل هیوادونو ته تر ستنېدلو وروسته ئې د دې احسان بدله په څو چنده زیاته بیه اداء کړه، د اخوان بلکي ټولي مصري ټولني لپاره دا کار د یو ستر پروپاګند سبب شو.

اخوان د فلسطیني مهاجرینو د مرستي لپاره د فلسطیني ریل په نوم یو زبردست پلان باندي عمل کول غوښتل، چي ددې لپاره پر دوی د چندو او مرستو باران پیل شو، او دوی عملاً د ریل ګاډی ډبې په کرایه ونیولې، خو د نقراشي[1] پاشا حکومت دغه سکیم متوقف کی، دده دا ګمان وو چي پدې کار سره به د اخوان لپاره ډیر پروپاګند کیږي، او بیا وروسته همدا پلان په ۱۹۵۲م کي د فوځي کودتا نه وروسته "د رحم ګاډی" په نوم باندي یو ځل بیا پیل شو.

نمونه اییزه مرستندویه ټولنه(Model Cooperative Society) :

اخوان یوازي د خپلو خاصو مشکلاتو د علاج په موخه په یوه محدوده دائره کي پر جدوجهد او مرستي باندي اکتفاء ونکړه بلکي دوی دغه تعاون د خپل منځي مرستي د ژوند په پراخو دائرو کي د غوړولو هڅي وکړې، نو ځکه هم دوی د دې نقطۀ نظر لاندي د کورنیو د تعمیر لپاره، د کورونو د پر شا کولو لپاره، یوه نمونه اییزه مرستندویه ټولنه په پخواني مصر کي تأسیس کړه چي اوس ئې دفتر په شارع ۷۷ الملکه(قاهره) کي دی، او د یوې نمونې په څېر مرستندویه کالوني ئې جوړه کړه، چي د اوسېدونکو لپاره ئې شرط دا کېښود چي هغه به

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیک نومي او خوش اخلاق وي، د خپل منځي تعاون او عامو همدردانه اخلاقو درلودونکي به وي، تر څو یوه داسي پاکه او صافه ټولنه جوړه کړل شي چي ټول افراد ئې د یو بل خیر غوښتونکي او درد مند وي، د دې منصوبې اقتصادي امتیاز دادی چي د دې کورونو د جوړولو، ځمکي او د هغې خوا و شا د باغچې ټول مصارف به د یو زر ۱۰۰۰پاؤنډونو نه تجاوز نه کوي.

په دې توګه هغوی د دغو امتیازاتو نه برخمن کېدای شي چي د کو آپرېټیو ټولنو د قانون مطابق دوی ته ورپه برخه شوي، هر کور پر ۴۰۰میتره مربع ځمکي باندي جوړېږي، ۱۵۰میتره د کور لپاره او ۲۵۰میتره د باغچې لپاره، د بیي اداء کول به ئې په قسطونو ممکن وي، چي کوم مزدور، خواري کښه او د متوسطي درجې تاجر او نورو... غوندي د محدودي آمدنۍ درلودونکي و کولای شي د دې کور د بیي لومړنۍ قسط ۵/۱ حصه ئې د پېشګۍ په صورت کي اداء کړي، او کور به ورته ورکړل شي.

هغه نوري پیسې به د لسو کلونو په موده کي د قسطونو په صورت کي اداء کوي، په کالونۍ کي چي کوم تجارتي، صنعتي او نور څومره اقتصادي شیانو ضرورت وي هغه ټول به د ټولني مِلکیت وي، چي ګټه به ئې ټوله د یادي ټولني غړو ته وروېشل کیږي، په دې ډول سره به د خود غرضۍ فردي نظام پر ځای "د خپل منځي مرستي نظام" ځای ونیسي.

....

[1]د مصر پخوانی صدراعظم چي د اخوان سخت مخالف پاتي شوی دی، په لومړي باب کي ئې یادونه وشوه. ژباړن

[2]هغه پخوانی ښار چي د عمروبن العاص آباد کړ، د ډیري مودې نه دا ښار په موجوده قاهره کي شمېرل کیږي. ژباړن

[3]د ۱۹۵۲م مصري انقلاب وروسته د دې نوم مشارع الجلاء دی. ژباړن

[4]مصري پاؤنډ ۱۹۵۲م کي انګریزي پاؤنډ سره نږدې مساوي او برابر وو، خو نن سبا ئې حیثیت ډیر کم دی. ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې منصوبې يو امتياز به دا وي چي هغه به د کالونۍ په داخل کي د اوسېدونکو تر منځ د ورورولۍ او خپل منځي محبت پيدا کولو هڅه کوي، د دې غرض او هدف لپاره به هغه صالح او لايق عناصر انتخابوي، د هغه هدف دا هم دی چي يو مضبوط نوی نسل چمتو کړای شي، او د هغو لپاره د ماشومانو د تعليم و تربيت انتظام د ديانت دارو او فرض شناسو خلکو په لاسونو ورکول شي، ټولنه د دې هدف لپاره "مانټيسوري مکتب" او ابتدايي او ثانوي تعليم لپاره مکاتب جوړوي، دا منصوبه په کالونۍ کي د اوسېدونکو تر منځ د "ټولنيز خپل منځي کفالت" د طريقې د رائجولو هڅه کوي، او د ټولنيزي صحت مندي بيمې(Social Health Insurance) نظريه هم په دوی کي عاموي، د ورزشي لوبو يو انجمن(Sports Clubs Society) يوه ملي کتابخانه، يو مسجد او د هغه نه علاوه د يوې نوي ټولني لپاره چي کوم ضروري د ژوند سامان کېدای شي هغه به پيدا کوي.

دا کالونۍ به د کورونو د مشکلاتو د حلولو يوه اهمه ذريعه وي، چي د منځني درآمد خاوندان د اخوان په نښه دي، او د مثالي ټولني په عمارت کي يوه بهترينه خښته وي.

۲- جسماني تربيت او ښارندويه(Scout)

(۱) جسماني تربيت: بدني روزنه او تربيت د اخوان په وړاندي يوه لازمي او ضروري وظيفه ده، چي هره ورځ ئې تر سره کول ضروري دی، د دې نه ئې هدف د يوه داسي کامل مسلمان چمتو کول دي چي د جهاد د ذمه داريو او دعوت بوج وزغملای شي، او دا د همهغه شخص لپاره ممکن دي چي په هغه کي د دغو د زغملو جسماني قوت موجود وي، په دې اړه دوی لاندينی نبوي صلی الله عليه وسلم مبارک حديث مخي ته ږدي:

اَلْمُوْمِنُ الْقَوِیُّ خَيْرُ وَ اَحَبُّ اِلَی اللهِ مِنَ الْمُوْمِنُ الضَّعِيْفِ

مفهوم: طاقتور مسلمان تر کمزوري مسلمان غوره او الله جل جلاله ته ډير محبوب دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جسماني تربيت د دې هدف د تکميل په موخه دوی لاندينی طريقه غوره کوي:

۱- روزانه په کور اوشعبه کې کسرت او ورزش کول.

۲- سفر او Camping(تحقيقي سفر)، اکثراً د دغو سفرونو انتظام د شعبې له لوري وي چې زياتره ئې د زړو او قديمو آثارو په علاقو او خالي مقاماتو کې وي.

۳- ورزشي لوبي: د اخوان سره د لوبو ډېر زيات ټيمونه موجود دي مثلاً، د فټ بال، باسکټ بال، بېډمنټن، ټيبل ټينس، درانده ورزشونه يا جمناسټک(وزن پورته کول، بوکسنګ، کُشتي) سوېډش ورزشونه، د باسکلانو مسابقه، لامبو، رګبي(دا يوه پخوانی انګريزي لوبه ده چې د باسکټ بالBasket Ball سره مشابه ده، خو دومره فرق لري چې دا لوبه د فټ بال په ګراؤنډ کي لوبول کيږي، او ګېند ئې د هګۍ په څېر وي، په دې کي د توپ د يو بل نه اخيستل او ګول کول شامل دي).

د اخوان د غير قانوني اعلانېدلو نه مخکي د دوی ستر ستر ورزشي سالونونهSports (Clubs ول، چې د مختلفو لوبو انتظام پکي وو، غړي ئې په ډېرو مقابلو کي شريک شوي ول، چې د مصر سپورټس فېډرېشن او په نېشنل کمېټۍ کي ئې ريکارډونه لا هم موجود دي، دا ټورنامنټونه د اسماعيليه، طنطا، منصوره، پورټ سعيد، پورټ سويز، راس غارب، منوف، بني سويف، منيا، دمنهور، حلوان، شبين الکوم په ښارونو کي ترسره کېدل.

د هيواد په مختلفو علاقو کي د اخوان د فټ بال ۹۹ټيمونه موجود ول، چې يوازي ۳۶ئې په قاهره کي ول، ۳۲ټيمونه د باسکټ بال، ۲۸ټيمونه د ټېبل ټېنس، ۱۹ټيمونه د وزن اوچتولو، ۱۶د سوک وهنيBoxing، د کُشتي، ۸د لامبو چي د آب بازی د ټيم کوچ(مربي) او لاربښوونکی ئې مشهور نړيوال آب باز محمد مصطفی لوري د "فلسطين چمپئن شپ" او "مډل ايسټ چمپېن شپ" کي بريالی شو.

د نهضت د غير قانوني اعلانولو وروسته که څه هم د جسماني تربيت شعبه اوس په خپل ابتدايي دور کي ده خو د هغو ټولو لوبو ټيمونه ئې جوړ کړيدي او فعلاً په هر سيمه ايز مرکز کي حد اقل يو ټيم موجود وي، يعني د مختلفو لوبو ۱۹ټيمونه(دلته بايد دا خبره په ذهن

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي وساتو چي اخوان تر هغه وخته د لوبو ټيمونه جوړوي تر څو هغه د پيل د هڅو په ذريعه په احسنه طريقه سره اخوان ته دا واضحه نکړي چي د دغو ټيمونو د جوړولو اساسي هدف د جسم تربيت، اخلاقو اصلاح او خپل منځي تعاون تعليم ورکول دي، يوازي د لوبو ګټل او انعامات ترلاسه کول نه، ځکه دا اخوان د مزاج مطابق ندي).

۴ -د ګرميو د موسم کمپ:

د تېر کال(۱۹۵۲م) په ګرميو کي اخوان دوه ستر کمپونه جوړ کړل، يو په دخيله(د اسکندريې د سمندر په غاړه لري يوه سيمه او هواداره ځای. ژباړن) پر سيمي، په دې کي شل خيمي وې، هره خيمه ده پنځو کسانو لپاره يعني د سلو نفرو کمپ وو، دا کمپ تر دوو مياشتو پوري موجود وو، او هره هفته به په نوبت نوبت مختلف جماعتونه دلته راتلل، د دوو مياشتو په موده کي ۸۰۰کسانو شرکت پکي وکړ، او دوهم کمپ د دمياط په ښار کي د حمصه پر سيمه ولګول شو، پدې کمپ کي نږدې ۱۲دوولس خيمي وې، په هره خېمه کي ۵ پنځه کسان يعني پوره کمپ پر (۶۰)شپېتو کسانو مشتمل وو، تر يوې نيمي مياشتي پوري قائم وو، هره هفته به نوي خلک ورته راتلل، يعني د ټولو راتلونکو شمېره ۳۶۰کسانو ته ورسېده.

په دغو کمپونو کي اخوان د لامبو نه علاوه ځيني د نورو ورزشونو او سختي لوبي کولې، او د شپې لخوا به ئې هم پروګرامونه برابرول، چي په هغو کي به د اخوان ډرامې ننداري ته وړاندي کېدلې.

(ب) ځارندويي(Scouting):

د نظرياتي نقطۀ نګاه هدف د اخلاقِ حسنه وو او ديني تربيت په ذريعه يو صالح فرد چمتو کول دي، په دې طريقې سره د ځوانانو د خوښو سترو اهدافو بشپړول او د هغوی روزنه يو ځای ممکن ده، ځوانان په دوه ډوله دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

(الف) هغه ځوانان چي ځارندويي ځکه خوښوي چي په هغه کي د مېړاني او شهامت د طاقت اظهار دی، نو ځکه هم دوی د ځارندويئ په تنظيم کي د خپل همدې فطري خواهش د پوره کولو لپاره شرکت کوي دلته دوی د هغه د تعليم او روزني او تمرين په شکل کي چمتو کيږي او د وطن د يو مفيد او خير انديښه سپاهي په څېر را اوچتيږي.

(ب) هغه ځوان چي د تقوی، اخلاق حسنه وو او د فضائلو تربيت ترلاسه کوي خو نه ئې کوم جسماني تربيت وي او نه عامه مطالعه، پدې توګه هغه نه جماعتي ژوند تېرول غواړي او نه هم د انساني واجباتو د آدائيګئ، د تعاون او اشتراک سليقه لري، داسي ځوان د ځارندويئ په تنظيم کي د شامليدلو وروسته د انساني وررولۍ يو داسي لايق غړئ ګرځي چي خپل په ذات کي د خپل اوسېدونکي ټولني او بيا د عمودي ټولني يعني مملکت حقوق په احسنه طريقه سرته رسولای شي.

د استاد حسن البنأ مرحوم په دماغ کي دا تصور په ۱۹۳۸م کي راغی چي ځوانان يو ستر طاقت دي، ضرورت دی چي هغه د ټولني سره په يو ځای کېدلو سره او ديني ژوند او اله اپرستی د دنياوي ژوند سره سره يو ځای تېرولای شي، او د دې هدف د بشپړولو لپاره چي د کومو قدرونو ضرورت دی دوی ته حاضر دي، لکه مضبوط جسم او د ټولني د خدمت تمرين، عام ځارندويه تنظيم چون تر اوسه د دې حقيقت په لور پاملرنه نه وه کړې او نه ئې ځوانان په دې خوا رهبري کړي ول، ځکه نو شيخ حسن البنأ او د سکاوټ(ځارندوی) ايسوسي ايشن تر منځ يو پراخ خليج واقع وو، همدا دليل وو چي دوی د ځوانانو د تيارولو يو خاص نظام جوړ کړ، تر څو وروسته دوی د مصري"ځارندويه تنظيم" پابند او محتاج پاتي نشي، او په نړئ کي چي د ځارندويئ د تحريک کوم هدف او پيام دی؛ چي د ځوانانو ديني، قومي او ټولنيزه روزنه دي وشي، پر هغه به دتګ لار دوی ته آسانه شي، په ۱۹۳۸م کي دوی ددې عنوان لومړنی تنظيم جوړ کړ، او د هغه نوم ئې جماعة السفر کېښودی، او د اسماعيليه په ښار کي ئې هغه عملي کړ او د دې جماعة لائحهٔ عمل(کاري دستور) ئې چمتو کړ، هغه ئې منظم کړ، په خپله ئې د هغه د نګراني فرائض سرته ورسول، او په خپل زړه او نظر سره ئې د هغه په لور توجه وکړه، تر داسي حده چي دا نظريه بريالئ شوه، او اوس نو قاهرې ته د خپلي تبادلي وروسته ئې همدا تګلاره هلته رائج کړه، او بيا ئې دريم جماعت د دقلهيې په ولايت کي او څلورم په شرقي ولايت کي قائم کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۴۰م کي استاد حسن البنأ په سنجيدګي سره غور و فکر وکړ چي د سکاوټ ايسوسي ايشن په عمومي نظام کي باقاعده داخل شي تر څو د اخوان د جماعة او بالخصوص"جماعة السفر" د دغو آسانتياوو او امتيازاتو نه برخمن شي چي په دې ايسوسي ايشن کي د رجسټرې کېدلو وروسته ورپه برخه کېدل، او ددې نه علاوه د هغو اخواني ځوانانو نه ګټه پورته کړای شي چي په ايسوسي ايشن کي يا د هغه نه بهر د مخبربت په ميدان کي باقاعده خدمات ترسره کړي.

نو ځکه لومړنی ځارندويه ګروپ تأسيس کړل شو او ثبت هم شو، دا ګروپ محمد ابوالسعود او عبدالعزيز احمد تر صدارت لاندي وو، ۳۵افرادو ګډون پکي کړی وو، چي اکثريت ئې هغه وخت د اخوان د "تأسيسي مجلس" غړي ول، دې نظريې ډير رواج وموند، او د قاهرې په ټولنه کي ئې اثر ظاهر شو، د دې لومړنی کمپ د ۱۹۳۹م په پای کي په اسکندريه کي د "دخيلې" په سيمه کي جوړ شو، په همدې موده کي مېجر محمود لبيب د دې ګروپ سره متعارف شو، او د ده د اخوان ځوانان ډير خوښ شول، د ده ډير ارمان وو چي په مصر کي داسي ځوانان وای چي په ايمان و قوت دواړو باندي مسلح وي نو ځکه هم ده د اخواني ځوانانو په روزنه کي پوره پوره ونډه واخيستله.

د ۱۹۴۹م په پيل کي د اخوان په حلقه کي د ځارندويي د سيسټم لومړنی تشکيل وشو چي د هغه لپاره يو خاص منهج غوره شو، تر څو په ټول هيواد کي عام کړل شي، نو د هغه اهداف او مقاصد ئې لاندني وټاکل:

(۱) ځوانان د هيواد قوت وي او د هغوی هڅي پر يو واحد مرکز او محور راغونډول ضروري دي.

(۲) د قائدينو يو جماعت تيارول چي د دغو جماعتونو د روزني بار پر اوږه واخلي او د اخواني مخبريت د نظريې د اهدافو او مقاصدو تمرين دوی ته ورکول شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳) د اخوان په هره شعبه کي کم از کم د دریو کلونو لپاره د لسو داسي اخواني عملي غړو یو جماعت تشکیل کړل شي چي په روحاني او اخلاقي طرز کي ممتاز وي او اخواني فکر د دوی په رګ او وینه کي په ښه توګه سرایت کړی وي.

(۴) په هرو دوو میاشتو کي هر جماعت ته د پنځو نویو افرادو د شاملولو اجازه ورکول، په دې توګه د خپل منځي مرستي په ذریعه دوی اخواني اهداف او مقاصد په ښه طریقې سره درک کولای او منلای شي، او د خپلو مخکنیو(اسلافو) د اخلاقو نه متأثر کېدلای شي.

بیا همدا نظریه په لاندي ډول عملي کېدلای شي:

۱- اخواني ځارندویي د (جواله) یو ستر امریت وګرځېدی چي پر ۷اوو افرادو مشتمل وو، عام مرشد(د اخوان عمومي مشر) د هغه مشر پروفیسر ډاکټر کمال الدین حسین، ډائریکټر جنرل مېجر محمود لبیب مرحوم، انسپکټر جنرل او حضرات محمود ابوالسعود، سعدالولیلي، عبدالغني عابدین، عبدالعزیز احمد غړي مقرر شول.

۲- د دغو ځارندویه جماعتونو د نګراني لپاره د ۳۵افسرانو روزل او د دوی لپاره د تمریناتي مکتب افتتاح(د وړاندیز مطابق د ځارندویئ د ممتازو خلکو په لاسونو په دوو میاشتو کي د یادو ۳۵ نفرو روزنه بشپړ شوه).

۳- په پیل کي په قاهره کي د داسي ځارندویي جماعتونو تشکیل وشو او دا روزل شوي افسران پر دوی ځارونکي وګمارل شول.

۴- په قاهره کي د دې پلان د بریا وروسته په اسکندریه کي عمل ورباندي وشو، بیا د ټولو ولایتونو پر نماینده ګانو باندي مشتمل عمومي کمپ تأسیس شو تر څو هغوی د خپلو خپلو حلقاتو د روزني لپاره چمتو کړل شي.

۵- د ۱۹۵۱م په پیل کي د اخوان المسلمین د ځارندویانو شمېر دوه زرو ۲۰۰۰ ته رسېدلی وو، بیا د دې نظریې اشاعت او خپرول ډېر شو، او د ځوانانو په ماغزو باندي خپرېده، ځکه په خپل ظاهري شکل کي هغه د دوی د خواهشاتو د بشپړولو یوه غوره ذریعه وه، دوی به پکي شاملېدل او په ډېره کمه موده کي به د اخوان نظربه د دوی زړونو ته ورننوتله، او د هغې د خپرولو په هڅو کي به ئې ونډه اخیستله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۴۱م کي دغه ځوانان د عام خدمت په لور مائل شول، اوس نو دوی په خپلو تشکيلاتو لکه "د ټولنيزو خدماتو او پرمختګ شعبې" په دائره کي د عامو انسانانو په خدمت کي عملي ونډه واخيستله، د هر انسان مرسته کوي، هر ضرورت مند ته مرسته او تکيه ورکوي.

په ۱۹۴۲م کي د ځارندويانو شمېر(۱۵۰۰۰) پنځلس زرو ته ورسېدی، ځکه اوس دا طريقه کليو ته هم په رسېدو وه، په کليوالي ټولنه کي د دې ځارندويي تحريک ډېر اثر پرېوتی، هغه کليوال چي د لوڅو پښو په ګرځېدلو يه عادي شوي وو اوس د جورابو او بوټونو په اغوستلو عادت شوي وو، او هغه چي د کلي د طريقې مطابق به ئې پراخ او ډېله جامې اغوستلې اوس ئې په ځارندويي نظام کي چسپي جامي اغوستلې، همهغه چي مخکي به ټيټ روان وو اوس به په سيده ملا روان وو، او هم هغه کليوال چي مخکي به ئې غير جماعتي ژوند تيروی اوس جماعتي ژوند تېروي او د هغه پابند هم شول، اوس نو د دغو افرادو ټول عمر او هڅي يوازي تر همده پوري محدودي پاتي نشوې بلکي هغه د خپل دوهم هيوادوال، کليوال خدمت خپل فرض او وظيفه بولي، دا ټول خدمات د اخواني تنظيماتو په دائرې کي دننه ول.

په ۱۹۴۳م کي اخوان يو تنظيمي مهم پيل کړ، لکه څرنګه چي دوی د لومړي ځل لپاره په مصري ديني حلقه کي يوه ټولنيزه منصوبه وچلوله چي لاندي خدمات پکي شامل ول:

۱- د کليوالو او د هغوی د معززينو د يوې کميټې تشکيل، چي کار ئې د کليو د جګړو ختمول او د مخالفينوتر منځ خپل منځی سوله کول دي.

۲- په کلي کي چي کوم اخواني ځارندويان دي د هغوی په ذريعه د کليو او سړکونو صفايي کول.

۳- د کليو پر سړکونو د رڼا په موخه څراغونه لګول، ددې لپاره به د سيمه اييزو خلکو نه پيسې را جمع کيږي او د کليو ځارندويه ځوانان به د هغوی د چلولو او د هغوی د ساتني وظيفه ترسره کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په امکاني حدودو کي تر دوی پوري طبي خدمات ورسوي، لکه د کليو خلکو ته دا ور ښودل چي د علاج لپاره بهترين ځای شفاخانه وي، که څه هم هغه په هنګامي او فوري حالاتو کي د ځان سره دواوي او داسي نور لازم مواد ږدي.

۵- د کلي خلک عام ټولنيز ژوند ته رانږدې کول، د دې لپاره داسي غونډي کول چي په هغه کي د کليو ټول ځوانان برخه واخلي او په دې توګه خپل په منځ کي د تعارف عادي او معاشرتي ژوند تېرول زده کړي.

۶- جائز او پاکي لوبي او د "دلچسپيو" روح پکي پيدا کول، چي پر روزنيزو اصولو د نيکۍ په لور مائلوي، مېړانه پيدا کوي او د هيواد خدمت ته ئې هڅوي.

۷- په خپله وړوکې ټولنه کي يعني د کلي د ترقۍ په کارونو کي د کليوالو ځوانانو همت افزائي کول.

۸- په نږدې کليو کي د سفر دعوت ورکول، تر څو په دې توګه د هر تحصيل په ځوانانو کي عليحده عليحده خپل منځي تعارف او تعلقات پيدا شي، او په دوی کي دي ټولنيز اتحاد او هم آهنګي پيدا کړل شي.

په ۱۹۴۵م کي د ځارندويه ځوانانو شمېر(۴۵۰۰۰) زرو ته ورسېدی، ځکه ځوانانو ته اطمينان ورکول شوی وو چي دا به په دوی کي د قوت و طاقت د پيدا کولو يوه ذريعه وي چي هدف ئې پر چا د ظلم او زياتي کولو نه بلکي د وطن خدمت او د خپل ذات او شخصيت د فلاح او بريا لپاره د جسم او روح روزنه ده.

ځوانان چي په اخواني "ځارندويه تنظيم" کي پر شاملېدلو باندي کوم شي په شدت سره چمتو کړل هغه غربي استعمار او د هغه بدترين آثار ول، په داسي وخت کي چي کله په ځوانانو کي نزاکت پسندي او زنانه توب عام شوی وو دا يوازينۍ داسي تحريک وو چي د دوی په زړونو کي ئې د مېړاني او ننګ جواهر پيدا کولای شول، نو ځکه هم ځوانانو په خپل ځان کي دا اوصاف پيدا کول غوښتل، د اخوان دا سپاهيانه تحريک د دوی پناه ګاه وه او په دې ډول سره د دوی تعداد او شمېر ورځ په ورځ مخ په زياتېدو وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کال چي کله په صعيد(د مصر لري پرته سيمه) کي د مليريا وباء خپره شوه نو د اخواني اسکاوټ(ځارندويه) تنظيم مشرتابه هلته د خلکو د مرستي په اړه فکر وکړ، ده د صعيد ټول اخواني ځارندويه ځوانان دې ته چمتو کړل چي د حفظان صحت د محکمې "هلالِ احمر" سور صليب د انجمنونو او نورو جماعتونو سره په بشپړه توګه مرسته وکړي دوی د ځارندويئ شعار چي خدمتِ خلق دی بهترين مثالونه وړاندي کړل.

په همدې زمانه کي چي کله صعيد د ملېريا په تباه کاريو کي راګېر وو، ناڅاپه د يو زبردست سېلاب ښکار شو، چي کلي او بانده ئي وېجاړ کړل، په دې وخت کي هم اخواني ځارندوی تنظيم په پلونو باندي پيره کوله او پوليس به ئې خبرول او د کليوالو او دولتي مأمورينو سره ئې په حفاظتي تدابيرو کي برخه اخيستله، دوی دوې مياشتي مسلسل د دغو سيلابونو مقابله وکړه، يوازي په صعيد کي نه بلکي د هيواد په ټوله شمالي برخه کي د راغليو سېلابونو نه د خلاصون بار پر اخوان وو.

په ۱۹۴۶م کي د هغو خدماتو اثرات پر خلکو واضح شول او هغوی اوس په ډېره تيزي سره په اخواني ځارندويه تنظيم کي شامليږي، او د ۱۹۴۶م په اواخرو کي يو دم د دوی شمېر ۶۰۰۰زرو ته ورسېدی.

په ۱۹۴۷م کي د هيواد په شمالي حصه کي کالرا(کولرا) خپره شوه، ملت د خدمت او مرستي په موخه خلک چمتو کړل، خو ډېره د افسوس خبره ده چي د حکومت نه ډېرو ذمه دارو خلکو د وباء او مرګ له ويري تېښته کوله، حالانکه په داسي وخت کي د اخواني ځارندوی امريت د دې وباء د کمولو په موخه ۷۰۰۰۰اويا زره ځارندويه ځوانان د حکومت تر امريت لاندي د کارکولو لپاره وړاندي کړل، پر دې موقع باندي ځارندويه ځوانانو او د صحت ذمه دارانو تر منځ مشورې لپاره يوه کميټه جوړه شوه، پدې کميټې کي د اخوان دوه نماينده ګان موجود ول، مېجر محمود لبيب مرحوم او عبدالغني عابدين، ځارندويه ځوانانو په ډېر همت سره کار وکړ، خصوصاً په کليو کي چيري چي دوی خلکو ته وښودل چي د "کالرا په مرض د اخته کسانو مسؤلين نه خبرول ډېر خطرناک دي"، د خلکو او مريضانو په وخت ذمه دارو کسانو ته ورتلل، هغوی د مريضو خلکو نه خبرول او د احتياطي تدابيرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کول او پر هغوی د عمل کولو لپاره دا هڅې ډېرې بریالی وې، او د وباء په کمولو کې ډېر مؤثر ثابت شول، پر دې موقع باندې د حکومت د ذمه دارانو د اعتراف اندازه له دې بیان نه کېدلای شي چې د اخوان د هڅو د تعریف کولو په لړ کې ډاکټر نجیب سکندر ورکړی وو.

اخواني څارندويي تنظيم چې د وباء په زمانه کې کوم خدمات سرته رسول هغه په لاندې ډول دي:

اولاً په کليو کې:

(۱) د هيضې د حالاتو او حملاتو اطلاع ورکول.

(۲) د وباء ځپلو کليو محاصره کول، او څوک داسې کليو ته نه ور پرېښودل او نه راپرېښودل.

(۳) اعلانات يا د وزارتِ صحت د پروپاګند کولو والا وو په لاؤډ سپيکرونو او موټرونو په ذريعه په کليو او کوڅو کې طبي هدايات ورکول.

ثانياً په ښارونو کې:

(۱) په ناپاکو او چټلو محلونو کې صفايي کول، چې د محلې پر خلکو ئې زيات اثر وکړ، ځکه د څارندويه ځوانان چې اکثريت ئې تعليم آفته دي په خپلو جاړو واهه.

(۲) د D.D.T په پمپونو د کورونو صفا کول، او خلک د هغوی د دواء د پاشلو د ګټو نه خبرول، چې خلک تري مطمئن شي.

(۳) د ګندګيو، امبارو او غليظو ځايونو اطلاع ښاروالی ته ورسول.

(۴) په مساجدو او څلور لارو باندې هدايات لګول او په ديوالونو د بېنرونو(Banners) لګول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵) د ۱۹۴۷م کال د ختمېدلو په وخت د ځارندويه ځوانانو شمېر(۷۵۰۰۰) زرو ته ورسېدی، او بيا په آخر کي په ۱۹۴۸م کي د اخوان د غير قانوني اعلانېدلو تر وخته همدا شمېر وو.

د ۲۶ جولای ۱۹۵۲م د فوځي انقلاب وروسته اخوان تر ټولو نه مخکي په مصري ځارندويي کي د اصلاح کولو ضرورت احساس کړ تر څو هغه پر دې سيده لار باندي ولاړ شي او ګټه پورته کړای شي چي پر هغه باندي اخواني ځارندويان عمل کوونکي ول.

دوی د حکومتي ذمه دارانو سره په يو ځای کېدلو باندي د دغو اوامرو د اصلاح په اړه د غور و خوض لپاره کوم چي د اخواني ځارندوی او مصري ځارندويانو د خپل منځي نزاع سبب وو، د يوې کميټۍ د جوړولو وړانديز وکړ، د اخوان نقطهٔ نظر دا وو چي دوی ځارندويه تحريک د تربيت، مېړاني او طاقت تحريک بولي نه د نزاکت خوښوني ، زنانه يي او د غربي فېشن ځای، حکومتي مسؤلينو د دوی دې اصلاحي دعوت ته لبيک ووايه. په ۱۰ اګست ۱۹۵۲م کي د لومړي ځل لپاره د دې کونسل غونډه وشوه، او د ځارندويه تنظيم يو ځل لومړنی عارضي کيميټۍ جوړه شوه، چي په هغه کي د ځوانانو عناصرو غلبه وه، چي دوی د ځارندويئ تحريک د هغه پر صحيح لار او لوري روان کړ، د جنرل کونسل يوه کاري کميټۍ جوړه شوه چي په هغه کي صحيح او ديانت دار خلک شامل ول چي تر دوو کلونو پوري د دې ځارندويه تنظيم لپاره مرسته کړې وه، ډاکټر عباس عمار د "عامه رفاهي امورو د وزارت" د وزير کېدلو وروسته نوي ځارندويه تنظيم ته ډېري مرستي ورکول شولې، ځکه موصوف هم د ځارندويه تنظيم د ځوانانو د تربيت يوه وسيله بلله، دا د حيرت ځای دی چي هغه وخت په ځارندويه تحريک کي مخکښ اخوان وو خو پدې حيثيت نه چي هغه اخواني وو بلکي له دې حيثيته چي هغوی د مطلوبه اصلاح پر اصولو يقين کاوه.

يوازي د دوو مياشتو په عرصه کي د قوم لپاره مخلصو او طاقتورو ځوانانو يو لوی تعداد تيار شو چي له دې شمېر نه د ځارندويه تنظيم تر اوسه پوري تاريخ خالي وو، د عيسايي او اسلامي فرقو او ډلو تر منځ د خپل منځي ربط و محبت فضاء قائمه شوه، مصري او غير

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصري ټول خلک د میني، د هیواد د خدمت او د هغه لپاره د هر ډول قرباني ورکولو ته چمتو او متحد شول.

بیا نو دوی د عوامي خدمت په میدان کي عملي ونډه واخیستله او څرنګه چي د "امان هفتې" پلان تیار شو د هغه لاس او مټ وګرځېدل، چي ولسمشر او صدراعظم محمد نجیب او د هغه ملګرو اعتراف ورباندي وکړ، حتی چي موصوف ولسمشر او فوځي افسرانو دا محسوسه کړه چي ځارندویه تنظیم په حقیقت کي یو دفاعي تنظیم دی په دې ډول سره دوی د ټول هیواد خلک په دې تنظیم کي د شاملېدلو لپاره وهڅول او په هري مدرسې، هري کارخانې او هره مزرعه کي ئې د ځارندویۍ پر ضرورت فشار واچوی.

د ولسمشر محمد نجیب پر دغو اصولونو یقین او د هغو لپاره د ده جدوجهد او هڅي دومره ممتازي او ښائیستې وې چي ځارندویه ایسوسي ایشن په ۲۶ اپریل ۱۹۵۳م کي هغه ته تر ټولو ستر ځارندویه مډال ورکړ، په دې موده کي چي اخواني ځارندویانو کومي هڅي او خدمات سرته ورسول هغه د هر فرد په سترګو کي څرګند ول.

اوس د اپریل په آخره ۱۹۵۳م کي د اخواني ځارندویانو شمېر ۷۰۰۰ اوه زره دی.

دغه اخواني ځارندوی ګروپ د ۲۶/جولای/۱۹۵۲م نه وروسته جوړ شوی دی، چي وروسته د اخوان ذمه دار خلک مطمئن شول چي اوس په مصر کي د ځارندویانو تنظیم واګي د دیانت دارو خلکو په لاسونو کي دي او دوی ئې پر صحیح لاري چلوي.

په مصر کي سکاوټ ایسوسي ایشن هم اوس د کلیو لپاره د ټولنیزو خدماتو پلانونه چمتو کوي، چي د دې په ذریعه به د صحیح ټولنیزو بنیادي اصولونو باندي تعمیرېږي او د دې کار ستر بوج به پر اخوان واچول شي ځکه هغه په کلیو کي خپاره شوي دي او د دوی لاس رسی هلته آسان دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- ملي او وطني خدمات:

(۱) وطني خدمات: د اخوان د نظريۀ حيات او مقاصدو په وړاندي کولو سره موږ دا ويلي دي چي د اخوان په نزد د وطنيت حد بندي د عقيدې له نګاه او لرليد نه کيږي نه د جغرافيايي حدودو له مخي، خو د حالاتو خرابي او په مصري ټولني کي د اوسېدلو په سبب د دوی ټولنه او اصلي وطن يعني مصر د دوی د زياتو توجهاتو مرکز وو، په پيل کي خو به دوی د حکومت وزراوو ته خطوط وليکل او د ټولني د معاشرتي او اقتصادي اصلاح غوښتنه به ئې تري کوله، خو چي کله دوی يو قوت او ملي آواز شو نو نه يوائې دا چي تحريري وسائل ئې کافي او بشپړ بلل، بلکي په سترو سترو جلسو او طاقتورو مظاهرو ئې لاس پوري کړ چي پر حکومت باندي نظر انداز کېدلای شول او د ذلت او غلامی د تړونونو په لار کي يو عوامي خنډ جوړېدلای شوای، لکه څرنګه چي د"صدقي او بيون تړون[1]" په سلسله رامنځ ته شو.

دا خبره په خاصه توګه د توجه وړ ده چي اخوان ملت ته صحيح وطنيت وروښود، او د بې ساري وطنيت اعلی مثالونه ئې وړاندي کړل، کنه تر اوسه به د خلکو د وطنيت په ارتباط يوازي د سياسي جهت بندی باندي متمرکز وای او چي هر کار د خپل ګوند د ګټو لپاره وای هغه به ئې وطنيت بللای، که به څه هم د هغو لپاره هرڅومره غلط وسائل پکار نه اچول کېدلای، او همدا دليل وو چي هر نوي راتلونکی نظام به د مخکني حکومت ټول کارونه غلط او نفي کول، که به څه هم هغه ټول د ملت په ګټه ول، هدف به ئې دا وو چي د پخواني وزارت پر اصلاحي او تعميري کارونو باندي پرده واچول شي تر څو ملت ئې نوم هم وانخلي، د هغو څو حکومتونو پرته چي آزاده پاليسي به ئې درلوده، او د ډيرو لږو وختونو لپاره قائم شول، په دوی کي خصوصاً د علي ماهر وزارت شامل وو، د فوځي کودتا نه مخکي چي کوم وزارتونه جوړ شول د هغوی ټولو همدا حالت وو.

....

[1] د مصر د صدراعظم صدقي او د برطانيي د خارجه وزير بې ون غوښتل يو تړون لاسليک کړي، چي اخوان د دې تړون مانع شو، کنه تر ننه به د سويز نه انګرېزان نه وو وتلي. ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حالاتو په دې شرمېدلي رَو کي اخوان خپل مقام او پوزیشن ډېر مضبوط وساتی او په هره سیاسي مسئله کي ئې په پوره وضاحت او قوت سره خپله رأیه وړاندي کوله، د بې پري او اخلاص وطنیت مثالونه ئې قائمول، او یوازي د حق لپاره به ئې د حق تائید کاوه، په دې اړه دوی د هیچا د دوستئ او دښمنئ نه متأثر نشول، چي د دې بهترین مثال د دوی د امن د مجلس"سیکورټي کونسل" په ملل متحد کي د نقراشي پاشا حمایت او تائید کول دي، د دې باوجود چي امریکا ته تر سفر کولو مخکي نقراشي د اخوان ډېر سخت دښمن وو، تر داسي حده چي د ملت لویي برخي دا تصدیق نشو کولای چي اخوان دي دومره لوړ شوی وي، ځکه تر اوسه دوی د داسي اخلاص مثالونه نه وو لیدلي، او بیا عام اخلاق د انتهایي انحطاط په حالت کي وو، ځینو خلکو د دغه تائید د غیر معمولي واقع کېدلو په سبب مخالفت وکړ چي د نورو ګوندونو دغه پرو پاګند ئې هم رښتیا وبلل چي د اخوان او سعدیانو تر منځ اتحاد شوی دی خو څو ورځي وروسته دا حقیقت څرګند شو، چي کله نقراشي له امریکا نه راستون شو او د ده د وطن په حقوقو کي له سستئ او کوتاهئ نه کار واخیست نو اخوان دا هر څه ونه زغمل او د هغه او اخوان تر منځ داسي شدید مخالفت پیدا شو چی د مصر په معاصر تاریخ کي ئې مثال نشو موندلای چي د یو وزارت او ګوند او یا د یو ګوند دي د بل وزارت سره داسي مخالفت واقع شوی وي.

د مصر په ګوټ ګوټ کي خپرې شوي اخواني شعبې د وطنیت او جهاد مدرسې وې، چي د هیواد د اشغال شویو حقوقو د غوښتلو په وخت په پوره توګه مصروف په کار وې، د دې نه علاوه د مصر کوم ګوند داسي نه وو چي په هغه کي دي د اخوان د پښو په څېر محکم څه مقرر وي.

مختصراً موږ ویلای شو چي اخوان لاندني وطني خدمات سر ته رسولي دي:

۱- په ښارونو کي په عوامي حلقاتو او کلیو کي ئې د اطرافو په حلقاتو کي سیاسي جهالت له منځه یووړ.

۲- د ملت او عوامو د ټولنیز ژوند سره ربط پیدا کول او هغوی د وطن د خدمت سره عادي کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- په ځوانانو کي ئې د مردانګۍ او مېړاني روح پوه کړه، او په عوامو کي ئې د هیواد د خدمت روح را بیداره کړه، چي له ډیري مودې نه استعماري قوت یعني انګریزانو ځېلې وه او لا ئې هم د دغو جواهرو د ځپلو هڅي کولې.

۴- د تازه ترین سیاسي صورتحال او کشمکش نه خلک او په خاصه توګه ښاري او کلیوال اشخاص په صحیح توګه خبرول، خصوصاً چي کله کومه داسي مسئله وي چي په مخفي توګه ترسره کیږي، او په هغه کي د هیواد تاوان وي چي داسي به نو هره ورځ کېدل.

۵- د یو نوي نسل تربیت چي په هغه کي به د وطنیت او جهاد جذبات په بشپړه توګه ځای پر ځای شوي وي او هغه د هیواد د دفاع او د هغه د عزت لپاره خپل ځان و مال او د هر عزیز شي د قربانولو لپاره هر وخت چمتو وي لکه څرنګه چي د انقلاب نه مخکي د سویز کانال په مصر کي رامخ ته شوی وو[1].

غالباً هیڅوک هم د پورتنیو پنځو خدماتو نه د یوه نه هم انکار نشي کولای، ځکه اخوان چي د خلکو په ذهني تربیت کي کوم جدوجهد وکړ، موجوده سیاسي شعور د هغه په اړه شاهد دی، په همدې ډول د فاسدو حکومتونو(وزارتونو) په خلاف چي دوی کوم جدوجهد او کوششونه وکړل د هغوی نه هم څوک انکار نشي کولای چي د هغه له وجي ځیني وزارتونه لکه د صدقي وزارت چي د انګریزانو سره ئې دوستانه تړون غوښتی، نو د دولتي اعلامیو په ذریعه به ئې پر دوی داسي اتهامات واردول او دوی به ئې بدنامول چي نه کله چا اورېدلي ول او نه ئې لیدلي ول، د هغه وروسته چي د سعدیانو کوم وزارتونه راغلل د هغوی مخالفت او د دښمني ئې هم وکړه.

....

[1] په ۱۹۵۲م کي وفدي حکومت چي کله په ۱۹۳۶م کي مصري او برطانوي تړون یو طرفه ختم کړ، په نتیجه کي ئې مصریانو او په سویز کانال کي موجود د انګریزي فوځونو تر منځ نښتي رامنځ ته شوې، نو په هغو کي اخوان مخکښ وو، د اخوان ډیر ستر ستر مبترز او قابل ځوانان په دغو نښتو کي شهیدان شول. ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سويز کانال په سيمه کې د هيواد د دفاع په سلسله کې چې اخوان کومې هڅې وکړې د هغه په لور مو اشار کړېده، دلته همدومره کافي دي چې شهيد شوي ډيرى ځوانان اخوانيان ول، اضافه لا دا چې د نُحاس وزارت اعتراف هم پرې کړيدی، چې دوی د اخوان سره خبري کول غوښتل تر څو د آزادی د تحريک سرپرستي د دوی په لاس ورکړي ځکه اخوان د هغه تر ټولو زيات اهل وو.

دا خبره هم په خاصه توگه د يادوني وړ ده چې د اخوان سياسي رهبري پر علمي او تحقيقي اساساتو قائم وو، دا کوم سطحي او جذباتي تحريک نه وو، دوی پر ۱۲دوولسو افرادو مشتمله يوه سياسي کمېټه جوړه کړې وه چې کار ئې پر عامو سياسي حالاتو غور و فکر، د راتلونکو حالاتو مطالعه او اخوان د هغه نه خبرول وو، تر څو په اخوان کې دننه په مجموعي توگه سياسي بصيرت پيدا شي او دا بصيرت لا ژور کړل شي.

(ب) قومي خدمات:

د قوميت او مليت نه دلته زموږ هدف هغه قوميت دی چې مثال ئې اخوان د فلسطين په جگړه کې وړاندي کړی وو، چې د هغه مثال په ټولو عربي سلطنتونو او عوامي حلقاتو کې نشو موندلای، دلته موږ دا ويل غواړو چې د فلسطين جگړه د کوم لپاره چې اخوان د پوره مستعدئ څرگندونه وکړه، د هغې په لور ئې دعوت وکړ، د هغې د منلو او په هغې کې د شرکت کولو لپاره ئې اذهان تيارول لکه څرنگه چې ځيني ډارن او مات شوي خلک وايي، د مصر لپاره د مادي يا معنوي تاوانونو سبب نه وو، بلکې هغه د خطر داسي زنگ وو چې مصري قوم ئې په هغه غار کې د ولېدلو نه وژغورى چې پر غاړه ئې پخوانی خود سره پاچا او د هغه همهغه مجرم حاشيه نشين ملگرو په واسطه رسېدلي وو، چې د هغوی مجرمانه ذهنيت تر داسي حده لوړ شوی وو چې هغوی د هيواد او هيوادوالو په روزي او مال باندي ډاکه اچوله او د هغه لوټل ئې کافي نه بلل بلکې د الله جل جلاله د بندگانو ځانونه او عزتونه هم د دوی د لوبو په نښه شول، دغو مجرمينو په دې جگړه کې(د فلسطين د جگړې پر وخت) خرابي اسلحې رانيولې تر څو دوی د معصومو او هيواد د مجاهدينو د شهداوو د لاښونو په ليدو سره شيطاني خنداوي وکړای شي، د فلسطين جگړه چې دعوت ئې اخوان ورکړ، او پر خپل قول و عمل ئې د پوره گرمجوشئ اظهار هم وکړ د مصر او مصري ټولني لپاره د څو حيثيتونو نه ډير گټور ثابت شو چې ځيني ئې په لاندي ډول دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱) دې جګړې د خلکو سترګي پرانیستلې، د یو داسي قوم په حیثیت چي د خپلي آزادۍ دفاع او د نورو سلطنتونو په وړاندي خپل عزت برقرار ساتل غواړي، زموږ جګړه ایيزي تیارۍ ډیري ناقصي دي، او دا څرګنده ده چي څوک خپل کمزوره اړخ درک کړي نو بیا د هغه د اصلاح هڅه هم کوي.

(۲) په مصري قوم کي ئې یوه نوې روح پوه کړه او د هغه بزدلانو خولې ئې وتړلې چي ویل به ئې مصري قوم یو سوله خوښوونکی ملت دی، دوی د جګړې او دفاع اهل ندي، بیا ئې په خلکو کي اعتماد پیدا کړ چي که ضروري سامان او تیاري وي نو دوی په بشپړه توګه د جګړې صلاحیت لري، اخوان خپله د دې غوره مثال دی.

(۳) په ملت کي ئې د قربانۍ او مجاهدانه هڅو امیدونه را ژوندي کړل، کنه حالات داسي شوي ول چي د هر کس مخ ته یوازي د هغه خپل ذات وو، د ملت او قوم لپاره حتی وړوکي قربانۍ ته هم چمتو نه ول، اوس چي کله د اخوان د شجاعت او قربانیو مظاهر مخي ته راغلل نو د خود غرضو او منفعت خوښوونکو بنیادونه ولړزېدل.

(۴) د حقیقي مرض یعني د استعمار تر سایې لاندي اوسېدل، او د ټولو خرابیو د جرړو په لور ئې خلک متوجه کړل، دا خود سره او دوکه شوی پاچا(فاروق) وو چي پر تخت متمکن وو او همدی وو چي هیواد ئې د دغه ذلت او بې کسۍ حالت ته ورسولی وو چي اوس پکي راګېر وو، د فلسطین جګړه د دې نږدې(۱۹۵۲م) فوځي انقلاب یو مهم ترین سبب وو.

د اخوان مثالي وطنیت او قومیت چي د سترو سترو مهذبو ملتونو افراد نشو ور رسېدلای، شاید تر ټولو څرګند دلیل ئې لاندي یوه واقعه وي:

عام مرشد حسن البنأ مرحوم رحمه الله به دحکومت د سختیو او نیولو او ځورولو په زمانه کي د هغو دوو مېرمنو قصه بار بار اوروله چي د یو ماشوم په اړه ئې خپله شخړه او دعوه د سلیمان حکیم خواته راوړله، هري یوې دا دعوه درلوده چي ماشوم د دې دی، سلیمان حکیم حکم وکړ چي ماشوم په دوو برابرو ټوټو وویشي او هري میرمني ته دي ئې یوه حصه ورکول شي، دروغجنه مور په دې تقسیم راضي شوه، او حقیقي مور دا تقسیم وغندی

(c) ketabton.com: The Digital Library

او په هيڅ توګه داسي کار ته چمتو نشوه، بلکي خپله حصه ئې هم ور پرېښوده او دا ئې خوښه کړه چي په هر حالت کي باید ماشوم روغ پاتي شي.

د دې قصې د ویلو وروسته به ئې وفرمایل:"زموږ او د دې هیواد د حاکمانو معامله بالکل همداسي ده، د هیواد د خود مختارۍ او آزادۍ تر دوی ډېر غوښتونکي او قدرکوونکي یو، نو تاسي دا سخت مشکلات برداشت کړئ، د سعدي(د هغه وخت حاکم ګوند چي د اخوان سخت ترين دښمن ګوند وو. ژباړن) ګوند لپاره خپلي اوږې ټيټي کړئ، که هغوی تاسي قتل کړي، له هیواده مو وشړي خلاصه دا چي هر څه درسره وکړي، د وطن د راتلونکي او د هغه د وحدت همدا غوښتنه ده چي تاسي دا هر څه برداشت کړئ."

مرشد شهيد رحمه الله ويرېده چي هسي نه د اخوان او دولت تر منځ کورنۍ جګړه رامنځ ته نشي، چي په نتيجه کي به انګريزان د امن و امان د برقرارولو په پلمه او بهانه دې هيواد ته راشي، که اخوان دوی ته د اخوان د غير قانوني اعلانولو پر حکم ردِ عمل ښودلی وای نو د دې کورنۍ جګړي پوره احتمال موجود وو، ځکه هغه وخت په هيواد کي د اخواني"شعبو" شمېر دوه زره۲۰۰۰ وو چي يو سل او شل ۱۲۰ شعبې ئې يوازي په مرکز قاهره کي وې، او د هري "شعبې" لپاره ډېره آسانه وه چي هغه په لسو زره ورو، قهرمانو او جنګياليو اخوانيانو خپله دفاع وکړي، که چيري اخوان داسي کړي وای نو هغه به راپورته شوي وای چي انګرېزانو ئې انتظار کاوه، د دوی تقراشي ته اشاره کول چي د اخوان سره دي هره سختي وکړل شي د همدې غرض تر عنوان لاندي وه، پر اخوان غير معمولي سختي او د دوی د راپارولو حقيقت هغه وخت څرګند شو چي کله نقراشي(صدراعظم) څو سوه مسلح عسکر او لس زرّه دار موټرونه د اخوان د مرکز د محاصرې لپاره ولېږل چي په مرکز کي د لسو اخوانيانو پرته بل څوک نه وو، او هغوی هم د هيڅ ډول ردِ عمل اراده نه درلوده، د کومي شخړي پرته ئې ځانونه ور وسپارل، مرشد شهيد رحمه الله ډېر اصرار وکړ چي دی دي هم د نورو اخوانيانو سره ونيول شي، خو هغوی د دې خبري په کولو سره انکار وکړ چي ګواکي دوی ته داسي امر ندی شوی!!! چي بيا نو مرشد مرحوم وفرمايل: "تاسي مي ځکه نه نيسئ چي زما د وژلو اراده لرئ"، دا خبره په سبا سهار په خبر پاڼو کي نشر شوه او چي څه ئې فرمايلي وو بالاخره همهغسي وشول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان یو بل موقف همداسي وو چي په اعتراف کي ئې سر ټيټ شي، دا د هغو اخواني مجاهدینو موقف وو چي هلته د فلسطين په جګړه کي ئې د شجاعت داد ورکوي، او دلته د دوی ګوند غير قانوني اعلانوي، په دې وخت کي د جګړي ستر مأموریت دا ګمان وکړ چي اخوانيان باید د فوځ د مرستي نه لاسونه پورته کړي، خصوصاً چي کله پر فوځ د غلطو پالیسيو په سبب چي پر دوی په قاهره کې ناستو سیاسي کسانو د جګړي په میدان کي کمانډرانو ته هدایات ورکول، دا ډیر سخت وو خو د دغو ټولو وهمونو برعکس اخوان د انتهایي لوړ ظرفیت او بې مثاله وطنیت ثبوت وړاندي کړ، په هره معرکه کي په یوه انتهایي جانبازي سره وجنګېدل، او د هیواد په دفاع کي ئې د خپلو وینو آخري څاڅکو د بهولو نه هم ډډه ونکړه، بالخصوص کوم وخت چي یهودي فوځونو د هیواد په مشرقي حدودو باندي حمله وکړه، حتی چي د جنرال فواد صادق"کمانډر انچیف" نه ئې د اخوان په اړه وپوښتل نو هغه د دې اعتراف په ویلو سره ځواب ورکړ:"د اخوان المسلمین بې حده زړه ور او جنګیالي سپاهیان ول، دوی په انتهایي ایمانداری او قربانۍ سره خپلي فریضې سرته ورسولې."

د دې ډول معنوي برتریو سره اخوان جګړه وکړه چي فوځي سپاهیانو او افسرانو کي د معنوي قوت د پیدا کولو تر ټولو ستر محرکین ول، د جګړي پر ختمېدلو دغو مجاهدینو ته چي کومه بدله ورکول شوه هغه د دوی د نیولو او بندي کولو حکم وو، بالاخره دوی د رفح(د فلسطين او مصر سرحدي بندر) په چاونۍ کي بندي شول.

دلته موږ د دې پرته چي دا ووایو نشو پاتېدلای چي د فلسطين په جګړه کي د اخوان جهاد تر اوسه پوري د مصریانو لپاره د افتخار موجب دی، او په ټولو عربي هیوادونو کي د مصري شجاعت او میړاني موضوع د خبرو مهمه نقطه ده، د فلسطين یوه اخواني مجاهد افسر یو کتاب لیکلی دی، "اخوان المسلمین د فلسطين په جګړه کي[1]" دا کتاب د اخوان لپاره د فخر و عظمت یو ځلانده مرقع ده، چي په هغه کي هيڅ ډول خیال آرائي او یا مبالغه نشته بلکي هغه د سترګو لیدلي حالات او واقعات او د جګړه اییزو معرکو سیده ساده بیان دی، لومړی چاپ ئې فوراً وپلورل شو او اوس د دوهم ځل لپاره چاپ شوی دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ملي خدماتو د يادولو په ترڅ کي موږ ته دومره ويل حتماً معلوميږي چي اخوان د عرب ليګ د تقويت تر ټولو ستر سبب وو، دوی د عرب دولتونو تر منځ همغږي او ارتباط پيدا کړ او پدې اړه ئې ستر خدمات سرته ورسول.

....

[1] دا د استاد کامل شريف تصنيف دی چه په ۱۹۵۳م کي پر اخوان د جمال عبدالناصر د ظلمونو او د سختيو په سبب اردن ته تللی وو، د هغه ځای تابعيت تر لاسه کړ، دی په پاکستان کي د اردن سفير هم پاتي شوی دی، له څه مودې نه په عمان کي يوه ورځپاڼه"الدستور" چاپوي، او اوس(۱۹۹۸م) کي په اسلامي دعوت کي مصروف دی، ما څو ځله د هغوی سره ملاقات کړی دی.. ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم فصل

ثقافتي خدمات

د مصري ټولني ثقافتي خدمات چي اخوان سرته رسولي دي او رسوي ئې هغه ټول موږ په څلورو برخو تقسیمولای شو:

١- روحاني تربیتي ٢- اسلامي ثقافت

٣- علمي تعلیمي ۴- لاربښوونکي یا تحقیقي مقالې

اوس موږ د هر یوه جلا یادونه کوو:

١- روحاني تربیتي: اخوان پر روحاني تربیت ډیر فشار اچوي، په تیرو پاڼو کي د للّهیت او هر اړخیزیت تر عنوان لاندي موږ د هغوی یادونه کړې ده، د کورنیو(أُسُر) چي کوم نظام په اخوان کي دی هغه ٣٩فرائض پر هر اخواني اجباري کړیدي، چي په سر کي ئې دا دي چي هر اخواني به د قرآن تلاوت مسلسل هره ورځ کوي چي تر یوې سپارې به کم نه وي، په غوره انداز کي به تلاوت وکړي او یا ورته غوږ شي او په ژباړه کي ئې غور و فکر وکړي.

دې نظام پر اخوان ۴٠نور فرائض واجب کړیدي، چي د پورته یادو شویو فرائضو سره چندان مختلف ندي، په فرائضو کي آخري دا دي چي هره ورځ تر ویده کېدلو مخکي هر اخواني باید یو څه وخت مقرر کړي تر څو په دغه وخت کي د خپل نفس سره محاسبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي چي تر کومه ځايه ئې دا فرائض سرته رسولي دي، که خير په نظر ورغی نو د الله تعالی جل جلاله حمد دي اداء کړي، او که بيا ځان مقصر ومومي نو بيا دي د الله جل جلاله نه بښنه وغواړي او د هغه په لور دي رجوع وکړي.

د اخوان په مرکز کي چي کومه د "کورنيو شعبه" شته هغه د ټول اخوان د روحاني تربيت نګران او ذمه دار ده، او د دې سلسلې ټول هدايات د همدې شعبې له دفتره صادريږي، "کورنۍ"(اُسره) د اخوان د روحاني تربيت عملي ډګر دی.

د "اخوات المسلمات/مسلماني خوېندي" لپاره چي لومړنۍ رساله نشر شوه په هغې کي د دوی لپاره د روحاني تربيت يو بشپړ نظام وو، په هغه کي دا ويل شوي چي د هري "کورنۍ" يا "اُسره" د افرادو شمېر له ۵-پنځو نه نيولې تر ۸-اتو پوري وي او په هفته کي يو ځل د دې اجتماع وکړي، تربيت ئې پر څلورو مراحلو وېشلی دی، او د يوې مرحلې نه تر بلي مرحلې پوري ئې د تلو لپاره امتحانات مقرر کړيدي.

اخوان په خپل روحاني تربيتي پروګرام کي وړوکي ماشومان هم شامل کړيدي. د "جمعي د مدارسو" په نوم چي اخوان د نوي نسل پر اسلامي اصولو د روزلو په نيت کوم مدارس تأسيس کړيدي د هغه په تربيتي نظام کي د هغه صراحت شوی دی، چي په هغه کي به د اُسوۀ حسنه مقام ممتاز وي، او بايد هڅه وشي چي ماشومان عبادات په شوق او رغبت سره ادا کړي، د ويري او خوف له امله نه، د دوی لپاره د قصو او داسي ترانو نه ګټه پورته کړای شي چي ماشومان په ښه انداز کي ورباندي پوه شي.

په دغو "مدارسِ جمعه وو" کي د روحاني تربيت يو مفصل کورس مقرر شوی دی، چي په هغه کي ديني، اخلاقي او وطني ترانې او قصې ايښودل دي او د هغو د ور لوستلو او ور ښودلو طريقې ښودل شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- اسلامي ثقافت: په "مرکز" کي چي کومه د "دعوت و اشاعت شعبه" ده، هغه دا خدمت کوي. همدا شعبه د تقريرونو او خطباتو لپاره مبلغين چمتو کوي، د ضرورت مطابق رسالي او اخبار نشروي، اخوان المسلمين چي د دعوت د موضوع په اړه کوم رسائل او کتابونه چاپوي د هغي نشرول تنظيموي، داسي چي کومه رساله د شعبې د مطالعي او منظورېدلو پرته نشر نشي.

د اخوان د مرکز نه تر اوسه لاندي کتابونه او رسالي چاپ شوي او نشر شوي دي:

۱-دعوتُنا	زموږ دعوت	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۲-الی اَیّ شَئٍي ندعوا الناس	موږ خلکو ته د څه دعوت ورکوو؟	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۳-نحو النور	د نور په خوا	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۴-هل نحنُ قوم عمليون؟	آيا موږ عملي خلک يو؟	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۵-المنهاج	کاري طريقه	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۶-المناجاة	سرگوشي	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۷-المأثورات	مسنوني دعاوي	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۸-عقيدتنا	زموږ عقيده	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۹-رسالة المؤتمر الخامس	د پنځم کانفرانس پيغام	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۱۰-الاخوان تحت راية القران	اخوان د قرآن تر بيرغ لاندي	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۱۱-العقائد	عقائد الاستاد	حسن البنأ مرحوم
۱۲-الی اخوان الکتائب	د اخواني تربيتي گروپونو په نوم	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۱۳-رسالة المؤتمر السادس	د شپږم کانفرانس پيغام	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۱۴-بين الامس و اليوم	پروند او نن	الاستاد حشن البنأ مرحوم
۱۵-نظام الاسر و رسالة التعاليم	د کورنيو نظام او تعليمي رساله	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۱۶-مشکلاتنا فی ضوء النظام الاسلامی	زموږ مشکلات د اسلامي نظام په رنا کي	الاستاد حسن البنأ مرحوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷-دعوتنا فی طور جدید	زموږ د دعوت نوې مرحله	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۱۸-دستورُنا	زموږ قانون	استاد حسن الهظیبي(اوسنی مرشد)
۱۹-الرسالة الاولی للاخوات	د خویندو لومړی رساله	د اخوات المسلمات شعبه
۲۰-کیف ندعوا الناس	موږ خلکو ته څنګه دعوت ورکړو؟	عبد البدیع صقر
۲۱-تذکرة الدعاة	د حق داعیانو ته نصیحتونه	بهي الخولي
۲۲-المرأة بین البیت و المجتمع	په کور او ټولنه کي د میرمني مقام	بهي الخولي

۲۳-صفحة من مساوئ الاستعمار فی وادی النیل / د نیل په دره کي د استعمار د تباهیو یو پاڼه محمد عبد الباري

۲۴-المنهج الدراسي الاسلامی الاخوان الأُسر / په "کورني نظام" پوري د منسلکو اخوانیانو د اسلامي مطالعي نصاب

یادونه: ¹یعني د ۱۹۴۹م نه تر ۱۹۴۵م پوري د هغه وروسته جمال عبدالناصر اخوان المسلمین غیر قانوني اعلان کړ او ضهیبي رح ئي زندان ته ولیږی ډیره موده مخکي وفات شویدی.(ژباړن/۱۹۹۷م)

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې شعبې نه اووه کتابچې نشر شولې:

د هغوی نه علاوه د اخوان نور ډیر تأیفات دي خو هغه د مرکز نه ندي نشر شوي چې ځیني ئې په ډول دي:

۱-الاسلام والاوضاع الاقتصادية	اسلام او موجوده اقتصادي مسائل	محمد الغزالي
۲-الاسلام والمنهاج الاشتراكية	اسلام او اشتراکي اساليب	محمد الغزالي
۳-عقيدة المسلم	د مسلمان عقيده	محمد الغزالي
۴-من ههُنا نعلم	له همدې ځايه ئې بايد زده کړو	محمد الغزالي
۵-تأملات فی الدين و الحياة	د دين او ژوند څو فکري شيبې	محمد الغزالي
۶-الاسلام و اوضاعنا القانونية	اسلام او زموږ موجوده قانوني مسائل	عبدالقادر عوده(شهيد)
۷-المال و الحکم فی الاسلام	مال او حکومت د اسلام له نظره	عبدالقادر عوده(شهيد)
۸-الاسلام بين جهل أبنائه و عجز علمائه	د عامو مسلمانانو د جهل او د علماوو د علم تر منځ د اسلام ځورونکی حالت	عبدالقادر عوده(شهيد)
۹-التشريع الجنائي فی الاسلام[1]	د اسلام فوجداري نظام	عبدالقادر عوده(شهيد)

يادونه: [1]د کتاب مؤلف ددي کتاب يادونه نه وه کړي، د موصوف شهيد دا يو ضخيم معرکة الآرا کتاب دی چې د اهميت له امله ئې موږ يادونه مناسبه وبلل.(ژباړن)

۱۰-العدالة الاجتماعية فی الاسلام	په اسلام کې ټولنيزه برابري	سيد قطب(شهيد)
۱۱-السلام العالمي و الاسلام	د عالَم او اسلام امن	سيد قطب(شهيد)
۱۲-معرکة الاسلام و الراسمالية	د اسلام او سرمايه داری جګړه	سيد قطب(شهيد)
۱۳-الاسلامية لا شيوعية و لا رأسمالية	نه کميونيزم نه سرمايه دارانه نظام بلکې اسلام	بهي الخولي
۱۴-القرآن والذرة	قرآن او "جوهر"(ايټم)	ډاکټر محمود حامد
۱۵-فقه السنة	فقه، حديث	سيد سابق
۱۶-المعزّلدين الله الفاطمی	معزالدين الله الفاطمي	عبدالرحمن البنّا
۱۷-الهجرة	هجرت	عبدالرحمن البنّا
۱۸-بدر	(غزوهٔ)بدر	عبدالرحمن البنّا

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹-ثورة الدم	د ويني بغاوت	عبدالرحمن البنّا
۲۰-روح و ريحان	رحمت و ريحان	احمد انس الحجاجی
۲۱-مع المرأة المسلمة	مسلمانه مېرمن	احمد انس الحجاجی
۲۲-ثلاثة و ثلاث	درې او درې	احمد انس الحجاجی
۲۳-محاكمة	محکمه	احمد انس الحجاجی
۲۴-وثائق	وثائق	احمد انس الحجاجی
۲۵-رجل الساعة	د زماني سړی	احمد انس الحجاجی
۲۶-صوت من جنّة الثورة	د انقلابي جنت نه يو آواز	احمد انس الحجاجي
۲۷-الرجل الذب اشعل	چا چي اور بل کړ	احمد انس الحجاجی
۲۸-الامام([1]الجزء الاول)	امام لومړی برخه	احمد انس الحجاجی
۲۹-الامام(الجزء الثانی)	امام دوهمه برخه	احمد انس الحجاجی

یادونه: [1]د شهید حسن البنا د ژوند سوانح(ژباړن)

۳۰-الاخوان المسلمون فی ميزان الحق	اخوان المسلمين د حق په ترازو کي	انورالجندی
۳۱-فائدة الدعوة	د دعوت ګټه	انورالجندی
۳۲-مع بعثة الحج	د حاجيانو سره وفد	انور الجندی
۳۳-المسألة المصرية	مصري مسئله	انور الجندی
۳۴-تاريخ الرسول	د رسول تاريخ	انور الجندی
۳۵-شمائل الرسول	د رسول شمائل	انورالجندی
۳۶-الزعامة النبوية	نبوي مشرتابه	انور الجندی
۳۷-القيادة و الجندية	قيادت او ډلګۍ	انور الجندی
۳۸-أثر الدعوة الاسلامية فی الصحافة والادب	پر صحافت او ادب د اسلامي دعوت اثر	انور الجندی
۳۹-قضايا الاقطار الاسلامية	د سسلامي هيوادونو مسائل	انور الجندی
۴۰-كفاح الذبيحين-فلسطين و الغرب	فلسطين او غرب د دوو ذبيحو جدوجهد	انور الجندی
۴۱-الاسلام بزحف	اسلام مخ په وړاندي ځي	انور الجندی

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۲-الوفد الاخوان فی المیزان	وفد(ګوند) او اخوان په ترازو	کي کامل الشافعی
۴۳-دولة الخلق	اخلاقي سلطنت	کامل الشافعی
۴۴-دعوتنا والوحدة الدينية	زموږ دعوت او ديني اتحاد	کامل الشافعی
۴۵-الاسلام يحارب الفقر	اسلام د افلاس دښمن دی	محمد فتحی عثمان
۴۶-مصرع الفقر فی الاسلام	په اسلام کي د افلاس جنازه	علی شحاته
۴۷-قذائف الحق	د حق ګولي	محمد جبرالتيميمی
۴۸-مسلاد الخلود	د ابديت د پيدا کېدو ورځ	احمد مختار رمزی
۴۹-الشهدآء	شهداء	شعبهٔ طلاب
۵۰-سلسلة الابحاث الجامعية جزئين	د پوهنتون تحقيقي مقالي	شعبهٔ طلاب
۵۱-فيلسوف من الغرب	د غرب يو فلسفي	شعبهٔ طلاب
۵۲-من انت؟	ته څوک ئي؟	شعبهٔ طلاب
۵۳-مجلة البركان	د آتش فشان مجلة	د پورټ سعيد محصلين
۵۴-اخبار السويس	د سويز خبرونه	د سويز محصلين
۵۵-تاريخ القرآن و اداب التلاوة	د قرآن تاريخ او تلاوت آداب	احمد لطفی عبدالبديع
۵۶-انهيار الحضارة الغربية	د غربي تمدن زوال	انور جندی
۵۷-اخوانيات-ديوان شعر	اخوانيات-اشعار	رشيد ابومره
۵۸-من وحی الدعوة-ديوان شعر	د دعوت الهام-اشعار	ابراهيم عبدالفتاح
۵۹-البواکير-ديوان شعر	شګوفي-اشعار	عبدالحکيم عابدين
۶۰-الشيوعية و الاسلام	کمونيزم او اسلام	عمر هندی
۶۱-بين الهدی والضلال	هدايت او ضلالت	لبيب البيومی
۶۲-الرجل المستجاب الدعاء	مستجاب الدعوات انسان	لبيب البيومی
۶۳-تاريخ الدعوة	د دعوت تاريخ	احمد عبدالجليل
۶۴-الاسلام	اسلام(انګريزي)	عبدالسميع المصري
۶۵-القرآن و العلوم الحديثة	قرآن او نوي علوم	احمد کامل ضوء
۶۶-الصراع	کشمکش	عبدالمجيد محمد هيکل
۶۷-القتال فی الاسلام	جګړه په اسلام کي	احمد نار

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسلامي ثقافت د اشاعت په نړۍ کې د اخوان هڅې يوازې د دغو کتابونو او رسالو تر چاپ پورې محدودې ندي پاتې شوې، بلکې د تصنيف و تأليف سره ئې نور وسائل هم انتخاب کړل چې ځينې ئې په لاندې ډول دي:

(۱)- د اسلامي اعيادو او نورو مناسبتونو پر وخت عامې غونډې:

د دغو جلساتو انعقاد د "فلاح او پرمختګ د شعبې" په غاړه وي، او د"نشرِ دعوت شعبه" بيا په دغو د تقاريرو اهتمام کوي، چې عموماً په عامو ميدانونو کې ترسره کيږي تر څو ټول عوام ګټه ترې پورته شي.

(۲)- منظم دروس او خطبې:

چې دا نو عموماً اوونيزې وي، او تر ټولو مهم ترين ئې د سه شنبې تقرير وي چې خپله به د حسن البنأ مرحوم له خوا ترسره کېده، او اوس د "نشر و اشاعت شعبه"د دغو تقاريرو اهتمام او نګراني کوي، په همدې توګه په ټولو شعبو کې په هفته کې يو تقرير ترسره کېدل ضروري[2] دی، دا د سه شنبې پرته په بله کومه ورځ ترسره کيږي، تر څو ټول د مرکز په مهمه غونډه[3] کې شريک شي.

(۳)- اخواني صحافت:

صحافت په طبعي توګه عوامو ته د نږدې کېدلو، پراخ نفوذ او په عوامي حلقاتو کې د اسلامي ثقافت د عامولو تر ټولو مؤثره طريقه ده، د غير قانوني اعلانېدلو نه مخکې د اخوان لاندنې جرائد چاپېدل:

۱- جريدة	الاخوان المسلمون	ورځپانه
۲- مجلة	الاخوان المسلمون	اوونيزه
۳- مجلة	الشهاب	مياشتنۍ ګڼه
۴- مجلة	الكشكول	اوونيزه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه رسالې چې که څه هم د اخوان باقاعده استازې نه وې خو د دوی د فکري تګلاري نقیب ول، دغه دي:

١- مجلة الدعوة اوونیزه

٢- مجلة منزل الرحی[1] اوونیزه

٣- جریدة منبر الشرق اوونیزه

۴- مجلة المسلمون[3] میاشتنی ګڼه

د الشهاب او المسلمون نه پرته ټول رسائل او اخبارات د دواړو یعني اسلامي ثقافت او سیاسي خبرونو حامل دي، دغه دواړه رسائل یوازې اعلی اسلامي ادبیات(لټریچر) وړاندې کوي او معیاري دي.

(۴)- اخواني کتابتونونه:

په "مرکز" کې یو کتابتون شته، چې په هغه کې ۲۵۰۰ کتابونه شته(چې دا د ۱۹۵۳م شمېر دی. ژباړن/۱۹۹۷م) او دا پر ۲۵ پنځه ویشتو موضوعاتو وېشل شوی دی:

....

(1) او (2) دا دواړې رسالې بندې شوې دي،(ژباړن). د دې مرکز سره سره دا کتابتون هم د دښمن له لوري وسوځول شو.(ژباړن)

(3)اوس د ۱۹۵۴م له منځ نه یو ځل بیا"مجلة المسلمون" پیل شوه، "کینه کښ دښمن" دا مجله و نشوه زغملای ځکه هم درې میاشتې وروسته سمدستي بنده شوه.(ژباړن). وروسته بیا همدا مجله سعید رمضان مرحوم له دمشق نه چاپول پیل کړل.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱)اسلامي تاریخ (۲)د شخصیتونو نومونه (۳)نظم (۴)قرآني علوم (۵)فلسفه او منطق (۶)قصص (۷)عمرانیان (۸)سیاسیات (۹)پند و نصیحت (۱۰)ژبي (۱۱)فقه (۱۲)نحو (۱۳)اخلاق (۱۴)اصول (۱۵)حدیث (۱۶)عقائد (۱۷)اسلامیات (۱۸)قانون (۱۹)ادب (۲۰)بلاغت (۲۱)سیرت (۲۲)تفسیر (۲۳)تصوف (۲۴)ملي او سیاسي تاریخ (۲۵)د سیاسي او ادبي مجلاتو فائل

لکه څرنګه چي د دې فهرست نه ښکاري چي ډیری کتابونه په اسلامي ثقافت پوري مربوط دي، د اخوان په هره شعبه کي همداسي یوه دارالمطالعه(د مطالعې ځای) موجوده وي، چي د هري شعبې لپاره لازمي ده، که څه هم هغه هر څومره وړوکې هم وي، "شعبة الأُسر" (د کورنیو شعبې) نن سبا داسي یوه رساله چمتو کړې ده چي په هغه کي د هري شعبې لپاره ضروري کتابونه او د هغوی د انتخاب د اهمیت بیان وي، تر څو دغه کتابتونونه په پوره توګه خپل خدمات سرته ورسوي.

۳- علمي تعلیمي:

په مرکز کي چي کومه د کاسبانو شعبه ده هغه په علمي پلانونو کي ډیره ونده اخلي، څکه هلته هره پنجشنبه یو اعلی علمي لېکچر ورکول کیږي، چي دا لېکچر د همدې موضوع د کوم ماهر له لوري چمتو او اورول کیږي، تر اوسه د دې شعبې د انتظام او لارښووني مطابق لاندي خطبات ورکول شوي دي:

تاریخ	موضوعات	مقرّرین
۱۳/۱۱/۱۹۵۲	اسلامي اقتصادیات	ډاکټر محمد عبدالله العربی
۲۰/۱۱/۱۹۵۲	د ځوانانو په تعمیر کي د درسګاه اهمیت	استاد سید قطب
۲۷/۱۱/۱۹۵۲	د غوره تولني په لور	استاد محمد العشماوی
۴/۱۲/۱۹۵۲	د کلیو اصلاح	ډاکټر محمد عبدالله العربی
۱۱/۱۲/۱۹۵۲	د عوامي تعلیم انتظام	ډاکټر ابراهیم سلامه
۱۵/۱۲/۱۹۵۲	زرعي اصلاح او د هغه اسالیب	ډاکټر سعید نجّار

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱/۱/۱۹۵۳	د اسلامي فقهي ځيني خصوصيات	ډاکټر محمد يوسف موسی
۸/۱/۱۹۵۳	اسلام او ټولنيزه برابري	شيخ محمد ابو زهره
۲۲/۱/۱۹۵۳	د صحت ترقي	ډاکټر سعيدد عبده
۲۹/۱/۱۹۵۳	د زرعي شتمنی د وسائلو ترقي	ډاکټر محمد مهدي عزونی
۵/۲/۱۹۵۳	د اصلاح زراعت پر قانون آزادانه نظر	مصطفی کامل
۲۶/۲/۱۹۵۳	د اوسني اقتصادي بحران حل	محمد عبدالله العربی
۵/۳/۱۹۵۳	ټولنه څرنګه په بريا سره د ترقی پړاونه تېرولای شي	سعيد رمضان
۱۹/۳/۱۹۵۳	کيميايي صنعتونه او د ثروت په اضافه کېدلو کي ئي اثرات	ډاکټر حسن ابراهيم
۲۶/۳/۱۹۵۳	زرعي او صنعتي توسيع او پر مختلفو ډولونو پيداوارو او ملي درآمداتو باندي ئي اثرات	پروفيس حسن عارف
۲/۴/۱۹۵۳	زموږ تعليمي سياست	پروفيسر عبدالحميد مطر
۹/۴/۱۹۵۳	په مصر کي طبي نباتات	پروفيسر عزالدين رشاد
۲۳/۴/۱۹۵۳	بيمه د اسلام په رڼا کي/مباحثه	پروفيسران:عبدالوهاب خلاف، احمد دانش، محمد ابو زهره، احمد غسان، محمد عبدالله دراز، زکريا محمد شفيق، محمد يوسف موسی، عبدالله فکري اباظه، محمود شلتوت، محمد عبدالعزيز، عبدالکريم منصور
۳۰/۴/۱۹۵۳	مخکنی مباحثه	----------ايضا------------
۷/۵/۱۹۵۳	د اسلامي د اقتصادي نظام مرکزي صفات	ډاکټر زکي محمود شبانه[1]

يادونه: [1]د ځينو مشهورو نومونو نه به تاسي ته دا اندازه شوې وي چی په لکچرونو کي حصه اخيستونکي ټول استادان د مصر علمي شتمنی او د علم خاوندان ول. ژباړن

دغو لکچرونو په عمومي توګه د خلکو د اذهانو په سوځولو کي اساسي رول اداء کړ او په پرلپسې توګه ئې د سامعينو شمېر مخ په زياتېدو وو حتی چي په پای کي ئې شمېر زرګونو ته ورسېده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسلامي تصانيفو نه پرته د اخوان د عام نوعيت تصانيف هم شته دي لکه:

نمبر	د کتاب نوم	مصنف
۱-	د جوهر(اټوم) راز	پروفيسر محمود حامد
۲-	علم الاساطير(ميتولوژي)	پروفيسر محمود حامد
۳-	لائټ هاؤس(بحري عمود نور)	احمد عبد الجليل
۴-	آلات چي د عمارتونو د بنيادونو د کيندلو په موخه په مصر کي کارول کيږي	پروفيسر محمد سعيد يوسف
۵-	مظاهرې او جلسي او غونډي	پروفيسر عبدالکريم منصور
۶-	عمومي اسمبلي	پروفيسر عيدالعلوي عبدالهادي
۷-	زموږ تايرې شپې ۱۱/جولاى/۱۸۸۲م	پروفيسر محمد منير الجندى
۸-	د کائناتو کتاب	پروفيسر عبدالعزيز زهيري

تر کومه ځايه چي د تعليمي خدماتو اړيکه ده اخوان په دې ډګر کي پر خپل ځان د بنديز لګېدلو نه مخکي او د هغه وروسته هم ډير مهم رول اداء کړيدی، د پابندئ نه مخکي دوی د تعليم په خپرولو کي په ډير شدت سره برخه واخيستله، چي بالاخره په جون۱۹۴۶م کي د اخوان په مرکز کي د تربيتي کميټې لاندي يوه ثقافتي کميټه جوړه شوه، په مئى ۱۹۴۶م کي ابتدائي او ثانوي او د نجونو او هلکانو د مکاتبو د جوړولو لپاره يوه جلا کميټئ جوړه کړه، په دغو مدارسو کي دغو خبرو ته پاملرنه شوې وه چي دوی به د نورو شخصي مکاتبو په مقابل کي امتيازي حيثيت ولري، چي د همدې لپاره ئې لاندي خدمات سرته ورسول:

۱- لوستل او د ديني ثقافت د عامولو لپاره ئې متعدد مکاتب پرانيستل چي تعليم به ئې بالکل مفت وو.

۲- د قرآن د حفظولو لپاره ئې متعددي مدرسي جوړي کړلې.

۳- د مزدورانو او بزګرانو لپاره ئې د شپې له خوا د مدارسو انتظام وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په عامو امتحاناتو کې ئې د ناکامو شاګردانو لپاره خصوصي کلاسونه جوړ کړل چې په هغه کې د هر فن او علم متخصص استادان ئې د تعليم پر ورکولو مأمور کړل.

۵- د هغو هلکانو لپاره چې په کسبونو کې د لګېدلو له امله د تعليم نه بې برخې شوي وو، مختلفي تعليمي شعبې پرانيستلې.

۶- د هلکانو مکاتب ئې جوړ کړل.

۷- د"امهات المؤمنين په نوم مدارس" ئې (د نجونو د تعليم په موخه) جاري کړې.

۸- د مکاتبو تر څنګ ئې صنعتي روزنيز مرکزونه هم جوړ کړل، تر څو کوم هلکان چې خپل تعليم نشي بشپړولای هغوی د صنعت د زده کړې نه برخمن شي.

په دغو مختلفو مدارسو او په هغوی کې د شاګردانو او استادانو شمېر معلوم ندی، خو دومره خبر يم چې دغه مدارس د هر سيمه ايز مرکز تر څنګ قائم دي، په همدې توګه په هر مقامي مرکز کې يوه نه يوه تعليمي اداره حتماً موجوده وي، د بالغانو د تعليمي مرکز د شاګردانو شمېر نږدې تر سلو پوري ورسېدلی وو، چې په دغو ټولو مدارسو کې ئې شمېر ډير زيات وو چې صحيح اندازه ئې له دې نه لګولی شو چې په ۱۹۴۶م کې د مصر وزارت معارف د جهالت د ځپلو يو پروګرام جوړ کړ او د هغه نافذول ئې وغوښتل نو دوی په دې اړه د اخوان هڅي او مقبوليت په مخکې اېښودلو سره د هغوی نه د مرستي غوښتنه وکړه.

د اخوان د مقدماتو چې کوم وکيلان دفاع کوي، د هغوی په دفاترو کې د تالاشی کولو او پلټولو وروسته د اسکندريې د اخواني مکاتبو "کاري لائحې" وموندل شوې، چې په پوره توګه دا صراحت پکې شوی وو چې د مکاتبو دغه پلان د يوې شخصي(عوامي) شرکت له لوري چلول کيږي چې د غړو او شرکاوو ئې له دې کار نه کله هم هدف تجارت او بزنس ندی، د دې شرکت غرض يوازي دادی چې د مصري وزارت تعليم د نصاب مطابق د دې تعليم او شاګردانو ته د تربيت او روزني ورکولو لپاره مکاتب جوړ کړل شي. چې مرکزي دفتر نمبر(۱) ئې په اسماعيليه اسکوائر(اسکندريه) کې دی،(دا د ۱۹۵۳م خبره ده.ژباړن) او موده ئې ۲۵ويشت کاله ده، چې د ۱۰مئی۱۹۴۸م نه پيل شوې، د شرکت ابتدايي سرمايه ۴۰۰۰زره مصري پاؤنډه ده(نږدې ۶۰۰۰۰زره روپۍ) به وي، چې زياتېدلای هم شي او دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

به پر زرو برخو وېشل کيږي، دې شرکت لومړی د ماشومانو يو ابتدايي مکتب پرانيست، بيا ئې څه ثانوي کلاسونه پيل کړل چې د ترقي کولو وروسته ئې د ثانوي ليسې حيثيت غوره کړ، د دغو(معاهدو) درس ګاوو نومونه په لاندي ډول دي:

۱- د "حضرت عمر فاروق رضی الله عنه مثالي درسګاه"

۲- د حضرت ابوبکر صديق رضی الله عنه ابتدائي درسګاه

۳- محمديه ثانوي درسګاه

د سياسي پابندي د لري کېدلو وروسته يعني په خپله موجوده وقفه کي اخوان په تعليمي سلسله کي د شپې له خوا مدارسو او جمعې ورځو مدارسو ته ډېره پاملرنه وکړه، په ځينو "مناطقو[1]" کي د دوی نومونه د "نوي نسل مکتب، ابتدايي مکتب، د بالغانو تعليمي مدرسه" کېښودل شوي، د قاهرې په حلقه کي او جيزې تر امر لاندي چي کومي درسګاوي دي شمېر ئې په لاندي ډول دی:

(ليکوال په دې ځای کي يوه تفصيلي نقشه ورکړې ده، د نوم او سيمي د اجنبيت په سبب موږ د هغوی يادونه دلته ونکړه، نو ځکه ئې هم پر خلاصه باندي بسنه کوو، دا وړوکي او غټي ۳۱مدرسې دي، او د شاګردانو شمېر ئې ۳۳۳۷نفره دی).

ثانوي شبانه	۱۰
شبانه ابتدائي	۱
د جمعې مدارس	۱۰
ابتدائي مکاتب	۷
د بالغانو تعليم	۲
کامرس مکتب	۱

....

[1]د اخوان د ګوندي تنظيمي د وېش مطابق چي تفصيل ئې مخکي تېر شوی دی، "منطقه" به سيمه اييز مرکز بلل کيږي چي د"حلقې" ماتحت وي.ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)- تربيتي عملي تحقيقي:

د داسي تحقيقاتو انواع په دوه ډوله وي:

(الف) د اخوان يا د عامه ذهنيت د تربيت لپاره د اسلام په رڼا کي پر موجوده پېچلو مسائلو د تحقيقي موادو چمتو کول، د هغه نه ځيني په لاندي ډول دي:

(۱) نظام الاسر(د کورنيو نظام) د هغه نشوو نمو او د هغه مقاصد، دا يوه علمي(سائنسي) رساله ده، چي د اخوان له مرکزه نشر شوې ده، په اخوان کي "أُسر" د (کورنيو) چي کوم نظام دی د هغه نه دا بحث کوي، د مصر د سياست عام اړخ توضيح کوي او د هغو داخلي عواملو په لور اشاره کوي چي د اخوان په تعمير کي له پيله په کار اچول شوي دي، او د دوی د ترقيو پر مراحلو اثر انداز شوي وي، هغه د "أُسر"(کورنيو) نظام او د هغه د ارکانو تشريح هم کوي، او د نظام تحقيقي کتنه کوي چي د رأيي ورکولو وروسته ختميږي.

(۲) المرأة بين البيت المجتمع د استاد بهی الخولي تصنيف، د ميرمني حيثيت په ټولنه او کور کي، دا هم يو علمي کتاب دی چي پکي ويل شوي دي چي په زړو تمدنونو کي د ميرمني کوم حيثيت وو او بيا اسلام کوم حيثيت ورکړ، د کورنيو حقوق، واده، ازدواجي تعلقات، طلاق، د يوې نه زياتي مېرمني، د ولادت ضبط کول، د ميرمني ښائست، د اولاد حقوق، د کورنۍ حق، ميرمن او ټولنه، ميرمن او کار(هڅه)، د ميرمني سياسي حقوق، دا ټول موضوعات د دې مباحث کلام دي.

په دغو ټولو پېچلو مسائلو کي دوی د اسلام رأيه وړاندي کړې ده، تر څو دوی د اخوان او ټولو متدينو مسلمانانو لپاره مددګار ثابت شي، او حقيقت خوښوونکي د صحيح اسلام په رڼا کي دوی خپلي کورنۍ او ټولنيز ژوند واچولی شي.

(۳) عقيدة المسلم(د مسلمانانو عقيده) مصنف:محمد الغزالي: دا پر عقيدې يو جامع تحقيقي کتاب دی چي پکي د الوهيت او توحيد، الهي صفات، قضا و قدر، د ايمان بنيادونه، ګناه و توبه، رسالت او خلود او داسي نورو... باندي په داسي توګه بحث شوی دی چي د مبالغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوونکو تحریف، د باطل د خاوندانو تأویل او د دروغو او افتراءاتو جامې ځیري شوي دي.

(۴) الاسلام و اوضاعنا القانونية(اسلام او زموږ قانوني احوال) مصنف: عبدالقادر عوده(مرحوم): په دې کتاب کې مصنف د اروپايي ټولنيزو قوانينو او د هغوی په اړه د اسلام رأيه وړاندې کړې ده، او ويلي ئې دي چې دوی د ټولنيز نظام لپاره تر کومه حده تاواني دي، په بحث کې ئې تقابلي طرز غوره کړيدی، او د اسلام د امتيازي حيثيت په ثابتولو سره ئې د رفاه عامه لپاره د هغه قوانينو د غوره کولو پر ضرورت باندي زور اچولی دی.

(۵) تذکرة الدعاة(د حق داعيانو ته نصيحتونه) مصنف: بهی الخولی: دا يو ډير مفصل کتاب دی، چې د اخوان المسلمين دعوتي کارکوونکو ته مشورې ورکول شوي دي، د يو داعي د مهم(عملياتو) تشريح، د هغه د دعوت اصلي مآخذ، ضروري وسائل، د دعوت توضيح او د هغو مختلفو سرګرميو تعارف شوی دی، چې د هغه نه به يو داعي تيريږي چې په دې کې د تقرير، درس، خطبې، مقالې ليکنه، عامه ويناوو په اړه تفصيلي هدايات ورکول شوي دي.

(ب) پر دوهم نمبر هغه علمي تحقيقاتي مقالې يا کتابونه دي چې اخوان د مطلوبه اصلاح په سلسله کې د دولتونو د لارښووني لپاره ليکلي دي، په دې کې د اساسي غلطيو په لور اشاره شوې ده او پر مضبوطو صحيحو علمي بنيادونو باندي د هغوی علاج په ګوته شوی دی.

د دې سلسلې تر اوسه دوه مطبوعات شائع شوي دي:

۱- السياسة العامة للتربية و التعليم(د تعليم و تربيت عامه پاليسي).

دا کتاب په مرکز کې د کاسبانو د شعبې "معلمينو انجمن" نشر کړيدی، چې په هغه کې تعليم او تربيت، د تعليم مراحل او د تعليم د نصاب تربيت، د امتحاناتو پر طريقو او د يو صالح استاد روزنه او د لامرکزيت نه د نجات حاصل کوونکو موضوعاتو نه بحث پکې شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- خطوط فی الاصلاح علی ضوع الاسلام(د اصلاح خاکه د اسلام په رڼا کي) د دې دوې حصې دي: لومړی حصه"معاشیاتو" او "محصولاتو" پر موضوعاتو مشتمله ده، چې دا بیا د "کاسبانو په شعبې" پورې مربوط د معاشیاتو ماهرینو لیکلی دی، دوهم زراعت"صنعت کاري(Industrialization)" پر مواصلاتو او تعمیراتو دی، د دې حصې په چمتو کولو کې په هر فن پورې مربوطو شعبو ونډه اخیستې ده، او پر هرې موضوع باندې د ماهرانه فني اسالیبو رڼا اچول شوې ده.

د دې ډول تحقیقي لټریچر(ادبیات) چمتو کول د "کاسبانو د شعبې" د فرائضو نه دي، چې کار ئې دا دی چې داسې تحقیقي لټرېچر، منصوبې او اصلاحي پروګرامونه چمتو کړي چې پر اساس ئې د ژوند د مختلفو اړخونو تنظیم د اسلامي اصولو په رڼا کې وشي، دا هم د هغوی د فرائضو نه دي چې دوی خپله کارکردګي د داخلي او بین المللي عامه رأیي لپاره نشر کړي، سیمه اییزو محکمو ته ئې وړاندې کړي او د هغه د نافذولو هڅې وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم فصل

اخوات المسلمات(مسلماني خوېندي)

په ۱۹۳۲م کي د "فرق الاخوات المسلمات" (د مسلمانو خوېندو ګروپ) په نوم د مسلمانو خوېندو لومړنۍ کمېټۍ د اسماعيليې په ښار کي تأسيس شوه، چي د "الاخوان المسلمون" د مجلې په "لومړۍ ګڼه" کي ئې خپله لائحه عمل(اساسي قانون) نشر کړه، په همدې نوم په قاهره کي هم يوه بله کمېټۍ تشکيل شوه، په ۱۹۴۴م کي ځينو"خوېندو" چي د دعوت سره ښه اشنا شوي وې او هغه د دوی په رګ او وينه کي جريان موندلی وو د خپل همدې تحريک له اساسه د تنظيم کولو اراده وکړه، او د نګرانۍ او سرپرستۍ لپاره ئې د اخوان المسلمين"مرکز" انتخاب کړ، د اخوان "مرکز ارشاد"(تنفيذي مجلس) دا ورسره ومنله، او په ۱۲د ربيع الاول ۱۳۶۳ش موافق ۱۴ اپريل ۱۹۴۴م کي لومړنۍ کاري شوری جوړه شوه، د قاهرې پر ۱۷سړک سجز الخازن، محلهٔ حلميه جديده کي ئې خپل دفتر پرانيست، د هغه وروسته د مسلمانو خوېندو دا تحريک نه يوازي په هيواد کي خپور شو بلکي د هيواد نه بهر هم ورسېده، اوس اخواني مرکز د دې خوېندو د شعبې لپاره يو مخصوص قانون چمتو کړيدی چي د هغه سره دا تنظيم لا پياوړی شو، او په پوره هڅو سره ئې د خپل مأموريتMission سر ته رسول پيل کړل.

تر ۱۹۴۸م پوري په هيواد کي د دې شعبې ښاخونه ۵۰ ته ورسېدل، چي ۵۰۰۰زره ميرمني پکي شاملي شوي وې، په دغو ديني مراکزو کي او د خپل دعوت د صحيح فهم درلودونکي قابلي مېرمنو او ځينو علماوو هم تقارير کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دسمبر ۱۹۴۸م کي چي کله اخوان غير قانوني اعلان شو، نو د مسلمانو خوېندو فعاليتونه هم ودرېدل، خو په دغه دردوونکي وخت کي دوی د بندي شويو اخواني وړونو د کورنيو ساتنه، د هغوی سره راشه درشه او د دوی د زړونو په بيدارولو او ډاډ ورکولو کي مهم رول ولوبوی، دوی داسي کورنۍ د "خپل منځي کفالت" سره آشنا کړې، چي اسلام ئې په اړه امر کړی دی، چي پر اخوان او د دوی پر کورنيو ئې ډېر ښه اثر پرېوتی او د دوی معنوي ځواک لا قوي شو.

بيا چي کله د اخوان نه د قيد و بند مشکلات لري شول او دوی او مسلمانو خوېندو يو ځل بيا خپل دعوتي فعاليتونه پيل کړل نو د مسلمانو خوېندو شعبې خپل د يو مستقل دفتر جوړولو په اړه فکر وکړ خو چون دا کار د سرمايې محتاج وو، نو ځکه هم دوی يوه نمائشي مېله ترتيب کړه چي ۸۰مصري پاؤنډه(نږدې ۱۰۵۰روپۍ) ئې نقده سرمايه ګذاري ورباندي وکړه.

د خوېندو له لوري د دې شعبې سره مختلفي مرستي ترسره کېدلې، يا به د جامو، تارونو او نقدو پيسو په شکل کي، او يا خو به ځينو خوېندو خپل عملي خدمات وړاندي کړل، يعني د جامو د کاټولو، اوبدلو، جوړولو او خياطي کولو خدمات ترسره کول، دا مېله د اخوان"مرکز" ته مخامخ، د پخوانۍ ورځپاڼي په دفتر کي لګېدلې وه، او د کوم ټيکټ پرته تر يوې هفتې پوري جاري وه، مېلې ته راتلونکو به دا احساس کاوه چي دلته د شيانو نرخ او قيمت تر بازار ډېر ارزانه دی، په دې ميله کي د قاهرې نه علاوه د ځينو نورو ښارونو ميرمنو هم ونډه واخيستله، اسکندريې يوازي نمايشي شيان او کفرالدوار، منيا، اسيوط او اسماعيليې بيا نمايشي او د خرڅلاو شيان يعني دواړه وپلورل، په پيل کي هم ويل شوي وو چي د خرڅو شويو سامانونو د قيمت ۲۵٪ فيصد به د مسلمانو خوېندو مرکز تر لاسه کوي خو د دغو ښارونو نماينده ګانو د خپل نوي مرکز د لا مضبوط کولو په موخه د مرستي په توګه پر ۵۰٪ فيصد ورکولو زور وکړ، د دې مېلې وروسته چي حساب، کتاب وشو نو د بازار حساب تري جلا کړل شو خو بيا هم د شعبې په ماليت کي (۳۷۰)مصري پاؤنډه تقريباً (۴۶۵۰) روپۍ پاتي شوې.(دا شمېر د ۱۹۵۳م دی چي هغه وخت دا ډېري زياتي پيسې وې. ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي په پایله کي د مسلمانو خوېندو شعبې د قاهرې په روضه محله ۱۳ملک مظفر کوڅه کي خپل مرکز پرانیست.

په یاده مېله کي چي کوم شیان ایښودل شوي ول، په هغه کي د ماشومانو او مېرمنو جوړي شوي جامې، د نارینه وو قمیصونه، د ماشومانو کوټونه، عطر د خوېندو په لاس جوړ شوی صابن چي د حمامونو او جامو د مینځلو لپاره وو، مربه جات، شربت، تصویري رسمونه، دا هر څه مسلمانو خوېندو چمتو کړي وو.

د خویندو پروګرام او د هغه قواعد او ضوابط:

لومړۍ ثقافتي رساله چي مسلمانو خوېندو نشر کړه هغه"مع المرأة المسلمة"(مسلمانه میرمن) ده، چي په اکتوبر ۱۹۴۷م کي چاپ شوه، په دې رساله کي د مسلمانو خوېندو واضح پروګرام او د هغه د پیغام اړه ډېر مهم بیانات پکي شته دي، چي ځیني ئې په لاندي ډول دي:

اولاً: د موجوده ژوندانه نظام او مروج فکري نظامونو مخالفت، د موجوده خرابو حالاتو اصلاح، د میرمن په اړه د ټولني د لرلید او نقطهٔ نظر تصحیح، د هغې د حقوقو بشپړ اعتراف، هغې ته د احترام او قدر په سترګه کتل، د هغې لپاره به دوې طریقې غوره کیږي یوه ایجابي او دوهمه سلبي.

د ایجابي کارونو طریقه دا ده چي مونږ خپلو هڅو ته د عملي جامې په ورواغوستلو سره تعمیري او تربیتي کارونه ترسره کړو، یعني د خپل عمل په ذریعه د یوې صالحي ټولني د تعمیرولو هڅه وکړو، او د مثالي میرمنو نمونې وړاندي کړو، چي پر دغو اصولو په تلو سره چي دوی ئې غوښتونکي دي دې ټولني ته استحکام ور وبښي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منفي هڅي دادي چي موږ خپلي ټولي هڅي د ژوندانه نظام د جرړلو د ویستلو په لار کي وقف کړو، چي د اخلاقو خلاف، د فسق و فجور نقیب او د شرافت و اخلاقو دښمني دي، په واضحو ټکو کي هدف دا دی:

(د موجوده ژوندانه نظامونو په خلاف بغاوت، میرمنو ته د هغوی انقلابي مأموریت د چلولو په موخه روزنه، او د مطلوب اصلاحي مقصد تکمیل) موږ د میرمنو د ساتني او د قوم د ناموس د تحفظ او ساتني په موخه بغاوت کوو، میرمني به خپله د دې بغاوت بیرغ اوچتوي، چي موږ به دا زمینه ورته برابروو، موږ به تر پایه میرمن د انقلاب لپاره هڅوو، د دې هدف لپاره به موږ د هغوی روزنه کوو، او د هغو حقائقو نه به پرده پورته کوو چي د دوی نه پټ ساتل شوي دي، موږ به هغوی ته دا باور ورکړو چي د دې صورتحال او اوضاع همداسي پاتي کېدلو مطلب دا دی چي د دوی د تحقیر او رسوایي سلسله لا هم جاري ده، د دوی د عزتونو د پلورلو هڅي کیږي، دوی ته د سودا په سترګه کتل کیږي، د دوی د خرڅلاو بازارونه لا هم ګرم ساتل شوي دي، دوی د بدکارو، چالبازو او د ټولني د ټېکدارانو په وړاندي لا هم بې وسه وړاندي کیږي، موږ به دا ډاډ ورکوو چي د دې شرمناک او ذلیل صورتحال د همداسي پاتي کېدلو په صورت کي به دوی په هر میدان کي ناکامه وي، او هیڅ به هم لاسته نه ورځي.

دا هغه بنیادي ګام او د اصلاحي پروګرام مرکزي نقطه ده چي هدف ئې د سالمي نسواني بیداری پیدا کول، د مېرمنو چمتو کول او د دې تحریک د لاربښووني لپاره د دوی روزنه ده.

ثانیاً: د میرمنو د عامه حقوقو اعلان، د اسلامي نظام د روح او قرآني قانون نه د مأخوذ نظام پر اساس د میرمنو د اصلاح او بیداری د قیادت واګي د میرمنو په لاس ورکول، د میرمنو د حقوقو د اعتراف او اعلان په کولو سره د هغوی بشپړه آزادي منل، دوی ته د دوی فطري عام او خاص حقوق ورکول، او په هغو عامو انساني حقوقو کي چي د هغوی د مخصوصو فطري فرائضو سره په ټکر کي نه واقع کیږي، د نارینه سره ئې برابري او مساوات منل.

ثالثاً: د میرمني اصلاحي پیغام او د ژوند د ټولنیزي فریضې تعیین او هغه دادی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

"د يوې صالحي ټولني تعمير او د لوړو اجتماعي فضائلو لاندي د هغوی څارنه".

د دې وروسته د ميرمني د ژوند فريضه يوه داسي بشپړه او هر اړخيز حقيقت وګرځېدی چي د ټولو نويو نويو تعبيرونو، د ژوند د غوښتنو او ضرورتونو باندي منطبق وي، پدې شرط چي پر دغو ټولو شيانو د اعلی اخلاقو سايه وي، او د اخلاقي فضائلو پر ترازو پوره برابر وی، د دې شرط وروسته که چيري موږ د ميرمنو رفاهي خدمات د کارونو لپاره ترلاسه کړو، د دوی د ټولنيزي اصلاحي سرګرمی اجازه ورکړو نو دا به د هغوی د ژوند په فريضه کي هم داخل وي، که چيري موږ د يوې ميرمني او مور په حيثيت چي د ټولني لپاره يو صالح او کاري فرد وړاندي کوو د کور دننه هغوی ته د د دوی فطري او د ژوند اصلي فريضه ور وسپارو نو دا د دوی د ژوند غوښتنه ده، او که چيري دوی د خپل فطرت سره مناسب په هر يو انساني خدمت کي ونډه اخيستل غواړي نو دا ګډون به د دوی د ژوند د پيغام يو مهم اړخ وي، که د هيواد د جهاد د بوج په سپکولو کي را مخ ته کيږي، او خپل عملي جدوجهد، علم و ثقافت، تجاربو او بصيرت غرض د اشتراک په دغو ټولو صورتونو کي چي د دوی د فطرت مناسب او د عام اسلامي قانون د روح مخالف نه وي برخه اخلي نو دا د دوی فريضه ده، په همدې ډول که ميرمني د خپلو حقوقو دغوښتني لپاره ودريږي چي هغه حقوق چي اسلام ئې ورکوي، او د همدې حقوقو د ترلاسه کولو لپاره عملي هڅي کوي او د ظلم او ټولنيزو فسادونو د ودرولو او په خلاف بغاوت کوي نو دا ئې مسلم حق دی بلکي فريضه ئې ده او په ژوند کي چي کوم پيغام هغه ړدي نو دا د همهغه پيغام غوښتنه او تقاضا ده.

رابعاً: د لائحې مطابق د کورني نظام څار او د قانون د طاقت په ذريعه خپله د ميرمنو څار او ساتنه:

د دې ټول بحث نه موږ څو داسي حقائقو ته رسيږو چي د اذهانو لپاره نوي دي، يعني د خوېندو او د هغوی سره د هري ميرمني لپاره د لاندينيو حقوقو اعتراف کوو:

۱- په عامو انساني حقوقو کي د نارينه او ښځينه وو تر منځ بشپړ مساوات.

۲- يوازي د څيرې او دواړو لاسونو(مړوندو پوري) د ښکاره کېدلو سره ميرمن ته د کور نه د راوتلو اجازه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- په ټولنیزو مصروفیتونو او خدماتو کي میرمنو ته د ونډي اخیستلو اجازه، په دې شرط چي کوم فلاحي کار وي او کاري دائره ئې یوازي تر میرمنو پوري محدوده وي.

همدا اوس د اخوان د حلقي نه یو کتاب نشر شوی دی، چي عنوان ئې دی(المرأة بين البيت والمجتمع) "د میرمني حیثیت په کور او ټولنه کي" دې کتاب د سابقو حقوقو تر څنګ د لاندینیو حقوقو اضافه هم کړېده:

۱- یوازي د خاوند لپاره میرمن د هغو نویو آرائشي شیانو استعمال کولای شي چي اثرات ئې زائلیږي، خو د ښائست په موخه عملیات کول حرام دي.

۲- هغه ټول تعلیمي مراحل چي د نارینه وو لپاره مباح دي، د میرمنو لپاره هم مباح دي، خو هغه تعلیم چي د یوې کورنۍ میرمني د حیثیت له مخي د دې اصل ژوند ته ډېر ګټه بښونکي وي تر مخکني ډېر غوره دي.

۳- نارینه ته د خپلي مېرمني سره د تفریح لپاره پارکونو ته د تلو، د تعلیمي سینما او بې ضرره تاریخي ډرامو د کتلو اجازه شته، اخوان دا حقیقت لوڅ کړیدی چي په سینما او theater کي په خپل ذات کي کومه خرابی نشته، بلکي خرابي په هغو چټلو فحشو فلمونو کي ده چي هلته خپریږي.

۴- د سخت ضرورت په وخت میرمن ته د دولتي او غیر دولتي کار کولو اجازه شته.

۵- که چیري د میرمني صحت ته تاوان رسي یا د هغې اقتصادي حالات ئې مجبوروي نو هغې ته د ولادت د ضبطولو حق شته[1].(یادونه: [1]تر کومه ځایه چي زما علم دی په دې اړه اخوانیان متفق ندي.ژباړن)

۶- د میرمن د سیاسي حقوقو اعتراف د دې تشریح سره چي اوس زموږ ټولنه پر دې د عمل کولو لپاره سازګاره او مناسبه نده.

تر کومه ځایه چي د "خوېندو د شعبې" د تأسیس او جوړولو تعلق دی هغه د شعبې په قانون کي مختصراً په دې ټکو بیان شوی دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

(الف) د ديني روح بيدارول، د اسلامي تعليماتو خپرول، چي د داسي سنجيده او تعليم آفته مېرمنو پر چمتو کولو پوره قادر دي، چي په ځان پوري مربوط خدمات او فرائض په احسنه طريقه سره سر ته ورسوي.

(ب) د اسلامي اخلاقو او آدابو وضاحت کول، چي روح پاکوي او د نيکۍ او کمال په لور لاربښوونه کوي، ورسره چي د ميرمني کوم حقوق دي او پر هغې کومي ذمه دارئ دي د هغوی نه دوی خبرول.

(ج) د صحيحو او ګټورو اسلامي تربيتي طريقو په لور د دوی لاربښوونه چي په ذريعه ئې ماشومان جسماني او ذهني نشونمو وکړای شي او د خراب صحت او کمزور عقل نه خوندي پاتي شي.

(د) د کور په اسلامي رنګ کي د رنګولو هڅه، د قرآن کريم، د رسول صلی الله عليه وسلم د سنتونو او د امهات المؤمنين د تعليماتو عامول او د هغو باکماله د تاريخ خپرول، چي اسلامي تاريخ تري ډک دی.

(س) د بدعاتو و خرافاتو، د دروغجنو افسانو او قصو، د غلطو افکارو او بدو عاداتو ريښې غوڅول، چي په ميرمنو کي عام او مشهور دي.

(ص) د ضروري تعليم او عامو معلوماتو نشرول چي د هغه نه د دوی د عقل و فهم ځلا وي.

(ط) پر کورني کارونو پاملرنه، په داسي ډول چي ميرمن کور داسي د خوښۍ جنت وګرځوي چي په هغه کي يوه شريفه کورنۍ پر پاکو او محکمو بنيادونو ژوند تير کړای شي.

(ف) د خپلو حالاتو او طاقت مطابق او په خپل ښځينه دائرې کي دننه په ګټه رسوونکو ټولنيزو منصوبو کي ونډه اخيستل.

د دغو منصوبو او پلانونو نه ئې ځيني دا دي:

دواخانې(ډسپنسريز)، د وړوکو ماشومانو روزنتونونه(Nurseries)، د ماشومانو ورزشي کلبونه، مدارس، د يتيمانو ساتنه او غريبو کورنيو د مرستي تنظيمول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر پلان لپاره یوه مخصوصه ضابطه جوړه شي، د هغه د چلولو او نګراني کولو لپاره د قانون نمبر ۴۹مجریه ۱۹۴۵م مطابق یو مېنجنګ کمېټۍ جوړیږي او "د عامو رفاهي امورو په وزارت" کي به هغه راجسترد کیږي.

(ق) د خویندو د حالاتو او کوښښونو په حدودو کي دننه د هغوی د لوري د اخوان المسلمین د ګوند په بنیادي اصلاحي پروګرام ګي مرسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خوینده کارکردګي

۱- د خوېندو اسلامي جامې:

کوم وخت چې د"خوېندو شعبې" په مصري ښځينه(نسواني) حلقې کې د اسلامي دعوت اشاعت پيل کړ نو ډېر مشکلات پيدا شول، چې علت ئې د غربي تمدن هغه طوفاني څپې وې چې مصري ميرمنې پکې بهيدلې وې، او همدغو څپو دوی د اسلام د صورت او حقيقت دواړو نه لرې وړې وې، تر ټولو چې لومړنی کوم مشکل پيدا شو هغه د جامو او لباس مشکل وو، اسلام چې پر ميرمن کوم وقار فرض ګرځولی دی د هغه له وجې د خوېندو لپاره د دې فکر کول ضروري وو، حالانکه په پيل کې خو دوی خپل سرونه په هغه څادر پټول چې "طرحه"[1] ورته ويل کېده، په پيل کې دا طرحه د تور رنګ وه چې د هغې له امله خوېندو ته ډېر څه د منلو نه وه، او د عامو ميرمنو په لور د ګوتې نيوني باعث، ځکه د تور رنګ په اړه دا ويل کيږي چې دا د رنج و غم علامت دی، خويندو د دې مسئلې حل داسې وموندی چې د تور پر ځای ئې سپين رنګ انتخاب کړ، چې د ټولو لپاره د منلو وړ وو، او په دې اړه نو د اعتراض څه ګنجائش نه شو پاتې، دا لباس دومره عام شو چې په ټولو اسلامي ښځينه انجمنونو کې د معززو او لائقو مېرمنو د يو ستر شمېر لباس شو.

۲- د ميرمنو ديني او علمي روزنه:

د خويندو شعبې چې تر ټولو لومړی کوم کار وکړ چې په هره محله کې د عامو خطباتو انتظام وو، د دې کار لپاره کله کوم واعظ او کله کوم اخواني مقرّر انتخابيږي، خو له تجربې نه معلومه شوې ده چې د دغو خطباتو کومه څرګنده ګټه نه وي، ځکه دلته د مختلفو استعدادونو ميرمنې راځي، چې د دوی په عمرونو او علمي صلاحيتونو کې خپل منځي مناسبت نه وي، او دا احساس کړه شوه چې د دوی په عمرونو او علمي صلاحيتونو کې خپل منځي مناسبت نه وي، وړانديز وشو که چيرې خويندې د عمر او علم په مناسبت په جلا جلا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجموعو کي ووېشل شي نو بيا به ئې ګټه زياته وي، د دغو ټولو ټولګيو او مجموعو نه ئې "اُسُر" (کورنۍ)کېښودلې.

د خويندو د نظام کورنيو(اُسُر) د اخوان د کورنيو(اُسُر) د عام نظام پر طريقه جوړ دی چي د هغه لپاره يو مخصوص قانون دی، خو د خويندو سره يو بل مخصوص روحاني نظام هم دی چي يادونه ئې د خويندو په لومړنۍ رساله کي شوې ده، او دا د تعليم يو بشپړ نظام دی، چي په هغه کي قرآن، حديث، فقه، تفسير او اخواني ادبيات شامل دي.

د ۱۹۴۵م نه دا نظام په عملي بڼه کي نافذ کړل شوی دی، او له تجربې نه ثابته شوې ده چي د تعليمي اعتبار له مخي هم دا ډير ګټور او کاري نظام دی، او د خپلمنځي ميني او مرستي د پيدا کولو په لار کي هم کومکي او مرستندوی دی، نو ځکه هم دا د"مرستندوی نظام" په نوم يادول کيږي. د دې سره سره دا د مېرمنو لپاره هم غوره او د هغوی د مختلفو حالاتو په اړه مناسب دی، "شعبې" دا هم احساس کړه چي د دعوت کار چي چيري ډير عملي کيږي هغه د تعليم آفته مېرمنو طبقه ده، او چي په کومه اندازه د دوی تعليمي کچه ټيټيږي په همهغه اندازه د دعوت هم اثر کميږي، نو ځکه هم "شعبې" د مکاتبو ، کالجونو او پوهنتونونو محصلينو په لور ډيره پاملرنه وکړه، د دوی لپاره ئې د هري سه شنبې په ورځ د ۵پنځو نه نيولې تر ماښام پوري يوه اجتماع پيل کړه.

۳- د انجونو تربيت ګاه(روزنتون):

دا روزنتون د "منيره" په محل کي دبستان پر الفاضل سړک واقع دی، چي لس اطاقونه پکي شته، چي دا د دفتر، کتابي تعليم، او د کورني اوامرو مثلاً جامې وينځلو، ډوډۍ پخولو، استري کولو او د نورو زده کړي کولو لپاره کارول کيږي، د کور شاته يو لوی غولی(صحن) دی، چي دلته نو ټولي انجوني خپلو درجو(کلاسونو) ته د تللو نه مخکي منظمي ودريږي.

د روزنتون عملي نظام(لومړی دور):

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان د ګوند دغیر قانوني اعلانېدلو نه مخکي د دې روزنتون کاري نظام په لاندي ډول وو:

په پیل کي په روزنتون کي ۴۲انجوني انتخاب شوي وې، چي د دوی له جملې نه یوه هم تر ۱۵کلونو د پورته عمر نه وه، روزنتون د دوی ټولو د خوراک، جامو، هستوګني، تعلیمي او تهذیبي ساتني ذمه دار وو، په نورو الفاظو دا یوه اقامتي درسګاه وه، انجوني ئې په دوه ډلو ویشلي وې چي په هغه کي دوی ته د قرآن حکیم او دین زده کړه ورکول کېده، په دې پروګرام کي خیاطي، ګُل دوزي، لاسي کارونه، د اوبدلو زده کړه او په عملي بڼه کي د کور د چلولو تمرین او ځیني ورزشي مشقونه هم شامل ول، د دې نه علاوه روزنتون لاندیني خدمات ترسره کول:

(الف) د انجونو د کورنیو او نورو غریبو کورنیو مرسته، د جامو، د علاج د پیسو او نورو لارو چارو په ذریعه.

(ب) په روژه کي د غرباوو او محتاجو خلکو ته ډوډۍ ورکول.

(ج) د ژمي د موسم او مختلفو اخترونو په مناسبت په غریبو کورنیو کمپلي او جامې تقسیمول.

(د) د تقاریرو په واسطه په ټولنیزو او دیني تعلیمي فعالیتونو کي ونډه اخیستل.

(س) په کورونو کي د مېرمنو تر منځ سوله کول.

دا اضافي خدمات د روزنتون د اساسي کار نه علاوه ول چي دا دي، د انجونو یو داسي نسل وروزي چي بشپړه صحیح اسلامي روزنه ورپه برخه وي، وزارت معارف دغه روزنتون ته هیڅ ډول مالي مرسته نه ده ورکړې، ځکه هغوی دا شرط ورباندي وضع کړی وو چي په دې روزنتون کي باید حدِاقل درې درجې پرانیستل شي.

د روزنتون عملي نظام(دوهم دور):

د اخوان د غیر قانوني اعلانېدلو نه وروسته د "ټولنیز اصلاحي کونسل" په راپور کي ویل شوي دي چي په مارچ ۱۹۴۹م کي هغوی دغه روزنتون په خپله ولکه کي راوستی دی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي د "جمعية اخوات مسلمات" له لوري تأسيس شوی وو، د روزنتون اوسنی کاري نظام تر ډېره حده د سابق کاري نظام سره ورته والی لري، خو اوس د دې روزنتون دائره ډېره پراخه شوې ده، اوس دوی د ۱۲۴انجونو د روزنې خدمات سرته رسوي، خو تر اوسه لا هم دوی ته د ليليې انتظام ندی شو، هر يوه ئې مجبوراً خپل کور ته ځي، په همدې توګه دلته د وزارت معارف له لوري لس استاداني هم په دنده ګمارل شوي دي، مديره، سرمعلمه، ټولنيزه څارونکې او اوه ۷ استاداني، اوس دا روزنتون لاندېني خدمات ترسره کوي:

۱- د ابتدايي مکاتبو پر طرز د انجونو مدرسي تعليم.

۲- ښځينه حرفتي زده کړي، لکه خياطي، ګُل دوزي، استري کول او پرېمنځل.

۳- د محتاجو کورنيو ساتنه په خاصه توګه د لوستونکو انجونو د کورنيو، په مختلفو مناسبتونو کي د هغوی سره عملي، مالي او طبي او اخلاقي مرستي.

دا خبره په خاصه توګه د يادولو وړ ده چي د روزنتون کاري طريقه اوس په ډېرو صورتونو کي د ټولنيزو پروګرامونو حمايت کوي، لکه څرنګه چي دلته د ټولنيزو اومورو يو ناظر او څارونکی شته چي د کورنيو د ټولنيز د حالت څارنه کوي، په همدې توګه دلته اوس يوه داسي اداره هم شته چي په هغه کي د مختلفو ډولونو فني ورزشي او ثقافتي کړنو انتظام شته، "مسلمانو خويندو" چي تر اوسه پوري دغه روزنتون يو ځل بيا لاسته ندی راوړی او يا ئې داسي اراده نده کړې يو دليل ئې دا دی چي د دې روزنتون مصارف(۲۸۲۵مصري پاؤنډه) دي چي نږدې(۲۷۴۳۱روپۍ) دي، چي دا پيسې اوس د "ټولنيز اصلاحي انمجن" له لوري ورکول کيږي، دا دومره زياتي پيسي دي چي د خويندو نوې شعبه ئې لا هم بار نشي اوچتولای، که چيري د خوېندو مالي حالت برابر شي نو د يو ځل بيا ترلاسه کولو په اړه ئې اقدام کولای شي.

۴- د طبي معلوماتو خپرول:

د خوېندو په مرکز کي اوس د کورني طبي مرستي په وسائلو د علمي او عملي لېکچرونو انتظام شوی دی، په دې کي د ټپيانو او سوځول شويو اعضاوو پانسمان، انجکشن او نور ورته کارونه ترسره کول شامل دي، دا ډول لېکچرونه يا اسباق د هغو مېرمنو له لوري ورکول کيږي چي د دغو اوامرو ماهريني وي، اضافه تجربه او د کار د توسيع وروسته د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوېندو شعبه هیله کوي چي یوه دواخانه(ډسپنسري) پرانیستل شي، چي وروسته بیا دا ډسپنسري هم پرانیستل شوه.

۵- د مبلّغو خوېندو درس ګاه:

دا شعبه د هغو خویندو نه ده چي د تحریک سره ښه آشنا شوي دي، دوی غوره شخصیات د دې کار لپاره انتخابوي، د دوی له جملې نه د هري یوې"اخت"(خور) دا کار دی چي هغه په عمومي درس کي د انتخاب شوي مقرّر د غیر حاضری په صورت کي د هغې فرائض سرته ورسوي، د اسکندریې د خوېندو مرکز د دې کار لپاره یوه د"مبلغاتو درسګاه" جوړه کړې ده چي پیل ئې په ۱۵تعلیم آفته خوېندو سره شوی دی.

۶- په ښځینه طبقه کي د اسلامي ژوند د نظریې خپرېدل:

ددې لپاره رسائل او پمفلټ(وړوکي کتابچې او چاپ شوي کاغذونه) چاپول او هغه په مختلفو ښځینه وو حلقاتو کي وېشل، کورونو ته رسیدل، په مکاتبو او پوهنتونونو کي په طالباتو تقسیمول، د اسکندریې خوېندي پدې سلسله کي مصروفي دي، د دې غرض لپاره په کورنو کي لیدني کتني کوي، د همسایه کورنیو سره روابط ساتي، د هغوی جګړي حلوي، او په امکاني حدودو کي مرستي وړاندي کوي.

د اسکندریې د خویندو په یو راپور کي ویل شوي دي چي شعبه په دریو سترو پلانونو فکر کوي:

۱- د دستکاری مرکز: چي دلته به انجونو ته د جامو جوړول، ګُل دوزي او د نورو ضروري شیانو زده کړه ورکول کیږي چي یوه انجلۍ ضرورت ورته لري، ورسره ورسره د دیني تعلیم او حمیده اخلاقو روزنه هم ورکول کیږي.

۲- ښځینه محتاجي کورنۍ: چي د غریبو او یتیمو انجونو پرورش وکړي او د هغوی هر ډول ذمه داري په غاړه واخلي او اسلامي روزنه ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- په مېرمنو کي د جهالت د ختمولو لپاره د يوې مدرسي جوړول: د اسلامي خوېندو شعبه د ثقافت د خپرولو او اسلامي نظريې د تبليغ لپاره په ښځينه طبقه کي د هفته وارو درسونو انتظام کوي چي په لاندي ډول دي:

شمېر	ورځ	وخت	ځای	کيفيت
۱	شنبه	۱۰ بجي سهار	د اخوان ډسپنسری، عباسيه محل، عبده پاشا څوک	
۲	شنبه	۱۰ بجي سهار	۶ – شارع رفعت، عباسيه	
۳	يکشنبه	۳ بجي غرمه	سبيه	
۴	دوشنبه	۳ بجي غرمه	۸ – شارع بستان الفاضل-منيره	
۵	دوشنبه	۱۰ بجي سهار	نادی الاخوان، بين السزايات	
۶	سه شنبه	۱۰ بجي سهار	۳- شارع الجنينيه	
۷	سه شنبه	۳ بجي ماپښين	مسجد الخوان- عابدين	
۸	سه شنبه	۳ بجي ماپښين	۱۴- شارع سعيدي جابر- نوی مصر	
۹	چهارشنبه	۱۰ بجي سهار	الجامع الجديد- سوق الامبابه	
۱۰	چهارشنبه	۳ بجي ماپښين	عجوزه	د انجونو درس
۱۱	چهارشنبه	۱۰ بجي سهار	منطقه الاخوان- جماليه	
۱۲	چهارشنبه	۱۰ بجي سهار	شارع النصوح- زيتون	
۱۳	پنجشنبه	۳ بجي ماپښين	منطقه الاخوان- حناط- شارع فيل الروضه	
۱۴	پنجشنبه	۳ بجي ماپښين	۱۰شارع شيخ بغال- سيده زيب	
۱۵	پنجشنبه	۱۰ بجي سهار	شارع اجهوری- حدائق القبه	
۱۶	پنجشنبه	۳ بجي ماپښين	شعبه جيزه- شارع ملكه	
۱۷	پنجشنبه	۳ بجي ماپښين	عشيره ورب السعاده	
۱۸	جمعه	۳ بجي ماپښين	شارع الميزان- سرای قبه	

ددې ټولو نه دا اندازه لګولی شو چي اخوان د ټولني د آخري نيمايي نه لاپراوهي نده کړې بلکي د امکان تر حده ئې د هغه د ساتني او پرمختګ لاري چاري برابري کړيدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم فصل

اقتصادي خدمات

اخوان چي په مصري ټولنه کي کوم اقتصادي خدمات ترسره کړيدي موږ هغه په دوو ځرګندو برخو وېشلای شو:

(۱) د ملي اقتصادياتو استحکام

(۲) د ادنی او متوسطو طبقو د پس اندازۍ لپاره همت افزايي

اوس موږ د هر يوه په اړه په تفصيل سره بيان کوو:

(۱) د ملي اقتصادياتو استحکام:

د اخوان په قانون کي د دې خبري صراحت شويدی چي د ملي شتمنی زياتول، د هغې ساتنه او آزادي هم په هغو اهدافو کي شامل دي، لکه څرنګه چي د هر اخواني کار کوونکي لپاره په فرائضو کي شته چي حتماً به يو کار نه يو کار انتخابوي که څه هم دی هر څومره سرمايه دار وي!!! آزاد کار ته ترجيح ورکړي که څه هم وړوکی کار وي، او خپل علمي سويې ته د کتلو پرته دي د هغه په لور وړاندي شي، پر ده دا هم لازمه ده چي د عامي اسلامي شتمنۍ د اضافه کولو لپاره هڅي او خدمات ترسره کړي، د دې هدف لپاره دي د اسلامي صنعتونو او اسلامي اقتصادي فورمونو لپاره خلک را تشويق کړي چي د ده يوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیسه هم غیراسلامي لاسونو ته ولاړه نشي، د خپل اسلامي هیواد نه علاوه د خارجي اشیاوو د استعمال نه ډډه وکړي، اخوان یوازي پر همدې بسنه نده کړې بلکي دغو اوصولو ته ئې د بشپړي بنې ورکولو هڅه کړېده، او د ملي سرمايې د استحکام په موخه دوی لاندیني شرکتونه جوړ کړيدي:

۱- د اسلامي معاملاتو شرکت:

په ۱۹۳۹م کي ئې د ۴۰۰۰زره مصري پاؤنډونو(تقریباً ۴۰۰۰۰روپۍ) په ارزښت او سرمایه باندي دا شرکت پرانیست، په ۱۹۴۹م کي ئې ډیر پرمختګ وکړ، اخوانیانو او غیر اخوانیانو د دې شرکت حصې(Shares) په ډیر شوق سره رانیولې او اوس ئې نو سرمایه لوړه شوه یعني تقریباً ۲۰۰۰۰شل زره مصري پاؤنډه چي (نږدې۲۶۵۰۰۰روپۍ) کیږي، دې شرکت د ټراسپورټ(Transport) سهولتونه پیل کړل، د اوسپني(Metal) یو ستر شرکت ئې جوړ کړ چي بشپړي چولې(Stoves) او د هغې مختلفي پرزې ئې جوړولې، دا ګازي چولې د هیواد په داخلي او خارجي بازازونو کي ډیري مشهوره شوې، بالخصوص په همسایه عربي هیوادونو کي.

۲- د عربي کانونو(Mining) د کېندلو شرکت:

دا په ۱۹۴۷م کي د ۶۰۰۰۰زرو مصري پاؤنډو(تقریباً ۸ اته لکه روپۍ) په لګښت جوړ شو، په ۱۹۴۸م کي دا په "اسلامي معاملاتي شرکت" کي مدغم کړل شو، تر څو په دواړو شرکتونو کي چي کوم ارتباط دی پر هغه اساس دا ټولي هڅي پر یوه محور سره را جمع کړل شي څکه د "معاملاتي شرکت" سره خپل موټرونه(Trucks) شته دي، د امریکایي موټرانو ایجنسۍ لري او د هر ډول ټائلز او مصنوعي فرشي ډبرو د جوړولو یو شرکت شته او هغه د "کانونو د کیندلو او غرونو د توړلو شرکت" کیندل شوي ډبري استعمالوي، د دې نه علاوه د دوی سره یو د اوسپني(Metal) او مسو(Copper) شرکت او یو د ماشینونو د جوړولو ورکشاپ شته دی.

د کانونو د کیندلو شرکت د مرمرو د ډبرو د کاټولو او پاکولو نوي مشینونه راغوښتي ول، خو دا ټول مشینونه چي بیه ئې زرګونه پاؤنډه ول د اخوان تر غیر قانوني اعلانولو وروسته د نظارت په موده کي دباندي همداسي بې سرپرسته پاتي شول، او بیا په کمه کمه اندازه خرڅ کړل شول، چي له دې نه شرکت ته زبردست مالي تاوان ورسېدی، نن سبا د دې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاوان د غوښتلو په موخه اخوان د حفاظتي او ساتونکو پوليسو(Watch Guards) په خلاف محکمې ته عارضه کړې ده.

۳- د اخوان المسلمين ټيکسټائل مل(Textile Mills):

دا شرکت په ۱۹۴۸م کي د ۸۰۰۰زرو پاؤنډو(تقريباً ۱۰۴۲۰۰ روپۍ) په لګښت جوړ کړل شو، چي په هغه کي بالفعل ۶۵۰۰پاؤنډه جمع شول او د اخوان تر غير قانوني ګرځولو پوري ئې دروازه پرانيستې وه، مل خپل کار پيل کړ چي هغه وخت ئې د مزدورانو شمېر ۶۰شپېته کسان وو، او دا ټول د مِل شريکان(Share Holders) ول، په دې مياشت کي مزدورانو ته ۲۷۰۰پاؤنډه(تقريباً ۳۵۸۰۰ روپۍ) مزدوري ورکول شوه، چي د اصلي راغونډې شوي سرمايې تقريباً د نيمي برخي برابر ده، د دې باوجود په دې مختصره وقفه کي د کمپنۍ خالصه ګټه ۱۴۰۰پاؤنډه(تقريباً ۱۸۵۵۰ روپۍ) وه، د دې مِل کار ناتراشلي ډېري، د بدني زينت سامان، او د وريښمو جامې تيارول ول، او د دوی جوړي شوي جامې د نورو په مقابل کي ډېري ارزانه پلورل کېدلې، پر اخوان د پابندۍ په دوران کي حفاظتي پوليسو د مِل حساب کتاب وکړ او هغه ئې وپلوری، شرکت وروسته پر پوليسو دعوه وکړه چي محکمې د اخوان په حق کي فيصله وکړه.

۴- اسلامي پريس او ورځپاڼه:

په دې کي د هر يوه جلا جلا شرکت وو، د لومړي شرکت نوم"اخوان پرنټنګ پريس" چي ابتدائي سرمايه ئې ۷۰۰۰۰زره پاؤنډه(تقريباً ۹۲۷۵۰۰ روپۍ) وې او د دوهم شرکت نوم "اخوان صحافتي شرکت" اينودل شوی وو، صحافتي شرکت فوراً د خپل کار په پيلولو سره په ۵ مئي ۱۹۴۶م کي د خپلي ورځپاڼي لومړنۍ ګڼه نشر کړه، خو"اخوان پرنټنګ پريس" خپل کار وروسته پيل کړ، ځکه دې شرکت له خارج نه چاپي ماشينونه راوغوښتل، په همدې موده کي پر اخوان پابندي ولګېده او ټول اخواني شرکتونه وتړل شوه.

۵- ټرېډنګ(Trading) او انجينرنګ شرکت(اسکندريه):

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا د څوارلسو زرو پاؤنډو(تقریباً ۱۸۵۵۰۰ روپۍ) په لګښت جوړ شو، چې پر ۳۵۰۰ حصو(Shares) وېشل شوی وو، دا د تجارتي او انجینرنګ کار لپاره جوړ شوی وو.

۷- ټرېډنګ ایجنسېز شرکت:

دې شرکت په پیل کي د سویز په ښار کي خپل تجارتي پلان پیل کړ، او د هغه کار پرمختګ وکړ چي تجارت، باراوچتونکي(موټرونه) او اشتهاري فن(Advertising) پوري ورسېدل، او په قاهره کي ئې مرکز جوړ شو، د هیواد په لنډو او اوږدو کي ئې ښاخونه جوړ شول یعني په اسکندریه، پورټ سعید، اسماعیلیه، سویز، فیوم او بني سویف کي، نن سبا دا شرکت د یو مرستندویه اقتصادي پلان په جوړولو مصروف دی چي منشأ ئې دا ده چي اخوان ته د کورنیو ضروري شیانو او روزمره ضرورتونو سامان په کمه او ارزانه بیه برابر کړي.

۷- د عربي اشتهاراتو شرکت:

یاد شرکت په پوره پابندي سره یو کال مخکي جوړ شو، او کار ئې دا وو چي په اخبارونو کي اعلانات نشر کړي، د سینما په ذریعه اشتهارات ورکول، د اشتهاراتو په موخه فني تصویرونه جوړول، د کتابونو او مجلاتو سرورق(Titles)، لوحې او د دکانونو ښېرونه او نمائشي نمونې جوړول، د دې سره ئې د عربي هیوادونو یوه تجارتي ډائرېکټري چمتو کول پیل کړي ول چي پر اخوان د پابندي لګولو په وجه بشپړ نه شو او د هغه وروسته د شرکت ټول کاروبار وځنډېدی.

د دې نه علاوه نور په سلګونو اخواني شرکتونه دي چي د هیواد په ګوټ ګوټ کي خپاره شوي دي چي اخوان په شخصي بڼه کي د اشتراک او مرستو په مټ جوړ کړیدي چي شمېرل ئې ممکن ندي.

ثانیاً؛ په ادنی او منځنی طبقه کي د پس اندازۍ همت افزايي:

څرنګه چي د ټولو شرکتونو یادونه پورته وشوه د هغو ټولو حصې(Shares) یو ستر تعداد په حصه دارو تقسیمېږي، د مصر د هغو ټولو شرکتونو برعکس چي ډېري حصې ئې په څو سرمایه دارو وېشل شوي وي او هغه د دغو شرکتونو مالکان وي، د دوی څرګند مثال "د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخوان ټېکسټائل مل" دی چي حقيقي جمع شوې سرمايه ئې ۶۵۰۰ مصري پاؤنډه(۸۶۱۲۵ روپۍ) وو او د حصه دارو(Share Holders) شمېر ئې ۵۵۰تنه وو، او په دوی کي ئې زياتره د همدې مِل مزدوران ول، چي ۲۵"قرشه"(تقريباً درې نيمي روپۍ) هره مياشت ورکول کېدې، په همدې ډول سره د شرکت د هغه طبقاتو لپاره د پس اندازۍ يوه ذريعه وه چي د هغه عادي نه ول، او دا د دوی لپاره د يو صنعتي سرمايې د قائمېدلو بريالۍ طريقه وه.

موږ دلته هم دا واضح کول غواړو چي پس اندازي په اخوان المسلمين کي يو ضروري شی دی، د يو اخواني په فرائضو کي دي چي هغه د خپل آمدن نه د ناڅاپه ضرورتونو لپاره څه نا څه حتماً پس انداز کړي او د غير ضروري شيانو په استعمال کي اسراف ونکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم فصل

طبي خدمات

د اخواني ځارندویه(Scout) د سرگرمیو او خدماتو په یادولو سره په تیرو پاڼو کي موږ د هغو هڅو په لور اشاره کړې ده چي ځارندویانو د وبائي امراضو په مهال او د صحت د ساتني په ارتباط د اوصولونو په خپرولو او عاملو کي وکړل، د اخواني د"اخوان المسلمین د مرستو او ټولنیزو خدماتو شبکې"د دې تحریک د غیر قانوني اعلانېدلو نه مخکي یوه طبي شعبه جوړه کړې وه چي په لائحه عمل کي ئې دا یادونه شوې وه چي د یادي شعبې اغراض و مقاصد په لاندي توگه دي:

(الف) د مطب، دواخانې او شفاخانې جوړول او هغوی تر خپل نظارت لاندي چلول.

(ب) د اخوان لپاره د صحت د بیمې لار هوارول.

(ج) د صحت د اوصولو نشرول او خپرول او د ټولو ممکنو وسائلو په مټ د عوامو د ټولو طبقاتو د صحت معیار اوچتول، د وبائي او ساري امراضو په کمولو کي د دولتي او عوامي انجمنونو او ټولنو سره مرستي او د خبرولو او خپرونو په مرسته د دوی سره کاري مرسته کول.

(د) د مصر او د مصر نه بهر د طبي مرستندویه انجمنونو سره روابط برابرول، د دې کار لپاره د هیئتونو او طبي مِشن او پلانونو لیږل، په کانفرانسونو کي شرکت کول، خپله ئې منعقد کول او د هغوی د نماینده گانو ښه راغلاست کول.

په کاري لائحه کي د دې خبري وضاحت شوی دی چي دا شعبه د سیاسي او گوندي مسائلو سره حتی چي په اخوان پوري مربوط وي هم څه اړیکه نه ساتي، د اخوان طبي شعبې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵/نومبر/۱۹۴۴م کي پر ډاکټرانو باندي د مشتمل يو جماعت چي صدارت ئې احمد سليمان کاوه جوړ شو، او په همدې تاريخ د موصوف ډاکټر په مطب(کاري ځای) کي د يوې دواخانې افتتاح وشوه، د يوې مياشتي وروسته د دغه ډسپنسرۍ لپاره د اخوان د مرکز يوه حصه انتخاب کړل شوه او په دې توګه په بشپړه سرګرمۍ سره په ډسپنسري کي طبي کار پيل شو، تر داسي حده چي په ۱۹۴۵م کي د دې شعبې تر علاج لاندي د مريضانو شمېر ۲۱۸۷۷نفرو ته ورسېدی، په سپټمبر ۱۹۴۶م کي د دې لپاره په خير بن احمد سړک باندي چي د حلمية جديدة په محل کي واقع دی يو ستر اپارتمان ونيول شو او هلته ئې د دواوو يو لابراتوار هم جوړ کړ چي نګران او څارونکی ئې يو ماهر کېمسټ وټاکل شو، په دغه کال په ډسپنسري کي د علاج کوونکو شمېر ۳۹۰۳۹نفرو ته ورسېده او په ۱۹۴۷م کي ئې شمېر ۵۱۳۰۰شو.

د ۱۹۴۵م په پای کي د ډاکټر محمد المأمون حبيب په نګراني کي يوه دواخانه په طنطا(د شمالي مصر يو ستر ښار) کي جوړه شوه چي هلته د علاج کوونکو شمېر په ۱۹۴۶م کي پنځه زره او په ۱۹۴۷م کي اته زرو ته ورسېدی.

"طبي شعبې" د ډاکټر محمد نامي محلّاوي په ادارت کي په ۱۹۴۶م کي يوه دواخانه په شُبرا محل کي پرانيسته چي هلته په ۴۶ و ۱۹۴۷م کي د علاج کوونکو شمېر ۲۷زرو مريضانو ته ورسېده، وروسته شعبې دا پريکړه وکړه چي يوه شفاخانه به جوړه کړي چي هلته به د خارجي علاج کوونکو لپاره د اقامت او علاج دواړو انتظام شوی وي، په اپريل ۱۹۴۸م کي دا شفاخانه په عباسيه محل کي په عبده پاشا سړک باندي پرانيستل شوه، د دې شفاخانې تر علاج لاندي د مريضانو شمېر په ابتدائي مياشتو کي په لاندي ډول وو:

اپريل/۱۴۶۵ مئي/۲۶۷۳ جون/۲۹۰۸ جولائي/۲۲۸۷ په ۱۹۴۸م کي د "طبي شعبې" بوديجه ۲۳زره پاؤنډه ته ورسېدی چي تقريباً ۳۰۵۰۰۰ روپۍ کيږي.

زما د جناب ډاکټر محمد احمد سليمان سره ليدنه شوې ده، چي د اخوان د ټولو شفاخانو او دواخانو لوی نګران او څارونکی وو، نو موصوف ماته وويل چي په کومه شپه چي د اخوان د تنظيم د غير قانوني اعلانولو خبر خپور شو پوليسو په زور او ظلم باندي ۲۰ شل تنه داسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مریضان د عباسیه د شفاخانې نه په زور وایستل چي عملیات(جراحي) شوي ول او تر اوسه ډاکټرانو نه ول رخصت کړي، شفاخانه تر لسو میاشتو پوري تړلې وه او لکه څرنګه چي حکومت اعلان کړی وو نو په لومړی ورځ نشوه لیلام بلکي لس میاشتي وروسته ئې شیان خرڅ کړل شول، او د ۱۴زرو پاؤنډو(تقریبا نوي زرو روپیو) سامان ئې په ۶۰۰ شپږ سوه پاؤنډه وبهوی، چي په دغو ۶۰۰وو پاؤنډونو د شفاخانې د لسو میاشتو کرایه هم اداء نشوه، ځکه د هغه ۷۵۰۰ پاؤنډه کرایه(۷۵پاؤنډه د میاشتي حساب) له مخي واجب الاداء وه.

د یو ځل بیا آزادېدلو وروسته چي کله اخوان خپل کار پیل کړ نو د شفاخانې او دواخانې د پرانیستلو په لور ئې ډېره پاملرنه وکړه، اوس په هر ولایت کي د اخوان یوه دواخانه حتماً موجوده وي، ما په پوره توګه و نه شمېرلای شوې ځکه اوسنی شمېره ئې نشته خو یوازي په قاهره او جیزه کي چي اخوان څومره ډسپنسریاني جوړي کړېدي چي ما وشمېرلې په لاندي ډول وې:

لیکوال دلته یوه تفصیلي نقشه وړاندي کړې ده، چي نقلول ئې موږ ضروري ونه بلل چي خلاصه ئې داسي ده:

په قاهره کي د اخواني مرکزي شفاخانې پرته هم نوري ۱۶ دواخانې موجودي دي، چي په یوه کي ئې د اقامتي علاج و معالجې انتظام هم شته دی، په دغو ډسپنسریانو کي ټولي دواوي موندل کیږي، او په زیاترو کي د جراحي او عملیاتو پوره انتظام شته، کلنی اوسط علاج ئې د ۱۴۷۱۰۰مریضانو دی. ژباړن

دا خبره د یادوني وړ ده چي په دغو دواخانو کي د ټولو خلکو لپاره د علاج او معالجې خدمات وړاندي کیږي، که هغه مصري وي او یا غیر مصري، مسلمان وي او که غیر مسلمان، لکه څرنګه چي ګمان کیږي چي دا به یوازي د اخوان د معالجې او علاج لپاره وي خو داسي بالکل نده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم باب

تبصره، تنقید او وړاندیزونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريم باب

تبصره، تنقيد او وړانديزونه

په تيرو دوو بابونو کي مي وويل چي اخوان المسلمين څوک دي؟ او په مصري ټولنه کي د دوی سرګرمۍ څه دي؟ زه فکر کوم چي کوم نهضت چي کوم خدمات ترسره کوي هغه به په پوره وضاحت سره د لوستونکو مخي ته راغلي وي، په همدې توګه به دا اندازه هم ورته شوې وي چي په مستقبل او راتلونکي کي کوم مختلف اصلاحي خدمات سرته رسولی شي او د قوم او هيواد د ذمه دارانو د دوی په لور پاملرنه کول او د دوی لپاره ممکن وسائل چمتو کول څومره ضروري دي، تر څو د مطلوبي اصلاح د خوب تعبير وشي، نه دا چي مخالفت ئې وشي او په لار کي ئې ازغي وکرل شي، لکه د تيرو دولتونو په وخت کي چي وشول.

د تنظيم د پروګرام په اړه موږ هيڅ هم نه وايو، ځکه هغه ډير جامع او هراړخيز دی، هغه د مسلمان ورور د انفرادي روزني نه نيولې بيا تر نړيوالي مرستي پوري رسيږي، لکه څرنګه چي ئې په اساسي قانوم کي وضاحت شويدی، خو د اخوان پر عام داخلي دستورالعمل(اساسي قانون) او پر هغو نقاطو د نظر اچولو وروسته چي د دې کتاب د چمتو کولو په وخت ظاهر شوي دي موږ لاندي تجاويز او وړانديزونه ورته لرو:

(۱) د "شعبو" "منطقو" او "حلقاتو" د منتظمه مجالسو چي تر کومه ځايه د انتخاب تعلق دی، تر هغه به دا غوره وي چي اخوان دا هر څه په ښکاره وکړي، تر څو عامو عوامي حلقاتو ته دا پته ولګيږي چي اخواني تنظيمات د انتخابي شورايي تګلاري له مخي ترسره کيږي، او د دغو غلطو پروپاګندونو نفي به وشي چي وايي" اخوان د امريت، فسطائيت او نازيت لاروی دی". چي له دې وجي حريت او آزادي خوښوونکي خلک له "جماعة" نه نفرت پيل کړي، په دې کي څه حرج نشته چي د غيراخواني سيمه ايزو خلکو په حضور کي د انتخاب عمل(Prosses) تر سره شي، بلکي په دې تګلاري سره د هغو خلکو تعليمي خدمت هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدای شي، يعني هغه خلک د دې انتخاب او غوراوي د طريقې په لېدلو سره د غوره انتخاب طريقه زده کولای شي، او دا هم عيناً ممکن ده چې له دې لارې نور خلک په جماعة کې د شاملېدلو لپاره وهڅول شي، تر څو دوی ته هم د رأيي د ورکولو حق ورپه برخه شي، دا انساني فطرت دی چې هغه د نامعلوم شي سره زړه لګوي، د هغه وروسته به دا د اخوان وظيفه وي چې هغه د دوی ديني او ټولنيزه روزنه وکړي تر څو د هغه وروسته دوی مخلص اخوانيان شي.

(۲) د جماعة اخوان په داخلي دستورالعمل کې د مرکز لاندې د جوړو شويو شعبو په يادولو سره دا وضاحت شوی دی چې:

"د شعبې په مقاصدو کې دا هم دي چې دوی په خپلو حدودو کې دننه د دعوت د توسيع او پراخولو کار هم وکړي" حالانکه بايد داسې شوې وای چې د توسيع او پراخولو کار يوازې د "دعوت د توسيع د شعبې" ترسره کولای، ځکه د دعوت پراخول په همدې شعبې پورې مربوط دي، نو ځکه هم بايد دا کار په همدې شعبې پورې متعلق و اوسي.

د کار وېشلو پر اوصولو په عمل کولو سره به د اخوان د دعوت د توسيع نه علاوه دا شعبه د نورو شعبو تر منځ د اختلافاتو هغه خليج هم بندولای شي چې په ظهور سره ئې د دعوت په وسېلو کې د اختلاف رامنځ ته کېدلو په سبب امکان شته، د هرې شعبې دا فريضه ده چې هغه خپله کاري دائره په هغو حدودو کې محصوره وساتي چې د هغې شعبې په اساسي قانون کې ئې صراحت شويدی چې مخته به ئې موږ وضاحت هم وکړو، "د توسيع دعوت د شعبې" يو اهل نماينده بايد په هره شعبه کې موجود وي، د دغو نورو شعبو کار د توسيع دعوت په سلسله کې يوازې همدومره وي چې هغه د هرې ممکنې ذريعې نه د مذکور نماينده مرسته وکړي، او د خپلو اجتماعاتو لپاره مناسب مواقع تنظيم کړای شي تر څو دوی په احسنه توګه خپل عمليات پر مخ يوسي چې هغه د دعوت د توسيع کار دی، د مرکز له لورې د ټولو شعبو د منظم کولو لپاره به دا تر ټولو ګټور ګام وي، چې د هغه وروسته به د ډېرو کمو کمو کوښښونو نه ډېر ګټور ګټور نتائج ترلاسه کړای شي.

(۳) په تېرو وړانديزونو کې چې "د دعوتې توسيع د شعبې" په پروګرام کې موږ کومه اضافه کړې ده د هغه بوج د سپکولو لپاره ضروري ده چې د دعوتي شعبې په پروګرام

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوري متعلق د اساسي قانون په (۵۸) ماده کي د (د) فقره حذف کړای شي، چي په هغه کي ویل شوي دي چي د شعبې په اهدافو کي د "اخوان د جسماني، روحاني، قلمي او نورو روزنه په اسلامي اوصولو ترسره کول وي، په دې اړه د تقاریرو انتظام او پر ضروري موضوعاتو د رسائلو چمتو کول او د داسي ګټورو کتابونو د لوستلو په لور لاربښوونه کول چي د دوی په اسلامي ثقافت کي اضافه وکړای شي او په اخواني حلقه کي ورزشي روح بیداره کړي، پر دوی واجب ده چي د هغوی د بدنونو د قوي کولو او د صحت د لا غوره کولو په موخه د مناسبو ورزشي لوبو انتظام وکړي". دا پوره فقره د دې شعبې د کاري دائرې نه بهر ده، پر دې شعبې دا یو ستر بوج دی ځکه هم باید د اخوان د جسماني تربیت کار"د بدني روزني او څارندویي د شعبو" پر اوړو وي، او د دوی د روحاني روزني کار"د کورنیو شعبې" په ذمه وي، تر کومه ځایه چي د دوی د علمي روزني کار دی نو په هغه کي د کورنیو شعبه(چي د کتابتونونو څارونکې هم ده) "د کاسبانو شعبه"(چي هلته د هر علم و فن ماهرین هم موجود دي) او د "طلبه وو شعبې" شریکي دي، په همدې ډول دا هم ضروري دي چي د کار وېش په داسي ډول سره وشي چي "د دعوت د توسیع د شعبې" کار د هغو فرائضو علاوه چي د کوم یادونه په دستور العمل کي شوې ده، په غیر اخواني حلقاتو کي د دعوت پر توسیع او تبلیغ منحصر وي، خو د دې سره سره "د کورنیو شعبه" د اخوان په صفونو کي د دعوت د حقائقو د ځلولو او.په زړونو کي د ځایولو کار وکړي، دا طریقه د سلیم منطق بالکل مطابق ده چي د هري شعبې فرائض د هغوی د نومونو مطابق وي او هغه پر نورو شعبو مسلط نه وي.

(۴) د ټولنیزو خدماتو د نویو وسائلو نه کار اخیستل، ځکه د اخوان د مقصد په لار کي د ټولنیز خدمت میدان ته تر ټولو نږدې اصلاحي میدان دی، نو ځکه هم باید دوی د هغو تازه ترینو وسائلو او ذرائعو نه هم د نظر تر حده ګټه اوچته کړي، ضروري ده چي د اخوان سره د ټولنیزو امورو د ماهرینو یو جماعة وي چي د هغه نه دوی د مختلفو شعبو په تنظیمولو کي مرسته وکولای شي، بالخصوص"د فلاح او پرمختګ او ټولنیزو خدماتو شعبه"چي د ټولنیزو خدماتو د حقیقي میدانونو نه یو اهم میدان دی، که داسي وشول نو پورته یاده شوې شعبه د مصري ټولني ډېر ښکاره خدمات ترسره کولای شي، او پدې ډول به هغه د جماعة د تعارف ډېره معقوله ذریعه وي او د هغه اثرات لا پراخولای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان په ادارتي تنظيم کي موږ د دې شعبې په اړه اشاره نده کړې، ځکه هغه د خپل انتظامي امورو له اعتباره د اخوان د تنظيم نه عليحده يوه مستقله اداره ده، او"د عامو امورو د رفاهي وزارت" تر څارني لاندي او رفاهي ادارو د قانون تابع دی.

"د ترقئ او ټولنيز خدمت" د ادارو ډائرېکټر جنرل د هغوی مشر وي او سيده د "عام مرشد"(د اخوان عمومي مشر) تر نظارت او حکم لاندي وي..

(۵) "د کاسبانو شعبه" مرکز د خپلو اوسني خدماتو سره لانديني خدمات هم سرته رسولای شي:

(الف) د عمرانياتو د ماهرينو ښاخ: دي يو مشورتي دفتر پرانيزي چي په خالصو علمي بنيادونو اخوانيانو ته د واده نه مخکي او وروسته د ازدواجي مسائلو او اولاد د تربيت په اړه د مشکلاتو د حل لپاره مشورې ورکړای شي يا په همدې ډول نور ټولنيز مشکلات کېدای شي، په هغو کي دي د دوی د لارښوونه وکړي.

او پدې کي څه حرج نشته چي د دغو مشورو دغه ښاخ دی فيس مقرر کړي، تر څو د دې نه وروسته د يو"نفسياتي مطب" د پرانيستلو لپاره سرمايه جمع کړای شي، زه باور لرم چي دا ډول کار به د اخوان لپاره ډير ګټور وي او د دې لپاره "د عمرانياتو د ماهرينو ښاخ" او "د پرمختګ او ټولنيزو خدمانو شعبې" تر منځ کوم اختلاف او تعارض واقع نشي ځکه د دې ښاخ کارکردګي او خدمت ميدان به يوازي اخوان وي، د عمومي ټولنيزو خدماتو ميدان به په هر حال د "پرمختګ او ټولنيز خدماتو د شعبې" لپاره پاتي وي.

(ب) د معلمينو ښاخ: ضروري ده چي د خپل اوسني پروګرام سره سره دا "ښاخ" د "جمعې د مدارسو" په واسطه د روزل شويو مدرسينو د پيدا کولو او چمتو کولو لپاره روزنيز مرکز(ټريننګ مکتب[1]) پرانيزي، چي دوی به د فني او تربيتي اصولو مطابق روزل کيږي، چي د هغه وروسته دوی پر صالحو تربيتي بنيادونو د نوي نسل پر روزلو قادر شي او د دغو مدارسو روزنه او پالنه يوازي د هغو اخوانيانو په ذمه نه وي چي خالي وخت ولري، يا په هر صورت يو کار نه يو کار کول غواړي، خو د ماشومانو د روزني د خدماتو د ترسره کولو په سلسله کي د دوی کوم خاص لياقت او تياري نه وي ځکه د داسي نا اهلو خلکو تر نګرانئ لاندي د ماشومانو په روزنه کي چي کوم خطرات وي هغه ظاهر دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ج) د اقتصادياتو د ماهرينو ښاخ: د خپلي شعبې په دفتر کي يو"د حسابونو دفتر" پرانيستلای شي، چي د اخواني شرکتونو او فرمونو يا د نورو اسلامي شرکتونو(چي پر اخوان باور کوي) د کلنيو حسابونو کار کولای شي، او په دې توګه دا دفتر ډېر خدمات سرته ورسولای شي، او ورسره د آډيټنګ په اړه د اخوان د "کاسبانو د شعبې" لپاره د درآمد ذريعه هم ثابتېدلای شي.

(د) د زراعت د ماهرينو ښاخ: د نمونې په فارمونو کي (Model Farms) چي کومي نوي طريقې چليږي کار پيلولای شي، او د دغو فارمونو په ذريعه پر نويو طريقو باندي د ترسره کېدونکي زراعت په لور بزګران تشويق کولای شي، او دا مسلّمه خبره ده چي د عوامو پر افکارو او ميلاناتو تر اخوان زيات بل کوم تنظيم مؤثر نشي کېدلای، ځکه هغه د دوی لپاره بيګانه ندي، که چيري دا فارمونه برياليي شي نو د هغه وروسته زراعتي صنعتي شعبې قائمي کړي لکه شيدې او نورو نه تيار شوي شيان، دا طريقه به د زبردست اقتصادي طريقې ذريعه وي او په زرعي اقتصاد کي به يو عظيم انقلاب راپورته کړي چي د هغه نه به د ژوند معيار لا اوچت کړل شي، او د ملي اوسط په درآمد کي به اضافه وشي، دا خبره په خاصه توګه د يادولو وړ ده چي دغه ښاخ بايد په دې سلسله کي عملي طريقه اختيار کړي ځکه تر عملي مثالونو زيات مؤثر خصوصاً د کليو د خلکو لپاره بل هيڅ نشته.

(۶) شماريات(Statistics): اخوان په پيل کي د دې اړخ په اړه کومه پاملرنه نه وکړه، ډيره ممکن ده چي دوی قصداً همداسي کړي وي، ځکه د تيرو دولتونو سره د دوی هره ورځ جنجالونه ول چي د دوی ريکارډونو ته ئې د خپل زړونو مطابق ژباړي ورکولې، که به څه هم هغه د حقيقت نه ډيري لري وې، دا هم ممکن ده چي دا داخوان په دعوتي کار د سخت مشغوليت په وجه وي، او دغه کار يعني ريکارډ ته د اشاعت او دعوت په مقابل کي د دوی د دوهمي درجې شی بللي وي، خو د "اعداد و شمېر" د جماعة په تعارف کي ډېر ستر خدمت سرته رسولای شي، خصوصاً په داسي صورتحال ک چي کله مادي منطق پر اذهانو مسلط شوي دي، او د هندسي ژبه ئې په خبرو اترو کي ډېر مؤثره او د رأيي اوصولو پر قوت باندي دلالت کوونکې بللې ده، "جماعة" بالفعل په قوم باندي ډېر خدمات ترسره کوي، خو پر هغه نه محسوسيږي، ځکه اخوان د دوی پر شمارياتو او بيا د عوامو په مخکي د هغو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حسابونو د وړاندي کولو په لور پاملرنه نه کوي، او په دې توګه ئې ډېر ثمرات ضایع کيږي، او دا ثمرات تر هغه پوري په پوره توګه نشي تر لاسه کېدلای تر کومه دا خدمات عام منظر ته نه راوړل شي، ځکه همدا اعداد و شمار دي چي د هغو پرته دا په ټوله مصري ټولنه کي ورک پاتي کيږي او هيڅوک به ئې حتی محسوس هم نکړای شي.

په تیرو ورځو کي د اخوان په"مرکز" کي د "اعداد و شمېر يوه کمیټۍ" جوړه کړېده، خو د ضرورت مطابق د کارکوونکو نه موجودیت د دې باعث شوی چي دوی تر اوسه په دغه کار کي ندي بریالي شوي.

(۷) د جماعة مشران ذمه داران لکه"عام مرشد"، نائب مرشد، سیکرټري جنرل باید د بشپړ دعوت د کار لپاره فارغ وي، د دوی لپاره ډېره ضروري ده چي دوی یوازي د دعوت کار پر مخ یوسي او د بل کوم کار مشغولیت دوی مصروف نکړای شي، اوس دا ذمه داري د جماعة ده چي هغه د دوی لپاره د مناسب او معقول ګذر اوقات(ټائم ټیبل) انتظام وکړي، تر څو دوی د دعوت لپاره بالکل فارغ وي، ځکه اوس د دعوت د خپرېدلو وروسته د دې ډېر ضرورت شته، چي د دغو یادو شویو اشخاصو نه هر یو د بشپړ دعوت لپاره فارغ شي، که اوسنی"مرشد" د دې کار لپاره فارغ کړل شي، او ضرورت دی چي د مشر نائب او جنرل سیکرټري هم داسي فارغ کړل شي، جماعة ته ښایي چي هغه په دوی پوري د مربوطو درندو ذمه داریو بوج خپله اوچت کړي.

(۸) په "مرکز" کي د کارکوونکو کمبود دی، د یو عظیم ترین ګوند مرکز تر اوسه بالعموم د رضا کارانو په ذریعه خپل کار چلوي، چي د خپل ماښامني آرام له وخته یوڅو ساعتونه وباسي او دا ظاهر ده چي پدې ډول سره یو خوندور کار چي د اخوان د مرکز پر ذمه دی په پوره توګه نشي سرته رسېدلای.

(۹) د ملت سره د ارتباط پیدا کولو وسائل بشپړ ندي، اخوان پدې اړه یوازي پر اخبارونو او اجتماعاتو بسنه کړېده، او د اخوان صحافت د دې مهم رول د اداء کولو نه قاصر او کم

(c) ketabton.com: The Digital Library

بریالی پاتي شویدی، چي د هري هغي ژوندانه نظريې لپاره ضروري دی چي په کومه ټولنه بلکي پر ټولي اسلامي ټولني خپرېدل غواړي، د عمومي رابطې مؤثر ترین وسائل به دا وي:

اخبارات، پمفلټ، نشريات(رېډيو)، کانفرانسونه، ډرامې، سينما او په مختلفو لارو چارو په ذريعه د خپلو سرګرميو تشهير، ضروري دی چي اخوان په دې اړه ډېره توجه وساتي، او په متعينه توګه دا د "توسيع دعوت د شعبې" فريضه ده چي هغه په دې اړه غور و فکر وکړي، ځکه دا ئې اساسي وظيفه ده او د هغې د کار اصل ميدان، د نورو شعبو فريضه ده چي هغه به خپلو سرګرميو کي مفصل راپورونه او اعداد و شمېر وړاندي کړي.

(۱۰) راحت او لطف اندوزي(Recreation): د افرادو د ټولنيز شعور په سوځولو او هغوی د ذلت او ګمنامۍ له غار نه د راويستلو او د ټولنيز ژوند نه د مائوس کولو لپاره د راحت ډېر اهميت دی، اخوان ته اوس د دې اړخ د اهميت اندازه شوې ده، لکه څرنګه چي دوی د سمندر پر ساحلونو باندي د ميلې لپاره کمپونه جوړ کړيدي، خو هغه تر اوسه ناکافي دي او ورسره بايد په دغو وړوکو کمپونو کي د راحت او آرام ته مناسب ځای ورکول شي، ځکه دا کمپونه واقعتاً یوازي د تربيتي کمپونو حيثيت لري، نو ځکه هم پدې اړه د ډېري پاملرني ضرورت شته، چي دا به د اخوان د نفسياتي صحت يو اهم عامل وي.

(۱۱) د غير اخواني افرادو د صلاحيتونو نه استفاده: څه شک نشته چي په اخوان کي د امت ټول طبقات او د هغوی مختلف علمي او حرفتي طبقاتو ټول نمائنده ګان موجود دي، خو په هر حال د دغو ټولو اقسامو موجوده صلاحيتونه او هغه چي د دعوت په غيږ کي روزل شوي دي د يو داسي زبردست جماعة دروند او قيمتي بار د اوچتولو نه قاصر دي، او په دې کي څه حرج نشته چي د ځينی معروف اهل شخصيتونه اوچت کړای شي، که څه هم په هغوی کي ټول اخواني شرائط موجود نه وي او يا د ضرورت غوښتنه وي نو د پيسو په بدل کي دي کار تري واخيستل شي. "الله تعالی جل جلاله د دې دين مرسته د يو فاجر سړي په ذريعه هم کولای شي."

(۱۲) استاد حسن البنأ رحمه الله چي کوم څه ليکلي دي هغه ټول په يو جلد کي را غونډ کړای شي او اوسني وړوکي وړوکي متفرقي رسالې کافي ونه بلل شي، تر څو طالبعلمان او

(c) ketabton.com: The Digital Library

محقیقینو لپاره معلومان حاصلول آسان وي، او په متعددو رسائلو کي هغوی ونه لټول شي، چي دا ټول اوس یو ځای پیدا کول مشکل دي، ځکه اکثراً ځیني رسالې ختمي شوي وي او بیا چاپ ته ئې ضرورت وي[1]، دا شی د موصوف مذکور او د هغه د دعوت دواړو په اړه د تصنیف و تألیف کار آسانوي.

(۱۳) ضرورت دی چي د لوړي درجې د معاصرو اخوانیانو نه څوک د دعوت د مفصل تاریخ لیکلو عزم وکړي، اخوان د دې اړخ په اړه د ډیر غفلت نه کار اخیستی دی، حال دا چي دا یو ډیر مهم کار دی، زه د دعوت د تاریخ د لیکلو په وخت د ډیرو مشکلاتو سره مخ شوم او ډیري میاشتي مي د مرحوم حسن البنأ رحمه الله د ډائری په تلاش کي ضایع کړې، چي تر اوسه په مصر کي نده چاپ شوې، البته په سوریه کي چاپ شوې ده چي مصر ته ئې یوازي د ګوتو په شمېر یو څو نسخې رارسېدلي دي، په هر صورت دا یوه واقعي کمي ده چي په دې اړه باید فوراً پاملرنه وشي.

یادونه: [1]دا ئې تصنیفي کار کړیدی.ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب له متن څخه

هر څوک چي د اخوان المسلمين د تحريک په ځپلو کي د امريکا او جمال عبدالناصر تر منځ په تعاون او مرسته کي شک لري هغه دي د امريکا د استخباراتي شبکي(CIA) د مؤسس "مائلز کوپلېنډMiles Coopland " کتاب(The Game of Nations) "د قومونو لوبه" مطالعه کړي، چي تفصيلاً پکي ليکل شوي چي څرنګه امريکا په سوريه کي په ۱۹۴۹م کي د فوځي انقلابونو سلسله پيل کړه، او دغه ستر امريکايي جاسوس په دغو لوبو کي کوم کردار ولوبوه، او بيا ده څرنګه جمال عبدالناصر او د هغه د ځينو نږدې ملګرو سره تعلقات پيدا کړل او په مصري فوځي انقلاب کي ئې څومره ونډه او رول درلود، دی جمال عبدالناصر ته څومره نږدې وو، دا کتاب د ۶۰شپيته ايمي لسيزي په پيل کي چاپ شوی وو، مصر، سوريي او عراق ته ددغه کتاب راوړل سخت منع وو، په عربي هم دغه کتاب د "لعبة الامم" په نوم وژباړل شو او بيروت چاپ کړ.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library